

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΙΔΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ

ΕΘΝΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Ετήσια έκθεση για την ανταγωνιστικότητα 2005

Ελλάδα
ανταγωνιστική
ποιότητα παντού
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Ετήσια έκθεση για την ανταγωνιστικότητα 2005

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

<i>Το Εθνικό Συμβούλιο Ανταγωνιστικότητας και Ανάπτυξης</i>	7
<i>Η Επιτροπή Εμπειρογνομόνων</i>	11
<i>Πρόλογος Υπουργού Ανάπτυξης κ. Δημήτρη Σιούφα</i>	13
<i>Πρόλογος Ειδικού Γραμματέα για την Ανταγωνιστικότητα κ. Σπύρου Ευσταθόπουλου</i>	17
<i>Πρόλογος Καθηγητή κ. Γεωργίου Βενιέρη</i>	19

Επιτελική Σύνοψη	21
-------------------------	-----------

Κεφάλαιο Πρώτο: Εισαγωγή	35
---------------------------------	-----------

1.1. Έννοια και σημασία της ανταγωνιστικότητας	37
1.2. Η επικαιρότητα της συζήτησης για την ανταγωνιστικότητα	37
1.3. Μετρήσεις και αξιολογήσεις διεθνών οργανισμών	40
1.3.1 Δείκτης Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας του WEF	40
1.3.2 Δείκτης IMD (Ετήσια Έκθεση Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας)	40
1.4. Η Στρατηγική της Λισσαβώνας	42
1.4.1 Εισαγωγικά	42
1.4.2 Η Πορεία της Στρατηγικής της Λισσαβώνας μέχρι την αναθεώρησή της (2005)	43
1.4.3 Το αναθεωρημένο πρόγραμμα της στρατηγικής της Λισσαβώνας	46
1.5. Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων	47
1.5.1 Εισαγωγικές παρατηρήσεις	47
1.5.2 Ισχυρά και αδύνατα Σημεία του ΕΠΜ 2005-2008	48
1.6. Στόχοι και διάρθρωση της Έκθεσης Ανταγωνιστικότητας 2005	49

Κεφάλαιο Δεύτερο: Μεθοδολογία Αξιολόγησης της Ανταγωνιστικότητας – Το Ελληνικό Σύστημα Μέτρησης Ανταγωνιστικότητας (ΕΣΜΑ)	53
--	-----------

2.1 Εισαγωγή	55
2.2. Μεθοδολογία συγκριτικής αξιολόγησης ανταγωνιστικότητας	55
2.3. Οι Προϋποθέσεις ανταγωνιστικότητας	57
2.3.1 Κοινωνική συνοχή	57
2.3.2 Κοινωνικό κεφάλαιο	58
2.3.3 Επιχειρηματική κουλτούρα	58
2.3.4 Ενέργεια – Φυσικό περιβάλλον	59
2.3.5 Υποδομές	59
2.4. Οριζόντιες Πολιτικές / Εισροές στη διαδικασία ανταγωνιστικότητας	60
2.4.1 Οικονομικό και επιχειρηματικό περιβάλλον	60
2.4.2 Αγορά εργασίας	60

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

2.4.3. Εκπαίδευση και δεξιότητες	60
2.4.4. Έρευνα, τεχνολογία, καινοτομία	61
2.4.5. Επιχειρηματικότητα – Καινοτομική Επιχειρηματικότητα	61
2.4.6. Τιμές και κόστη	63
2.5. Ενδιάμεσα αποτελέσματα της ανταγωνιστικότητας	63
2.5.1. Προστιθέμενη αξία – Απασχόληση ανά τομέα	63
2.5.2. Παραγωγικότητα	63
2.5.3. Διεθνές εμπόριο	63
2.5.4. Ξένες Άμεσες Επενδύσεις	64
2.6. Τα αποτελέσματα της ανταγωνιστικότητας	64
2.7. Η Επιλογή ανταγωνιστριών χωρών για συγκριτική αξιολόγηση της ελληνικής ανταγωνιστικότητας	65

Κεφάλαιο Τρίτο: Συγκριτική Αξιολόγηση της Ανταγωνιστικότητας 67

3.1. Εισαγωγή	69
3.2. Προϋποθέσεις για την ανταγωνιστικότητα	69
3.2.1. Κοινωνική συνοχή	69
3.2.2. Κοινωνικό κεφάλαιο	75
3.2.3. Επιχειρηματική κουλτούρα	78
3.2.4. Ενέργεια - Φυσικό περιβάλλον	80
3.2.5. Υποδομές	85
3.2.6. Συνολική αποτίμηση της κατάστασης στις «προϋποθέσεις» ανταγωνιστικότητας	87
3.3. Παράγοντες που αναφέρονται σε οριζόντιες πολιτικές / εισροές στη διαδικασία ανταγωνιστικότητας	89
3.3.1. Οικονομικό και επιχειρηματικό περιβάλλον	89
3.3.2. Αγορά εργασίας	98
3.3.3. Εκπαίδευση και δεξιότητες	105
3.3.4. Έρευνα και Ανάπτυξη	113
3.3.5. Επιχειρηματικότητα – Επιχειρηματική καινοτομία	119
3.3.6. Τιμές και κόστη	129
3.3.7. Συνολική αποτίμηση της κατάστασης στις «οριζόντιες – πολιτικές εισροές» στη διαδικασία ανταγωνιστικότητας	135
3.4. Ενδιάμεσα αποτελέσματα της διαδικασίας ανταγωνιστικότητας	135
3.4.1. Σύνθεση του προϊόντος και της απασχόλησης	135
3.4.2. Παραγωγικότητα	140
3.4.3. Εξωτερικό εμπόριο	142
3.4.4. Ξένες άμεσες επενδύσεις	154

3.4.5. Συνολική αποτίμηση της κατάστασης στα ενδιάμεσα αποτελέσματα της διαδικασίας ανταγωνιστικότητας	157
3.5. Τελικά αποτελέσματα της ανταγωνιστικότητας	157
3.6. Αποτίμηση της συγκριτικής αξιολόγησης των τελικών αποτελεσμάτων της ανταγωνιστικότητας	161

Κεφάλαιο Τέταρτο: Το Πρόβλημα των Περιφερειών 163

4.1. Περιφέρειες στην Ευρωπαϊκή Ένωση και την Ελλάδα – Περιφερειακές ανισότητες	165
4.2. Περιφερειακές Ανισότητες και οι συνέπειες τους	168
4.3. Περιφερειακό Πρότυπο Οικονομικής Δραστηριότητας	170
4.3.1. Το Περιφερειακό Πρότυπο της Οικονομικής Δραστηριότητας για τις 13 Περιφέρειες της Ελλάδας (παλιά διάκριση)	171
4.4. Μεταβολή Απασχόλησης και Ακαθάριστού Περιφερειακού Εισοδήματος κατά την περίοδο 1995-2002: Βραδυπορούσες και αναπτυσσόμενες περιφέρειες	171
4.5. Πολιτική περιφερειακής ανάπτυξης – Αποκέντρωση αρμοδιοτήτων - Νέες ισορροπίες στο περιφερειακό οικονομικό περιβάλλον	174
4.5.1 Η μελλοντική περιφερειακή ανάπτυξη στο νέο Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς 2007-2013: Η δημιουργία πέντε (5) Μειζόνων Περιφερειών.	177
4.6. Πολιτική για μικρομεσαίες επιχειρήσεις της περιφέρειας	178

Κεφαλαίο Πέμπτο: Προτάσεις Πολιτικής για την ανταγωνιστικότητα – Προτεραιότητες και άμεσες δράσεις 179

5.1 Εισαγωγή	181
5.2 Οι προτάσεις των προηγούμενων Εκθέσεων Ανταγωνιστικότητας 2003-2004	181
5.3 Το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων και οι αξιολογήσεις του	184
5.4. Στρατηγικές επιλογές και κατευθύνσεις της πολιτικής ανταγωνιστικότητας	186
5.5. Προτεινόμενες δράσεις για αναβάθμιση της ανταγωνιστικότητας	191
5.5.1 Έρευνα, τεχνολογία, καινοτομία	192
5.5.2 Επιχειρηματικότητα	193
5.5.3 Στήριξη της καινοτομικής επιχειρηματικότητας	194
5.5.4 Ξένες άμεσες επενδύσεις	195
5.5.5 Αξιοποίηση ευκαιριών σε σημαντικούς τομείς της οικονομίας	196
5.5.6 Ηλεκτρονική διακυβέρνηση	201

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

5.5.7 Εξασφάλιση της μακροχρόνιας βιωσιμότητας και της κοινωνικής αποτελεσματικότητας του Ασφαλιστικού Συστήματος	204
5.5.8 Περιφερειακή ανάπτυξη	205
5.5.9 Διαφύλαξη, ενίσχυση και εμπλουτισμός των διαδικασιών κοινωνικού διαλόγου	207
5.6 Επικοινωνιακή στρατηγική για την ανταγωνιστικότητα	207
5.7 Το Πρόγραμμα Δράσης της Επιτροπής Εμπειρογνομόνων ΕΣΑΑ	208

Παράρτημα Κεφαλαίου 5:	
Πρόοδος Υλοποίησης Προτάσεων Εκθέσεων	
Ανταγωνιστικότητας 2003 - 2004	211

ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Δημήτρης Σιούφας

Υπουργείο Ανάπτυξης

Υπουργός

(ΠΡΟΕΔΡΟΣ)

Αθανάσιος Βεζυργιάννης

Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και
Αποκέντρωσης

Γενικός Γραμματέας

Κωνσταντίνος Μουσουρούλης

Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών

Γενικός Γραμματέας Επενδύσεων και Ανάπτυξης

Νικόλαος Στεφάνου

Υπουργείο Ανάπτυξης

Γενικός Γραμματέας

Δημοσθένης Κατσιγιάννης

Υπουργείο Περιβάλλοντος Χωροταξίας και
Δημοσίων Έργων

Γενικός Γραμματέας

Ανδρέας Καραμάνος

Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων

Γενικός Γραμματέας

Δημήτριος Κοντός

Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής

Προστασίας

Γενικός Γραμματέας

Κωνσταντίνος Σκιαδάς

Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων

Γενικός Γραμματέας

Ιωάννης Τζωάννος

Υπουργείο Εμπορικής Ναυτιλίας

Γενικός Γραμματέας

Μαρία Γιαννίρη

Υπουργείο Τουριστικής Ανάπτυξης

Γενική Γραμματέας

Ελένη Λουρή

Γραφείο Πρωθυπουργού

Προϊσταμένη του Οικονομικού Γραφείου του

Πρωθυπουργού

Σπύρος Παπαδόπουλος

Υπουργείο Ανάπτυξης

Γενικός Γραμματέας Βιομηχανίας

Μανούσος Βολουδάκης

Υπουργείο Ανάπτυξης

Γενικός Γραμματέας Εμπορίου

Ιωάννης Τσουκαλάς

Υπουργείο Ανάπτυξης
Γενικός Γραμματέας Έρευνας και Τεχνολογίας

Αθανάσιος Σκορδάς

Υπουργείο Ανάπτυξης
Γενικός Γραμματέας Καταναλωτή

Σπύρος Ευσταθόπουλος

Υπουργείο Ανάπτυξης
Ειδικός Γραμματέας για την Ανταγωνιστικότητα

Σπύρος Ζησιμόπουλος

Επιτροπή Ανταγωνισμού
Πρόεδρος

Δημήτριος Ασημακόπουλος

Γενική Συνομοσπονδία Επαγγελματιών, Βιοτεχνών,
Εμπόρων Ελλάδος
Πρόεδρος

Χρήστος Πολυζωγόπουλος

Γενική Συνομοσπονδία Εργαζομένων Ελλάδος
Πρόεδρος

Σπύρος Παπασπύρος

Ανώτατη Διοίκηση Ενώσεων Δημοσίων Υπαλλήλων
Πρόεδρος

Δημήτρης Δασκαλόπουλος

Σύνδεσμος Ελληνικών Βιομηχανιών
Πρόεδρος

Δημήτριος Αρμενάκης

Εθνική Συνομοσπονδία Ελληνικού Εμπορίου
Πρόεδρος

Τζανέτος Καραμίχας

Πανελλήνια Συνομοσπονδία Ενώσεων Γεωργικών
Συνεταιρισμών
Πρόεδρος

Γεώργιος Μυλωνάς

Σύνδεσμος Βιομηχανιών Βορείου Ελλάδος
Πρόεδρος

Χριστίνα Σακελλαρίδη

Πανελλήνιος Σύνδεσμος Εξαγωγέων
Πρόεδρος

Ευγένιος Πιλαλής

Σύνδεσμος Εξαγωγέων Βορείου Ελλάδος
Πρόεδρος

Φώφη Γεννηματά

Ένωση Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων Ελλάδος
Πρόεδρος

Πάρις Κουκουλόπουλος

Κεντρική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων Ελλάδος
Πρόεδρος

Γεώργιος Κασιμάτης

Κεντρική Ένωση Επιμελητηρίων Ελλάδος
Πρόεδρος

Γεώργιος Γράτσος

Ναυτικό Επιμελητήριο Ελλάδος
Πρόεδρος

Γεράσιμος Φωκάς

Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος
Πρόεδρος

Τάκης Αράπογλου

Ένωση Ελληνικών Τραπεζών
Πρόεδρος

Δημήτρης Νανόπουλος

Εθνικό Συμβούλιο Έρευνας και Τεχνολογίας
Πρόεδρος

Σταύρος Ανδρεάδης

Σύνδεσμος Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων
Πρόεδρος

Σπύρος Βυζάντιος

Σύνδεσμος Επιχειρήσεων Πληροφορικής Ελλάδος
Πρόεδρος

Αναστάσιος Τζήκας

Σύνδεσμος Επιχειρήσεων Πληροφορικής Βορείου
Ελλάδος
Πρόεδρος

Ιωάννης Αλαβάνος

Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος
Πρόεδρος

Παρασκευάς Γιαννόπουλος

Οικονομικό Επιμελητήριο Ελλάδος
Πρόεδρος

Γεώργιος Παπαβασιλείου

Γεωτεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος
Πρόεδρος

Ιωάννης Αναστασόπουλος

Ελληνικό Κέντρο Επενδύσεων
Πρόεδρος

Βασίλειος Σπηλιόπουλος

Σύνδεσμος Βιομηχανιών Πελοποννήσου και Δυτικής
Ελλάδος
Πρόεδρος Εκτελεστικής Επιτροπής

Νικόλαος Ρώμνιος

Σύνδεσμος Θεσσαλικών Βιομηχανιών
Πρόεδρος

Απόστολος Παπαδούλης

Σύνδεσμος Βιομηχανιών Θεσσαλίας και
Κεντρικής Ελλάδος
Πρόεδρος

Ιωάννης Καβάλης

Σύνδεσμος Βιομηχανιών Κρήτης
Πρόεδρος

Μιχάλης Παγίδας

Εταιρία Ανώτατων Στελεχών Επιχειρήσεων
Πρόεδρος

Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΜΠΕΙΡΟΓΝΩΜΟΝΩΝ

ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Γεώργιος Ι. Βενιέρης

Πρύτανης και Καθηγητής του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών

ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ

Βασίλειος Πατσουράτης

Αναπληρωτής Καθηγητής του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών

ΜΕΛΗ

Βάλια Αρανίτου

Υπεύθυνη Τομέα Έρευνας ΕΣΕΕ

Ευαγγελία Παπαπέτρου

Επίκουρος καθηγήτρια Πανεπιστημίου Αθηνών

Χρήστος Ιωάννου

Οικονομολόγος, Επιστημονικός Σύμβουλος ΓΣΕΒΕΕ

Ευάγγελος Πιστιόλης

Επιχειρηματίας

Πέτρος Λίβας

Καθηγητής Πανεπιστημίου Πειραιώς

Θεόδωρος Πρασουλίδης

τ. Αρεοπαγίτης

Πέτρος Λινάρδος – Ρυλμόν

ΙΝΕ - ΓΣΕΕ / ΑΔΕΔΥ

Μιλτιάδης Σταμπουλής

Οικονομολόγος, Σύμβουλος ΣΕΒΕ, Ειδικός
Επιστήμων Πανεπιστημίου Μακεδονίας

Σπυρίδων Μακρυδάκης

Καθηγητής Πανεπιστημίου Πειραιώς

Αντώνης Τορτοπίδης

Συντονιστής Έρευνας και Ανάλυσης ΣΕΒ

Δημήτρης Παπαγιαννίδης

Ειδικός Γραμματέας Διοικητικού Τομέα Προγραμ.
και Εφαρμογών

Ιωσήφ Χασσίδ

Γ' ΚΠΣ του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης

Καθηγητής Πανεπιστημίου Πειραιώς

ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Χάρης Βαλλιανάτος

Οικονομολόγος

Βασίλης Ράλλης

Οικονομολόγος

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΥΠΟΥΡΓΟΣ

Ελλάδα
ανταγωνιστική
ποιότητα παντού

Πρόλογος Υπουργού Ανάπτυξης **Δημήτρη Σιούφα** για την 3^η Έκθεση Ανταγωνιστικότητας του ΕΣΑΑ

Οι Ετήσιες Εκθέσεις για την Ανταγωνιστικότητα αποτελούν χρήσιμο εργαλείο για την αποτίμηση της αναπτυξιακής δυναμικής της Χώρας και τη βελτίωση του αναπτυξιακού περιβάλλοντος.

Χαιρετίζω, λοιπόν, την έκδοση της 3ης Έκθεσης Ανταγωνιστικότητας του ΕΣΑΑ, η οποία αφορά το 2005 και συγχαίρω τους συντάκτες της.

Οι βελτιωμένες αναλύσεις και οι προτάσεις της, καθώς και η εκτεταμένη αναφορά στις Περιφέρειες, η ανάπτυξη των οποίων αποτελεί προτεραιότητα για την επόμενη Προγραμματική Περίοδο 2007 – 2013, είναι μερικά από τα κύρια χαρακτηριστικά της.

Η σημασία που αποδίδουμε στις Εκθέσεις αυτές, γίνεται εμφανής από το γεγονός ότι 38 από τις 56 προτάσεις που ανέφεραν οι δύο προηγούμενες (2003 – 2004) έχουν ήδη αρχίσει να υλοποιούνται. Κάποιες από αυτές μάλιστα έχουν ολοκληρωθεί. Και αυτό το επισημαίνει η Έκθεση που έχετε στα χέρια σας.

Από την πρώτη στιγμή που αναλάβαμε την ευθύνη για τη διακυβέρνηση της Χώρας καταστήσαμε σαφή την απόφασή μας να προχωρήσουμε σε στενή και ειλικρινή συνεργασία με όλους τους παραγωγικούς και κοινωνικούς φορείς της Χώρας μας.

Τα δύο τελευταία χρόνια, προωθήσαμε και προωθούμε και θαρραλέες τομές και μεταρρυθμίσεις που εγγυώνται τη διασφάλιση ασφαλούς και ταχύρυθμης αναπτυξιακής πορείας με γνώμονα την κοινωνική συνοχή και κέντρο τον πολίτη.

Κηρύξαμε όλα τα χρόνια από το 2005 ως το 2010 ως Έτη Ανταγωνιστικότητας. Θέσαμε σε εφαρμογή συγκεκριμένο Σχέδιο για την αναστροφή των πτωτικών τάσεων της χώρας στους δείκτες ανταγωνιστικότητας.

Ενισχύσαμε το ρόλο του Εθνικού Συμβουλίου Ανταγωνιστικότητας και Ανάπτυξης και προωθούμε τη συνεργασία του με τα αντίστοιχα Συμβούλια άλλων χωρών. Εφαρμόζουμε συνδυασμένες και ισορροπημένες πολιτικές, προωθούμε τη συνεργασία μεταξύ του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα. Ενθαρρύνουμε έμπρακτα επενδύσεις στην ποιότητα και τη διαφορετικότητα των προϊόντων και των υπηρεσιών μας. Για τη Νέα Διακυβέρνηση δυνατή και ανταγωνιστική οικονομία σημαίνει δυνατές και ανταγωνιστικές επιχειρήσεις. Επιχειρήσεις εξωστρεφείς και καινοτόμες. Τα πρώτα αποτελέσματα είναι ήδη ορατά.

Ο δείκτης οικονομικού κλίματος, που καταρτίζεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (IOBE), ακολουθεί, από τον Ιούνιο του 2005 και μετά, σταθερά ανοδική πορεία. Μέσα σε δύο χρόνια η απορρόφηση κοινοτικών πόρων, στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ανταγωνιστικότητα», έφτασε, από το 14,5%, στο 44,5%. Η πορεία των εξαγωγών, ύστερα από τη διολίσθηση αρκετών χρόνων, αναπτύσσει πλέον ισχυρές ανοδικές τάσεις. Τα έσοδα από τον Τουρισμό αυξήθηκαν το 2005 κατά 7% και για φέτος αναμένεται αύξηση μεγαλύτερη του 8%. Η ανταγωνιστικότητα της οικονομίας μας βελτιώνεται.

Τα στοιχεία από την πρόσφατη δημοσίευση της Παγκόσμιας Επετηρίδας Ανταγωνιστικότητας του International Institute for Management Development (IMD) και της εξαμηνιαίας έκθεσης του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) για την ελληνική οικονομία είναι ιδιαίτερα ενθαρρυντικά. Επιβεβαιώνουν την ορθότητα των επιλογών και της πολιτικής μας.

Συγκεκριμένα, σύμφωνα με την έκθεση του IMD, που δημοσιεύθηκε στις 10 Μαΐου 2006, η Ελλάδα, για πρώτη φορά από το 2001, βελτιώνει τη θέση της στη διεθνή κατάταξη για την ανταγωνιστικότητα. Αναστρέφει τη συνεχή πτωτική πορεία των προηγούμενων πέντε χρόνων και ανεβαίνει 8 θέσεις, σε σχέση με πέρυσι. Από την 50η θέση, ανάμεσα σε 60 χώρες και περιφέρειες, που κατέλαβε πέρυσι, εφέτος ανέβηκε στην 42η θέση. Επιπλέον, βελτιώνει κατά 6 ολόκληρες θέσεις την κατάταξή της στο δείκτη «Κυβερνητική Αποτελεσματικότητα».

Παράλληλα, η έκθεση του ΟΟΣΑ, που δημοσιεύθηκε στις 23 Μαΐου 2006 αναφέρεται με ιδιαίτερα θετικά σχόλια στην αναπτυξιακή δυναμική της ελληνικής οικονομίας και προβλέπει ρυθμό ανάπτυξης υψηλότερο από το μέσο ρυθμό της ΕΕ. Επιπλέον, η έκθεση κάνει ιδιαίτερη αναφορά στη μείωση του ποσοστού της ανεργίας και καλωσορίζει τα μέτρα της Κυβέρνησης για την εξυγίανση των Δημόσιων Επιχειρήσεων Κοινής Ωφέλειας (ΔΕΚΟ) και το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων για την εφαρμογή της Στρατηγικής της Λισσαβώνας.

Σημειώνω ακόμη ότι η Χώρα μας στο δείκτη επιχειρηματικής ανταγωνιστικότητας του Οργανισμού World Economic Forum κατέλαβε το 2005 την 40η θέση στις 116 χώρες της Έκθεσης. Θυμίζω ότι το 2002 ήταν 43η στις 80 χώρες, το 2003 ήταν 39η στις 101 χώρες και το 2004 ήταν 41η στις 103 χώρες.

Όμως! Δεν σταματούμε εδώ. Δεν επαναπαυόμαστε. Συνεχίζουμε αποφασιστικά και εντατικά τις μεταρρυθμίσεις, που διασφαλίζουν στη Χώρα μας μια καλύτερη προοπτική.

Σχεδιάζουμε ήδη και προγραμματίζουμε τις Δράσεις μας για την επόμενη Προγραμματική Περίοδο 2007-2013. Ολοκληρώνουμε, τη σύνταξη του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς, το οποίο συνδέεται άμεσα με τους στόχους της Στρατηγικής της Λισσαβώνας και το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων. Αξιοποιούμε έτσι με

τον καλύτερο τρόπο τα περισσότερα από 20 δις που εξασφάλισε ο Πρωθυπουργός Κώστας Καραμανλής, κατά τη σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου τον περασμένο Δεκέμβριο.

Χτίζουμε με Σχέδιο και όραμα, την Ελλάδα του 2020.

Εργαζόμαστε για μια Ελλάδα με αυτοπεποίθηση, εξωστρέφεια και ισχυρή διεθνή παρουσία. Εργαζόμαστε για την Ελλάδα που επιβραβεύει την πρωτοβουλία, τη δημιουργία, την αριστεία και τη διάκριση. Την Ελλάδα που αναπτύσσεται με κοινωνική ευθύνη και σεβασμό στο περιβάλλον. Την Ελλάδα που παράγει και προοδεύει. Ο στόχος μας είναι ξεκάθαρος: Ελλάδα ανταγωνιστική, με ποιότητα παντού.

Σε αυτή την προσπάθεια, η συμβολή όλων είναι περισσότερο από σημαντική. Επιθυμούμε τη σύνεση απόψεων και ιδεών, τη συνεργασία με όλους τους φορείς που μπορούν να συμβάλουν στην προσπάθεια για την τόνωση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας μας. Αναγνωρίζουμε τα οφέλη που προκύπτουν από τις συνέργιες και τις επιδιώκουμε.

Άλλωστε η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της Οικονομίας μας είναι υπόθεση όλων μας. Σημαίνει όφελος για όλους. Για την εθνική οικονομία. Για τις επιχειρήσεις. Για τους πολίτες.

Δημήτρης Σιούφας
Υπουργός Ανάπτυξης

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΕΙΔΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ
Ειδικός Γραμματέας

Πρόλογος του Ειδικού Γραμματέα για την Ανταγωνιστικότητα **Σπύρου Ευσταθόπουλου** για την 3^η Έκθεση Ανταγωνιστικότητας του ΕΣΑΑ

Ιούνιος 2006

Με ιδιαίτερη ευχαρίστηση προλογίζω την 3η Έκθεση Ανταγωνιστικότητας, για το έτος 2005, με την οποία ανάγεται πλέον η συγκεκριμένη έκδοση σε θεσμό. Για την απεικόνιση της κατάστασης το έτος 2005 χρησιμοποιήθηκαν στοιχεία που στην πλειονότητά τους αφορούν μέχρι και το 2004. Επομένως, τα αποτελέσματα της δουλειάς που έχει γίνει τα τελευταία δύο χρόνια θα παρουσιάζονται στις Εκθέσεις των επόμενων ετών.

Ήδη όμως αντανακλώνται στις πρόσφατες εκθέσεις διεθνών οργανισμών, όπως το International Institute for Management Development (IMD), ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας & Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) και το World Economic Forum (WEF).

Δεν παύει βέβαια η Έκθεση του 2005, με τις παρατηρήσεις και τις προτάσεις της, να αποτελεί σημαντικό βοήθημα στη συνεχή προσπάθεια για βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της Ελλάδας.

Η ανά χείρας Έκθεση παρουσιάζει σαφή πλεονεκτήματα σε σχέση με τις δύο προηγούμενες, τα οποία απορρέουν από τη διάθεση των συντακτών και του εποπτεύοντος οργανισμού, που είναι το Εθνικό Συμβούλιο Ανταγωνιστικότητας και Ανάπτυξης (ΕΣΑΑ), να λαμβάνουν υπόψη τις μεταβαλλόμενες διεθνείς συνθήκες και τις ανάγκες για πληροφόρηση που υπάρχουν κάθε χρονιά.

Επιγραμματικά θα επισημάνω ότι η φιλοσοφία της Έκθεσης για το 2005 στηρίζεται σε πολύ μεγάλο βαθμό στην κοινωνική συνοχή, το κοινωνικό κεφάλαιο και τη νέα επιχειρηματική κουλτούρα, που αναδεικνύονται ως πολύ σημαντικά στοιχεία για την επιτυχία των στόχων μας. Είναι η πρώτη Έκθεση που καταρτίζεται μετά το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων, το οποίο αναλύει και σχολιάζει. Επίσης, γίνεται ιδιαίτερη αναφορά στην επιχειρηματικότητα, για την ενίσχυση της οποίας καταβάλλονται σημαντικές προσπάθειες που ήδη έχουν αποτέλεσμα.

Πρόσφατη έρευνα που διενεργήθηκε για λογαριασμό του Συνδέσμου Ελλήνων Βιομηχάνων (ΣΕΒ) δείχνει ότι αναστρέφεται η δυσμενής εικόνα που είχαν οι Έλληνες για την ανάπτυξη επιχειρηματικής δραστηριότητας.

Σημαντική είναι η συμβολή του Εθνικού Συμβουλίου Ανταγωνιστικότητας και Ανάπτυξης (ΕΣΑΑ), η λειτουργία του οποίου αποτελεί ευθύνη της Ειδικής Γραμματείας για την Ανταγωνιστικότητα. Η δράση του Συμβουλίου εκτείνεται από τις τακτικές συνεδριάσεις του μέχρι τον πανελλήνιο μαθητικό διαγωνισμό, στο πλαίσιο του έτους ανταγωνιστικότητας 2005, και τη σύνταξη εκθέσεων από τα Κέντρα Επιχειρηματικής και Τοπικής Ανάπτυξης για την επιχειρηματικότητα σε περιφερειακό επίπεδο.

Η Ειδική Γραμματεία για την Ανταγωνιστικότητα στέκεται με αίσθημα ευθύνης απέναντι στους στόχους της Στρατηγικής της Λισσαβώνας, γεγονός που είναι εμφανές και από τη φιλοσοφία των τροποποιήσεων που έγιναν κατά τη δεύτερη και τρίτη αναθεώρηση του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ανταγωνιστικότητα» (ΕΠΑΝ).

Επιπλέον, συντάσσει συγκριτική μελέτη των Εθνικών Προγραμμάτων Μεταρρυθμίσεων των 25 χωρών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η ανταγωνιστικότητα της οικονομίας γενικά, και ειδικότερα της οικονομίας της γνώσης, στην οποία στοχεύουμε, δεν είναι κάτι έξω απ' την καθημερινότητα, κάτι που αφορά τους λίγους. Είναι εθνική υπόθεση, είναι κοινωνική υπόθεση, είναι προσωπική υπόθεση.

Στο πλαίσιο αυτό εργαζόμαστε και εντείνουμε τις προσπάθειές μας ώστε να αξιοποιήσουμε όλες τις ευκαιρίες στο έπακρο. Να μη χαθεί ούτε ένας διαθέσιμος πόρος, να μη χαθεί πολύτιμος χρόνος, να μη χαθεί ούτε ένα ευρώ. Ζητούμε και επιδιώκουμε την κοινωνική συνοχή, η οποία αποτελεί προϋπόθεση εκ των ουκ άνευ για την επιτυχία. Ζητούμε τη βοήθεια όλων, επιχειρήσεων, κοινωνικών φορέων και πολιτών ώστε να μεγιστοποιήσουμε και να βελτιστοποιήσουμε το αποτέλεσμα των προσπαθειών μας.

Η φετινή Έκθεση Ανταγωνιστικότητας κάνει ένα πρώτο βήμα προς την κατεύθυνση αυτή. Η σύνθεση της Επιτροπής Εμπειρογνομόνων του Εθνικού Συμβουλίου Ανταγωνιστικότητας και Ανάπτυξης (ΕΣΑΑ) καθώς και η σύνθεση της συντακτικής ομάδας της Έκθεσης, διασφαλίζουν την έκφραση των απόψεων όλων των κοινωνικών φορέων. Η ομόφωνη έγκριση της Έκθεσης από την Επιτροπή Εμπειρογνομόνων αποδεικνύει την ύπαρξη της συνοχής, η οποία είναι απαραίτητη για την επίτευξη των στόχων.

Σπύρος Ευσταθόπουλος
Ειδικός Γραμματέας για την Ανταγωνιστικότητα

Πρόλογος καθηγητή
Γεωργίου Βενιέρη
Προέδρου της Επιτροπής Εμπειρογνομόνων του
Εθνικού Συμβουλίου Ανταγωνιστικότητας και Ανάπτυξης

Με την παρούσα Έκθεση η χώρα μας, όπως όλες οι αναπτυγμένες χώρες, συνεχίζει να παρακολουθεί την πορεία της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας, με στόχο να λαμβάνονται τα απαραίτητα μέτρα για τη βελτίωσή της. Οι φορείς που ανέλαβαν τη συγγραφή της παρούσας Έκθεσης αξιοποίησαν την εμπειρία που απέκτηθη από τις δύο προηγούμενες Εκθέσεις και προχώρησαν στη βελτίωση της προσέγγισης, της μεθοδολογίας και του περιεχομένου της. Η Έκθεση αυτή συνέπεσε με την ανακήρυξη του 2005 ως Έτους Ανταγωνιστικότητας για τη χώρα μας.

Η γενική διαπίστωση της Έκθεσης είναι ότι παρά τις θετικές εξελίξεις που σημείωσε η ελληνική οικονομία σε επιμέρους τομείς, όπως για παράδειγμα, οι εξαγωγές, η ανεργία, ο ρυθμός ανάπτυξης κατά το 2005, απαιτείται μεγαλύτερη προσπάθεια για την αντιμετώπιση των χρόνιων προβλημάτων που έχουν συσσωρευτεί, όπως είναι τα ελλείμματα του κρατικού προϋπολογισμού, το δημόσιο χρέος κ.α. Ωστόσο είναι παρήγορο το γεγονός ότι οι τελευταίες εκτιμήσεις του Institute for Management Development (IMD) αποκαλύπτουν ότι η ελληνική οικονομία βελτίωσε αισθητά τη θέση της στη διεθνή κατάταξη για την ανταγωνιστικότητα το 2005.

Η παρούσα Έκθεση αποτελείται από δύο μέρη. Την Επιτελική Σύνοψη θέσεων και προτάσεων που εγκρίθηκαν ομόφωνα από τα μέλη της Επιτροπής Εμπειρογνομόνων και προτείνεται στο Εθνικό Συμβούλιο Ανταγωνιστικότητας και Ανάπτυξης. Η σύνοψη αυτή στηρίζεται στο δεύτερο μέρος της Έκθεσης, το οποίο αποτελεί το κυρίως σώμα αυτής, το οποίο συνέταξαν το Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών (επιστημονικός υπεύθυνος Β. Πατσουράτης), το Πανεπιστήμιο Πειραιώς (επιστημονικός υπεύθυνος Ι. Χασσίδ) και το Ινστιτούτο Εργασίας της Γενικής Συνομοσπονδίας Εργατών Ελλάδος (επιστημονικός υπεύθυνος Π. Λυνάρδος-Ρυλμόν).

Τέλος θέλω να ευχαριστήσω τους τρεις παραπάνω φορείς, την Επιτροπή Εμπειρογνομόνων και όσους άλλους εργάστηκαν για την σύνταξη της παρούσας Έκθεσης.

Γεώργιος Βενιέρης
Πρύτανης και Καθηγητής του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών
Πρόεδρος της Επιτροπής Εμπειρογνομόνων του ΕΣΑΑ

Επιτελική Σύνοψη

I. Εισαγωγικά

Η ανταγωνιστικότητα, όπως έχει αναφερθεί και στις προηγούμενες Εκθέσεις Ανταγωνιστικότητας, είναι όρος ευρύς και πολυεπίπεδος και η έννοια που του αποδίδεται μπορεί να διαφέρει κατά περίπτωση. Σύμφωνα με τον ορισμό που έχει υιοθετηθεί από διαδοχικές Εκθέσεις του ΕΣΑΑ, η ανταγωνιστικότητα ορίζεται ως η «ικανότητα διατήρησης και βελτίωσης του βιοτικού επιπέδου των πολιτών της χώρας, αναβάθμισης του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, ενίσχυσης της απασχόλησης και της πραγματικής συνοχής, της περιβαλλοντικής προστασίας, της διαρκούς βελτίωσης της παραγωγικότητας και αύξησης των μεριδίων αγοράς υπό συνθήκες παγκοσμιοποίησης».

Οι βασικοί στόχοι της Έκθεσης Ανταγωνιστικότητας για το 2005 παραμένουν, κατ' ουσίαν, οι ίδιοι με αυτούς που αναφέρονται και στην αντίστοιχη Έκθεση του προηγούμενου έτους, δηλαδή:

Πρώτον: η συγκριτική αξιολόγηση της εφαρμογής της στρατηγικής για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της χώρας μέσω:

- της κατανόησης και ανάλυσης των καθοριστικών για τις εξελίξεις παραγόντων και πολιτικών,
- της αντιστοίχισής τους με ποσοτικούς και ποιοτικούς δείκτες

Δεύτερον: η συμβολή μέσω προτάσεων στη διαμόρφωση της στρατηγικής και τη βελτίωση της εφαρμογής των πολιτικών.

Τρίτον: η σχετική ενημέρωση των κοινωνικών εταίρων, των μελών του Εθνικού Συμβουλίου Ανταγωνιστικότητας και Ανάπτυξης και της κοινής γνώμης. Η στάση όλων όσοι αναφέρθηκαν αναγνωρίζεται ότι επηρεάζει καταλυτικά την απρόσκοπτη εφαρμογή και την αποτελεσματικότητα όλων των πολιτικών προαγωγής της ανταγωνιστικότητας.

II. Επιδόσεις ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας

Σύμφωνα με την Έκθεση του οργανισμού World Econo-

mics Forum για το 2005, με στοιχεία που αφορούν κυρίως την περίοδο 2002-2005, η ελληνική οικονομία καταλαμβάνει την 41η θέση μεταξύ 93 χωρών, συνεχίζοντας την καθοδική πορεία που ξεκίνησε το 2001.

Ταυτόχρονα σημειώνεται ότι η ελληνική οικονομία πέτυχε τα τελευταία χρόνια τους υψηλότερους ρυθμούς ανάπτυξης μεταξύ των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Εντούτοις, η «συνολική» ανταγωνιστικότητά της για την περίοδο 2001-2005 δεν παρουσίασε ανάλογη βελτίωση. Ο υψηλός ρυθμός ανάπτυξης συνοδεύτηκε από ελαφρά μείωση της ανεργίας και από μικρή βελτίωση της δημοσιονομικής κατάστασης. Ωστόσο, είναι χαρακτηριστικές οι υστερήσεις σε πολλούς τομείς που είναι κρίσιμοι για την περαιτέρω πορεία της οικονομίας.

Παρά τις θετικές εξελίξεις που σημειώθηκαν το 2005 σε επιμέρους δείκτες επίδοσης (ΑΕΠ, απασχόληση-ανεργία, ιδιωτικές επενδύσεις, εξαγωγές, εισπράξεις από ναυτιλία και τουρισμό κ.ά.), το σύνολο των προβλημάτων που ευθύνονται για τη χαμηλή ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας, οδηγούν στην ανάγκη να τοποθετηθεί το πρόβλημα στο επίκεντρο της συζήτησης αναφορικά με τον ενδεδειγμένο συνδυασμό οικονομικών πολιτικών, οι οποίες θα πρέπει να σχεδιαστούν και να υλοποιηθούν σε συνθήκες ευρείας κοινωνικής συναίνεσης. Η κεντρική αυτή θέση θα πρέπει να διατηρηθεί στο πλαίσιο μακροχρόνιου προγραμματισμού, δεδομένης της αργής απόδοσης των σχετικών μέτρων.

III. Μεθοδολογία συγκριτικής αξιολόγησης της ανταγωνιστικότητας

Η Ετήσια Έκθεση, όπως έχει υιοθετηθεί και καθιερωθεί από το ΕΣΑΑ, λαμβάνει ιδιαίτερα υπόψη το Ελληνικό Σύστημα Μέτρησης της Ανταγωνιστικότητας (ΕΣΜΑ). Το ΕΣΜΑ, με σειρά επιλεγμένων δεικτών, προσεγγίζει τις πιο σημαντικές περιοχές πολιτικής για την ανταγωνιστικότητα, διακρίνοντάς τες σε:

- παράγοντες που αποτελούν προϋποθέσεις για την ανταγωνιστικότητα

- οριζόντιες πολιτικές που επηρεάζουν την ανταγωνιστικότητα
- ενδιάμεσα αποτελέσματα της ανταγωνιστικότητας
- τελικά αποτελέσματα της ανταγωνιστικότητας,

όπως παρουσιάζονται στα διαδοχικά επίπεδα και τμήματα της πυραμίδας του ΕΣΜΑ (βλ. σχετικό σχήμα).

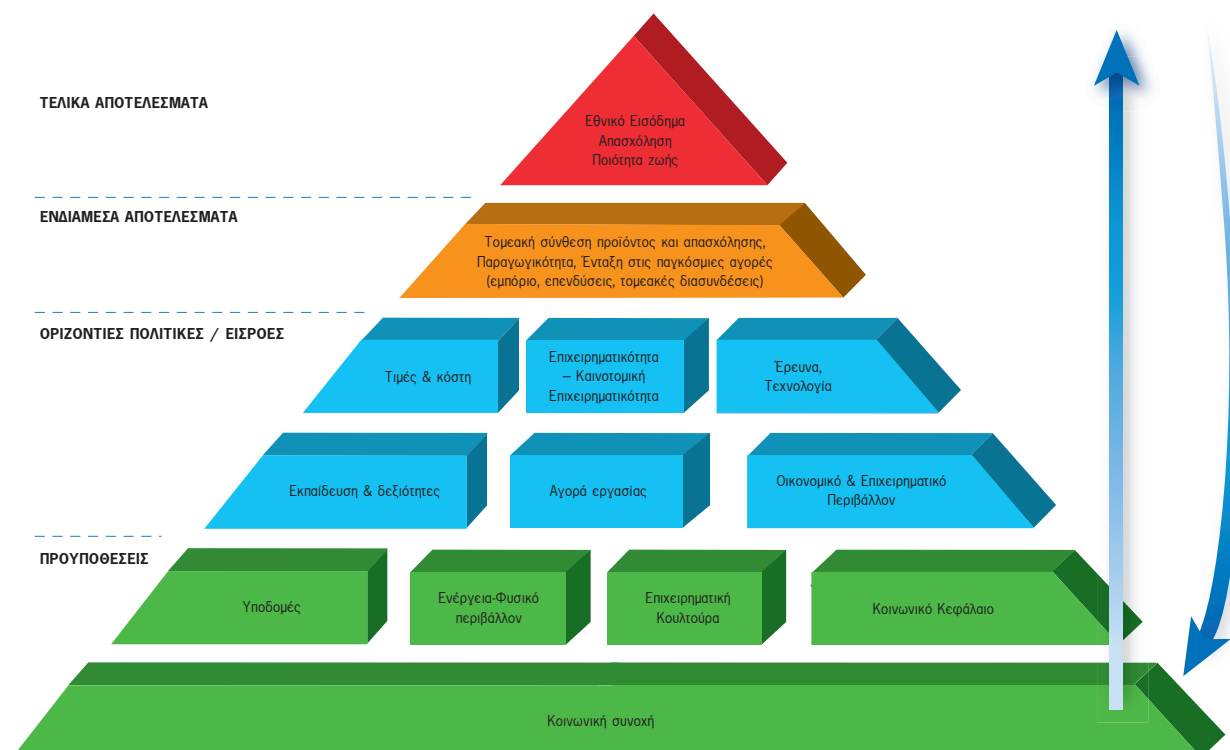
Με τη βοήθεια των κατάλληλων δεικτών για καθεμία από τις παραπάνω ομάδες παραγόντων αξιολογείται η ανταγωνιστική θέση της χώρας, επισημαίνονται περιοχές ικανοποιητικών αλλά και, κυρίως, ανεπαρκών επιδόσεων και υστερήσεων, και, με βάση τις διαπιστώσεις, διαμορφώνονται προτάσεις πολιτικών για βελτίωση.

Βασική θέση της Έκθεσης είναι ότι για τη βελτίωση της

ανταγωνιστικότητας χρειάζεται να λειτουργεί μία διαδικασία συνεχούς «ανατροφοδότησης» και «συνεχούς αναβάθμισης». Από την κορυφή της πυραμίδας, τα «τελικά αποτελέσματα» ανατροφοδοτούν τις «προϋποθέσεις» (και, στη συνέχεια, τα υπόλοιπα ανώτερα επίπεδα), ώστε, στον επόμενο «κύκλο» της διαδικασίας ανταγωνιστικότητας, τα τελικά αποτελέσματα (εθνικό εισόδημα, απασχόληση, ποιότητα ζωής) να εμφανιστούν βελτιωμένα. Η προσέγγιση αυτή επιτρέπει να ερμηνευτεί και το «παράδοξο» φαινόμενο που επισημάνθηκε ότι ενώ η ελληνική οικονομία εμφανίζει τα τελευταία χρόνια σαφή υπεροχή στις «αναπτυξιακές» της επιδόσεις (κυρίως στο ρυθμό αύξησης ΑΕΠ), η υπεροχή αυτή δεν φαίνεται να απέδωσε στις συγκριτικές επιδόσεις της ανταγωνιστικότητας. Εφαρμόζοντας την προσέγγιση στη διαδικασία διαμόρφωσης ανταγωνιστικότητας, η εξήγηση που προκύπτει είναι ότι η άμεση διοχέτευση πόρων στην ελληνική οι-

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1

Το Ελληνικό σύστημα μέτρησης ανταγωνιστικότητας (ΕΣΜΑ)

κονομία ιδίως μέσω μηχανισμών της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή, ακόμα, και λόγω έκτακτων γεγονότων (όπως π.χ. η προετοιμασία της χώρας για τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2004), σε περιορισμένο μόνο βαθμό αξιοποιήθηκε προκειμένου να ενδυναμωθεί η «βάση» της όλης διαδικασίας («προϋποθέσεις» ανταγωνιστικότητας) ή τα ανώτερα επίπεδά της, γεγονός το οποίο – επιτρέποντας και χρονικές υστερήσεις (time lags) στη λειτουργία των διαφόρων παραγόντων – θα οδηγούσε την οικονομία σε αναβάθμιση της ανταγωνιστικότητάς της.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Συγκριτική αξιολόγηση «προϋποθέσεων» ανταγωνιστικότητας

ΟΜΑΔΑ ΠΑΡΑΓΟΝΤΩΝ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ	ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ			Παρατηρήσεις
	Επίπεδο	Τάση	Περίοδος Αξιολόγησης έως...	
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ	ΜΕΣΟ	ΣΤΑΘΕΡΗ	2004	- Οι δείκτες γενικά βρίσκονται σε μέσα επίπεδα. Απαιτείται επικέντρωση μέριμνας στην ανισοκατανομή εισοδημάτων και στην ομαλή ενσωμάτωση των αλλοδαπών στην ελληνική κοινωνία. - Σχετικά χαμηλό ύψος κοινωνικών δαπανών και χαμηλή αποδοτικότητα δαπανών για την υγεία.
ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ	ΜΕΣΟ	ΣΤΑΘΕΡΗ	2004	Μέσο επίπεδο εμπιστοσύνης στους θεσμούς και υψηλό ενδιαφέρον του κοινού για επικαιρότητα και πολιτική.
ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗ ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ	ΥΨΗΛΟ	ΣΤΑΘΕΡΗ	2004	- Παραδοσιακά υψηλή η προδιάθεση για επιχειρηματικότητα, παρά τα προβλήματα. - Αρνητικός ο ρόλος των ΜΜΕ (Μέσα Μάζης Ενημέρωσης)
ΕΝΕΡΓΕΙΑ ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	ΜΕΣΟ	ΒΕΛΤΙΩΣΗ	2003 (2004)	- Μεγάλη έκταση προστατευόμενων περιοχών. - Καταναλωτικό πρότυπο προσανατολισμένο στα φυσικά προϊόντα - Υψηλή, αλλά μειούμενη, ένταση κατανάλωσης ενέργειας. - Πρωώθηση πολιτικής ανεξάρτητης από το πετρέλαιο.
ΥΠΟΔΟΜΕΣ	ΜΕΣΟ	ΒΕΛΤΙΩΣΗ	2004 (2005)	- Βελτίωση βασικών υποδομών - Χαμηλή ποιότητα υποδομών διανομής. - Χαμηλές επενδύσεις ΤΠΕ. - Υψηλό κόστος πρόσβασης στο Internet.

IV. Συγκριτική αξιολόγηση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας

(α) Η κατάσταση στις «προϋποθέσεις» ανταγωνιστικότητας

Συνοψίζοντας τις διαπιστώσεις που προκύπτουν από τη συγκριτική αξιολόγηση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας αναφορικά με τις «προϋποθέσεις» ανταγωνιστικότητας, καταγράφονται στον παρακάτω πίνακα οι βασικές παρατηρήσεις.

Το κεντρικό συμπέρασμα είναι ότι, ενώ από την άποψη του κοινωνικού κεφαλαίου και της επιχειρηματικής κουλτούρας, η κατάσταση στην Ελλάδα είναι τουλάχιστον ικανοποιητική, η κοινωνική συνοχή και ο παράγοντας Ενέργεια – Φυσικό περιβάλλον αξιολογούνται μεν ως μέσου επιπέδου (σε σχέση με την κατάσταση σε ανταγωνιστριες χώρες), αλλά με αρκετά προβληματικά στοιχεία που απαιτείται να αντιμετωπιστούν (ανισοκατανομή εισοδήματος, σχετικά χαμηλή αποδοτικότητα κοινωνικών δαπανών, χαμηλή παραγωγικότητα ενεργειακού τομέα). Ο κυρίως ωστόσο προβληματικός παράγοντας – προϋπόθεση, είναι οι χαμηλές επενδύσεις σε συστήματα Τεχνολογιών – Πληροφορίας και Επικοινωνιών (ΤΠΕ), το κόστος πρόσβασης στο Διαδίκτυο, και ιδιαίτερα στο ευρυζωνικό δίκτυο, οι олиγοπωλιακές συνθήκες λειτουργίας της αγοράς των τηλεπικοινωνιών και η αναποτελεσματικότητα των δικτύων διανομής, τα οποία θεωρούνται στοιχεία ανάσχεσης της ανταγωνιστικότητας.

(β) Η κατάσταση στις «οριζόντιες πολιτικές / εισροές» στη διαδικασία ανταγωνιστικότητας

Η συγκριτική αξιολόγηση των παραγόντων που περιλαμβάνονται στην ομάδα «οριζόντιες πολιτικές/εισροές» καταλήγει ότι, η χώρα μας υστερεί έναντι άλλων ανταγωνιστριών χωρών.

Η εξαίρεση που προβάλλει ως ιδιαιτερότητα της ελληνικής οικονομίας και, δυνητικά τουλάχιστον, ως σημαντικό στοιχείο ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας είναι η επιχειρηματικότητα. Στην περίπτωση όμως αυτού του παράγοντα, η παραδοσιακά υψηλή προδιάθεση των Ελλήνων για ίδρυση μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων παρεμποδίζεται από την ταυτόχρονη λειτουργία πολλών αντικινήτρων και «εμποδίων εισόδου» στην επιχειρηματική κοινότητα.

Για τους υπόλοιπους παράγοντες αυτής της ομάδας, το χαμηλό επίπεδο που διαπιστώνεται (παρ' όλες τις βελτιώσεις σε ορισμένους παράγοντες που εμφανίστηκαν κυρίως το 2005) αποτελεί θέμα σοβαρού προβληματισμού. Ιδιαίτερα απασχολεί το χαμηλό επίπεδο του παράγοντα «εκπαίδευση-δεξιότητες», όπου ελάχιστα βελτιώνεται η γενική κατάσταση και η κατάσταση για κρίσιμες μορφές

τύπων ουσιαστικής αναβάθμισης των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού (διά βίου εκπαίδευση, εκπαίδευση ανέργων, ενδοεπιχειρησιακή κατάρτιση κλπ.). Παρά το σημαντικό όγκο πόρων που διοχετεύονται μέσω των διαφόρων προγραμμάτων, η απόδοσή τους χαρακτηρίζεται εξαιρετικά αμφίβολη, ενώ απουσιάζουν και σοβαρές πρωτοβουλίες αξιολόγησης και διορθωτικών παρεμβάσεων. Πρόβλημα επίσης παρουσιάζεται στην οργάνωση και λειτουργία της δευτεροβάθμιας κυρίως εκπαίδευσης, ιδίως της τεχνικής. Έντονα απασχολεί η ανεπάρκεια του εκπαιδευτικού συστήματος να εφοδιάσει τους μαθητές με δεξιότητες και ικανότητες που απαιτεί η κοινωνία της γνώσης.

(γ) Η κατάσταση στα «ενδιάμεσα αποτελέσματα» της διαδικασίας ανταγωνιστικότητας

Τα «ενδιάμεσα αποτελέσματα» της διαδικασίας ανταγωνιστικότητας αντανακλούν αναπόφευκτα την κατάσταση και τις τάσεις που νωρίτερα αξιολογήθηκαν για τις «προϋποθέσεις» και τις «εισροές πολιτικής».

Με εξαίρεση το θέμα της σύνθεσης του παραγόμενου προϊόντος και της απασχόλησης, όπου, σε γενικές γραμμές, οι τάσεις στην ελληνική οικονομία είναι παρόμοιες με αυτές που σημειώνονται για τις περισσότερες ανταγωνιστριες χώρες, η συγκριτική αξιολόγηση των υπολοίπων τύπων ενδιάμεσων αποτελεσμάτων αναδεικνύει το χαμηλό τους επίπεδο (παραγωγικότητα, εξωτερικό εμπόριο, Ξένες Άμεσες Επενδύσεις).

Και στις τρεις όμως αυτές περιπτώσεις, η γενική αξιολόγηση δεν πρέπει να υποβαθμίζει ειδικές περιοχές όπου παρουσιάζονται καλές επιδόσεις. Στο εξωτερικό εμπόριο π.χ., όπου η γενική τάση χαρακτηρίζεται από συνεχή απώλεια μεριδίων αγοράς για τις ελληνικές εξαγωγές, δεν πρέπει να περάσει απαρατήρητο το γεγονός ότι καταγράφεται σημαντική αύξηση των μεταποιητικών προϊόντων έντασης τεχνολογίας καθώς επίσης και καλές επιδόσεις στον τομέα των εξαγωγών υπηρεσιών. Επιπλέον, η κυριολεκτική «καθίζηση» των εισροών ξένων επενδύσεων την περίοδο μέχρι το 2002 φαίνεται ότι ακολουθήθηκε από ανάκαμψη τα έτη 2003 και 2004, με προοπτική περαιτέρω βελτίωσης τα επόμενα χρόνια.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Συγκριτική αξιολόγηση «οριζόντιων πολιτικών και εισροών» ανταγωνιστικότητας

ΟΜΑΔΑ ΠΑΡΑΓΟΝΤΩΝ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ "ΟΡΙΖΟΝΤΙΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ-ΕΙΣΡΟΕΣ"	ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ			Παρατηρήσεις
	Επίπεδο	Τάση	Περίοδος Αξιολόγησης έως...	
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ- ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	ΧΑΜΗΛΟ	ΒΕΛΤΙΩΣΗ	2004 (2005)	• Η φορολογία επιχειρήσεων παραμένει σχετικά υψηλή. Εναρξη σταδιακής μείωσης. • Ιδιαίτερα προβληματικές περιοχές, με σοβαρές αρνητικές συνέπειες, είναι το δημόσιο χρέος, το μέγεθος και η αποδοτικότητα του δημόσιου τομέα, η διαφάνεια και ο υψηλός πληθωρισμός.
ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	ΧΑΜΗΛΟ	ΒΕΛΤΙΩΣΗ	2004 (2005)	• Η συνολική ανεργία παρουσιάζει τάσεις μείωσης. • Η ανεργία των νέων παραμένει υψηλή. • Οι δαπάνες για πολιτική απασχόλησης είναι χαμηλές.
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ – ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ	ΧΑΜΗΛΟ	ΣΤΑΘΕΡΗ	2002-2003	• Οι δαπάνες για την παιδεία υστερούν. • Εκμάθηση ξένων γλωσσών εκτεταμένη. • Αναλογία μαθητών/διδασκόντων καλή. • Προβλήματα στη διά βίου εκπαίδευση και στην κατάρτιση ανέργων. • Ανεπαρκής σύζευξη εκπαίδευσης-αγοράς εργασίας.
ΕΡΕΥΝΑ – ΑΝΑΠΤΥΞΗ	ΧΑΜΗΛΟ	ΣΤΑΘΕΡΗ	2004	• Ανεπαρκείς επενδύσεις. • Χαμηλές οι δαπάνες των επιχειρήσεων. • Χαμηλή η παραγωγικότητα της έρευνας
ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ	ΥΨΗΛΟ	ΒΕΛΤΙΩΣΗ	2003-2004 (2005)	• Υψηλή η «επιχειρηματικότητα ανάγκης», με τάσεις αύξησης της «επιχειρηματικότητας ευκαιρίας». • Χαμηλή επιχειρηματικότητα γυναικών. • Προβλήματα προβολής της επιχειρηματικότητας από τα ΜΜΕ. • Σοβαρά γραφειοκρατικά προβλήματα και κόστος στη δημιουργία νέων επιχειρήσεων.
ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ	ΧΑΜΗΛΟ	ΣΤΑΘΕΡΗ	2003-2004	• Χαμηλό ωριαίο κόστος εργασίας σε σχέση με Ε.Ε. • 1995-2005: Συγκριτικό μοναδιαίο κόστος εργασίας επιδεινούμενο λόγω συναλλαγματικής πολιτικής • 2003-2005: Επιδείνωση του δείκτη λόγω αύξησης των αμοιβών εργασίας • Υψηλό κόστος ευρυζωνικών συνδέσεων. • Χαμηλές τιμές ηλεκτρ. ρεύματος & καυσίμων.
ΤΙΜΕΣ – ΚΟΣΤΗ	ΜΕΣΟ	ΕΠΙΔΕΙΝΩΣΗ	2004 (2005)	• Χαμηλό ωριαίο κόστος εργασίας σε σχέση με Ε.Ε. • 1995-2005: Συγκριτικό μοναδιαίο κόστος εργασίας επιδεινούμενο λόγω συναλλαγματικής πολιτικής • 2003-2005: Επιδείνωση του δείκτη λόγω αύξησης των αμοιβών εργασίας • Υψηλό κόστος ευρυζωνικών συνδέσεων. • Χαμηλές τιμές ηλεκτρ. ρεύματος & καυσίμων.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3**Συγκριτική αξιολόγηση «ενδιάμεσων αποτελεσμάτων» ανταγωνιστικότητας**

ΟΜΑΔΑ ΠΑΡΑΓΟΝΤΩΝ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ "ΕΝΔΙΑΜΕΣΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ"	ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ			Παρατηρήσεις
	Επίπεδο	Τάση	Περίοδος Αξιολόγησης έως...	
ΤΟΜΕΑΚΗ ΣΥΝΘΕΣΗ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ - ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	ΜΕΣΟ	ΣΤΑΘΕΡΗ	2004	- Εμφανίζονται και στην Ελλάδα τάσεις που ισχύουν σε πολλές άλλες χώρες (συρρίκνωση του πρωτογενούς τομέα, διεύρυνση των υπηρεσιών). Ιδιαίτερος προβληματισμός από τη συρρίκνωση του μεριδίου της μεταποίησης. - Δυστητικά συγκριτικά αποτελέσματα δεν αξιοποιούνται (αγροτικά προϊόντα, ειδικοί κλάδοι μεταποίησης).
ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑ	ΧΑΜΗΛΟ	ΒΕΛΤΙΩΣΗ	2004	- Κυρίως εξαιτίας της χαμηλής παραγωγικότητας των συντελεστών, πλην της εργασίας. - Η παραγωγικότητα εργασίας σε μέσα επίπεδα.
ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ	ΧΑΜΗΛΟ	ΒΕΛΤΙΩΣΗ	2004 (2005)	- Βελτίωση εξαγωγών το 2005 έπεται από περίοδο στασιμότητας και απωλειών μεριδίων στις διεθνείς αγορές προϊόντων. - Καλές επιδόσεις ορισμένων προϊόντων έντασης τεχνολογίας. - Ικανοποιητικά τα μερίδια εξαγωγών υπηρεσιών.
ΞΕΝΕΣ ΑΜΕΣΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ	ΧΑΜΗΛΟ	ΒΕΛΤΙΩΣΗ	2004	- Η ελκυστικότητα της ελληνικής οικονομίας προς ξένους επενδυτές έχει σωρευτικά διαβρωθεί. Ανάκαμψη παρουσιάστηκε το 2004 και το 2005 εμφανίζεται ενδιαφέρον για νέες επενδύσεις. - Σοβαρά προβλήματα στην πολιτική προσέλκυσης ξένων επενδύσεων.

(δ) Αξιολόγηση των «τελικών αποτελεσμάτων» της ανταγωνιστικότητας

Ως «τελικά αποτελέσματα» της διαδικασίας ανταγωνιστικής αξιολογήθηκαν, συγκριτικά με άλλες ανταγωνιστικές χώρες:

- Ο ρυθμός μεταβολής του ΑΕΠ (συνολικά και κατά

κεφαλήν)

- Η μεταβολή της απασχόλησης
- Η ποιότητα ζωής

Η συγκριτική αξιολόγηση των επιδόσεων της ελληνικής οικονομίας τα τελευταία χρόνια, σε σχέση με τις αντίστοιχες επιδόσεις άλλων ανταγωνιστριών χωρών, παρουσιάζει μια σχετικά καλή εικόνα:

- Ο ρυθμός μεταβολής του ΑΕΠ διατηρείται, για αρκετά χρόνια, σε υψηλά επίπεδα που υπερέχουν από το μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης
- Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ εξακολουθεί να απέχει από το δείκτη 100 της Ε.Ε.-25, αλλά συγκλίνει, με αργό όμως ρυθμό, προς αυτόν (83% το 2005)
- Ο δείκτης ποιότητας ζωής δεν διαφέρει σημαντικά από αρκετών άλλων ανταγωνιστριών χωρών, χωρίς όμως να χαρακτηρίζεται ικανοποιητικός

Με τα παραπάνω δεδομένα, επανέρχεται αναπόφευκτα στο προσκήνιο το θέμα της φαινομενικής ασυμβατότητας μεταξύ «καλών» τελικών επιδόσεων και απουσίας ουσιαστικής βελτίωσης της θέσης της χώρας στη διεθνή κατάταξη της από άποψη ανταγωνιστικότητας.

Η απάντηση στο «παράδοξο» αυτό θα πρέπει να αναζητηθεί στην ελλιπή μόνο προσπάθεια διοχέτευσης των καλών επιδόσεων των προηγούμενων ετών σε επενδύσεις και χρηματοδότηση δαπανών που σχετίζονται με τους πραγματικούς παράγοντες τόνωσης της μακροπρόθεσμα διατηρήσιμης διαδικασίας αναβάθμισης της ανταγωνιστικότητας («προϋποθέσεις», «εισροές πολιτικής», «ενδιάμεσα αποτελέσματα»). Κεντρική άποψη της Έκθεσης αυτής είναι ότι ο ενδεδειγμένος προσανατολισμός των πόρων που είναι διαθέσιμοι, αλλά και όσων εξασφαλιστούν μελλοντικά, είναι ακριβώς η διοχέυσή τους –μέσω ανατροφοδότησης της διαδικασίας που αναλύθηκε– στην εξασφάλιση των προϋποθέσεων για μακροχρόνια διατηρήσιμη ανταγωνιστικότητα και ανάπτυξη.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4

Συγκριτική αξιολόγηση «τελικών αποτελεσμάτων» ανταγωνιστικότητας

ΟΜΑΔΑ ΠΑΡΑΓΟΝΤΩΝ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΕΛΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ	ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ			Παρατηρήσεις
	Επίπεδο	Τάση	Περίοδος Αξιολόγησης έως...	
ΡΥΘΜΟΣ ΜΕΤΑΒΟΛΗΣ ΑΕΠ	ΥΨΗΛΟ	ΣΤΑΘΕΡΗ	2004 (2005)	• Παρά τις καλές (απόλυτες και σχετικές) επιδόσεις, το κατά κεφαλήν ΑΕΠ εξακολουθεί να βρίσκεται στο 83% του μέσου όρου για Ε.Ε.-25. • Οι ταχείς ρυθμοί αύξησης του ΑΕΠ συνεχίζονται και το 2005, και προδιαγράφονται καλές προοπτικές για περαιτέρω πραγματική σύγκλιση.
ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	ΥΨΗΛΟ	ΣΤΑΘΕΡΗ	2000-2004 (2005)	• Τα έτη 2003 και 2004, οι ρυθμοί αύξησης της απασχόλησης ήταν ανώτεροι των μέσων όρων της Ε.Ε. Η τάση διατηρήθηκε το 2005. • Αναξιοποίητα περιθώρια μείωσης του υψηλού επιπέδου της ανεργίας, δεδομένου του ρυθμού αύξησης ΑΕΠ.
ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ	ΜΕΣΟ	ΣΤΑΘΕΡΗ	2004	• Στην κλίμακα 1-10, η Ελλάδα, μαζί με πολλές άλλες χώρες, βρίσκεται στην «περιοχή» του 7-8.

V. Στρατηγικές επιλογές – Κατευθύνσεις πολιτικής

Η Έκθεση εστιάζεται στην παρουσίαση προτάσεων που θεωρούνται ότι θα συμβάλλουν στην επίλυση προβλημάτων και θα τοποθετήσουν την οικονομία και την κοινωνία γενικότερα σε τροχιά αναβάθμισης της ανταγωνιστικότητας και βελτίωσης του βιοτικού επιπέδου των πολιτών.

Η εμπειρία από τη μη συστηματική εφαρμογή των προτάσεων των προηγούμενων Εκθέσεων Ανταγωνιστικότητας υποδεικνύει ότι στην παρούσα Έκθεση η προσπάθεια πρέπει να επικεντρωθεί σε κρίσιμες προτάσεις, η υλοποίηση των οποίων θα μπορεί να ξεκινήσει με αποφασιστικά βήματα μέσα στο επόμενο δωδεκάμηνο.

Διατυπώνονται γενικές προτεραιότητες πολιτικής, κατευθύνσεις και στοχεύσεις σε επτά τομείς στρατηγικών επιλογών που αντιστοιχούν σε προϋποθέσεις και εισροές για την ανταγωνιστικότητα. Από τις προτεραιότητες που η Έκθεση διατυπώνει (κεφάλαιο 5), αναφέρονται στη συνέχεια οι πλέον χαρακτηριστικές.

Θέση της οικονομίας στον διεθνή και τον ευρωπαϊκό χώρο

- Διατήρηση του υψηλού ρυθμού μεγέθυνσης του προϊόντος και της παραγωγικότητας
- Αύξηση μεριδίων αγορών διεθνώς και ιδιαίτερα στην Ευρωπαϊκή Ένωση
- Ενίσχυση των Ξένων Άμεσων Επενδύσεων και ιδιαίτερη προσπάθεια προσέλκυσης καινοτόμων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων
- Περαιτέρω ένταξη των μεταναστών στην ελληνική οικονομία και κοινωνία

Τομεακή διάρθρωση στο νέο διεθνές περιβάλλον

- Διαμόρφωση αναπτυξιακών στόχων σε τομεακό και περιφερειακό επίπεδο, για την ενίσχυση της παραγωγικής βάσης της χώρας

- Υποστήριξη συστάδων επιχειρήσεων (clusters), που συμβάλλουν στους στόχους της περιφερειακής ανάπτυξης και συνδυάζουν δραστηριότητες της αγροτικής οικονομίας, της μεταποίησης και των υπηρεσιών
- Στήριξη της επιχειρηματικής κουλτούρας και της καινοτόμου επιχειρηματικότητας στο πλαίσιο των αναπτυξιακών επιλογών

Κοινωνικό μοντέλο

- Αποδέσμευση από τις πολιτικές που εξαρτούν την ανταγωνιστικότητα από το χαμηλό κόστος εργασίας
- Μείωση των εισοδηματικών ανισοτήτων με την αύξηση της αποτελεσματικότητας των κοινωνικών δαπανών
- Δημιουργία επαρκών θέσεων εργασίας υψηλής εξειδίκευσης για τους νέους
- Διατήρηση και ενίσχυση του ρόλου του ασφαλιστικού συστήματος σε σχέση με την κοινωνική συνοχή

Κοινωνία της γνώσης, έρευνα και εκπαίδευση

- Επιλογή αναπτυξιακών προτεραιοτήτων στον τομέα της έρευνας παράλληλα με την αύξηση των σχετικών επενδυτικών δαπανών
- Συνδυασμός της έρευνας με τη στήριξη της καινοτομίας στις επιχειρήσεις
- Αύξηση των δαπανών για την εκπαίδευση, την κατάρτιση και τη διά βίου μάθηση

Δημόσια οικονομικά, κράτος και επιχειρηματικότητα

- Βελτίωση της δομής και της διοίκησης του φορολογικού συστήματος

- Προαγωγή της φορολογικής δικαιοσύνης
- Αποδοτικότερη λειτουργία της Δημόσιας Διοίκησης με την ικανοποιητικότερη στελέχωσή της και εξορθολογισμός των δημοσίων δαπανών
- Αξιολόγηση των επιπτώσεων και των αποτελεσμάτων πολιτικών που υλοποιούνται

Ενέργεια και περιβάλλον

- Σχεδιασμός της ανταπόκρισης στις διεθνείς και ευρωπαϊκές περιβαλλοντικές υποχρεώσεις της χώρας
- Επεξεργασία ενεργειακής στρατηγικής για τον 21ο αιώνα και ανάπτυξη ρόλου της Ελλάδας ως ενεργειακού κόμβου
- Αξιοποίηση των πολιτικών για το περιβάλλον και την ενέργεια προς όφελος της έρευνας και της απασχόλησης

Ανάπτυξη του κοινωνικού κεφαλαίου

- Ενίσχυση της συνεργασίας δημοσίων υπηρεσιών και κοινωνικών φορέων για την επεξεργασία και την αξιολόγηση πολιτικών
- Ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής μέσω του κοινωνικού διαλόγου

VI. Προτεινόμενες δράσεις

Οι στρατηγικές επιλογές πολιτικής καθορίζουν πλαίσιο και κατευθύνσεις. Υλοποιούνται με **επιμέρους δράσεις** που εντάσσονται σε αυτές και τις υπηρετούν. Οι συγκεκριμένες δράσεις εντάσσονται σε περισσότερες περιοχές γενικών προτεραιοτήτων και υπακούουν στην ανάγκη προώθησης βελτιώσεων σφαιρικά και όχι σε ένα μόνο τομέα. Μπορούν να ξεκινήσουν άμεσα, έστω και αν η

υλοποίησή τους απαιτεί βάθος χρόνου. Οι προτεινόμενες δράσεις αφορούν:

Έρευνα, τεχνολογία, καινοτομία

- Προώθηση ενός ολοκληρωμένου προγράμματος για την κοινωνία της γνώσης
- Ενίσχυση του διαλόγου στο εσωτερικό της εκπαιδευτικής και ερευνητικής κοινότητας και μεταξύ αυτής της κοινότητας και της υπόλοιπης κοινωνίας σχετικά με τη στρατηγική για την έρευνα και το ρόλο του εκπαιδευτικού συστήματος
- Αξιοποίηση ερευνητικών δομών του δημόσιου ή του ιδιωτικού τομέα που μπορούν να αναπτύξουν ερευνητική δραστηριότητα σε επίπεδο κλάδων ή τομέων της οικονομίας

Επιχειρηματικότητα

- Εκπαίδευση για τη διάδοση του επιχειρηματικού πνεύματος και νοοτροπίας
- Δημιουργία «φιλικού» διοικητικού και ρυθμιστικού περιβάλλοντος
- Πολιτικές για διεθνοποίηση των δραστηριοτήτων των μικρών επιχειρήσεων και για τόνωση της καινοτομικότητας
- Στήριξη της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων και άρση των εμποδίων ανάπτυξής τους
- Βελτίωση των σχέσεων των μικρών επιχειρήσεων με τις τράπεζες
- Αποτελεσματική λειτουργία φορέων στήριξης των επιχειρήσεων κατά τομείς δραστηριότητας και ενεργοποίηση φορέων υψηλών επιχειρηματικών κινδύνων
- Στήριξη της καινοτομικής επιχειρηματικότητας
- Διεύρυνση της υποστήριξης των επενδυτικών δραστηριοτήτων στο σύνολο των άυλων επενδύσεων και των επενδύσεων σε ανθρώπινο δυναμικό

Περιφερειακή ανάπτυξη

- Μεταφορά αποφάσεων για την αξιοποίηση εθνικών πόρων από το κέντρο στην περιφέρεια με τη συμμετοχή και τη συνυπευθυνότητα των τοπικών κοινωνιών
- Άμεση σύνδεση των δημοσίων έργων στην περιφέρεια με τις αναπτυξιακές ανάγκες
- Επικέντρωση σε στόχους ολοκληρωμένων παρεμβάσεων
- Υλοποίηση ολοκληρωμένων πολιτικών για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις της περιφέρειας
- Πρόβλεψη για σύνδεση πρόσθετων περιφερειακών ενισχύσεων από εθνικούς πόρους με την αποτελεσματικότητα των περιφερειών στην προσέλκυση επενδύσεων
- Συνεργασία των δημοσίων υπηρεσιών, των κοινωνικών φορέων και των φορέων της τοπικής αυτοδιοίκησης για την περιφερειακή ανάπτυξη

Ξένες άμεσες επενδύσεις

- Αποκέντρωση των οργάνων/υπηρεσιών ΕΛΚΕ.
- Ταυτόχρονη λειτουργία περιφερειακών γραφείων σε ανταγωνιστική μεταξύ τους σχέση
- Πρόβλεψη για σύνδεση πρόσθετων περιφερειακών ενισχύσεων από εθνικούς πόρους με την αποτελεσματικότητα των περιφερειών στην προσέλκυση ξένων επενδύσεων
- Προσέλκυση επενδύσεων μέσω αποτελεσματικής προβολής και προώθησης στο εξωτερικό

Αξιοποίηση ευκαιριών σε σημαντικούς τομείς της οικονομίας.

Δράσεις ειδικού χαρακτήρα, κυρίως θεσμών και υποδομών, που απαιτούν ειδική αντιμετώπιση και έχουν αναφορά σε επιμέρους μόνο τομείς της οικονομίας με συγκριτικά πλεονεκτήματα και με ισχυρές μεταξύ τους συνδέσεις:

- Τουρισμός
- Ναυτιλία
- Αγροτικός τομέας
- Μεταποίηση
- Εμπορευματικά κέντρα
- Εναλλακτικές πηγές ενέργειας
- Τηλεπικοινωνίες
- Υπηρεσίες παιδείας
- Υπηρεσίες υγείας

Ηλεκτρονική διακυβέρνηση

- Υιοθέτηση της συστηματικής αξιολόγησης της αποτελεσματικότητας των δημοσίων υπηρεσιών
- Προώθηση της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης στις δημόσιες υπηρεσίες και την αυτοδιοίκηση
- Προσέλκυση και αξιοποίηση των στελεχών που είναι αναγκαία και έχουν τις κατάλληλες γνώσεις και δεξιότητες, παράλληλα με την υιοθέτηση αποτελεσματικών οργανωτικών δομών
- Εξασφάλιση των οικονομικών πόρων που απαιτούνται για την προσφορά ποιοτικών υπηρεσιών στους πολίτες και τις επιχειρήσεις

Εξασφάλιση της μακροχρόνιας βιωσιμότητας και της κοινωνικής αποτελεσματικότητας του ασφαλιστικού συστήματος

- Βελτίωση της εξυπηρέτησης των ασφαλισμένων
- Επανεξέταση των υπερβολών και ιδιαίτερων προβλέψεων που ευνοούν ορισμένα τμήματα του ασφαλιζόμενου πληθυσμού, χωρίς να μπορούν να γενικευθούν στο σύνολό του
- Εξασφάλιση της μακροχρόνιας βιωσιμότητας του ΙΚΑ με την αποκατάσταση του αποθεματικού του.
- Βελτίωση των κατώτερων συντάξεων του ΙΚΑ στο πλαίσιο των πολιτικών για την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής
- Αποφυγή θέσπισης δυσμενέστερων ρυθμίσεων σε

ό,τι αφορά τις νεότερες γενεές των ασφαλισμένων στο ΙΚΑ

- Εφαρμογή της ισχύουσας νομοθεσίας αναφορικά με την ένταξη ταμείων στο ΙΚΑ, με βάση αναλογιστικές μελέτες

Διαφύλαξη, ενίσχυση και εμπλουτισμός των διαδικασιών κοινωνικού διαλόγου.

- Εμπλουτισμός του κοινωνικού διαλόγου μεταξύ των εργαζομένων και των εργοδοτών, όπως και τριμερής διάλογος με τη συμμετοχή του κράτους για την εξεύρεση λύσεων σε ζητήματα κοινωνικής και αναπτυξιακής πολιτικής
- Αξιοποίηση της κοινωνικής διαπραγμάτευσης στο ζήτημα της βιωσιμότητας και της κοινωνικής αποτελεσματικότητας του ασφαλιστικού συστήματος και των μεταβολών σε περιπτώσεις ειδικών ασφαλιστικών καθεστώτων σε συνθήκες πλήρους διαφάνειας
- Ενίσχυση της αντιμετώπισης μέσω της διαπραγμάτευσης μεταξύ εργοδοτών και εργαζομένων, των ζητημάτων που αφορούν την οργάνωση της εργασίας, ειδικότερα δε το χρόνο εργασίας, όπως και τα ζητήματα των συνθηκών εργασίας, της υγιεινής και ασφάλειας και της επαρκούς και αποτελεσματικής κατάρτισης των εργαζομένων

Είναι προφανές ότι οι δράσεις που προτείνονται στην Έκθεση απαιτούν δέσμευση πόρων, ανθρώπινων και χρηματικών, για περίοδο πολλών ετών. Ως εκ τούτου, και δεδομένης της σημαντικότητας του στόχου για την αναβάθμιση της ανταγωνιστικότητας, θεωρείται ότι αυτές οι προτάσεις μπορούν να προσανατολίσουν προς επιλογές και προτεραιότητες, καθώς και προς αποφάσεις για τη διάθεση πόρων σε όλο το εύρος της κυβερνητικής δράσης, στη διαδικασία προετοιμασίας για την επόμενη προγραμματική περίοδο 2007-2013, η οποία συμπίπτει με το Δ' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης.

Το ακριβές σχέδιο δράσης για την υλοποίηση των προτάσεων συνεπάγεται πολιτικές επιλογές και σχετικές ιεραρχήσεις, καθώς και εξασφάλιση των απαραίτητων χρηματοδοτικών πόρων.

Η ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας και τα αποτελέσματά της αφορούν και επηρεάζουν το σύνολο των πολιτών της χώρας, τόσο σε ατομικό όσο και σε συλλογικό επίπεδο. Το αναμφισβήτητο αυτό γεγονός, το οποίο προκύπτει από τις βασικές αρχές λειτουργίας μιας οικονομικά αποδοτικής και κοινωνικά δίκαιης ελεύθερης οικονομίας ανοικτής στις ευκαιρίες και εκτεθειμένης στους κινδύνους που αναδύονται στην παγκόσμια αγορά, θα πρέπει, με συστηματικό και επίμονο τρόπο, να διοχετευτεί σε όλα τα επίπεδα κοινής γνώμης, ώστε να αποτελέσει οδηγό για μια νέα συνολική στρατηγική πορεία, αντιμετώπισης των προβλημάτων και επανατοποθέτησης της χώρας σε τροχιά ουσιαστικής και βιώσιμης ανάπτυξης.

Απαραίτητη, κατά συνέπεια, είναι και η διαμόρφωση μιας μεθοδικά υλοποιούμενης επικοινωνιακής στρατηγικής που θα απευθύνεται στο σύνολο της κοινωνίας – στους νέους και στους μεγαλύτερους, στους εργαζόμενους, με οποιονδήποτε τρόπο, στο εκπαιδευτικό σύστημα και σε όλους τους συντελεστές του, στα νοικοκυριά και τους κοινωνικούς φορείς.

VII. Ιεράρχηση προτεραιοτήτων – Χρηματοδότηση

Είναι φανερό από τα παραπάνω ότι η Επιτροπή Εμπειρογνομόνων του ΕΣΑΑ προτείνει ένα συνολικό κατάλογο με όλες τις προτάσεις που θεωρεί ότι θα συμβάλλουν στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας. Η Επιτροπή έκρινε ότι δεν ανήκε στις αρμοδιότητές της η ιεράρχηση της σειράς υλοποίησης και ολοκλήρωσης των παραπάνω προτάσεων, ούτε η πρόταση ανεύρεσης των απαραίτητων πόρων για τη χρηματοδότησή τους. Θεωρεί, ωστόσο, αυτονόητο ότι σε αμέσως επόμενο στάδιο είναι επιβεβλημένο τα δύο αυτά θέματα να μελετηθούν και να επιλυθούν. Το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθ-

μίσεων (ΕΠΜ) για την περίοδο 2005-2008 και το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (ΕΣΠΑ) για την περίοδο 2007-2013 μπορούν, με κατάλληλο συντονισμό και διυπουργική συνεργασία, να αποτελέσουν τη βάση για την επίλυση των παραπάνω θεμάτων.

Ενδεικτικά αναφέρονται οι βασικές προτεραιότητες, τόσο του ΕΣΠΑ, όσο και του Υπουργείου Ανάπτυξης για την επόμενη Προγραμματική περίοδο.

Πιο συγκεκριμένα το ΕΣΠΑ θέτει τις παρακάτω προτεραιότητες:

- Περιφερειακή ανάπτυξη
- Διασυνοριακή, διακρατική και διαπεριφερειακή συνεργασία
- Περιβάλλον και αειφόρος ανάπτυξη
- Προσπελασιμότητα και υπηρεσίες γενικού συμφέροντος
- Επιχειρηματικότητα και εξωστρέφεια
- Ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού
- Ψηφιακή σύγκλιση και αναβάθμιση δημόσιας διοίκησης

Συμπληρωματικά οι προτεραιότητες του Υπουργείου Ανάπτυξης επικεντρώνονται στα εξής:

- Προώθηση της καινοτομίας και της Έρευνας & Τεχνολογίας
- Ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και των επιχειρήσεων, με στόχο την εξωστρέφεια και την παραγωγή υψηλής προστιθέμενης αξίας
- Αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού
- Βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος μέσω της δημιουργίας ενός φάσματος χρηματοοικονομικών εργαλείων καθώς και της δημιουργίας δομών και υπηρεσιών στήριξης της επιχειρηματικότητας και των επιχειρήσεων
- Ένταξη της χώρας στα μεγάλα διεθνή δίκτυα μεταφοράς ηλεκτρισμού, πετρελαίου και φυσικού αερίου, εξασφάλιση του ενεργειακού εφοδιασμού στο πλαίσιο της επίτευξης των περιβαλλοντικών στόχων και ορθολογική διαχείριση των φυσικών πόρων
- Ενδυνάμωση του ανταγωνισμού, μέσω της απελευθέρωσης των αγορών προϊόντων και υπηρεσιών, της ολοκλήρωσης της απελευθέρωσης της αγοράς ενέργειας και της προώθησης πολιτικών για την ενίσχυση του καταναλωτή.

ρωσης των αγορών προϊόντων και υπηρεσιών, της ολοκλήρωσης της απελευθέρωσης της αγοράς ενέργειας και της προώθησης πολιτικών για την ενίσχυση του καταναλωτή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Εισαγωγή στην Έκθεση Ανταγωνιστικότητας 2005

1.1. Έννοια και σημασία της ανταγωνιστικότητας

Η ανταγωνιστικότητα, όπως έχει αναφερθεί και στις προηγούμενες Εκθέσεις Ανταγωνιστικότητας, είναι όρος ευρύς και πολυεπίπεδος και η έννοια που του αποδίδεται μπορεί να διαφέρει κατά περίπτωση. Σύμφωνα με τον ορισμό που έχει υιοθετηθεί από διαδοχικές Εκθέσεις Ανταγωνιστικότητας του ΕΣΑΑ, η ανταγωνιστικότητα ορίζεται ως «ικανότητα διατήρησης και βελτίωσης του βιοτικού επιπέδου των πολιτών της χώρας –αναβάθμισης του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, ενίσχυσης της απασχόλησης και της πραγματικής συνοχής, της περιβαλλοντικής προστασίας και αναβάθμισης, της διαρκούς βελτίωσης της παραγωγικότητας και αύξηση των μεριδίων αγοράς– υπό συνθήκες παγκοσμιοποίησης».

Είναι φανερό από τον παραπάνω ορισμό ότι η ανταγωνιστικότητα αποτελεί προϊόν σύνθετων διεργασιών, οι οποίες δεν περιορίζονται στο χώρο των οικονομικών, αλλά επεκτείνονται στον κοινωνικό και τον περιβαλλοντικό. Η ανταγωνιστικότητα καθορίζει την οικονομική και κοινωνική πρόοδο μιας χώρας σε σχέση με «ανταγωνίστριες» προς αυτή χώρες στο νέο διεθνές περιβάλλον. Αντικείμενο της πολιτικής ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας είναι η βελτίωση του βιοτικού επιπέδου και της ευημερίας των κατοίκων της χώρας και, ειδικότερα, η σταθερή βελτίωση των πραγματικών εισοδημάτων, η καθαρή αύξηση των θέσεων εργασίας και η εν γένει βελτίωση της ποιότητας ζωής.

Η ανταγωνιστικότητα μιας οικονομίας εξαρτάται από πλήθος παραγόντων, όπως το μακροοικονομικό περιβάλλον, το πλαίσιο του εμπορίου, το επίπεδο και η ποιότητα της εκπαίδευσης και επιμόρφωσης του εργατικού δυναμικού, η ικανότητα για καινοτομία, η εισαγωγή νέων τεχνολογιών, η επάρκεια και ποιότητα των υποδομών κ.ά. Η ανταγωνιστικότητα είναι, συνεπώς, ένα «εργαλείο» το οποίο μπορεί να οδηγήσει σε βελτίωση του βιοτικού επιπέδου και της ευημερίας μιας κοινωνίας μέσω της αύξησης της παραγωγικότητας, της αποτελεσματικότητας και της αποδοτικότητας.

Οι συνέπειες της χαμηλής ανταγωνιστικότητας μιας οικονομίας είναι πολλές και σοβαρές. Χαμηλή ανταγωνιστικότητα ση-

μαίνει χαμηλό κατά κεφαλήν εισόδημα για τους πολίτες της χώρας, χαμηλό ποσοστό απασχόλησης και υψηλή ανεργία. Όσες επιχειρήσεις έχουν χαμηλή παραγωγικότητα αδυνατούν να ανταγωνιστούν σε διεθνές επίπεδο, άρα έχουν μειωμένη κερδοφορία, που συνεπάγεται περιορισμένη καταβολή φόρων. Μια χώρα με χαμηλή ανταγωνιστικότητα της οικονομίας της πραγματοποιεί σημαντικά υψηλότερες εισαγωγές σε σχέση με τις εξαγωγές της και δέχεται περιορισμένες ξένες παραγωγικές επενδύσεις, με αρνητικές συνέπειες στην απασχόληση. Όλα τα παραπάνω περιορίζουν τη δυνατότητα της πολιτείας να αυξήσει τις δαπάνες για την παιδεία, την υγεία, την έρευνα, τις κοινωνικές παροχές, τις υποδομές κ.ά.

Τα τελευταία χρόνια η έννοια της ανταγωνιστικότητας άρχισε να συζητείται και να απασχολεί μεγάλα τμήματα του πληθυσμού της χώρας μας. Η πολιτεία ανακήρυξε το 2005 «έτος ανταγωνιστικότητας», με στόχο να ευαισθητοποιήσει την ελληνική κοινωνία στο θέμα αυτό. Ερωτήματα όπως «τι σημαίνει ανταγωνιστικότητα», «ποιους αφορά η έννοια αυτή», «τι μπορεί να κάνει ο καθένας γι' αυτή», «τι συνέπειες έχει για τον καθένα» κ.ά. άρχισαν να συζητούνται και στην Ελλάδα.

Πρόσφατη έρευνα που πραγματοποιήθηκε στη χώρα μας είχε ως αντικείμενο τη στάση των πολιτών απέναντι στην έννοια της ανταγωνιστικότητας¹. Τα αποτελέσματά της υπογραμμίζουν τη θετική τοποθέτηση των Ελλήνων πολιτών απέναντι στην έννοια της Ανταγωνιστικότητας καθώς και το γεγονός ότι είναι σχεδόν απολύτως έτοιμοι να ακούσουν και να ενημερωθούν σχετικά με το θέμα. Ταυτόχρονα, οι πολίτες εκδηλώνουν την προσδοκία ότι οι «δρώντες» (πολιτεία, επιχειρήσεις και άτομα) θα αναλάβουν πρωτοβουλίες προς αυτή τη κατεύθυνση. Όπως προκύπτει από την έρευνα, οι Έλληνες πολίτες είναι έτοιμοι να απαντήσουν στην «πρόκληση της ανταγωνιστικότητας», διότι αντιλαμβάνονται ότι αυτή αποτελεί μονόδρομο για την προσωπική και συλλογική τους εξέλιξη, την ικανοποίηση των αναγκών τους και την υλοποίηση των προτεραιοτήτων τους.

1.2. Η επικαιρότητα της συζήτησης για την ανταγωνιστικότητα

Η ελληνική οικονομία πέτυχε τα τελευταία χρόνια τους

1. Η έρευνα διενεργήθηκε από την εταιρία MRB Hellas, (6' τρίμηνο 2005).

υψηλότερους ρυθμούς ανάπτυξης στην Ευρωπαϊκή Ένωση, παράλληλα όμως η «συνολική» ανταγωνιστικότητα της, όπως μετρίεται από διεθνείς οργανισμούς για την περίοδο 2001-2005, δεν παρουσίασε ανάλογη βελτίωση. Έτσι, ο υψηλός ρυθμός ανάπτυξης συνοδεύτηκε από ελαφρά μείωση της ανεργίας και από μικρή βελτίωση της δημοσιονομικής κατάστασης. Ωστόσο, είναι χαρακτηριστικές οι υστερήσεις σε πολλούς τομείς που είναι κρίσιμοι για την περαιτέρω πορεία της οικονομίας.

Όπως αναφέρθηκε στην προηγούμενη ενότητα, οι αρνητικές συνέπειες της χαμηλής ανταγωνιστικότητας της οικονομίας μιας χώρας πλήττουν, άμεσα ή έμμεσα, το σύνολο των πολιτών της. Ιδιαίτερα πλήττονται τα άτομα που χάνουν την απασχόλησή τους και αυτά που αντιμετωπίζουν προβλήματα ένταξης στην αγορά εργασίας. Τα ασθενέστερα τμήματα της κοινωνίας βλέπουν την αγοραστική τους δύναμη να μειώνεται συνεχώς, εξαιτίας της ασύμμετρης αύξησης των αμοιβών και του κόστους ζωής.

Η υστέρηση ανταγωνιστικότητας, που παρατηρείται ήδη από το παρελθόν (γεγονός που δρα σωρευτικά για το παρόν), εκφράζεται σήμερα με διάφορους τρόπους και έχει τα παρακάτω συγκεκριμένα αποτελέσματα:

☐ Υψηλή ανεργία, ιδιαίτερα των νέων

Το ποσοστό της ανεργίας στη χώρα μας ήταν, τα τελευταία χρόνια, υψηλότερο του 10%, αλλά το 2005 σημείωσε ελαφρά πτώση. Η ανεργία εντοπίζεται κυρίως στους νέους (πάνω από 27%) και στις γυναίκες (πάνω από 16%), ενώ το μεγαλύτερο μέρος της αποτελεί μακροχρόνια ανεργία. Ένα τμήμα της αποδίδεται στο κλείσιμο ή τον σοβαρό περιορισμό της δραστηριότητας κάποιων επιχειρήσεων ή/και στη μετεγκατάσταση άλλων σε γειτονικές χώρες. Ταυτόχρονα, δεν ιδρύονται νέες επιχειρήσεις, σε τέτοιο αριθμό και μέγεθος, που θα μπορούσε να οδηγήσει στη δημιουργία βιώσιμων νέων θέσεων εργασίας.

☐ Υποβάθμιση του ηθικού της ελληνικής νεολαίας, σε βαθμό ώστε να χαρακτηρίζεται πλέον ως «η αγχωμένη γενιά»

Πρόσφατη έρευνα πανεπιστημιακού ιδρύματος ανέδειξε την εικόνα μια νεολαίας εξοικειωμένης με

τις νέες τεχνολογίες, αλλά ταυτόχρονα φοβισμένης από την προοπτική της ανεργίας. Αντιμέτωπη με τις δυσκολίες εύρεσης εργασίας, η νεολαία εμφανίζεται να διακατέχεται από ανασφάλεια και οι μισοί σχεδόν νέοι βλέπουν το μέλλον ασαφές και αβέβαιο. Το μεγαλύτερο πρόβλημα που θεωρούν ότι απασχολεί τη χώρα μας είναι η ανεργία και ακολουθούν η γενική κατάσταση της οικονομίας και τα ναρκωτικά.

☐ Μείωση του εισοδήματος του αγροτικού πληθυσμού

Οι αγρότες βλέπουν το εισόδημά τους να μειώνεται. Η μείωση αυτή είναι αποτέλεσμα της χαμηλής ανταγωνιστικότητας των ελληνικών αγροτικών προϊόντων, αλλά και της σταδιακής μείωσης των επιδοτήσεων που παρέχονται από την Ευρωπαϊκή Ένωση, στο πλαίσιο της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής.

☐ Αναστέλλεται ή περιορίζεται η επενδυτική δραστηριότητα

Καθυστέρηση στην αποκατάσταση της ανταγωνιστικότητας και των προοπτικών μιας οικονομίας αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα για την ανάληψη επενδύσεων, τόσο από Έλληνες όσο και από ξένους επενδυτές. Επιπλέον, είναι περιορισμένες οι νέες και σημαντικές επενδύσεις σε διεθνώς ανταγωνιστικές μονάδες, οι οποίες θα συνέβαλλαν με την εισαγωγή στη χώρα νέας τεχνολογίας, νέου μάντζμεντ, νέων βιώσιμων θέσεων απασχόλησης και δημιουργία πρόσθετων εισοδημάτων. Σημειώνεται ωστόσο ότι το 1ο έτος λειτουργίας του νέου Αναπτυξιακού Νόμου (2005) υποβλήθηκαν 1.115 επενδυτικά σχέδια, από τα οποία εγκρίθηκαν τα 551. Ταυτόχρονα, σημαντικό ενδιαφέρον υπήρξε στις προτάσεις επενδυτικών σχεδίων που επιχορηγούνται μέσω των διαδοχικών κύκλων του προγράμματος «Νεανική και Γυναικεία Επιχειρηματικότητα». Γενικά παρατηρείται ότι η απορρόφηση του ΕΠΑΝ διαμορφώθηκε από το 14,7% το Μάρτιο του 2004 σε 43,1%, στο τέλος του α' διμήνου του 2006.

☐ Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν προβλήματα επιβίωσης

Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις, η «ραχοκοκαλιά» της

οικονομίας όπως χαρακτηρίζονται, εκφράζουν σοβαρό προβληματισμό, μεταξύ άλλων, για το υψηλό κόστος της γραφειοκρατίας που υφίστανται, το υψηλό φορολογικό βάρος που τους επιβάλλεται, τη χαμηλή ποιότητα των δημόσιων υπηρεσιών που τους παρέχονται.

❑ Αγωνία των πολιτών για τη συνεχή μείωση της αγοραστικής τους δύναμης

Μια οικονομία που δεν αναπτύσσεται ανταγωνιστικά έχει περιορισμένες δυνατότητες να εξασφαλίσει ικανοποιητικά και αυξανόμενα εισοδήματα στους εργαζομένους. Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της χώρας μας υπολείπεται σημαντικά από τον μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (με βάση το 100 ήταν 81 το 2005). Το γεγονός αυτό, όταν συνοδεύεται από υψηλούς ρυθμούς πληθωρισμού, σημαίνει χαμηλή αγοραστική δύναμη για τους εργαζομένους, η οποία και θα μειώνεται.

Σύμφωνα με πρόσφατη «Γνώμη» της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής (ΟΚΕ), τα τελευταία χρόνια είναι διάχυτη στην ελληνική κοινωνία η άποψη ότι το γενικό επίπεδο των τιμών είναι υψηλό, προσεγγίζοντας τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, σε αντίθεση με τους μισθούς και τα ημερομίσθια, τα οποία υπολείπονται σημαντικά, με αποτέλεσμα η ελληνική αγορά προϊόντων και υπηρεσιών να κρίνεται ακριβή².

❑ Ικανοί επιστήμονες μεταναστεύουν και Έλληνες από το εξωτερικό δεν επιστρέφουν στη χώρα

Σε μια οικονομία όπου η αγοραστική δύναμη των πολιτών είναι περιορισμένη, είναι αναμενόμενο τα άτομα που έχουν ικανότητες και σημαντικές εμπειρίες να αναζητούν και να αξιοποιούν ευκαιρίες αποδοτικής για τα ίδια απασχόλησης σε άλλες χώρες, προκειμένου να βελτιώσουν το βιοτικό τους επίπεδο. Παράλληλα, ικανοί Έλληνες επιστήμονες που διαπρέπουν στο εξωτερικό αποθαρρύνονται να επιστρέψουν στην πατρίδα τους και να προσφέρουν.

❑ Χαμηλή ποιότητα και ποσότητα των υπηρεσιών Υγείας, Παιδείας, Κοινωνικών Παροχών κ.ά.

Τα ελλείμματα του κρατικού προϋπολογισμού οδηγούν στη διατήρηση του δημόσιου χρέους σε υψηλά επίπεδα, η εξυπηρέτηση του οποίου απορροφά σημαντικό μέρος του ΑΕΠ της χώρας. Το γεγονός αυτό αποτελεί περιοριστικό παράγοντα για την πολιτεία ώστε να αυξήσει την ποσότητα και να αναβαθμίσει την ποιότητα των δημόσιων αγαθών και υπηρεσιών που παρέχει.

❑ Σοβαρά ελλείμματα στο ισοζύγιο πληρωμών

Η μειωμένη ανταγωνιστικότητα μιας οικονομίας σημαίνει εισαγωγές μεγαλύτερες από τις εξαγωγές και αυτό με τη σειρά του σημαίνει μικρότερη απασχόληση και χαμηλότερα εισοδήματα για τους κατοίκους της χώρας. Οι ελληνικές εισαγωγές είναι τρεις φορές μεγαλύτερες από τις εξαγωγές. Το ελληνικό εμπορικό ισοζύγιο είναι μόνιμα αρνητικό και το έλλειμμά του ξεπερνά το 5% του ΑΕΠ. Η ελλειμματικότητα διατηρήθηκε και το 2005, παρά τη σημαντική αύξηση των εξαγωγών κατά 13%. Η διεύρυνση όμως του ελλείμματος οφείλεται αποκλειστικά στην αύξηση των τιμών των καυσίμων.

❑ Απώλεια συγκριτικών πλεονεκτημάτων

Τα τελευταία χρόνια σημειώνεται μείωση των διεθνών μεριδίων του συνόλου σχεδόν των κλάδων της ελληνικής οικονομίας και όλων των τομέων της. Αυτό ισχύει ακόμα και για κλάδους, όπως, π.χ., η ναυτιλία και ο τουρισμός, οι οποίοι στο παρελθόν συνέβαλαν ουσιαστικά στο εθνικό εισόδημα και μέχρι σήμερα απεδείχθησαν σχετικά ανθεκτικοί στο διεθνή ανταγωνισμό. Μια ανταγωνιστικότητα που μειώνεται δημιουργεί κινδύνους απώλειας και αυτών ακόμη των συγκριτικών πλεονεκτημάτων, τα οποία αποτελούσαν και συνεχίζουν, σε κάποιο βαθμό, να αποτελούν «στηρίγματα» για την ελληνική οικονομία.

Η ευρύτητα των προβλημάτων που παρατέθηκαν –και τα οποία αποτελούν στο σύνολό τους εκφάνσεις του προ-

2. ΟΚΕ, «Γνώμη» για την Ακρίβεια, 2006

βλήματος της χαμηλής και μειούμενης ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας— τεκμηριώνει την ανάγκη να τεθεί το πρόβλημα αυτό στο επίκεντρο της συζήτησης σχετικά με το ενδεδειγμένο μείγμα οικονομικών πολιτικών οι οποίες, σε συνθήκες ευρείας κοινωνικής συναίνεσης, θα πρέπει να σχεδιαστούν και να υλοποιηθούν. Και η κεντρική του αυτή θέση θα πρέπει να διατηρηθεί στο πλαίσιο μακροχρόνιου προγραμματισμού, δεδομένης της αρχής μόνο απόδοσης των σχετικών μέτρων.

1.3. Μετρήσεις και αξιολογήσεις διεθνών οργανισμών

Οι διεθνείς δείκτες ανταγωνιστικότητας θεωρούνται ότι επηρεάζουν την εικόνα μιας χώρας και παρακολουθούνται από κυβερνήσεις και επενδυτές. Υπάρχει πληθώρα τέτοιων δεικτών που διαφέρουν ως προς τις πτυχές της ανταγωνιστικότητας που εξετάζουν. Στην παρούσα Έκθεση θα αναφερθούμε ενδεικτικά σε δύο από αυτούς, οι οποίοι λαμβάνουν μεγάλη διεθνή δημοσιότητα. Συγκεκριμένα, πρόκειται για τους Δείκτες Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας, που εκτιμώνται και δημοσιεύονται για μεγάλο αριθμό χωρών από τους οργανισμούς World Economic Forum (WEF) και International Management Development (IMD).

Και οι δύο δείκτες είναι γενικοί και συνθέτουν πολλές διαφορετικές διαστάσεις και επιμέρους κριτήρια. Θεωρούνται, κατά συνέπεια, ότι προσφέρουν σφαιρική εικόνα για την ανταγωνιστικότητα κάθε χώρας.

1.3.1 Δείκτης Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας του WEF

(α) Περιγραφή του δείκτη

Ο Δείκτης Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας είναι μια σύνθεση δύο παλαιότερων δεικτών του Παγκόσμιου Οικονομικού Φόρουμ (World Economic Forum): του Δείκτη Ανταγωνιστικότητας Ανάπτυξης (Growth Competitiveness Index – GCI) και του Δείκτη Ανταγωνιστικότητας Επιχειρή-

σεων (Business Competitiveness Index – BCI).

Ο πρώτος δείκτης (GCI) αναφέρεται στην ικανότητα των οικονομιών να επιτυγχάνουν διατηρήσιμη οικονομική ανάπτυξη με μεσο-μακροπρόθεσμη χρονική προοπτική. Εστιάζεται σε στοιχεία του μακροοικονομικού περιβάλλοντος, καθώς και σε θέματα θεσμών, υποδομών, τεχνολογίας, ανθρωπίνου κεφαλαίου και άλλων παραγόντων. Ο δεύτερος δείκτης (BCI) δίνει έμφαση σε μια σειρά παραγόντων που αφορούν ειδικά την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων. Αξιολογεί πόσο προηγμένες είναι οι στρατηγικές και οι πρακτικές των εταιρειών, καθώς και την ποιότητα του μικροοικονομικού περιβάλλοντος στο οποίο λειτουργούν.

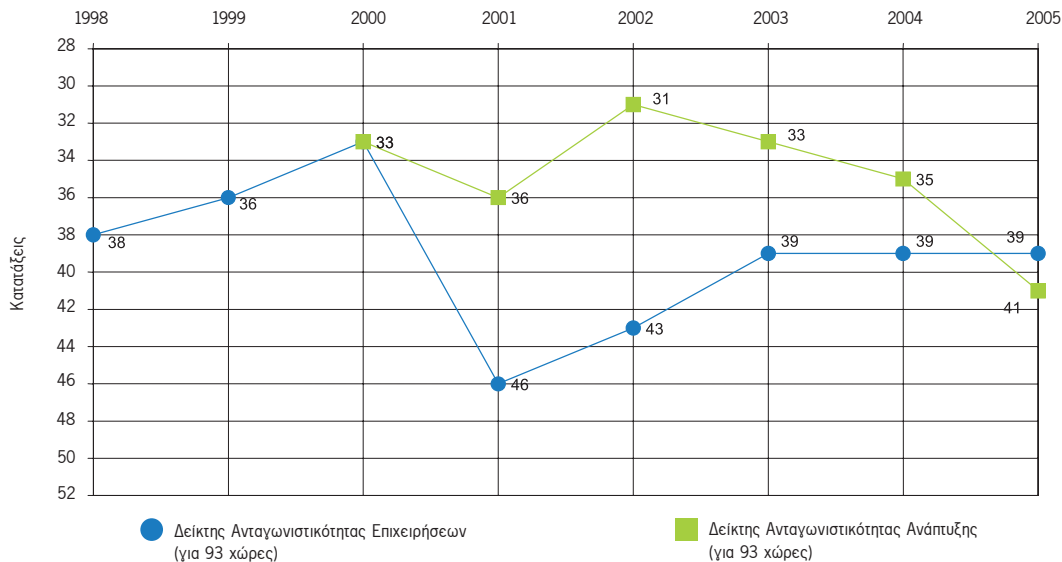
Ο δείκτης WEF βασίζεται σε αντικειμενικά και υποκειμενικά στοιχεία. Τα περισσότερα από αυτά προέρχονται από την επεξεργασία ερωτηματολογίων που υποβλήθηκαν σε ανώτερα επιχειρησιακά στελέχη, στο πλαίσιο ερευνών που διεξάγει το Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ. Τούτο βέβαια προσδίδει μια χροιά υποκειμενισμού στη σύσταση του δείκτη. Για ορισμένες μεταβλητές τα αντικειμενικά στοιχεία που χρησιμοποιούνται μετατρέπονται σε κλίμακα ανάλογη με αυτή των υποκειμενικών, προκειμένου να γίνουν αθροίσεις, γεγονός που αναμφίβολα οδηγεί σε κάποιες απλοποιήσεις. Ωστόσο, η όλη σύσταση του δείκτη παρέχει γενικά μεγάλη αξιοπιστία.

(β) Συγκριτική κατάταξη της Ελλάδας

Η διαχρονική εξέλιξη της κατάταξης της Ελλάδας δίνεται για τα δύο υποσύνολα του δείκτη —α) Δείκτης Ανταγωνιστικότητας Επιχειρήσεων και β) Δείκτης Ανταγωνιστικότητας Ανάπτυξης. Σύμφωνα με την Έκθεση του WEF για το 2005, με στοιχεία που αφορούν κυρίως την περίοδο 2002-2005, και όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 1.1, η Ελλάδα στον πρώτο δείκτη διατηρεί σταθερή κατάταξη τα τρία τελευταία χρόνια (39η θέση στις 93 χώρες για τις οποίες υπάρχουν διαχρονικά στοιχεία) και βρίσκεται κάτω από την καλύτερη θέση που είχε επιτύχει το έτος 2000 (33η θέση στις 93 χώρες), παρά τη βελτίωση τα έτη 2002 και 2003. Αντίθετα, στον δεύτερο δείκτη ακολουθεί πτωτική πορεία από το μέγιστο που είχε φτάσει το 2002 (31η θέση στις 93 χώρες), σημειώνοντας το έτος 2005 τη χειρότερή της επίδοση (41η στις 93 χώρες).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.1

Δείκτες παγκόσμιας ανταγωνιστικότητας WEF: Κατάταξη Ελλάδας 1998-2005

Πηγή: WEF

1.3.2. Δείκτης IMD (Ετήσια Έκθεση Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας)

(α) Περιγραφή δείκτη

Η Ετήσια Έκθεση Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας (World Competitiveness Yearbook) του Ιδρύματος IMD αναλύει και ταξινομεί μία ευρεία σειρά δεικτών. Δίνει ιδιαίτερη σημασία στη δυνατότητα των χωρών να δημιουργήσουν και να διατηρήσουν ένα οικονομικό και επιχειρηματικό περιβάλλον που στηρίζει την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων. Υποθέτει ότι η δημιουργία του πλούτου λαμβάνει χώρα αρχικά σε επίπεδο επιχειρήσεων (είτε ιδιωτικών είτε κρατικών) και αποκαλεί αυτό το πεδίο έρευνας «Ανταγωνιστικότητα των Επιχειρήσεων». Εντούτοις, οι επιχειρήσεις λειτουργούν σε ένα εθνικό περιβάλλον που ενισχύει ή περιορίζει τη δυνατότητά τους να ανταγωνίζονται σε εγχώριο ή διεθνές επίπεδο. Η Ετήσια Έκθεση αποκαλεί αυτό το πεδίο έρευνας «Ανταγωνιστικότητα των Εθνών».

Οι εκτιμήσεις στηρίζονται κατά ένα μέρος σε υποκειμενικές απαντήσεις ερωτηματολογίων που συμπληρώνονται από στελέχη επιχειρήσεων. Το γεγονός αυτό έχει αναπόφευκτα δημιουργήσει επιφυλάξεις όσον αφορά την εγκυρότητα των κατατάξεων. Παρ' όλα αυτά, εξακολουθούν

και χρησιμοποιούνται διεθνώς, τουλάχιστον ως ενδεικτικές προσεγγίσεις πραγματικών συγκριτικών επιδόσεων των χωρών που οι εκτιμήσεις καλύπτουν.

(β) Κατάταξη Ελλάδας

Η διαχρονική εξέλιξη της κατάταξης της Ελλάδας στο Δείκτη IMD δίνεται στο Διάγραμμα 1.2. Όπως φαίνεται, η χώρα μας το έτος 2005 καταλαμβάνει την 41η θέση στην κατάταξη, σημειώνοντας σημαντική χειροτέρευση της επίδοσής της. Από το 2001 μέχρι το 2005 η κατάταξη της Ελλάδας παρουσίασε συνεχή πτώση και έφθασε στα επίπεδα που είχε στις αρχές της δεκαετίας του 1990. Το 2006 όμως ανακάμπτει στην 37η θέση. Σημειώνεται ότι στο Διάγραμμα η κατάταξη αναφέρεται σε σύνολο 53 χωρών (εξαιρέθηκαν οι περιφέρειες χωρών). Στο σύνολο χωρών και περιφερειών η Ελλάδα το 2006 ανακάμπτει στην 42η θέση έναντι της 50ης το 2005.

Τόσο στο δείκτη WEF όσο και στο δείκτη IMD, η Ελλάδα κατατάσσεται προτελευταία μεταξύ των χωρών της Ε.Ε.-15. Μόνο η Ιταλία βρίσκεται πιο χαμηλά, στην τελευταία θέση. Άλλες μικρές χώρες, όπως η Πορτογαλία, η Ιρλανδία, η Αυστρία, εμφανίζονται με αρκετά μεγαλύτερη ανταγωνιστικότητα, ενώ μικρές χώρες, όπως η Φινλανδία, η

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.2

Παγκόσμια ανταγωνιστικότητα: Διαχρονική κατάταξη της Ελλάδας

Πηγή: IMD

Δανία και η Σουηδία, βρίσκονται στην κορυφή, στην ομάδα των πλέον ανταγωνιστικών παγκοσμίως χωρών.

1.4. Η Στρατηγική της Λισσαβώνας

Το 2002, η Ευρωπαϊκή Ένωση έθεσε ως «στρατηγικό στόχο» το να καταστήσει την ευρωπαϊκή οικονομία, μέσα σε μία δεκαετία, την πιο ανταγωνιστική και δυναμική στον κόσμο, ικανή για αειφόρο οικονομική ανάπτυξη, με περισσότερες και καλύτερες θέσεις απασχόλησης και μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή.

1.4.1. Εισαγωγικά

Η Στρατηγική της Λισσαβώνας (ΣτΛ) συνίσταται από ένα ευρύ πλέγμα πολιτικών, που αφορούν όλες τις πτυχές της οικονομίας και πολλές της κοινωνίας. Ωστόσο, αποδείχθηκε ότι πολλές από τις πρωτοβουλίες που ξεκίνησαν το 2000 δεν απέδωσαν τα αναμενόμενα αποτελέσματα, ενώ και οι δεσμεύσεις των

κρατών δεν τέθηκαν σε εφαρμογή. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι οι αλλαγές που απαιτείται να γίνουν είναι επώδυνες και αφορούν περίπλοκες εθνικές οικονομικές μεταρρυθμίσεις, όπως μεταρρύθμιση της αγοράς εργασίας, του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης, του φορολογικού συστήματος κ.ά.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της αξιολόγησης της πορείας της ΣτΛ, η αρνητική εικόνα οφείλεται³:

1. Στην έλλειψη πολιτικής βούλησης και ουσιαστικής δέσμευσης των κυβερνήσεων των χωρών-μελών
2. Στην απουσία Εθνικών Προγραμμάτων Δράσης
3. Στην έλλειψη συντονισμού μεταξύ των οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης
4. Στη μη απεικόνιση των προτεραιοτήτων και στρατηγικής στον ευρωπαϊκό προϋπολογισμό
5. Στο μεγάλο εύρος των στόχων που αρχικά τέθηκαν και στις αντιμαχόμενες προτεραιότητές τους

Για τους παραπάνω λόγους προέκυψε η ανάγκη λήψης πρόσθετων μέτρων. Παράλληλα, έγινε φανερό ότι απαιτείται ιεράρχηση των στόχων που επιδιώκονται, απλοποίηση

3. Έκθεση ΚΟΚ 2004

ησή τους και μεγαλύτερη διαφάνεια, με τη σύνταξη Ετήσιων Εκθέσεων εφαρμογής που θα απευθύνονται στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και τα εθνικά κοινοβούλια, όπου θα επισημαίνονται οι σχετικές πρόοδοι και ελλείψεις.

Οι στόχοι της ΣτΛ, λοιπόν, φάνηκαν ιδιαίτερα φιλόδοξοι και γι' αυτό η πρόοδος που έχει γίνει μέχρι σήμερα προς την επίτευξή τους είναι περιορισμένη, με αποτέλεσμα να διευρύνεται η απόσταση μεταξύ της Ευρώπης και των ανταγωνιστών της.

1.4.2. Η Πορεία της Στρατηγικής της Λισσαβώνας μέχρι την αναθεώρησή της (2005)

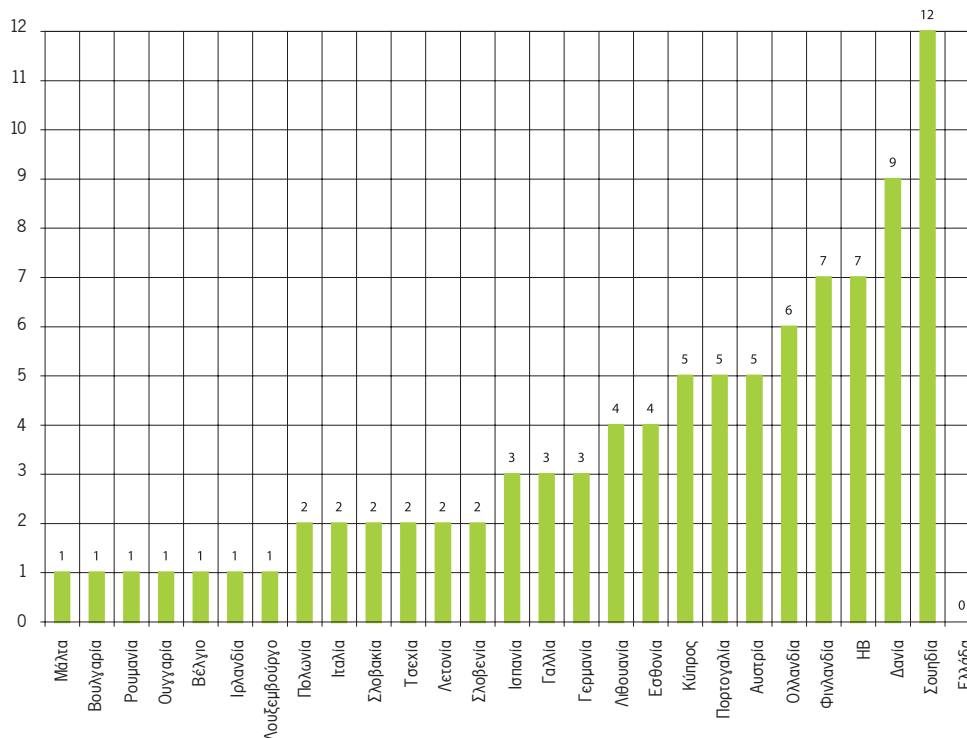
Όπως ήδη αναφέρθηκε, πέντε χρόνια μετά την αρχική

διατύπωση της Στρατηγικής της Λισσαβώνας, στο μέσον δηλαδή της διαδρομής, έγινε φανερό ότι, κατά γενική ομολογία, η Ευρώπη ελάχιστα έχει πετύχει να αξιοποιήσει τις δυνατότητες αλλαγής που η ίδια η Στρατηγική της Λισσαβώνας προσφέρει⁴. Έτσι, στο εαρινό συμβούλιο του 2005, αποφασίστηκε η αναπροσαρμογή των στόχων της Στρατηγικής της Λισσαβώνας. Κύρια χαρακτηριστικά της νέας στρατηγικής είναι η σαφέστερη εστίαση των δράσεων, η απλοποίηση και βελτίωση της διαδικασίας υλοποίησης και η εντονότερη κινητοποίηση των φορέων.

Στο Διάγραμμα 1.3. φαίνεται ο αριθμός των στόχων που έχει επιτύχει μέχρι σήμερα κάθε χώρα της Ε.Ε. από τους 17 ποσοτικοποιήσιμους.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.3

Λισσαβώνα: Αριθμός στόχων που έχουν επιτευχθεί (επί συνόλου 17)

4. Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Συνεργασία για την οικονομική μεγέθυνση και την απασχόληση, Νέο ξεκίνημα για τη Στρατηγική της Λισσαβώνας, 2-2-2005

Η χώρα μας βρίσκεται στην τελευταία θέση, καθώς δεν έχει επιτύχει κανένα στόχο, ενώ η Σουηδία κατέχει την πρώτη θέση έχοντας πετύχει τους 12 από τους 17 στόχους.

Στον Πίνακα 1.1. φαίνεται ο αριθμός των κρατών που προσέγγισαν καθένα στόχο μέχρι το Μάρτιο του 2005. Ο ενδιάμεσος στόχος, δηλαδή να προσεγγίσει η απασχόληση των γυναικών το 57% μέχρι το 2005, επετεύχθη από 14

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.1

Ποσοτικοποίηση στόχων της Λισσαβώνας

	Στόχοι	Αριθμός Κρατών που προσέγγισαν το στόχο μέχρι τον Μάρτιο του 2005
1	Συνολικός βαθμός απασχόλησης να πλησιάσει το 67% μέχρι το 2005(ενδιάμεσος στόχος)	8
2	Συνολικός βαθμός απασχόλησης να πλησιάσει το 70% μέχρι το 2010	4
3	Βαθμός απασχόλησης γυναικών να πλησιάσει το 57% μέχρι το 2005 (ενδιάμεσος στόχος)	14
4	Βαθμός απασχόλησης γυναικών να πλησιάσει το 60% μέχρι το 2010	8
5	Βαθμός απασχόλησης για εργαζόμενους ηλικίας 55-64 ετών να πλησιάσει το 50% μέχρι το 2010	6
6	Αύξηση του μέσου όρου πραγματικής συνταξιοδότησης κατά 5 χρόνια προκειμένου να εξασφαλιστεί ο μέσος όρος των 65 ετών μέχρι το έτος 2010	0
7	Διαθέσιμη παιδική φροντίδα για παιδιά μέχρι τριών ετών να πλησιάσει το 90% μέχρι το 2010	8
8	Διαθέσιμη παιδική φύλαξη για παιδιά κάτω των τριών ετών να πλησιάσει το 33% μέχρι το έτος 2005	2
9	Δαπάνες Έρευνας και Ανάπτυξης να πλησιάσει το 3% του ΑΕΠ μέχρι το 2005	2
10	Επιχειρηματικές δαπάνες Έρευνας και Ανάπτυξης να προσεγγίσουν το 67% των συνολικών δαπανών μέχρι το 2005	2
11	Διείσδυση οικιακής χρήσης Διαδικτύου να πλησιάσει το 30%	13
12	Κυβερνήσεις να παρέχουν 100% τις βασικές υπηρεσίες μέσω Διαδικτύου μέχρι το 2003	0
13	Ρυθμός υιοθέτησης των Ευρωπαϊκών οδηγιών εσωτερικής αγοράς που πλησιάζει το 98,5%	2
14	Όριο δύο ετών για την υιοθέτηση των Ευρωπαϊκών οδηγιών εσωτερικής αγοράς	3
15	Μείωση κατά 50% του αριθμού των νέων που εγκαταλείπουν το σχολείο χωρίς απόκτηση τυπικών προσόντων στο 50% μέχρι το 2010	8
16	Εκπλήρωση των στόχων του Πρωτοκόλλου του Κυότο μέχρι το 2010 (τα Κράτη-Μέλη έχουν θέσει εθνικούς στόχους)	12
17	Επίτευξη του στόχου για 22% παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (τα Κράτη-Μέλη έχουν θέσει εθνικούς στόχους)	0

χώρες, ενώ ο στόχος να πλησιάσει η διείσδυση της οικιακής χρήσης του Διαδικτύου το 30% επετεύχθη από 13 χώρες. Η εκπλήρωση των στόχων του πρωτοκόλλου του Κιότο μέχρι το 2010 επετεύχθη από 12 χώρες, ενώ οι υπόλοιποι στόχοι επετεύχθησαν από πολύ μικρό αριθμό χωρών. Οι δυσκολότεροι στόχοι (οι οποίοι δεν επετεύχθησαν από καμία χώρα) ήταν η κατά 100% παροχή των βασικών υπηρεσιών από τις κυβερνήσεις μέσω του Δια-

δικτύου (μέχρι το 2003), το 22% της παραγωγής να γίνεται από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και να αυξηθεί ο μέσος όρος πραγματικής συνταξιοδότησης κατά 5 χρόνια προκειμένου να εξασφαλιστεί μέχρι το 2010 ο μέσος όρος των 65 ετών.

Στον Πίνακα 1.2. παρουσιάζεται συγκεκριμένα η πρόοδος που σημειώθηκε την περίοδο 2000-2004 στη χώρα μας

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.2

Ελλάδα και στόχοι της Λισσαβώνας, 2000-2004 (2005)

	ΕΛΛΑΔΑ		ΕΕ-25		Ρυθμοί συγκριτικής μεταβολής Ελλάδας/Ε.Ε.-25*
	2000	2004 (2005)	2000	2004 (2005)	
1. ΑΕΠ Κατά Κεφαλήν (Δείκτης)	71,4	81,5 (83,1)	100,0	100,0 (100,0)	1,14
2. Παραγωγικότητα της Εργασίας (Δείκτης)	89,2	98,2 (99,6)	100,0	100,0 (100,0)	1,10
3. Ποσοστό Απασχόλησης	56,5	59,4	62,4	63,3	1,03
4. Ποσοστό Απασχόλησης Εργαζομένων Μεγαλύτερης Ηλικίας	39,0	39,4	36,6	41,0	0,90
5. Δαπάνες για Έρευνα & Ανάπτυξη (% του ΑΕΠ)	0,67**	0,58	1,89	1,90	0,86
6. Μορφωτικό επίπεδο Νέων (20-24 ετών) (%)	79,3	81,9 (84,0)	76,3	76,6 (77,3)	1,03
7. Συγκριτικά Επίπεδα Τιμών (Δείκτης)	84,0	85,1	100,0	100,0	1,01
8. Επιχειρηματικές Επενδύσεις	19,5	21,3	18,3	17,0	1,18
9. Ποσοστό ατόμων που απειλούνται από τη φτώχεια	20,0	20,0	18,3	16,0	0,14
10. Διασπορά των ποσοστών περιφερειακής Απασχόλησης	5,1	4,1	13,4	12,2	0,88
11. Ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας	6,2	5,6	3,9	4,1	0,85
12. Εκπομπές αερίων θερμοκηπίου	118,5	123,2 (1)	90,5	92,0 (1)	1,02
13. Ένταση ενέργειας της οικονομίας	263,6	250,1 (1)	208,8	209,5 (1)	0,94
14. Όγκος μεταφερόμενων εμπορευμάτων	141,7	..	100,4	104,7	..

*Λόγος Ελληνικού Δείκτη 2004/2000 προς Δείκτη Ε.Ε.-25 2004/2000. Αν ο δείκτης που προκύπτει είναι ανώτερος της μονάδας, αυτό ερμηνεύεται ως πρόοδος της Ελλάδας, ταχύτερης της αντίστοιχης πρόόδου της Ε.Ε.-25. Η ερμηνεία αυτή διαφοροποιείται στις περιπτώσεις που οι τιμές για Ε.Ε.-25 ορίζονται ως 100. Ειδικά για τους δείκτες υπ'αριθμ. 7 και 9-13, όπου η «πρόοδος» συνεπάγεται μείωση των σχετικών δεικτών, οι τιμές στην τελευταία στήλη του Πίνακα θα πρέπει να ερμηνευθούν ανάλογα.

** 1999,

(1) 2003

Πηγή: Eurostat

στην επίτευξη των επιμέρους στόχων. Από τους δεκατρείς τομείς που αναφέρονται στον Πίνακα 1.2 η χώρα μας, την περίοδο 2000-2004, σημείωσε βελτίωση στους εννέα. Πιο συγκεκριμένα, βελτιώθηκε, σε σχέση με την Ε.Ε.-25, το κατά κεφαλήν εισόδημα, η παραγωγικότητα της εργασίας, το ποσοστό απασχόλησης (γενικά), το ποσοστό απασχόλησης εργαζομένων μεγαλύτερης ηλικίας, το μορφωτικό επίπεδο, οι επιχειρηγήσεις που δίνονται από το κράτος στις επιχειρήσεις, η διασπορά των ποσοστών περιφερειακής απασχόλησης, το ποσοστό της μακροχρόνιας ανεργίας και τέλος, η ένταση ενέργειας στην οικονομία. Αντίθετα, στη χώρας μας μειώθηκαν οι δαπάνες για έρευνα και ανάπτυξη, ανέβηκε το επίπεδο τιμών και αυξήθηκαν οι εκπομπές αερίων του «φαινομένου του θερμοκηπίου». Τέλος, παρέμεινε σταθερό το ποσοστό των ατόμων που απειλούνται από τη φτώχεια. Σημειώνεται ότι σε ορισμένους από τους παραπάνω δείκτες για τους οποίους διαθέτουμε στοιχεία και για το 2005 (ΑΕΠ, παραγωγικότητα, μορφωτικό επίπεδο – αντίστοιχα στόχοι 1, 2 και 6) διαπιστώνεται πρόσθετη βελτίωση.

1.4.3. Το αναθεωρημένο πρόγραμμα της Στρατηγικής της Λισσαβώνας

Η αναθεωρημένη ΣτΛ δίνει προτεραιότητα στους στόχους της οικονομικής ανάπτυξης και απασχόλησης, οι οποίοι συμβαδίζουν με την προώθηση των κοινωνικών και περιβαλλοντικών στόχων. Εισάγει την ιδέα της εταιρικής σχέσης για την οικονομική ανάπτυξη και την απασχόληση, με τη βοήθεια ενός προγράμματος δράσης της Ένωσης και των εθνικών προγραμμάτων δράσης που βασίζονται σε σταθερές δεσμεύσεις. Η νέα στρατηγική στηρίζεται σε τρεις βασικές αρχές:

- i. Καλύτερη στοχοθέτηση με αυστηρό καθορισμό των προτεραιοτήτων
- ii. Ευρεία κινητοποίηση για τη στήριξη των απαραίτητων μεταρρυθμίσεων
- iii. Απλοποίηση και ορθολογική οργάνωση της στρατηγικής. Αυτό σημαίνει διευκρίνιση των αρμοδιοτήτων του καθενός, απλούστευση της διαδικασίας υποβολής εκθέσεων και ενίσχυση της εφαρμογής της Στρατηγικής της Λισσαβώνας μέσω προγραμμάτων της Ένωσης και των εθνικών προγραμμάτων δράσης

Το αναθεωρημένο πρόγραμμα στοχεύει σε τρεις βασικές επιδιώξεις:

- (α) Να γίνει η Ευρώπη ο ελκυστικότερος παγκοσμίως τόπος για τις επενδύσεις και τους εργαζομένους.

Αυτός ο στόχος μπορεί να επιτευχθεί με:

- την ανάπτυξη σε έκταση και σε βάθος της εσωτερικής αγοράς
- τη βελτίωση των ευρωπαϊκών και εθνικών ρυθμίσεων
- την εξασφάλιση ανοικτών και ανταγωνιστικών αγορών εντός και εκτός Ευρώπης
- την επέκταση και βελτίωση των ευρωπαϊκών υποδομών

- (β) Η γνώση και η καινοτομία να γίνουν παράγοντες οικονομικής ανάπτυξης.

Για την επίτευξη του στόχου θα πρέπει:

- να αυξηθούν και να βελτιωθούν οι επενδύσεις στον τομέα της έρευνας και της ανάπτυξης
- να διευκολυνθεί η καινοτομία, να εισαχθούν οι τεχνολογίες πληροφοριών και επικοινωνιών και να γίνει βιώσιμη η χρησιμοποίηση των πόρων
- να δημιουργηθεί ισχυρή ευρωπαϊκή βιομηχανική βάση

- (γ) Να δημιουργηθούν περισσότερες θέσεις απασχόλησης με:

- προσέλκυση περισσότερων ατόμων στην αγορά εργασίας και εκσυγχρονισμό των συστημάτων κοινωνικής πρόνοιας
- βελτίωση της προσαρμοστικότητας των εργαζομένων και των επιχειρήσεων και την αύξηση της ευελιξίας των αγορών εργασίας
- περισσότερες επενδύσεις στο ανθρώπινο κεφάλαιο, με τη βελτίωση της εκπαίδευσης και των δεξιοτήτων

Προκειμένου να ξεπεραστούν τα προβλήματα που παρουσιάστηκαν μέχρι σήμερα και εμπόδισαν την επίτευξη των στόχων της Λισσαβώνας, θα πρέπει να βελτιωθεί ριζικά και να καταστεί αποτελεσματικότερη και ευκολότερα κατανοητή η διαχεί-

ρισή της. Προς την κατεύθυνση αυτή η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε ενιαίες κατευθυντήριες γραμμές για την εκπόνηση Εθνικών Προγραμμάτων Μεταρρυθμίσεων (2005-2008), οι οποίες προσδιορίζουν ένα σαφές πλαίσιο δραστηριοτήτων. Οι εν λόγω κατευθυντήριες γραμμές καλύπτουν τις μακροοικονομικές πολιτικές, την απασχόληση και τις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις. Για το συντονισμό όλων των παραπάνω, τα κράτη-μέλη θα πρέπει να ορίσουν σε κυβερνητικό επίπεδο τον ή την υπεύθυνο/η για τη Στρατηγική της Λισσαβώνας.

Με βάση τις ενιαίες κατευθυντήριες γραμμές και τα συγκεκριμένα προβλήματα που έχει, κάθε κράτος καλείται να αποφασίσει την πολιτική και τα μέτρα που θα εφαρμόσει για το χρονικό διάστημα 2005-2008, λαμβάνοντας υπόψη και περαιτέρω εξελίξεις με ορίζοντα το 2010. Με εξαίρεση τη Γερμανία και την Πολωνία, τα υπόλοιπα κράτη-μέλη της Ε.Ε. υπέβαλαν τα εθνικά τους προγράμματα μεταρρυθμίσεων, τα οποία παρουσιάστηκαν στις 14-15 Νοεμβρίου 2005 και συζητήθηκαν στις 26 Δεκεμβρίου 2005 στο ECOFIN.

1.5. Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων

Όπως σημειώθηκε στην ενότητα 1.4.3., η Ε.Ε. ζήτησε από τα κράτη-μέλη να συντάξουν εθνικά προγράμματα μεταρρυθμίσεων με βάση τις κατευθύνσεις που συμφωνήθηκαν στα Ευρωπαϊκά Συμβούλια του Μαρτίου και του Ιουνίου 2005. Με βάση αυτήν την επιταγή, τις κατευθυντήριες γραμμές που έδωσε η Ε.Ε., τις ιδιαιτερότητες της ελληνικής οικονομίας και την πρόθεση της ελληνικής πολιτείας να επιφέρει τομές στην οικονομία και τους θεσμούς συντάχθηκε το ελληνικό Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων. Αναγνωρίζεται, ωστόσο, ότι η μέχρι σήμερα υστέρηση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας, επιβάλλει το να υπερβεί ΕΠΜ όσα η Ε.Ε. προτρέπει και να προβλέψει μεταρρυθμίσεις οι οποίες θα βοηθήσουν την οικονομία να «τρέξει» με πιο γρήγορους ρυθμούς, προκειμένου να βελτιωθεί σημαντικά η ανταγωνιστικότητά της.

1.5.1. Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Με βάση τις ολοκληρωμένες κατευθυντήριες γραμμές

που έδωσε η Ε.Ε., το ΕΠΜ, που οριστικοποιήθηκε το Νοέμβριο του 2005 και έχει περίοδο ισχύος τα έτη 2005-2008, περιλαμβάνει τις εξής προτεραιότητες:

- Αποκατάσταση της δημοσιονομικής ισορροπίας και εξασφάλιση της μακροχρόνιας βιωσιμότητας των δημοσίων επιχειρήσεων
- Αύξηση της παραγωγικότητας
- Βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος
- Αύξηση της απασχόλησης

Το περιεχόμενο των τεσσάρων αυτών κεντρικών επιδιώξεων του ΕΠΜ αναλύεται σε συντομία στη συνέχεια.

(α) Δημοσιονομική ισορροπία

Άμεση προτεραιότητα του στόχου αυτού είναι ο περιορισμός του ελλείμματος της γενικής κυβέρνησης κάτω του 3% μέχρι το 2006, όπως προβλέπει το πρόγραμμα σταθερότητας της Ε.Ε. Σύμφωνα με το πρόγραμμα, ο στόχος αυτός θα επιδιωχθεί με τον εξορθολογισμό και τη συγκράτηση των δημοσίων δαπανών, τη βελτίωση της δομής και της διοίκησης του φορολογικού συστήματος, καθώς και με την εισαγωγή νέων διαρθρωτικών μέτρων, όπως είναι το νέο πλαίσιο λειτουργία των ΔΕΚΟ, ο νέος νόμος για τις συμπράξεις του ιδιωτικού και δημοσίου τομέα, η καταπολέμηση της φοροδιαφυγής με την εισαγωγή του ΦΠΑ στις νέες οικοδομές και με τους νέους αποτελεσματικότερους ελέγχους μέσω της ηλεκτρονικής διασταύρωσης των στοιχείων των φορολογουμένων. Η επίτευξη του στόχου αυτού και η μετατροπή των ελλειμμάτων σε πλεονάσματα θα επιτρέψει τη μείωση του δημοσίου χρέους και, κατ'επέκταση, τη μείωση της δαπάνης για τόκους, η οποία απορροφά σήμερα το 5,5% του ΑΕΠ, με τελικό στόχο ο προϋπολογισμός να μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως εργαλείο κοινωνικής και αναπτυξιακής πολιτικής.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προτρέπει τη χώρα μας να δώσει μεγαλύτερη έμφαση στη δημοσιονομική εξυγίανση, μέσω πιο μόνιμων μέτρων, και να εκσυγχρονίσει τη δημόσια διοίκηση. Παρατηρεί δε ότι το ΕΠΜ δεν προβλέπει συγκεκριμένη στρατηγική για την αναμόρφωση του ασφαλιστικού συστήματος και δεν προσδιορίζει τον τρόπο, με τον οποίο θα μειωθεί μεσοπρόθεσμα το έλλειμμα και το δημόσιο χρέος.

(β) Αύξηση της απασχόλησης και της παραγωγικότητας

Στόχοι του προγράμματος είναι η αύξηση του γενικού ποσοστού απασχόλησης στο 62,5% το 2008 και στο 64% το 2010, καθώς και η αύξηση της γυναικείας απασχόλησης στο 48,9% το 2008 και στο 51% το 2010. Για την επίτευξη των παραπάνω στόχων προωθείται μια σειρά από δράσεις, που αποσκοπούν στη βελτίωση της ποιότητας και παραγωγικότητας του ανθρώπινου δυναμικού, καθώς και στη μείωση της ανεργίας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Στο επίκεντρο αυτών των δράσεων τοποθετείται η εκπαίδευση-κατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού μέσω:

- ❑ της αύξησης των δαπανών για την παιδεία στο 8% του ΑΕΠ μέχρι το 2008
- ❑ της βελτίωσης της ποιότητας της εκπαίδευσης, μέσω της ουσιαστικής αξιολόγησης του εκπαιδευτικού συστήματος
- ❑ της προσαρμογής του εκπαιδευτικού συστήματος στις ανάγκες της κοινωνίας της γνώσης
- ❑ της ενθάρρυνσης της διά βίου εκπαίδευσης
- ❑ της μείωσης του αριθμού των μαθητών που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο
- ❑ της προώθησης της επιχειρηματικότητας
- ❑ της ισότητας μεταξύ των δύο φύλων
- ❑ της διευθέτησης του χρόνου εργασίας
- ❑ των επιδοτήσεων για την ενίσχυση της γεωγραφικής κινητικότητας του εργατικού δυναμικού

(γ) Βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος

Ο στόχος αυτός μπορεί να επιτευχθεί με την ενίσχυση του ανταγωνισμού, το άνοιγμα των αγορών, την αύξηση της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων, την ανάπτυξη της κοινωνίας της γνώσης, τη βελτίωση της λειτουργίας των κεφαλαιαγορών, την κοινωνική και περιφερειακή συνοχή και την αξιοποίηση της γεωπολιτικής θέσης της χώρας, ως πόλου έλξης επενδυτικών δραστηριοτήτων με προοπτικές επέκτασης στην ευρύτερη περιοχή της Νοτιανατολικής Ευρώπης. Πιστεύεται ότι θα βοηθήσουν προς αυτή την κατεύθυνση ο φορολογικός και ο επενδυτικός νόμος που ψηφίστηκαν πρόσφατα, η απλοποίηση των διαδικασιών αδειοδότησης των μεταποιητικών επιχειρήσεων, η αναμόρφωση του πτωχευτικού δικαίου κ.ά. Η ενίσχυση

του ανταγωνισμού εκτιμάται από το ΕΠΜ ότι θα προέλθει από τη νέα γενιά των αποκρατικοποιήσεων που προγραμματίζονται (όπως αυτές της Αγροτικής και της Εμπορικής Τράπεζας), την αναβάθμιση του ρόλου της Επιτροπής Ανταγωνισμού και την απελευθέρωση των αγορών ενέργειας και φυσικού αερίου. Η δημιουργία του Εθνικού Χωροταξικού Σχεδίου καθώς και των Ειδικών Χωροταξικών Σχεδίων για τον τουρισμό, τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και τη βιομηχανία θα συμβάλουν προς την ίδια κατεύθυνση. Τέλος, στόχος του προγράμματος είναι να φθάσουν οι δαπάνες για έρευνα και ανάπτυξη το 1,5% μέχρι το 2010, με το 40% να προέρχεται από ιδιωτικές πρωτοβουλίες μέσω ειδικών φορολογικών κινήτρων.

1.5.2. Ισχυρά και αδύνατα σημεία του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρυθμίσεων 2005 – 2008

Το ΕΠΜ σχολιάστηκε από πολλούς φορείς, όπως, για παράδειγμα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΟΚΕ), το ΕΒΕΑ κ.ά.

Τα σχόλια που διατυπώνονται συνίστανται κυρίως στα εξής:

Διαπιστώνεται ότι το ΕΠΜ περιλαμβάνει μια σειρά θετικών πρωτοβουλιών και δράσεων, όπως είναι η δημοσιονομική εξυγίανση, η απασχόληση, η εκπαίδευση και η διά βίου μάθηση, το φυσικό και επιχειρηματικό περιβάλλον. Η υλοποίηση των παραπάνω θα συμβάλει στον εκσυγχρονισμό και στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας. Κρίσιμος παράγοντας για την επίτευξη του όλου εγχειρήματος είναι ωστόσο ο εκσυγχρονισμός της δημόσιας διοίκησης. Η ενσωμάτωση των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών σε κάθε κλαδική πολιτική και η ίδρυση «πυλών καινοτομίας» αποτελούν επίσης κρίσιμους παράγοντες για την επιτυχία του προγράμματος. Η διαβούλευση που προηγήθηκε της σύνταξης του τελικού κειμένου του προγράμματος και η σχεδιασμένη εμπλοκή της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής στην υλοποίησή του αποτελούν στοιχεία που επιτρέπουν αισιοδοξία για την πορεία εφαρμογής του. Το έργο είναι δύσκολο και ταυτόχρονα προκλητικό, η επιτυχία του όμως

θα οδηγήσει σε υψηλούς και διατηρήσιμους ρυθμούς ανάπτυξης.

Οι παραπάνω στόχοι γίνονται ευρέως αποδεκτοί. Ωστόσο, υπάρχουν προβληματισμοί ως προς τα μέσα που θα χρησιμοποιηθούν, τις δεσμεύσεις που αναλαμβάνονται και τους χρόνους μέσα στους οποίους προβλέπεται ότι θα υλοποιηθούν. Με άλλα λόγια, οι παραπάνω μεταρρυθμίσεις θα πρέπει να συνθέσουν ένα αρμονικό πρόγραμμα δράσεων, με σαφείς επιλογές προτεραιοτήτων, με τελικούς και ενδιάμεσους στόχους, οι οποίοι θα συνδέονται με τη ΣτΛ, και με αναφορά στο κόστος και στις πηγές χρηματοδότησης κάθε πρωτοβουλίας.

Για παράδειγμα, στον τομέα της δημοσιονομικής εξυγίανσης θα πρέπει να ισχύσει ο «κανόνας της μηδενικής βάσης προσδιορισμού των δημοσίων δαπανών», η ένταξή τους σε τριετή προγράμματα, η αξιολόγηση των αποτελεσμάτων από τις επιμέρους δαπάνες που πραγματοποιούνται, ο περιορισμός της χωρίς σοβαρή αιτιολόγηση δυνατότητας μείωσης των δαπανών για δημόσιες επενδύσεις που προβλέπονται στον προϋπολογισμό και υιοθέτηση χρονοδιαγράμματος σταδιακής μείωσης των πρωτογενών δαπανών του δημοσίου. Θα πρέπει, επίσης, να χαραχθεί ένα μεσο-μακροπρόθεσμο πρόγραμμα φορολογικής πολιτικής, το οποίο θα συνδέεται στενά με την πορεία των δημοσίων δαπανών. Ακόμα, χρειάζεται να τεθούν ασφαλιστικές δικλίδες, οι οποίες θα εξασφαλίσουν την παράλληλη πορεία των δύο πλευρών του προϋπολογισμού. Στον τομέα της απασχόλησης, οι στόχοι που θέτει το ΕΠΜ γίνονται ευρέως αποδεκτοί, αλλά σημειώνεται ταυτόχρονα ότι χρειάζεται μεγαλύτερη σαφήνεια στα μέτρα που προβλέπεται να ληφθούν για την επίτευξή τους. Ποια είναι, για παράδειγμα, τα μέτρα που θα συμβάλλουν στην καταπολέμηση της ανεργίας των νέων και ποιες πολιτικές θα υιοθετηθούν αναφορικά με το μη μισθολογικό κόστος των εργαζομένων, την αδήλωτη εργασία, την υγιεινή και την ασφάλεια των εργαζομένων;

Στο πλαίσιο βελτίωσης της αποτελεσματικότητας του ΕΠΜ, η ΟΚΕ αποφάσισε την ίδρυση Παρατηρητηρίου, με σκοπό την παρακολούθηση της προόδου και της εφαρμογής του.

1.6. Στόχοι και διάρθρωση της Έκθεσης Ανταγωνιστικότητας 2005

Η Έκθεση Ανταγωνιστικότητας 2005 θα είναι η πρώτη ανάλογη Έκθεση που δημοσιεύεται μετά την ενδιάμεση αξιολόγηση και την ανανέωση της Στρατηγικής της Λισσαβώνας αφενός και αφετέρου της παρουσίας από την ελληνική κυβέρνηση του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρυθμίσεων.

Η υιοθέτηση και εφαρμογή της Στρατηγικής της Λισσαβώνας θέτει και για τη χώρα μας, όπως και για όλες τις άλλες, το ζήτημα της ανταγωνιστικότητας από την πλευρά των επιδόσεων της οικονομίας, της κοινωνικής και της περιβαλλοντικής πολιτικής. Το σύνολο των πολιτικών σε αυτούς τους τομείς πρέπει να συνδυαστούν για να επιτύχουν ποιοτικούς μεσοπρόθεσμους και μακροχρόνιους στόχους, όπως η προώθηση της οικονομίας της γνώσης, ο εκσυγχρονισμός της παραγωγικής βάσης, οι βελτιώσεις σε όλους τους παράγοντες που συμβάλλουν στην ποσοτική και ποιοτική διεύρυνση του προϊόντος και, σε τελική ανάλυση, η αναβάθμιση της θέσης της από την άποψη της ανταγωνιστικότητας. Ταυτόχρονα, τίθεται και για την Ελλάδα, όπως και για τα υπόλοιπα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το θέμα της ενεργούς συμμετοχής στις πολιτικές και τις δράσεις για ανανέωση του «ευρωπαϊκού κοινωνικού μοντέλου», τη δημιουργία μιας ευρωπαϊκής οικονομίας ελκυστικής για τους επενδυτές και τους εργαζομένους και την κατάκτηση της πρώτης θέσης στην παγκόσμια κατάταξη ανταγωνιστικότητας.

Οι βασικοί στόχοι της Έκθεσης για την Ανταγωνιστικότητα για το 2005, παραμένουν, κατ' ουσίαν, οι ίδιοι που είχαν αναφερθεί και στην αντίστοιχη Έκθεση του προηγούμενου έτους, δηλαδή:

Πρώτον: η συγκριτική αξιολόγηση της εφαρμογής της στρατηγικής για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της χώρας μέσω:

- της κατανόησης και ανάλυσης των καθοριστικών για τις εξελίξεις παραγόντων και πολιτικών,
- της αντιστοίχισής τους με ποσοτικούς και ποιοτικούς δείκτες.

Δεύτερον: η συμβολή μέσω προτάσεων στη διαμόρφωση της στρατηγικής και τη βελτίωση της εφαρμογής των πολιτικών.

Τρίτον: η σχετική ενημέρωση των κοινωνικών εταίρων, των μελών του Εθνικού Συμβουλίου Ανταγωνιστικότητας και Ανάπτυξης και της κοινής γνώμης. Η στάση όλων όσοι αναφέρθηκαν αναγνωρίζεται ότι επηρεάζει καταλυτικά την απρόσκοπτη εφαρμογή και την αποτελεσματικότητα όλων των πολιτικών προαγωγής της ανταγωνιστικότητας.

Στο πλαίσιο της προσπάθειας επίτευξης των παραπάνω στόχων, η νέα Έκθεση, με την προσέγγιση που υιοθέτησε στη διερεύνηση και παρουσίαση του διαθέσιμου υλικού, αλλά και στην προσέγγιση του κρίσιμου τμήματος των συμπερασμάτων-προτάσεων πολιτικής, επεδίωξε να καλύψει και ορισμένους ειδικότερους σκοπούς μιας τέτοιας Έκθεσης. Ειδικότερα:

Πρώτον: να επανεξετάσει την πληρότητα και καταλληλότητα των προσεγγίσεων των προηγούμενων ανάλογων Εκθέσεων και να διαμορφώσει (ή, τουλάχιστον, να προσεγγίσει) μια τυποποίηση των διερευνήσεων που απαιτούνται και οι οποίες θα εφαρμόζονται εφεξής στις διαδοχικές ετήσιες αξιολογήσεις της ανταγωνιστικότητας της χώρας. Αποτέλεσμα αυτής της επανεξέτασης είναι η επικαιροποίηση και βελτίωση του Ελληνικού Συστήματος Μέτρησης Ανταγωνιστικότητας (ΕΣΜΑ), το οποίο αντλεί εμπειρίες από αντίστοιχα συστήματα άλλων χωρών, περιέχει στοιχεία από το σύστημα που πρωτοπαρουσιάστηκε και υιοθετήθηκε στην Έκθεση για το 2003, προσαρμόστηκε ωστόσο και διευρύνθηκε, με ένταξη σε αυτό και νέων παραγόντων που προσιδιάζουν στην ελληνική περίπτωση.

Δεύτερον: να εξετάσει την πρόοδο υλοποίησης προτάσεων που οι προηγούμενες Εκθέσεις είχαν παρουσιάσει και να εντοπίσει τυχόν κενά και καθυστερήσεις. Η αξιολόγηση αυτή των προτάσεων του παρελθόντος, συμπληρωμένη από

ειδική επεξεργασία νέων προτάσεων σε «θέματα αιχμής», περιλαμβάνεται στο κεφάλαιο 5 της Έκθεσης.

Κατά τα λοιπά, η διάρθρωση της Έκθεσης έχει ως εξής:

Στο εισαγωγικό κεφάλαιο 1 τεκμηριώνεται και αναδεικνύεται η επικαιρότητα της Έκθεσης Ανταγωνιστικότητας, κυρίως με το επιχείρημα ότι, στην παρούσα φάση, και παρά τις θετικές αναπτυξιακές της επιδόσεις (οι οποίες μάλιστα διατηρούν και για το 2005 την υπεροχή τους έναντι άλλων ανταγωνιστριών χωρών και της Ε.Ε. ως συνόλου), διατηρούνται στη δομή της οικονομίας και στα επιμέρους στοιχεία του κοινωνικού ιστού ουσιαστικά προβλήματα, τα οποία υποβαθμίζουν της ανταγωνιστικότητα. Τα προβλήματα αυτά –στην αγορά εργασίας, τα δημοσιονομικά μεγέθη, τη θέση της χώρας στο διεθνές οικονομικό-επιχειρηματικό σκηνικό– είναι φανερό ότι απαιτούν μεταρρυθμιστική προσέγγιση και τολμηρές αποφάσεις πολιτικής με βάθος χρονικού ορίζοντα. Στο ίδιο κεφάλαιο αποτυπώνονται ορισμένες μετρήσεις ανταγωνιστικότητας, όπως αυτές έχουν καταγραφεί σε εκθέσεις διεθνών οργανισμών. Περιγράφεται, τέλος, με συγκεκριμένη αναφορά στη Στρατηγική της Λισσαβώνας, το πλαίσιο στο οποίο, έχοντας προσχωρήσει και η χώρα μας, διαμορφώνεται πλέον το σύνολο των στόχων πολιτικής στους επιμέρους τομείς λειτουργίας της ελληνικής οικονομίας.

Στο κεφάλαιο 2 περιγράφεται η προσέγγιση της Έκθεσης στο καθ' εαυτό θέμα της συγκριτικής αξιολόγησης της ελληνικής ανταγωνιστικότητας και αναλύονται τα επιμέρους συστατικά του Ελληνικού Συστήματος Μέτρησης Ανταγωνιστικότητας (ΕΣΜΑ). Η κεντρική θέση είναι ότι η «ανταγωνιστικότητα», όπως τελικά εκφράζεται μέσω της αύξησης του βιοτικού επιπέδου των πολιτών της χώρας, των ευκαιριών απασχόλησης και της ποιότητας ζωής, αποτελεί την κατάληξη της συνδυασμένης λειτουργίας «προϋποθέσεων», «εισροών/πολιτικών» και «ενδιάμεσων αποτελεσμάτων». Η «πυραμίδα του ΕΣΜΑ» εκφράζει ακριβώς αυτή τη διαδικασία, με χαρακτηριστικές λειτουργίες την «από κάτω-προς-τα-πάνω» μεταβίβαση επιδράσεων και τη συνεχή ανατροφοδότηση η οποία οδηγεί σε μακροχρόνια διατηρήσιμη ανταγωνιστικότητα και ανάπτυξη. Εξειδικεύονται, τέλος, οι επιμέρους δείκτες που θα χρη-

σιμοποιηθούν για τη συγκριτική αξιολόγηση της ελληνικής ανταγωνιστικότητας και η ομάδα ανταγωνιστριών χωρών προς τις οποίες θα γίνει η σύγκριση αυτή (benchmarking).

Στο κεφάλαιο 3, το οποίο αποτελεί και τον κορμό της Έκθεσης, παρατίθενται οι συγκριτικές αξιολογήσεις για τα επιμέρους συστατικά στοιχεία του ΕΣΜΑ. Λόγω του ιδιαίτερα μεγάλου αριθμού δεικτών που χρησιμοποιούνται, διαμορφώθηκαν και παρουσιάζονται σε κατάλληλα σημεία του κεφαλαίου, συνοπτικές συνολικές αποτιμήσεις του συγκριτικού επιπέδου επιμέρους ομάδων παραγόντων και, τελικά, των αποτελεσμάτων της όλης διαδικασίας ανταγωνιστικότητας.

Στο κεφάλαιο 4 η Έκθεση εξετάζει το ειδικό θέμα της περιφερειακής ανταγωνιστικότητας, δεδομένης της ιδιαίτερης σημασίας που αποδίδεται στα προγράμματα οικονομικής και κοινωνικής περιφερειακής ανάπτυξης και στην άμβλυνση των περιφερειακών ανισοτήτων σε διάφορες εκφάνσεις του συνολικού μεγέθους της ευημερίας των πολιτών της χώρας.

Τέλος, στο κεφάλαιο 5, το οποίο ολοκληρώνει την Έκθεση, παρουσιάζονται τα συμπεράσματα από τη συνολική αξιολόγηση της ανταγωνιστικής θέσης της χώρας, οι γενικές κατευθύνσεις της πολιτικής για αναβάθμισή της, καθώς και σειρά προτάσεων (άλλες πιο γενικά διατυπωμένες, άλλες πιο συγκεκριμένα) για σκόπιμες παρεμβάσεις, οριζόντιου κυρίως χαρακτήρα, οι οποίες εκτιμάται ότι θα ήταν σε θέση να συμβάλλουν αποφασιστικά στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας.

Μεθοδολογία Αξιολόγησης της
Ανταγωνιστικότητας –
Το Ελληνικό Σύστημα Μέτρησης
Ανταγωνιστικότητας (ΕΣΜΑ)

2.1. Εισαγωγή

Η Ετήσια Έκθεση, όπως έχει υιοθετηθεί και καθιερωθεί από το ΕΣΑΑ, λαμβάνει ιδιαίτερα υπόψη το Ελληνικό Σύστημα Μέτρησης της Ανταγωνιστικότητας (ΕΣΜΑ). Το ΕΣΜΑ, με σειρά επιλεγμένων δεικτών, προσεγγίζει τις πιο σημαντικές περιοχές πολιτικής (εφαρμογής της στρατηγικής για την ανταγωνιστικότητα), αλλά και τις ιδιαίτερες δομές και χαρακτηριστικά του ελληνικού περιβάλλοντος. Στην 3η κατά σειρά Έκθεση κρίθηκε αναγκαία η μερική αναθεώρηση του συστήματος αυτού, με διεύρυνση των παραγόντων που συνεξετάζονται και με εμπλουτισμό του με νέους δείκτες, προκειμένου να παρέχει περισσότερες πληροφορίες και να αντιστοιχίζεται καλύτερα με πολιτικές οι οποίες αφορούν είτε τις προϋποθέσεις είτε τις εισροές πολιτικής είτε, τέλος, τα ενδιάμεσα και τελικά αποτελέσματα ανταγωνιστικότητας.

2.2. Μεθοδολογία συγκριτικής αξιολόγησης ανταγωνιστικότητας

Στο πρώτο κεφάλαιο αναφέρθηκαν η έννοια και η σημασία της ανταγωνιστικότητας, οι συνέπειες της πορείας που παρατηρείται για την ελληνική οικονομία καθώς και το γενικό πλαίσιο στο οποίο οι περαιτέρω εξελίξεις τοποθετούνται (Στρατηγική Λισσαβώνας και Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων).

Αναφέρθηκε συγκεκριμένα ότι, η ανταγωνιστικότητα πρέπει να θεωρείται ως μια σύνθετη, διαρκής διαδικασία, που επηρεάζεται από ένα σύνολο παραγόντων – προϋποθέσεων – εισροών, δομημένων σε ένα ισορροπημένο πλαίσιο παραγόντων βιώσιμης ανάπτυξης, ενώ τα αποτελέσματα της διαδικασίας αυτής είναι η διασφάλιση ενός υψηλού βιοτικού επιπέδου για τους πολίτες της χώρας, δηλαδή εισοδήματος, απασχόλησης και ποιότητας ζωής.

Το ΕΣΜΑ δομείται, υπό τη μορφή «πυραμίδας», σε 5 ομάδες παραγόντων που αποτελούν «προϋποθέσεις» για την ανταγωνιστικότητα, σε 6 συμπληρωματικές ομάδες παραγόντων που αναφέρονται σε οριζόντιες πολιτικές που επηρεάζουν, ως «εισροές», τη διαδικασία της ανταγωνιστικότητας, σε 3 επιπλέον ομάδες που αφορούν «ενδιάμεσα» αποτελέσματα

της ανταγωνιστικής διαδικασίας και εκφράζουν μεταβολές στη σύνθεση του προϊόντος και της απασχόλησης, στην παραγωγικότητα και σε διάφορες μορφές ολοκλήρωσης με τις παγκόσμιες αγορές προϊόντων, υπηρεσιών και συντελεστών παραγωγής. Τέλος, ως «εκροή» της όλης διαδικασίας, προκύπτουν και τα επιδιωκόμενα «τελικά αποτελέσματά της»: εισόδημα, απασχόληση και ποιότητα ζωής.

Συγκεκριμένα, τα δομικά στοιχεία του ΕΣΜΑ, όπως παρουσιάζονται στη σχετική «πυραμίδα», είναι τα εξής:

- **5 παράγοντες που αποτελούν «προϋποθέσεις» για την ανταγωνιστικότητα,**
 - Κοινωνική συνοχή
 - Κοινωνικό κεφάλαιο
 - Επιχειρηματική κουλτούρα
 - Ενέργεια και φυσικό περιβάλλον
 - Υποδομές
- **6 παράγοντες που αναφέρονται σε «οριζόντιες πολιτικές/εισροές» που επηρεάζουν και διαμορφώνουν την ανταγωνιστικότητα**
 - Οικονομικό και επιχειρηματικό περιβάλλον
 - Αγορά εργασίας
 - Εκπαίδευση και δεξιότητες
 - Έρευνα – τεχνολογία
 - Επιχειρηματικότητα – επιχειρηματική καινοτομία
 - Τιμές και κόστη
- **3 παράγοντες «ενδιάμεσων αποτελεσμάτων»**
 - Τομεακή σύνθεση του προϊόντος και της απασχόλησης
 - Παραγωγικότητα
 - Ένταξη στις παγκόσμιες αγορές προϊόντων, υπηρεσιών και συντελεστών παραγωγής
- **καθώς και μια κατηγορία «εκροών/αποτελεσμάτων» της ανταγωνιστικότητας**
 - Εθνικό εισόδημα (συνολικό και κατά κεφαλήν)
 - Απασχόληση
 - Ποιότητα ζωής

Η καθιέρωση ενός συστήματος συγκριτικής αξιολόγησης της εφαρμογής των πολιτικών για την ανταγωνιστικότητα, πέρα από το θεωρητικό-πολιτικό υπόβαθρο και τη μεθοδολογία, προϋποθέτει την αποδοχή και συναίνεση των κοινωνικών εταίρων ως προς την πρακτική του εφαρμογή και ση-

μασία. Στο πλαίσιο της εφαρμογής και αξιολόγησής του από τους φορείς άσκησης πολιτικής είναι πιθανό να προκύψει μελλοντικά ανάγκη περαιτέρω βελτίωσης του ΕΣΜΑ.

Η «πυραμίδα Ανταγωνιστικότητας κατά το ΕΣΜΑ» (βλ. Διάγραμμα 2.1.) διαμορφώθηκε, όπως αναφέρθηκε ήδη, με βάση τη διεθνή εμπειρία από άλλα αντίστοιχα συστήματα, προσαρμόστηκε όμως στις ιδιαιτερότητες της ελληνικής οικονομίας ενώ ενσωματώνει και ορισμένες, οριακές έστω, καινοτομίες οι οποίες αναδεικνύουν εναργέστερα τον τρόπο «λειτουργίας» της όλης διαδικασίας.

Ειδικότερα:

- Διευρύνθηκε το φάσμα των παραγόντων οι οποίοι ρητά εξετάζονται (οι πιο χαρακτηριστικές συμπληρώσεις είναι η ένταξη της «κοινωνικής συνοχής» και του «κοινωνικού κεφαλαίου» μεταξύ των «προϋποθέσεων» ανταγωνιστικότητας)
- Η διάταξη των ομάδων παραγόντων στα διαδοχικά επίπεδα και η διάταξη των επάλληλων επιπέδων διαμορφώθηκε ώστε να εκφράζει τη διαδικασία ανταγωνιστικότητας ως μια «εκ των κάτω προς τα άνω» (Bottom – Up) διαδικασία, την οποία θεωρούμε ενδεδειγμένη
- Ταυτόχρονα, στην όλη προσέγγιση της διαδικασίας ανταγωνιστικότητας την οποία η «πυραμίδα» υιοθετεί και εκφράζει, θα πρέπει επίσης να είναι σαφές ότι ο δυναμικός της χαρακτήρας προϋποθέτει και μια χαρακτηριστική διαδικασία «ανατροφοδότησης» και «συνεχούς αναβάθμισης». Από την κορυφή της πυραμίδας, τα «τελικά αποτελέσματα» ανατροφοδοτούν τις «προϋποθέσεις» (και, στη συνέχεια, τα υπόλοιπα ανώτερα επίπεδα), ώστε, στον επόμενο «κύκλο της διαδικασίας ανταγωνιστικότητας», τα τελικά αποτελέσματα (εθνικό εισόδημα, απασχόληση, ποιότητα ζωής) να εμφανιστούν βελτιωμένα. Η προσέγγιση αυτή επιτρέπει να ερμηνευτεί και το «παράδοξο» φαινόμενο που επισημάνθηκε στο εισαγωγικό κεφάλαιο της Έκθεσης. Δηλαδή η διαπίστωση ότι, ενώ η ελληνική οικονομία εμφανίζει τα τελευταία χρόνια σαφή υπεροχή στις «αναπτυξιακές» της επιδόσεις (κυρίως στο ρυθμό αύξησης ΑΕΠ), η υπεροχή αυτή δεν φαίνεται να

απέδωσε στις συγκριτικές της επιδόσεις ανταγωνιστικότητας! Εφαρμόζοντας την προσέγγιση στη διαδικασία διαμόρφωσης ανταγωνιστικότητας, όπως αυτή παρουσιάστηκε παραπάνω, η εξήγηση που προκύπτει είναι ότι η άμεση διοχέτευση πόρων στην ελληνική οικονομία ιδίως μέσω μηχανισμών της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή, ακόμα, και λόγω έκτακτων γεγονότων – όπως π.χ. η προετοιμασία της χώρας για τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2004, δεν αξιοποιήθηκε (ή αξιοποιήθηκε σε περιορισμένο μόνο βαθμό) προκειμένου να ενδυναμωθεί η «βάση» της όλης διαδικασίας («προϋποθέσεις» ανταγωνιστικότητας) ή τα ανώτερα επίπεδά της και, επιτρέποντας και «χρονικές υστερήσεις» (time lags) στη λειτουργία των διαφόρων παραγόντων, να οδηγήσει την οικονομία σε αναβάθμιση της ανταγωνιστικότητάς της.

Τέλος, σχετικά με τις μετρήσεις των διαφόρων δεικτών που το ΕΣΜΑ περιέχει και στους οποίους βασίζεται τελικά η συγκριτική αξιολόγηση της ελληνικής ανταγωνιστικότητας σημειώνονται τα εξής:

Πρώτον: Έγινε προσπάθεια συγκρότησης Βάσης Δεδομένων, με χρήση αξιόπιστων πηγών που διαθέτουν συγκρίσιμα στατιστικά δεδομένα. Η Βάση Δεδομένων διαμορφώθηκε ως ανεξάρτητο, αλλά συνδεδεμένο με την Έκθεση Ανταγωνιστικότητας, παραδοτέο και αποτέλεσε αντικείμενο ιδιαίτερης ανάθεσης της Ειδικής Γραμματείας Ανταγωνιστικότητας του ΥΠΑΝ.

Δεύτερον: Όπως όλες οι πηγές στατιστικών στοιχείων, και η συγκεκριμένη Βάση Δεδομένων του ΕΣΜΑ χαρακτηρίζεται από διάφορες αδυναμίες. Τα στοιχεία που προσέφερε αφορούν το παρελθόν, στην καλύτερη περίπτωση το έτος 2004. Σε άλλες περιπτώσεις, τα έτη 2003 ή και παλαιότερα. Έγιναν προσπάθειες συμπλήρωσης των στοιχείων αυτών προσφεύγοντας σε άλλες εναλλακτικές πηγές, χωρίς όμως να θίγεται η ισορροπία των παρουσιάσεων. Για τους λόγους αυτούς, η συγκριτική αξιολόγηση (αντικείμενο που αποτελεί το βασικό θέμα του επόμενου κεφαλαίου 3), αναφέρεται στην κατάσταση που επικρατούσε στην ελληνική οικονομία στα τέλη του 2004. Σημειώ-

νουμε βέβαια ότι ανάλογες ελλείψεις παρουσιάζονται και σε αντίστοιχες Εκθέσεις πολλών άλλων χωρών. Για τους λόγους αυτούς η Επιτροπή Εμπειρογνομόνων του ΕΣΑΑ έχει εντάξει στο Πρόγραμμα Δράσης της για το 2006 τη σύνταξη ετήσιας Ενδιάμεσης Έκθεσης Ανταγωνιστικότητας, ώστε η παρακολούθηση και αξιολόγηση να λαμβάνει πιο επίκαιρο χαρακτήρα.

ασχοληθεί με δραστηριότητες και να ανέλθει σε μορφωτικά επίπεδα που καθιστούν δυνατή τη μετάβαση στην οικονομία της γνώσης και την εγκατάλειψη δραστηριοτήτων, των οποίων η ανταγωνιστικότητα βασίζεται στη φτηνή εργασία και, επομένως, στην ύπαρξη πληθυσμών με χαμηλό βιοτικό επίπεδο και ανασφαλείς συνθήκες απασχόλησης και ζωής.

Η μέτρηση της κοινωνικής συνοχής επιδιώκει να εκτιμήσει το βαθμό στον οποίο υπάρχουν προβλήματα στην ανάπτυξη του πληθυσμού, σε περιθωριοποιημένα τμήματα του, εντεινόμενες εισοδηματικές και διαπεριφερειακές διαφορές και διαφορές στην πρόσβαση σε κοινωνικές υπηρεσίες.

Οι δείκτες που χρησιμοποιούνται για την αξιολόγηση της συγκριτικής θέσης της Ελλάδας ως προς την κοινωνική συνοχή είναι οι εξής:

- Αύξηση πληθυσμού σε ετήσια βάση

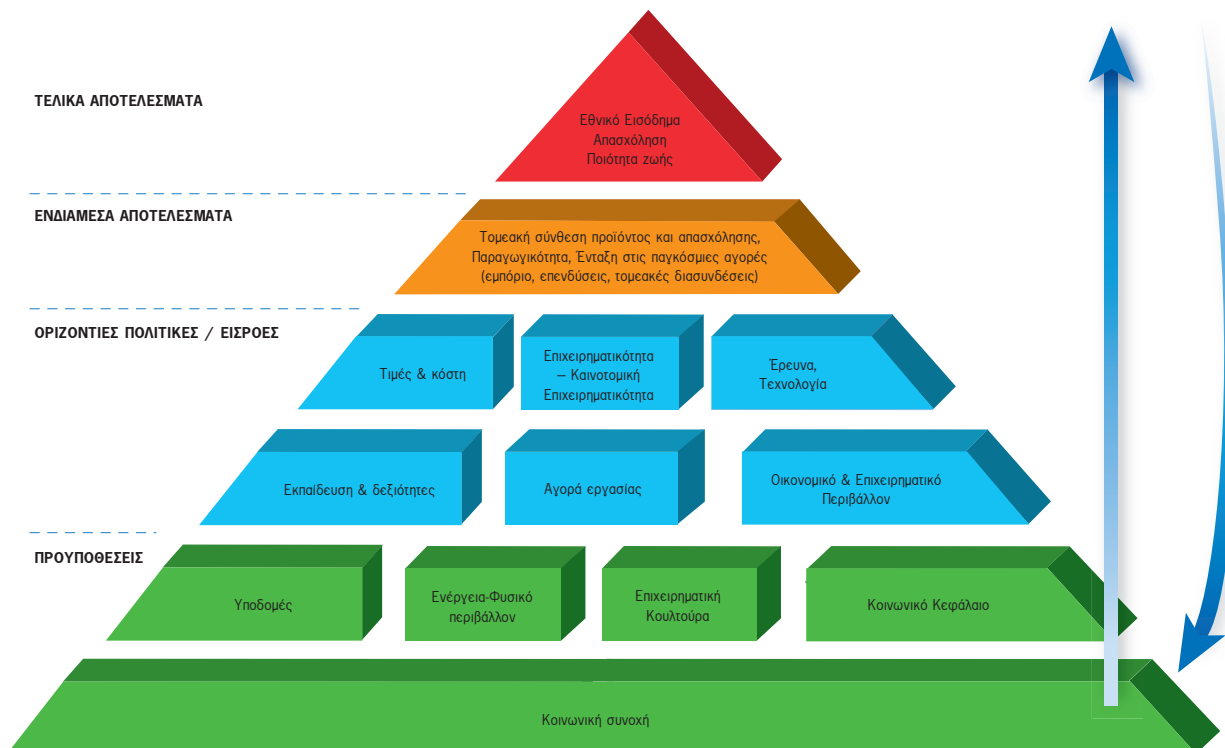
2.3. Οι Προϋποθέσεις ανταγωνιστικότητας

2.3.1. Κοινωνική συνοχή

Η κοινωνική συνοχή αποτελεί ταυτόχρονα προϋπόθεση και ζητούμενο της ανταγωνιστικότητας. Η βελτίωση της κοινωνικής συνοχής επιτρέπει στο σύνολο της κοινωνίας να

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2.1

Το Ελληνικό σύστημα μέτρησης ανταγωνιστικότητας – Η «πυραμίδα» του ΕΣΜΑ

- Ποσοστό αλλοδαπών στο συνολικό πληθυσμό
- Μεταβολή μεταναστών
- Ανισοκατανομή εισοδήματος: λόγος του συνολικού εισοδήματος που λαμβάνει το 20% του πληθυσμού με το υψηλότερο εισόδημα προς εκείνο που λαμβάνει το 20% του πληθυσμού με χαμηλότερο εισόδημα
- Όριο φτώχειας: λόγος ορίου φτώχειας πριν από τις κοινωνικές αναδιανομές – ποσοστό πληθυσμού που βρίσκεται κάτω από το όριο της φτώχειας
- Λόγος ορίου φτώχειας μετά τις κοινωνικές αναδιανομές – Ποσοστό πληθυσμού που βρίσκεται κάτω από το όριο της φτώχειας
- Περιφερειακές ανισότητες στο κατά κεφαλήν ΑΕΠ
- Περιφερειακές ανισότητες στην απασχόληση
- Δημόσιες δαπάνες για την υγεία
- Ιδιωτικές δαπάνες για την υγεία

2.3.2. Κοινωνικό κεφάλαιο

Η έννοια του «κοινωνικού κεφαλαίου», η οποία ορίζεται ως «τα χαρακτηριστικά της κοινωνικής οργάνωσης, όπως η εμπιστοσύνη, οι κανόνες και τα δίκτυα, που μπορεί να βελτιώσουν την αποτελεσματικότητα της κοινωνίας διευκολύνοντας τις συντονισμένες δράσεις», ενσωματώθηκε από την οικονομική ανάλυση για την ερμηνεία ολοκληρωμένων αναπτυξιακών διαδικασιών και στη συνέχεια για την αξιολόγηση και επεξεργασία πολιτικών που επιδιώκουν να επηρεάσουν αυτές τις διαδικασίες. Έτσι, υπήρξαν και διευρυμένοι ορισμοί, που περιλαμβάνουν, εκτός από τα χαρακτηριστικά των δεσμών στην κοινωνία, τη σχέση της κοινωνίας με το κράτος και την ποιότητα των θεσμών που ασκούν πολιτικές.

Οι δείκτες που χρησιμοποιούνται για την αξιολόγηση της συγκριτικής θέσης της Ελλάδας ως προς το κοινωνικό κεφάλαιο, είναι οι εξής:

- Ικανοποίηση από τη λειτουργία της δημοκρατίας και
- Ενδιαφέρον για την πολιτική και την επικαιρότητα

2.3.3. Επιχειρηματική κουλτούρα

Η επιχειρηματική κουλτούρα, το σύνολο δηλαδή των

στοιχείων που συνθέτουν την αντίληψη που η κοινωνία έχει διαμορφώσει για τον ρόλο της επιχειρηματικότητας –και, κατ' επέκτασιν, του επιχειρηματία– ως δραστηριότητα «παραγωγική» και «δημιουργό» πλούτου, θέσεων εργασίας και ευημερίας, αποτελεί βασική προϋπόθεση για την ανάπτυξη επιχειρηματικότητας και ανταγωνιστικότητας. Σημειώνεται μάλιστα ότι θετική διαμόρφωση πολιτισμικού περιβάλλοντος για την ανάπτυξη επιχειρηματικότητας δεν αφορά αποκλειστικά τη δημιουργία επιχειρήσεων με τη στενή έννοια, αλλά αντίθετα επεκτείνεται γενικά στην αναγνώριση του οφέλους –ιδιωτικού και κοινωνικού– το οποίο προκύπτει από το «σκέπτεσθαι και δρान επιχειρηματικά», ως πλαισίου λειτουργίας κάθε οικονομικά δρώντος φορέα σε όλες τις εκδηλώσεις της οικονομικής και κοινωνικής του ζωής. Αναγνωρίζεται δηλαδή και εκτιμάται ανάλογα ότι η προσωπική και κοινωνική ευημερία προάγεται όταν, για κάθε τους απόφαση, οι πολίτες μιας χώρας είναι σε θέση να αντιλαμβάνονται και να αξιολογούν εναλλακτικές επιλογές, να διακρίνουν ευκαιρίες, να συνεκτιμούν πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα των επιλογών τους, να διαμορφώνουν προδιάθεση ανάληψης, λογικών τουλάχιστον, κινδύνων. Αυτή η, με την ευρεία έννοια, επιχειρηματικότητα είναι δυνατόν να καλλιεργηθεί με κατάλληλη ανατροφή και παιδεία των πολιτών και εκεί όπου αυτό επιτυγχάνεται και στο βαθμό που επιτυγχάνεται, εκδηλώνεται τελικά και με ανάπτυξη επιχειρηματικής δράσης στηριγμένης σε κοινωνική αποδοχή και συναίνεση και αξιολογείται και μέσω του ρυθμού ίδρυσης νέων επιχειρήσεων, με καλές προοπτικές βιωσιμότητας και ανάπτυξης.

Οι δείκτες που χρησιμοποιούνται από την Έκθεση αυτή για τη μέτρηση (και, στη συνέχεια, την αξιολόγηση) της επιχειρηματικής κουλτούρας στην ελληνική οικονομία (σε συσχετισμό και με αντίστοιχους δείκτες για μια ομάδα άλλων χωρών) είναι οι εξής:

- επιχειρηματική δραστηριότητα ως επιθυμητή επιλογή σταδιοδρομίας,
- κοινωνική καταξίωση και σεβασμός της επιτυχούς επιχειρηματικής δραστηριότητας και
- προβολή από τα ΜΜΕ νέας επιχειρηματικής δραστηριότητας

2.3.4. Ενέργεια – Φυσικό Περιβάλλον

Το φυσικό περιβάλλον αποτελεί τη βάση και το όριο ανάπτυξης, ενώ μαζί με το οικονομικό και κοινωνικό περιβάλλον αποτελούν ένα ενιαίο αλληλοεξαρτώμενο σύνολο. Στο πλαίσιο αυτό οι οικονομικές/ανταγωνιστικές δράσεις θα πρέπει να συνδέονται αρμονικά με τις κοινωνικές και περιβαλλοντολογικές δράσεις σε ένα ισορροπημένο πλαίσιο βιώσιμης ανάπτυξης.

Η οικονομία των φυσικών πόρων, στην οποία κεντρικό ρόλο παίζει μια επιτυχής και συνεπής ενεργειακή πολιτική, και η μετάλλαξη οικονομικών δραστηριοτήτων, που σήμερα έχουν πιθανώς αρνητική επίπτωση στο περιβάλλον, σε οικονομικές δραστηριότητες που το σέβονται και το προστατεύουν –όπως, για παράδειγμα, οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και ο τουρισμός– αποτελούν σημαντικό παράγοντα ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας και δημιουργίας προϋποθέσεων βιώσιμης ανάπτυξης. Σημαντικοί είναι και οι διαθέσιμοι πόροι όλου του συστήματος, όπως υδάτινοι, ατμοσφαιρικοί, εδαφικοί, ενεργειακοί, ορυκτοί, χλωρίδας, πανίδας και οικοσυστημάτων αλλά και ιστορικοί, γλωσσικοί, πολιτισμικοί κ.ά.

Η φροντίδα για την προστασία και αναβάθμιση του περιβάλλοντος, την οικονομία των πόρων και τη σύνδεση των δράσεων αποτελεί προϋπόθεση ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας, ειδικότερα στις χώρες που βρίσκονται σε στάδιο μετάβασης προς την οικονομία της γνώσης, ενώ παράλληλα είναι προϋπόθεση για την ποιότητα ζωής και την ευημερία των πολιτών.

Η έννοια της ποιότητας ζωής είναι αρκετά σχετική και εξαρτάται σε ένα βαθμό και από τα ίδια τα άτομα. Ωστόσο, υπάρχει μια «ελάχιστη κοινή συμφωνία» ότι ο όρος «ποιότητα ζωής», μεταξύ άλλων, περιλαμβάνει την ποιοτική κατοικία, το καθαρό περιβάλλον, τη σωστή διαχείριση αποβλήτων (ύδατα, ατμόσφαιρα και έδαφος) και την ορθολογική χρήση κάθε είδους πόρων ανάπτυξης.

Οι δείκτες που χρησιμοποιούνται από την Έκθεση Ανταγωνιστικότητας για την αξιολόγηση της συγκριτικής θέ-

σης της Ελλάδας ως προς την ενέργεια και το φυσικό περιβάλλον είναι οι εξής:

- Ενεργειακή ένταση της οικονομίας – ακαθάριστη εγχώρια κατανάλωση ενέργειας ανά μονάδα ΑΕΠ,
- Προστατευόμενες περιοχές, ως ποσοστό του συνόλου της έκτασης της χώρας,
- Εκπομπές αερίων υπεύθυνων για το φαινόμενο του θερμοκηπίου,
- Παραγωγή δημοτικών απορριμμάτων,
- Συνολικά έσοδα από περιβαλλοντικούς φόρους και
- Μερίδιο της ανανεώσιμης ενέργειας – συνεισφορά της ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές στη συνολική κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας

2.3.5. Υποδομές

Το επίπεδο ανάπτυξης των υποδομών κάθε τύπου (μεταφορές, ενέργεια, τηλεπικοινωνίες κλπ.) αποτελεί μια από τις βασικές παραμέτρους του περιβάλλοντος το οποίο, με διάφορους τρόπους, επηρεάζει την αποδοτικότητα των επιχειρήσεων και την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας μιας χώρας ως συνόλου. Η κρατική μέριμνα για την ύπαρξη διαθέσιμων υποδομών καλής ποιότητας και ευνοϊκούς όρους πρόσβασης και χρήσης τους έχει σαφή θετική επίδραση στο επίπεδο παραγωγικότητας και αποδοτικότητας κάθε τύπου οικονομικής μονάδας, καθώς και στην ελκυστικότητα της χώρας προς ξένους επενδυτές, που αναζητούν πρόσφορους τόπους εγκατάστασης των διεθνών δραστηριοτήτων τους.

Η εξέταση της κατάστασης των υποδομών γίνεται στην ενότητα 3.2.5. του κεφαλαίου 3 της Έκθεσης, με χρήση μιας σειράς δεικτών που αναφέρονται τόσο στη γενική κατάσταση όσο και σε επιμέρους κρίσιμους τύπους υποδομών. Συγκεκριμένα, οι δείκτες αυτοί αφορούν τα εξής:

- Καθαρό κεφαλαιουχικό απόθεμα της οικονομίας
- Γενική αξιολόγηση της ποιότητας των υποδομών και, συμπληρωματικά:
- Επάρκεια ενεργειακής υποδομής
- Επενδύσεις στις τηλεπικοινωνίες και
- Υποδομή δικτύων διανομής

2.4. Οριζόντιες πολιτικές/εισροές στη διαδικασία ανταγωνιστικότητας

2.4.1. Οικονομικό και επιχειρηματικό περιβάλλον

Το κράτος και οι δημόσιοι φορείς διαμορφώνουν το οικονομικό περιβάλλον μέσα στο οποίο δραστηριοποιούνται οι επιχειρήσεις. Οι πολιτικές που υιοθετούνται από τους φορείς αυτούς επηρεάζουν σε σημαντικό βαθμό τους βαθμούς ελευθερίας, τις επιλογές, τη συμπεριφορά και την αποδοτικότητα των επιχειρήσεων. Το μέγεθος, επομένως, του δημόσιου τομέα, η οργάνωσή του (γραφειοκρατία, αδιαφάνεια, διαφθορά), οι παρεμβάσεις του (π.χ. αντιμονοπωλιακή νομοθεσία) και η ακολουθούμενη πολιτική που διαμορφώνει βασικές οικονομικές παραμέτρους (φόροι, δημόσιες δαπάνες, ποσότητα χρήματος κ.ά.) επηρεάζουν σημαντικά την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων.

Το περιβάλλον αυτό, προκειμένου να ελαχιστοποιεί τις διακυμάνσεις της οικονομικής δραστηριότητας, πρέπει να είναι σταθερό και να μην επικυλάσσει εκπλήξεις για τις επιχειρήσεις.

Για τη συγκριτική αξιολόγηση της θέσης της χώρας σε σχέση με ανταγωνίστριες χώρες θα εξετασθούν οι παρακάτω δείκτες:

- Συνολικά φορολογικά έσοδα
- Συντελεστής φορολογίας επιχειρήσεων
- Δημόσιες δαπάνες
- Ισοζύγιο προϋπολογισμού γενικής κυβέρνησης
- Ακαθάριστο δημόσιο χρέος
- Μεριδίο του δημόσιου τομέα στη συνολική απασχόληση
- Πληθωρισμός
- Ακαθάριστες επενδύσεις πάγιου κεφαλαίου από τον ιδιωτικό τομέα
- Ακαθάριστες επενδύσεις πάγιου κεφαλαίου από τον δημόσιο τομέα
- Διαφάνεια και διαφθορά στο δημόσιο τομέα
- Αποτελέσματα αντιμονοπωλιακής πολιτικής

2.4.2. Αγορά εργασίας

Η αγορά εργασίας πολλές φορές αποτελεί τον καθρέπτη

που αντανakλά την ανταγωνιστικότητα και των άλλων αγορών της οικονομίας. Η αποτελεσματική αγορά εργασίας είναι απαραίτητη για την εύρυθμη λειτουργία και των άλλων αγορών, ιδιαίτερα στη διαδικασία μετάβασης μιας χώρας στην «οικονομία της γνώσης», όπου το ανθρώπινο και το γνωστικό κεφάλαιο αποτελούν τους βασικούς προσδιοριστικούς παράγοντες.

Στη συγκριτική αξιολόγηση της θέσης της χώρας σε σχέση με τις ανταγωνίστριες χώρες θα εξετασθούν οι παρακάτω δείκτες:

- Ποσοστά ανεργίας – ποσοστό ανέργων στο συνολικό ενεργό πληθυσμό
- Μακροχρόνια άνεργοι – ποσοστό μακροχρόνια ανέργων στο συνολικό ενεργό πληθυσμό
- Ανεργία των νέων – ποσοστό νέων ανέργων στο συνολικό εργατικό δυναμικό
- Χρόνος εργασίας: μέσος αριθμός ωρών εργασίας ανά εβδομάδα στο κύριο επάγγελμα για το σύνολο της απασχόλησης
- Προσωρινή απασχόληση ως ποσοστό επί τοις εκατό του ενεργού πληθυσμού ηλικίας άνω των 15 ετών
- Δαπάνες για ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης (ως ποσοστό επί τοις εκατό του ΑΕΠ)
- Δαπάνες για παθητικές πολιτικές απασχόλησης (ως ποσοστό επί τοις εκατό του ΑΕΠ)
- Σοβαρά ατυχήματα στην εργασία
- Θανατηφόρα ατυχήματα στην εργασία

2.4.3. Εκπαίδευση και δεξιότητες

Στρατηγική κατεύθυνση της στρατηγικής της Λισσαβώνας είναι η μετάβαση στην «κοινωνία της γνώσης». Η μετάβαση αυτή συνεπάγεται δραστικές αλλαγές σε όλο το φάσμα των οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών δράσεων, με αντικειμενικό σκοπό την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και ανάπτυξης των χωρών-μελών και της Ε.Ε. συνολικά. Στην «κοινωνία της γνώσης» τα γνωστικά εφόδια και η ποιότητα του ανθρώπινου δυναμικού καθίστανται κύριοι παράγοντες που υποστηρίζουν την ανταγωνιστικότητα και την ανάπτυξη. Εξαρτώνται από την ποιότητα της βασικής εκπαίδευσης και τα εφόδια με τα

οποία η τελευταία εξοπλίζει τους νέους, καθώς και από τη διά βίου κατάρτιση που προσαρμόζει τις γνώσεις στις εξελίξεις της επιστήμης και της τεχνολογίας.

Στη συγκριτική αξιολόγηση της θέσης της χώρας σε σχέση με ανταγωνίστριες χώρες θα εξετασθούν οι παρακάτω δείκτες:

- Δημόσια δαπάνη σε όλα τα επίπεδα της εκπαίδευσης
- Ποσοστό ιδιωτικής και δημόσιας χρηματοδότησης της εκπαίδευσης
- Ετήσια δαπάνη ανά μαθητή/φοιτητή δημόσιου εκπαιδευτικού ιδρύματος (ευρώ σε ισοδύναμα αγοραστικής δύναμης)
- Αναλογία μαθητών προς διδακτικό προσωπικό στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση
- Μέσος αριθμός ξένων γλωσσών που κατέχονται ανά μαθητή σε πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση
- Διά βίου εκπαίδευση: Ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 25-64 που συμμετέχει στο εκπαιδευτικό σύστημα.
- Συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση – ποσοστό των απασχολούμενων που συμμετέχει σε εκπαιδευτικές δραστηριότητες και προγράμματα κατάρτισης
- Καταρτιζόμενοι άνεργοι – ποσοστό των ανέργων που συμμετέχει σε εκπαιδευτικές δραστηριότητες και προγράμματα κατάρτισης

2.4.4. Έρευνα, τεχνολογία, καινοτομία

Η Έρευνα και Τεχνολογία (Ε&Τ) είναι κρίσιμης σημασίας για την ανταγωνιστικότητα στο διεθνές περιβάλλον που διαμορφώνεται. Ο προσανατολισμός σε υψηλής αξίας διαφοροποιημένα προϊόντα και καινοτομικές προσφορές στον σύγχρονο καταναλωτή, συνταγή ευρέως αποδεκτή για χώρες υψηλού κόστους όπως η Ελλάδα, συμβαδίζει με υψηλά επίπεδα έρευνας και εφαρμογή νέων τεχνολογιών.

Η Ε&Τ αποτελεί κεντρικό μέρος της κοινωνίας της γνώσης, καθώς οδηγεί την καινοτομία σε όλους τους κλάδους της οικονομίας, όχι μόνο στους κλάδους νέας τεχνολογίας και έντασης γνώσης, αλλά και στους παραδοσιακούς, που φαινομενικά απαιτούν μικρότερη ένταση

γνώσης. Η Ε&Τ διαχέεται παντού και έχει έντονα πολλαπλασιαστικά φαινόμενα.

Χώρες με υψηλή ανταγωνιστικότητα έχουν ταυτόχρονα υψηλά επίπεδα Ε&Τ. Όλες οι ενδείξεις δείχνουν ότι όσο μεγαλύτερη είναι η Ε&Τ μιας χώρας, τόσο μεγαλύτερη είναι και η οικονομική ανάπτυξη. Όμως οι επιπτώσεις της Ε&Τ συχνά δεν γίνονται κατανοητές και υποτιμούνται.

Η συγκριτική θέση της Ελλάδας στα σχετικά θέματα θα επιχειρηθεί να μετρηθεί με δείκτες που αναφέρονται στα εξής:

- Επενδύσεις σε Έρευνα και Ανάπτυξη. Αυτές μπορούν να μετρηθούν από τις σχετικές δαπάνες Ε&Α ως ποσοστό του ΑΕΠ, τόσο του Δημοσίου όσο και των επιχειρήσεων.
- Επενδύσεις στις Τεχνολογίες Επικοινωνιών & Πληροφορικής. Οι τεχνολογίες αυτές αποτελούν οδηγό στην αναδιάρθρωση των επιχειρήσεων, του κράτους και της κοινωνίας των πολιτών. Η διείσδυση των ευρυζωνικών δικτύων συνιστά ένα δείκτη αιχμής του τομέα αυτού. Επίσης, οι δαπάνες για Τεχνολογίες Επικοινωνιών & Πληροφορικής αποτελούν έναν ευρύτερο δείκτη ανάπτυξης των σχετικών δραστηριοτήτων.
- Ανθρώπινο Δυναμικό Επιστημόνων & Ερευνητών. Δείκτες όπως το ποσοστό ερευνητών στον συνολικό ενεργό πληθυσμό και οι νέοι διδάκτορες σε επιστήμες και τεχνολογία, μπορούν να δώσουν μια ένδειξη της συγκριτικής τοποθέτησης της χώρας.
- Παραγωγικότητα της Ε&Τ. Η παραγωγικότητα εκφράζεται από δείκτες που αναφέρονται στα αποτελέσματα ή στο «προϊόν» της Έρευνας και Τεχνολογίας. Σχετικοί δείκτες είναι ο αριθμός των επιστημονικών δημοσιεύσεων σε σχέση με τον πληθυσμό, η αναγνώριση των δημοσιεύσεων από τη διεθνή επιστημονική κοινότητα, όπως αυτή ενδεικτικά καταμετράται από τον αριθμό αναφορών ανά δημοσίευση, ο αριθμός ευρεσιτεχνιών σε σχέση με τον πληθυσμό.

2.4.5. Επιχειρηματικότητα – Καινοτομική Επιχειρηματικότητα

Η ανάπτυξη επιχειρηματικότητας σε μια οικονομία κατα-

λαμβάνει κεντρική θέση στο σύστημα μέτρησης ανταγωνιστικότητας, ως σημαντική «εισροή» στην επίτευξη του τελικού αποτελέσματος, το οποίο ταυτίζεται με την άνοδο του βιοτικού επιπέδου και την εξασφάλιση διατηρήσιμης θέσης στη διεθνή αγορά. Η «επιχειρηματικότητα» θεωρείται συνήθως ότι ταυτίζεται με τη διαδικασία δημιουργίας νέων επιχειρήσεων, γεγονός το οποίο βέβαια έχει άμεσο αντίκτυπο στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και έμμεσο στη δημιουργία εισοδημάτων, νέων προϊόντων, νέων δυνατοτήτων κάλυψης αναδυόμενων αναγκών της αγοράς (εγχώριας και διεθνούς) και, σε τελική ανάλυση, στη δημιουργία νέου πλούτου για τη χώρα και τους πολίτες της.

Η επιχειρηματικότητα όμως δεν εξαντλείται σε αυτή τη «στενή» έννοιά της. Όπως αναφέρθηκε και στην ενότητα που αφορά την «επιχειρηματική κουλτούρα» (2.3.3.), ιδιαίτερη σημασία για τη γενική προαγωγή ευημερίας και ανταγωνιστικότητας έχει και η λεγόμενη «κοινωνική επιχειρηματικότητα» (social entrepreneurship), ακόμα και η «προσωπική επιχειρηματικότητα» (personal entrepreneurship). Πολλές χώρες, αναγνωρίζοντας τη συμπληρωματικότητα αυτών των τύπων επιχειρηματικότητας και την προοπτική ανάπτυξης συνεργειών και πολλαπλασιαστικών αποτελεσμάτων, εφαρμόζουν συνειδητά ολοκληρωμένες πολιτικές συνδυασμένης αναβάθμισής τους. Η Έκθεση Ανταγωνιστικότητας θα επανέλθει (κεφάλαιο 5) στην ανάγκη υιοθέτησης μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης της επιχειρηματικότητας, κατά το πρότυπο άλλων χωρών. Στο επόμενο κεφάλαιο θα περιοριστούμε στην εξέταση της «επιχειρηματικότητας επιχειρήσεων» (business entrepreneurship) και οι δείκτες που θα χρησιμοποιηθούν για αξιολόγηση της συγκριτικής θέσης της Ελλάδας είναι οι εξής:

- Συνολική επιχειρηματική δραστηριότητα
- Δείκτης επιχειρηματικότητας «ανάγκης»
- Δείκτης επιχειρηματικότητας «ευκαιρίας»
- Δείκτης επιχειρηματικότητας «υψηλών δυνατοτήτων»
- Δείκτης επιχειρηματικότητας των δύο φύλων

Άρρηκτα συνδεδεμένη με την ανταγωνιστικότητα και την επιχειρηματικότητα —ιδίως όταν αυτή εκφράζεται μέσω της μετουσίωσης επιχειρηματικών ιδεών σε εμπορεύσιμα

προϊόντα στα οποία μπορεί να στηριχθεί κάποιας μορφής ανταγωνιστική παραγωγή— είναι και το θέμα της επιχειρηματικής καινοτομίας.

Η καινοτομία γίνεται αντιληπτή ως η δημιουργική διαδικασία με την οποία, υπάρχουσα ή νέα γνώση ή τεχνολογία, μετουσιώνεται σε νέα ή καλύτερα προϊόντα ή υπηρεσίες με εμπορική αξία. Στη διάρκεια αυτής της μετουσίωσης υπάρχει και η δυνατότητα επανασχεδιασμού και βελτίωσης των παραγωγικών μεθόδων. Με το συνδυασμό των δύο αυτών αποτελεσμάτων της καινοτομίας επιτυγχάνεται σταθερή και διατηρήσιμη βελτίωση της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητας.

Για την επίτευξη καλών επιδόσεων στο χώρο της καινοτομίας, είναι φανερό ότι απαιτείται σοβαρή επένδυση και προσπάθεια εξασφάλισης των απαραίτητων εισροών. Οι επενδύσεις αυτές, οι οποίες εκφράζονται μέσω των δαπανών για έρευνα και ανάπτυξη και από την ύπαρξη διαθέσιμων επιστημόνων και μηχανικών, σχολιάζονται στην ενότητα της Έκθεσης που αφορά την Έρευνα και Ανάπτυξη (3.3.4). Προκειμένου για την επιχειρηματική καινοτομία και τη σημαντικότητά της στη διαμόρφωση ανταγωνιστικότητας, ο σχολιασμός συνδυάζεται με τη διερεύνηση της επιχειρηματικότητας. Έτσι, στη σχετική ενότητα του κεφαλαίου 3 (3.3.5) αξιολογείται η ένταση της εφαρμογής από τις ελληνικές επιχειρήσεις (σε σύγκριση και με τις αντίστοιχες άλλων χωρών) καινοτομιών στην παραγωγή προϊόντων με αυξημένες δυνατοότητες ανταγωνιστικής τοποθέτησης στην εγχώρια και τη διεθνή αγορά.

Οι δείκτες που χρησιμοποιούνται για τη μέτρηση της επιχειρηματικής καινοτομίας αφορούν τα εξής:

- Συνεργασίες επιχειρήσεων σε καινοτομικές δραστηριότητες
- Συνολικές δαπάνες για καινοτομία
- Εσωτερική καινοτομική δραστηριότητα των επιχειρήσεων
- Έσοδα των επιχειρήσεων από νέα ή σημαντικά βελτιωμένα προϊόντα
- Ένταση χρήσης του Διαδικτύου για εμπορικούς σκοπούς (e-commerce)

2.4.6. Τιμές και κόστη

Μια αναγκαία προϋπόθεση για τη διατήρηση του πλεονεκτήματος της ανταγωνιστικότητας μιας οικονομίας είναι η συγκράτηση του κόστους σε επίπεδα χαμηλότερα από των ανταγωνιστών της. Προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος αυτός θα πρέπει οι επιμέρους κατηγορίες κόστους που συνθέτουν το συνολικό κόστος να συγκρατούνται σε χαμηλά επίπεδα. Οι τιμές των εισροών (εργασία, κεφάλαιο, πρώτες ύλες, ενέργεια, πληροφορική κ.ά.), που χρησιμοποιούνται στην παραγωγή και στη διάθεση των προϊόντων και υπηρεσιών, επηρεάζουν το κόστος τους, το οποίο επηρεάζεται επίσης και από την αποτελεσματικότητα στη χρήση των εισροών αυτών. Στο μέτρο, επομένως, που το κόστος παραγωγής των προϊόντων και υπηρεσιών επηρεάζει την ανταγωνιστικότητά τους γίνεται φανερή και η σημασία των τιμών των εισροών για την ανταγωνιστικότητα.

Για τη συγκριτική αξιολόγηση της θέσης της χώρας σε σχέση με τις ανταγωνίστριες θα εξετασθούν οι παρακάτω δείκτες:

- Ωριαίο κόστος εργασίας
- Κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος
- Δείκτης τιμών ενέργειας
- Τιμή ρεύματος για βιομηχανική χρήση
- Τιμή πετρελαίου κίνησης
- Κόστος σύνδεσης στο Internet
- Κόστος ευρυζωνικών συνδέσεων

2.5. Ενδιάμεσα αποτελέσματα της ανταγωνιστικότητας

2.5.1. Προστιθέμενη αξία – Απασχόληση ανά τομέα

Οι δείκτες της προστιθέμενης αξίας και απασχόλησης ανά τομέα της οικονομίας συνδέονται με τις εξελίξεις στην παγκόσμια οικονομία και τη μετάβαση στην οικονομία της γνώσης. Η μετάβαση αυτή συνεπάγεται σημαντικές αλλαγές σε διάφορους τομείς, όπως, για παράδειγμα, στον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα όσον αφορά

τη σχετική σημασία τους σε όρους προστιθέμενης αξίας και απασχόλησης, ενώ παράλληλα αναδεικνύονται και άλλα στοιχεία όπως η λειτουργική διασύνδεσή τους μέσω υποστηρικτικών και συμπληρωματικών δραστηριοτήτων. Οι δείκτες που χρησιμοποιούνται εν προκειμένω είναι οι εξής:

- Προστιθέμενη αξία και απασχόληση στον πρωτογενή τομέα
- Προστιθέμενη αξία και απασχόληση στον δευτερογενή τομέα
- Προστιθέμενη αξία και απασχόληση στον τριτογενή τομέα

2.5.2. Παραγωγικότητα

Η παραγωγικότητα είναι ίσως ο σημαντικότερος παράγοντας ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας και βελτίωσης της ευημερίας μακροπρόθεσμα. Η ανταγωνιστικότητα προσδιορίζεται από την παραγωγικότητα με την οποία η χώρα χρησιμοποιεί το ανθρώπινο δυναμικό της, το κεφάλαιο και τους φυσικούς της πόρους. Η δε παραγωγικότητα εξαρτάται τόσο από την αξία των προϊόντων και των υπηρεσιών (π.χ. σύνθεση, προστιθέμενη αξία, ποιότητα, μοναδικότητα), όσο και από την αποδοτικότητα με την οποία αυτά παράγονται.

Οι δείκτες που χρησιμοποιούνται για την αξιολόγηση της συγκριτικής θέσης της Ελλάδας ως προς τη σύνθεση του προϊόντος και την παραγωγικότητα, είναι οι εξής:

- Ετήσια παραγωγικότητα ανά εργαζόμενο
- Παραγωγικότητα της εργασίας (% ετήσια μεταβολή)

2.5.3. Διεθνές εμπόριο

Η δυνατότητα διασύνδεσης και οικονομικής ολοκλήρωσης της χώρας με τις παγκόσμιες αγορές και τα διεθνή ολοκληρωμένα επιχειρηματικά δίκτυα αποτελεί προϋπόθεση για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, αλλά και «ενδιάμεσο αποτέλεσμά» της. Η οικονομική ολοκλήρωση εξετάζεται σε επιμέρους αγορές, όπως αγορές προϊό-

ντων και υπηρεσιών (διεθνές εμπόριο) και αγορές κεφαλαίου (Ξένες Άμεσες Επενδύσεις).

Συγκεκριμένα, ένας από τους παράγοντες που επηρεάζουν την έκταση του ανταγωνισμού σε μία αγορά είναι και ο σχετικός βαθμός ανοίγματος και ολοκλήρωσης της οικονομίας με τις διεθνείς αγορές. Ο βαθμός αυτός ενισχύει τον ανταγωνισμό, διευκολύνει τη μεταφορά τεχνολογίας, διαχέει τις «καλές πρακτικές» και διευκολύνει την πρόσβαση στη γνώση. Επιπλέον, διευκολύνει την αναγνώριση αλλά και το άνοιγμα νέων αγορών καθώς επίσης και τις αποδόσεις από τη δημιουργία νέων προϊόντων. Μεταξύ των μεταβλητών που χρησιμοποιούνται στην παρούσα Έκθεση περιλαμβάνονται:

- η εισαγωγική διείσδυση,
- η εξαγωγική ένταση, καθώς και,
- οι εξαγωγές προϊόντων υψηλής τεχνολογίας

2.5.4. Ξένες Άμεσες Επενδύσεις

Ένα δυναμικό συστατικό στοιχείο του οικονομικού και επιχειρηματικού περιβάλλοντος, αλλά ταυτόχρονα και σημαντικό «ενδιάμεσο αποτέλεσμα» της διαδικασίας διαμόρφωσης ανταγωνιστικότητας, είναι οι Ξένες Άμεσες Επενδύσεις που εισρέουν στην οικονομία. Και τούτο διότι, όπως επισημάνθηκε και στην Έκθεση Ανταγωνιστικότητας 2004, οι επενδύσεις αυτού του τύπου θεωρείται ότι συμβάλλουν ουσιαστικά, και ίσως με ιδιαίτερο τρόπο σε σύγκριση με τις εγχώριες ιδιωτικές επενδύσεις, στην αύξηση της παραγωγικότητας, στη μεταφορά τεχνολογίας και τεχνογνωσίας, στις διασυνδέσεις με αγορές του εξωτερικού κλπ.

Επισημαίνεται ταυτόχρονα ότι οι υψηλοί ρυθμοί εισροής Ξένων Άμεσων Επενδύσεων σε μια χώρα ερμηνεύονται ως ένδειξη εμπιστοσύνης των διεθνών επενδυτών στις επιδόσεις της οικονομίας της συγκεκριμένης χώρας και ως πεποίθηση ότι αυτές θα διατηρηθούν. Και αυτό γιατί οι επιλογές των επενδυτών του συγκεκριμένου τύπου διαμορφώνονται κάτω από την επίδραση συγκριτικών αξιολογήσεων πολλών εναλλακτικών τρόπων πιθανής εγκατάστασης των μονάδων τους. Από την άποψη αυτή οι ξένοι επενδυτές διαφοροποιούνται από τους εγχώριους

οι οποίοι, σε μεγάλο βαθμό, θεωρούν εαυτούς λιγότερο κινητικούς.

Παρ' όλα αυτά, πολλές επιχειρήσεις από πολλές χώρες (και από την Ελλάδα) προσπαθούν, σε κάποια φάση της ανάπτυξης τους πορείας, να διεθνοποιηθούν. Η εκροή επενδύσεων από συγκεκριμένη χώρα (η οποία συνεπάγεται μερική ή και πλήρη διακοπή της δραστηριότητάς τους στη χώρα προέλευσης) αποφασίζεται και αυτή με διαδικασίες συνεκτίμησης της ελκυστικότητας της εγχώριας αγοράς (και, γενικότερα, του οικονομικού και επιχειρηματικού περιβάλλοντος στη χώρα προέλευσης) σε σύγκριση με την ελκυστικότητα της νέας αγοράς όπου η επιχείρηση μετεγκαθίσταται.

Και ενώ η διεθνοποίηση των εγχωρίων επιχειρήσεων πρέπει να ερμηνεύεται ως θετική ένδειξη εξωστρέφειας και διεθνοποίησης του επιχειρηματικού δυναμικού της χώρας, δεν παύει το γεγονός αυτό να έχει δυνητικά και αρνητικές επιπτώσεις στην απασχόληση και το εισόδημα της χώρας από την οποία η επιχείρηση μετακινείται. Στην πράξη πάντως, κάθε περίπτωση επένδυσης στο εξωτερικό θα πρέπει να εξετάζεται ως προς τα συγκεκριμένα οφέλη και κόστη που συνεπάγεται (άμεσα και έμμεσα) για τη χώρα προέλευσης και τη χώρα προορισμού.

Οι δείκτες που χρησιμοποιούνται για την αξιολόγηση της συγκριτικής θέσης της Ελλάδας, ως προς τις εισροές και εκροές άμεσων επενδύσεων, είναι οι εξής:

- Εισροές Ξένων Άμεσων Επενδύσεων στην ελληνική οικονομία, ως ποσοστό του ΑΕΠ
- Αποθέματα εισερχόμενων Ξένων Άμεσων Επενδύσεων, ως ποσοστό του ΑΕΠ
- Εκροές επενδύσεων, ως ποσοστό του ΑΕΠ
- Αποθέματα εξερχόμενων άμεσων επενδύσεων, ως ποσοστό του ΑΕΠ

2.6. Τα αποτελέσματα της ανταγωνιστικότητας

Όλοι οι προσδιοριστικοί παράγοντες / προϋποθέσεις / εισροές / ενδιάμεσα αποτελέσματα που αναλύθηκαν προηγουμένως συμβάλλουν στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας

και της ανάπτυξης. Σύμφωνα με τον ορισμό που δόθηκε, η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας έχει ως τελικό σκοπό την επίτευξη ενός υψηλότερου βιοτικού επιπέδου για τους πολίτες της. Ως εκ τούτου, η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, βραχυπρόθεσμα, κρίνεται από τα «αποτελέσματά» της.

Στα «αποτελέσματα» της ανταγωνιστικότητας εξετάζονται βασικοί δείκτες συνολικής επίδοσης, όπως το κατά κεφαλήν εισόδημα, η δημιουργία απασχόλησης και η ποιότητα ζωής. Βασικό ποσοτικό μέτρο της ποιότητας ζωής είναι το κατά κεφαλήν ΑΕΠ, και ιδιαίτερα η μεταβολή του σε σχέση με τα προηγούμενα έτη. Φυσικά, το επίπεδο ευημερίας είναι συνάρτηση και του κόστους ζωής. Το βιοτικό επίπεδο των πολιτών βελτιώνεται σε περιπτώσεις που ο δείκτης κόστους μειώνεται και ταυτόχρονα αυξάνεται το εισόδημα. Βασική επίσης συνιστώσα είναι η δυνατότητα δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας, περισσότερων από αυτές που φυσιολογικά χάνονται, λόγω των διαρθρωτικών αλλαγών στην πορεία προς την οικονομία της γνώσης, που δείχνει και τη δυναμική της βελτίωσης της ανταγωνιστικής θέσης της χώρας. Επίσης, η ανταγωνιστικότητα που βελτιώνεται θα πρέπει να οδηγεί σε πλήρη απασχόληση και ισότητα των ευκαιριών, αλλά και της αμοιβής ανάμεσα στα δύο φύλα. Εναλλακτικά, οι όποιες ανισορροπίες δημιουργούνται θα πρέπει να «διορθώνονται» με κατάλληλα μέτρα πολιτικής (όπως αναδιανεμητικές πολιτικές, ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης, στήριξη ειδικών ομάδων του πληθυσμού).

Δείκτες που χρησιμοποιούνται για την αξιολόγηση της συγκριτικής θέσης της Ελλάδας ως προς τα τελικά «αποτελέσματα» της διαδικασίας ανταγωνιστικότητας είναι οι εξής:

- Κατά κεφαλήν ΑΕΠ
- Μεταβολή της απασχόλησης
- Ποιότητα ζωής

2.7. Η επιλογή ανταγωνιστριών χωρών για συγκριτική αξιολόγηση της ελληνικής ανταγωνιστικότητας

Η μεθοδολογία συγκριτικής αξιολόγησης προϋποθέτει και την επιλογή των προς σύγκριση χωρών. Επομένως το

βασικό ερώτημα που ανακύπτει είναι ποιες χώρες είναι οι «ανταγωνίστριες»;

Η απάντηση, όπως προκύπτει τόσο από τη θεωρία όσο και από την πράξη, είναι ότι δεν υπάρχουν τέτοιες. Οι χώρες δεν ανταγωνίζονται όπως οι επιχειρήσεις ή οι κλάδοι οικονομικής δραστηριότητας. Ανταγωνίζονται όμως μεταξύ τους ως «συστήματα» στη δημιουργία των κατάλληλων συνθηκών ανάπτυξης. Ανταγωνίζονται στο να δημιουργήσουν τις πολιτικές, να δρομολογήσουν τις διαρθρωτικές αλλαγές που είναι συνεπείς με τη διαδικασία της παγκοσμιοποίησης, να διορθώσουν τις όποιες δυσλειτουργίες των αγορών και να δημιουργήσουν το θεσμικό πλαίσιο που ενισχύει την εμπιστοσύνη, παράγει κοινωνικό κεφάλαιο, ενθαρρύνει και διευκολύνει την επιχειρηματικότητα, δημιουργεί τις προϋποθέσεις για περισσότερες και ποιοτικά καλύτερες θέσεις εργασίας, βελτιώνει τις δεξιότητες των εργαζομένων, δημιουργεί περισσότερες ευκαιρίες και ενισχύει τη συνοχή της κοινωνίας και την ποιότητα ζωής των πολιτών. Με άλλα λόγια, ανταγωνίζονται για τη βελτίωση του συνόλου των δομικών στοιχείων της «πυραμίδας» —όλων των παραγόντων που τη συνθέτουν— στο πλαίσιο της μετάβασης στην κοινωνία της γνώσης και εφαρμογής της στρατηγικής της Λισσαβώνας. Επομένως, οι όποιοι ανταγωνιστές, αν υπάρχουν, είναι αυτοί που έχουν τις καλύτερες επιδόσεις στους επιλεγμένους δείκτες ή αυτοί που, εφαρμόζοντας την ίδια στρατηγική εντός του πλαισίου της Ε.Ε., επιτυγχάνουν καλύτερα συγκριτικά αποτελέσματα.

Εξάλλου, σύμφωνα και με τη διεθνή αντίληψη για τη μεταξύ χωρών, τομέων και επιχειρήσεων ανταγωνιστικότητα, καμία χώρα δεν είναι ανταγωνιστική σε όλους τους τομείς και, συνεπώς, δεν παίζει άμεσο ρόλο ποιοι είναι οι τομείς στους οποίους κάθε χώρα ανταγωνίζεται, αλλά με ποιον τρόπο ανταγωνίζονται οι επιχειρήσεις μέσα σε αυτούς τους τομείς (π.χ. σε όρους παραγωγικότητας, καινοτομίας κλπ.).

Στη συγκριτική αξιολόγηση εξετάζουμε το κατά πόσον το πλαίσιο λειτουργίας των εθνικών οικονομιών επιτρέπει την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, όχι μόνο των υφιστάμενων επιχειρήσεων αλλά και των εν δυνάμει επιχειρηματιών σε κάθε τομέα, το κατά πόσον είναι ελκυστικό

για νέους ερευνητές, ενισχύει την εκπαίδευση και τις δεξιότητες των εργαζομένων και αναβαθμίζει ποιοτικά τις θέσεις απασχόλησης, υποστηρίζει τις νέες επιχειρηματικές πρωτοβουλίες υψηλών δυνατοτήτων, διευρύνοντας τις ευκαιρίες και ενισχύοντας τις δυνατότητες των πολιτών.

Οι προαναφερόμενοι δείκτες τίθενται σε συγκριτική βάση αξιολόγησης με αντίστοιχους δείκτες άλλων χωρών. Τα κυριότερα κριτήρια που χρησιμοποιήθηκαν για την επιλογή των χωρών στη συγκριτική αξιολόγηση είναι τα ακόλουθα:

- **Γεωγραφικά:** χώρες ευρωπαϊκές – κριτήριο δομών αλλά και κοινής εφαρμογής της στρατηγικής της Ε.Ε.
- **Χαρακτηριστικά:** να είναι παρόμοιου μεγέθους με την Ελλάδα, όσον αφορά την έκταση, τους διαθέσιμους πόρους και τον πληθυσμό
- **Μια τουλάχιστον** από τις χώρες που επιλέχθηκαν **να διαθέτει υψηλό επίπεδο ανταγωνιστικότητας** σε σχέση με τον μέσο όρο της Ε.Ε., ώστε να διακρίνονται συγκριτικά οι τομείς υπεροχής
- Στις χώρες που επιλέχθηκαν προστίθεται και ο **μέσος όρος των χωρών-μελών της Ε.Ε.**

Οι χώρες που τελικά επιλέχθηκαν για συγκριτική αξιολόγηση με βάση αυτή τη διαδικασία είναι:

- Η **Ιρλανδία, η Ισπανία, η Πορτογαλία**, οι οποίες μαζί με την Ελλάδα, αντιμετωπίζονται ως «χώρες της ευρωπαϊκής περιφέρειας»
- Η **Φινλανδία** (Β. Ευρώπη, καταλαμβάνει υψηλές θέσεις ανταγωνιστικότητας στις διεθνείς κατατάξεις),
- Η **Ιταλία** (μεσογειακή χώρα, μέση κατάταξη)
- Η **Ολλανδία** (Β.Δ. Ευρώπη, ανταγωνιστική χώρα)
- Η **Ουγγαρία** (Κ. Ευρώπη, ισχυρή ανάπτυξη)
- Η **Σλοβενία** (Κ. Ευρώπη, σημαντικές επιδόσεις)
- Η **Τουρκία** (γεωγραφική εγγύτητα, αναπτυσσόμενη χώρα, χώρα σε διαδικασία ένταξης στην Ε.Ε.)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Συγκριτική Αξιολόγηση της Ανταγωνιστικότητας

3.1. Εισαγωγή

Στο δεύτερο κεφάλαιο αναλύθηκε το ΕΣΜΑ, αναφέρθηκαν οι παράγοντες που το συνθέτουν και εξειδικεύτηκε μια σειρά δεικτών που προσεγγίζουν τις πιο σημαντικές περιοχές εφαρμογής της στρατηγικής για την ανταγωνιστικότητα στις ιδιαίτερες συνθήκες της ελληνικής οικονομίας.

Στο τρίτο κεφάλαιο οι δείκτες αυτοί (της χώρας) τίθενται σε συγκριτική βάση αξιολόγησης με αντίστοιχους άλλων χωρών. Όπως προαναφέρθηκε, οι χώρες που επιλέχθηκαν για συγκριτική αξιολόγηση είναι η Ιρλανδία, η Ισπανία, η Πορτογαλία, η Φινλανδία, η Ιταλία, η Ολλανδία, η Ουγγαρία, η Σλοβενία, η Τουρκία, και ο μέσος όρος της Ευρώπης των 15 και των 25 κρατών-μελών.

Ειδικότερα:

Πρώτον, για κάθε δείκτη γίνεται σχολιασμός του επιπέδου και της διαχρονικής του εξέλιξης και αποτιμάται η συγκριτική θέση της χώρας σε σχέση με τις «ανταγωνίστριες» και τον μέσο όρο της Ε.Ε. (Ε.Ε.-15 και Ε.Ε.-25).

Δεύτερον, μετά την ανάλυση των δεικτών που συνθέτουν τον κάθε επιμέρους παράγοντα, γίνεται αναφορά των τομέων προβλημάτων που αναδεικνύονται από την ανάλυση των δεικτών. Η ανάλυση αυτή χρησιμοποιείται και ως εισροή για προτάσεις βελτίωσης της εφαρμοζόμενης στρατηγικής και των τομεακών πολιτικών που παρουσιάζονται σε επόμενο κεφάλαιο της Έκθεσης (κεφάλαιο 5).

3.2. Προϋποθέσεις για την ανταγωνιστικότητα

3.2.1. Κοινωνική συνοχή

Η συγκριτική αξιολόγηση εμφανίζει την Ελλάδα με χαμηλότερο από το μέσο όρο της Ε.Ε. και φθίνοντα ρυθμό αύξησης του πληθυσμού, καθώς και με σχετικά υψηλή αναλογία μεταναστών στον πληθυσμό. Ταυτόχρονα, η διεύρυνση των ανισοτήτων στην κατανομή του εισοδήματος θεωρείται ότι επηρεάζει αρνητικά την κοινωνική συνοχή

και την προσπάθεια βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας.

Διαπιστώνεται ταυτόχρονα ότι η Ελλάδα είναι συγκριτικά η χώρα με τις μικρότερες διαφορές μεταξύ περιφερειών ως προς το κατά κεφαλήν ΑΕΠ και τους ρυθμούς αύξησης της απασχόλησης. Αυτή η ιδιαιτερότητα σημαίνει ότι τόσο η υστέρηση στο κατά κεφαλήν ΑΕΠ, όσο και στο ρυθμό αύξησης της απασχόλησης, κατανέμονται σε όλες τις περιφέρειες. Επομένως, το ζήτημα της υιοθέτησης και εφαρμογής περιφερειακών αναπτυξιακών στρατηγικών αφορά, με σχεδόν ίση ένταση, το σύνολο των περιφερειών.

Η Ελλάδα δαπανά περισσότερο από 9,5% του ΑΕΠ της στην υγεία, γεγονός που την κατατάσσει στις υψηλότερες θέσεις μεταξύ των κρατών-μελών της Ε.Ε. Ωστόσο, οι δημόσιες δαπάνες για την υγεία βρίσκονται σε χαμηλά επίπεδα (στοιχεία 2002). Το ζήτημα του συστήματος υγείας και ειδικότερα η αποτελεσματικότητα των δαπανών υγείας, θα πρέπει, κατά συνέπεια, να αποτελεί προτεραιότητα πολιτικής.

(α) Αύξηση πληθυσμού σε ετήσια βάση

Το δημογραφικό πρόβλημα είναι ιδιαίτερα έντονο στις αναπτυγμένες οικονομικά χώρες της Ε.Ε., συμπεριλαμβανομένης και της Ελλάδας. Βασικά χαρακτηριστικά του προβλήματος είναι ο φθίνων ρυθμός αύξησης του πληθυσμού και η γήρανσή του.

Οι δημογραφικές εξελίξεις σχετίζονται κατά περίπλοκο τρόπο με την ανταγωνιστικότητα και την πορεία ανάπτυξης μιας χώρας. Ο ρυθμός αύξησης του συνολικού προϊόντος εξαρτάται από το ρυθμό αύξησης της απασχόλησης και αυτός, με τη σειρά του, μεταξύ άλλων, από το ρυθμό μεταβολής του πληθυσμού. Χαμηλοί (ή αρνητικοί) ρυθμοί μεταβολής του πληθυσμού προκαλούν στρεβλώσεις στην αγορά εργασίας, ενώ η γήρανση του πληθυσμού έχει αρνητικές επιπτώσεις στο παραγωγικό και συνταξιοδοτικό σύστημα.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat, η Ελλάδα παρουσιάζει χαμηλότερο από τον μέσο όρο της Ε.Ε. (Ε.Ε.-15 και Ε.Ε.-25) και φθίνοντα ρυθμό αύξησης του πληθυσμού

στην περίοδο 2001-2003. Θα πρέπει να επισημανθεί ο χαμηλός ρυθμός μεταβολής του πληθυσμού στην Ελλάδα το 2004 (2,9% έναντι 6,1% της Ε.Ε.-15 και 5% της Ε.Ε.-25), (Διάγραμμα 3.1.).

(β) Ποσοστό αλλοδαπών στον συνολικό πληθυσμό

Σε πολλές χώρες της Ε.Ε., συμπεριλαμβανομένης της Ελλάδας, οι χαμηλοί ή αρνητικοί ρυθμοί της φυσικής μεταβολής του πληθυσμού (γεννήσεις – θάνατοι) αλλά και η γήρανση αντισταθμίζονται με τη μετανάστευση. Για το λόγο αυτό η μετανάστευση αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα και καίρια οικονομικο-κοινωνικά ζητήματα. Παράλληλα όμως η σημαντική αύξηση των μεταναστών δημιουργεί θέματα συνοχής του πληθυσμού, τα οποία αρκετές κοινωνίες αδυνατούν να διαχειριστούν με αποτελεσματικό τρόπο.

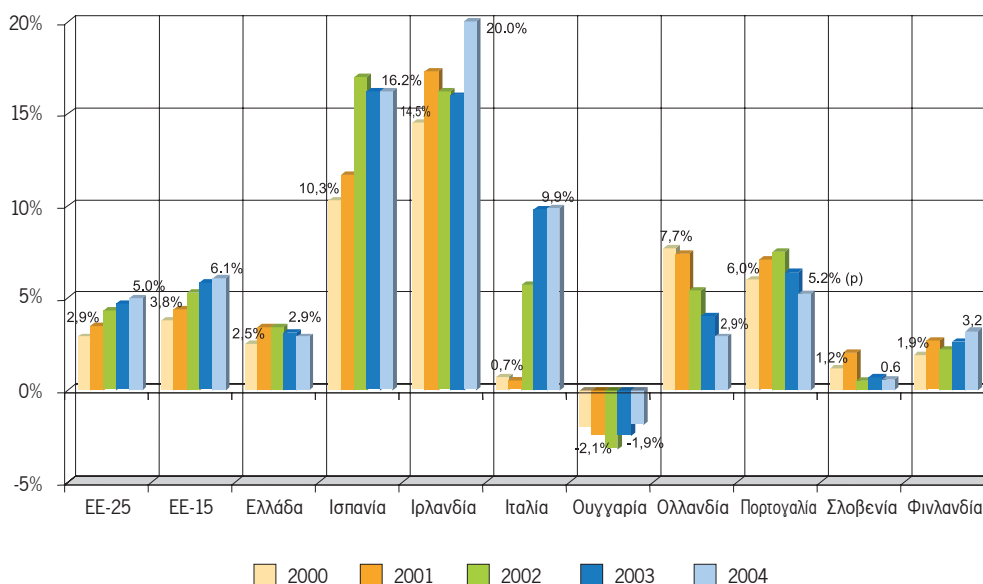
Το ποσοστό συμμετοχής αλλοδαπών στο συνολικό πληθυσμό είναι ένας σημαντικός δείκτης κοινωνικής συνο-

χής, ο οποίος όμως θα πρέπει να συμπληρωθεί και με άλλους ποιοτικούς δείκτες, όπως δείκτες ηλικίας και δεξιοτήτων των μεταναστών που εισρέουν. Ιδιαίτερα οι δεξιότητες είναι ένα πεδίο ανταγωνισμού πολλών χωρών. Με δεδομένη την ένταση του παγκόσμιου ανταγωνισμού για υψηλού επιπέδου εξειδικευμένο εργατικό και επιστημονικό προσωπικό, οι χώρες ανταγωνίζονται, στο πλαίσιο της μεταναστευτικής τους πολιτικής, για την προσέλκυση μεταναστών υψηλού επιπέδου εξειδίκευσης.

Τα τελευταία χρόνια, η εισροή στην Ελλάδα μεγάλου αριθμού μεταναστών οδήγησε σε υψηλά επίπεδα το ποσοστό των αλλοδαπών στον συνολικό πληθυσμό (6,94% σύμφωνα με στοιχεία του 2001). Με τα ποσοστά αυτά η Ελλάδα έχει την πρώτη θέση και ακολουθούν η Ισπανία (6,57% το 2004) και η Ιρλανδία (5,4% το 2003). Σύμφωνα με διεθνείς μελέτες, η εισροή μεταναστών θα ακολουθήσει τα επόμενα αρκετά χρόνια αυξητική τάση, ενώ μόνο από το 2025 αναμένεται ότι θα μειωθεί (Διαγράμματα 3.2. και 3.3.).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.1

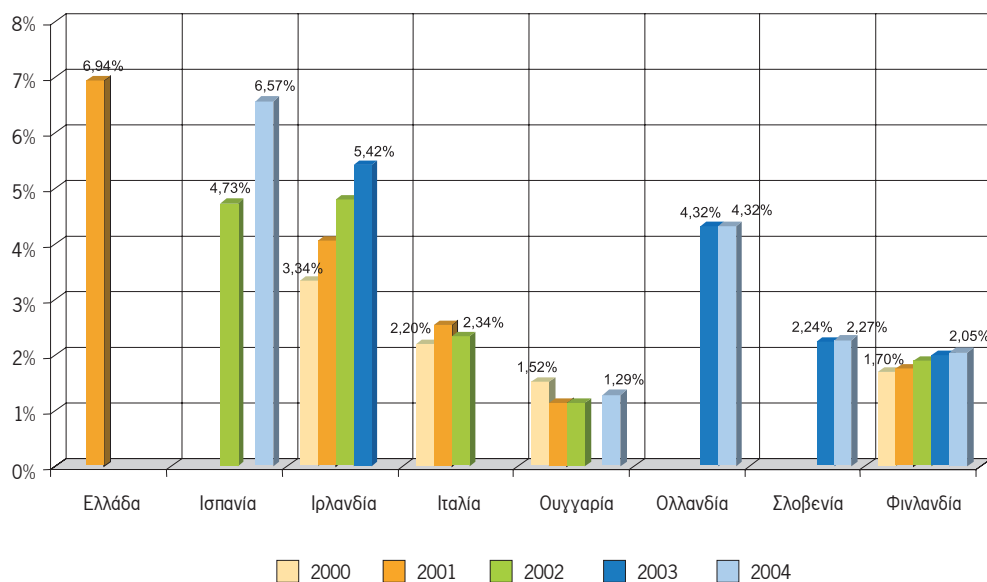
Αύξηση πληθυσμού σε ετήσια βάση
(% ετήσια μεταβολή σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά)

ρ: προσωρινή τιμή
Πηγή: Βάση Δεδομένων-Ενότητα Ι

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.2

Ποσοστό αλλοδαπών στο συνολικό πληθυσμό*

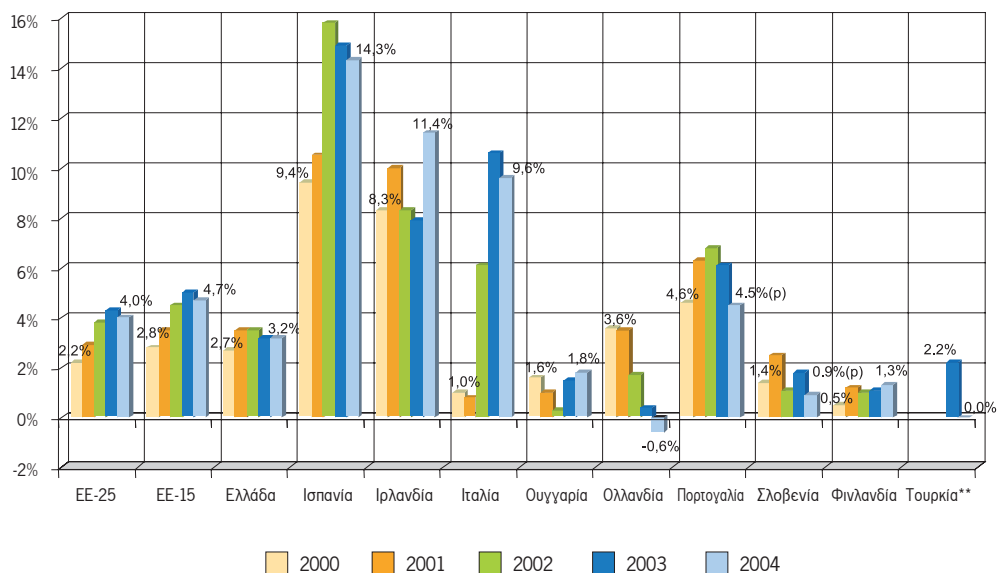

* Δίνονται οι τιμές που μπορούσαν να υπολογιστούν
 Πηγή: Βάση Δεδομένων-Ενότητα Ι

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.3

Μεταβολή μεταναστών

(ποσοστιαία % μεταβολή της μεταναστευτικής κίνησης από και προς τη χώρα σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά)*

* Δεν υπάρχουν διαθέσιμες τιμές πριν το 2003 - p: προσωρινές τιμές
 Πηγή: Βάση Δεδομένων-Ενότητα Ι

(γ) Ανισοκατανομή εισοδήματος

Η διανομή του παραγόμενου εισοδήματος επηρεάζει άμεσα το εύρος των κοινωνικών ανισοτήτων και, κατά συνέπεια, την κοινωνική συνοχή μιας χώρας. Εντάσσεται στην ποιοτική διάσταση του επιπέδου ζωής και της ευημερίας της κοινωνίας στο σύνολό της. Όσο μεγαλύτερο είναι το μερίδιο που λαμβάνει το τμήμα του πληθυσμού με υψηλό εισόδημα, έναντι του αντίστοιχου τμήματος του πληθυσμού με χαμηλότερο εισόδημα, τόσο διευρύνονται οι εισοδηματικές ανισότητες.

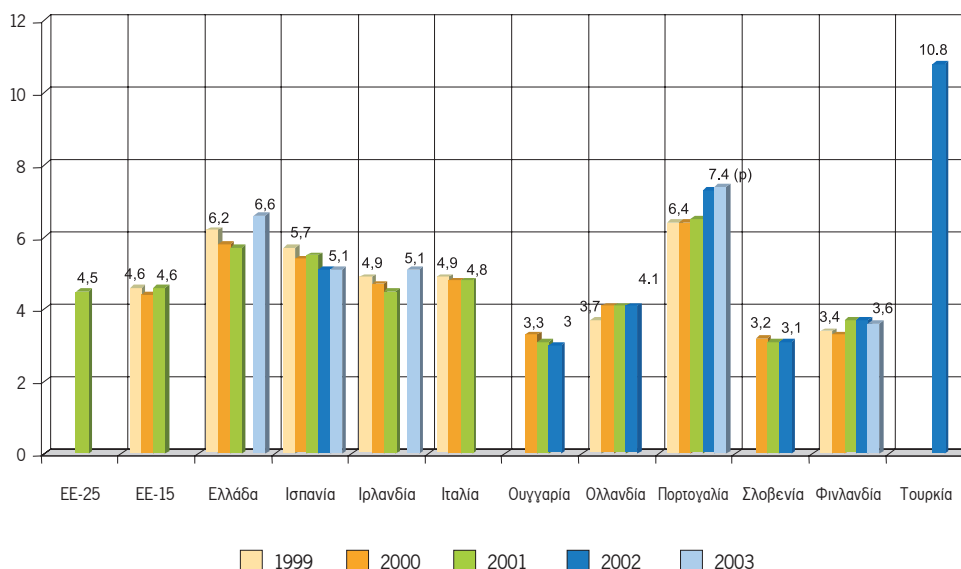
Ο δείκτης ανισοκατανομής εισοδήματος, ο οποίος μετράται με το λόγο του συνολικού εισοδήματος που λαμβάνει το 20% του πληθυσμού με το υψηλότερο εισόδημα προς εκείνο που λαμβάνει το 20% του πληθυσμού με το χαμηλότερο εισόδημα, αποτελεί ένα από τα κριτήρια για τη διαπίστωση της κοινωνικής συνοχής.

Σύμφωνα με τη συγκριτική αξιολόγηση, η ανισότητα της κατανομής του εισοδήματος στην Ελλάδα (6,6 το 2003) είναι εντονότερη από τον μέσο όρο της Ε.Ε. και πλησιάζει το ποσοστό της Πορτογαλίας (7,4 το ίδιο έτος). Η διαχρονική εξέταση του δείκτη για την περίοδο 1999-2003 δείχνει τη διεύρυνση των κοινωνικών ανισοτήτων για αρκετές από τις ανταγωνίστριες χώρες (Πορτογαλία, Ιρλανδία, Ολλανδία, ακόμα και Φινλανδία), αλλά και για την Ελλάδα.

Συγκεκριμένα, όπως προκύπτει από το Διάγραμμα 3.4., το εισόδημα του 20% των περισσότερο εύπορων Ελλήνων το 2003 (τελευταία διαθέσιμα στοιχεία) ήταν 6,6 φορές υψηλότερο από το εισόδημα του 20% των λιγότερο εύπορων. Υψηλότερη ανισότητα παρουσιάζει μόνο η Πορτογαλία, στην οποία ο αντίστοιχος δείκτης είναι 7,4, ενώ ο μέσος όρος της Ε.Ε. των 15 και των 25 είναι πολύ χαμηλότερος (4,6 το 2001).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.4**Ανισοκατανομή του εισοδήματος**

(λόγος του συνολικού εισοδήματος που λαμβάνει το 20% του πληθυσμού με το υψηλότερο εισόδημα προς το συνολικό εισόδημα που λαμβάνει το 20% του πληθυσμού με το χαμηλότερο εισόδημα)*

* Δίνονται όλες οι διαθέσιμες τιμές για την περίοδο 1999-2003, p: προσωρινή τιμή
Πηγή: Βάση Δεδομένων-Ενότητα Ι

(δ) Βαθμός φτώχειας - αποτελεσματικότητα των κοινωνικών αναδιανομών

Ο δείκτης αναδεικνύει το ποσοστό του πληθυσμού που βρίσκεται κάτω από το «όριο της φτώχειας», σύμφωνα με τον ορισμό της Ε.Ε. Στην παρούσα Έκθεση ο βαθμός φτώχειας υπολογίζεται με δύο αντιπροσωπευτικούς δείκτες: α) το λόγο ορίου φτώχειας πριν από τις κοινωνικές διανομές, ο οποίος αναδεικνύει τις ανισότητες που προκύπτουν από την αρχική διανομή του εισοδήματος και συγκεκριμένα το ποσοστό του πληθυσμού που κινδυνεύει να βρεθεί κάτω από το όριο της φτώχειας αν δεν υπάρξουν κοινωνικές δαπάνες, και β) το λόγο ορίου φτώχειας μετά τις κοινωνικές διανομές, που αναδεικνύει σε ποιο βαθμό οι τελευταίες περιορίζουν το ποσοστό φτώχειας που προκύπτει από την αρχική διανομή του εισοδήματος.

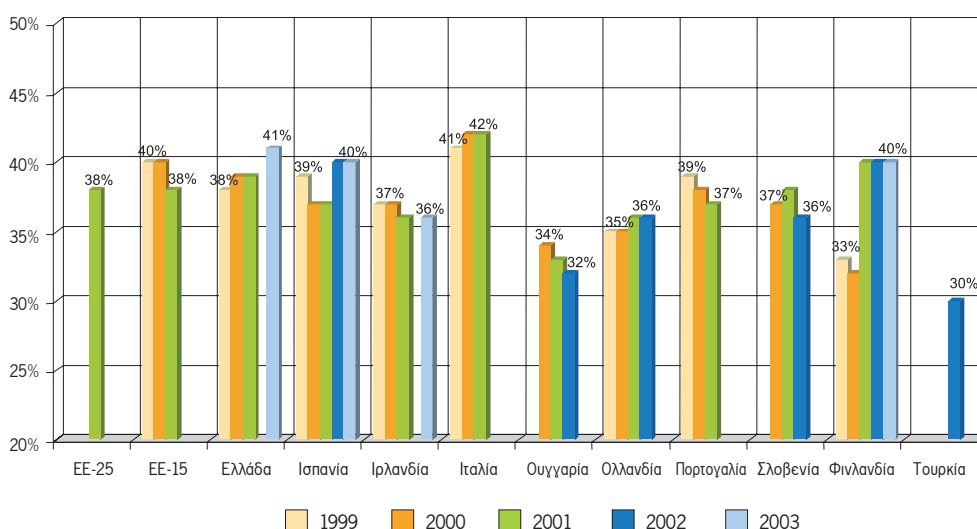
Από το σχετικό διάγραμμα (βλ. Διάγραμμα 3.5) φαίνεται ότι ο λόγος ορίου φτώχειας στην Ελλάδα πριν από τις κοινωνικές αναδιανομές βρίσκεται σχεδόν στα ίδια ποσοστά με τον μέσο όρο της Ε.Ε. και πολλών άλλων ευρωπαϊκών χωρών, ενώ μετά τις κοινωνικές αναδιανομές

υπερβαίνει τον ευρωπαϊκό μέσο όρο φτώχειας, αποδεικνύοντας ότι η Ελλάδα είναι η χώρα όπου οι κοινωνικές παροχές μειώνουν τη φτώχεια σε μικρότερο βαθμό από ό,τι στις άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Πάντως και στην Ελλάδα ο βαθμός φτώχειας μειώνεται σημαντικά (κατά περίπου 50%) μετά τις κοινωνικές αναδιανομές και ανέρχεται στο 21% (από 41% πριν από τις κοινωνικές αναδιανομές), (Διάγραμμα 3.6.). Στο σύνολο της Ευρωπαϊκής Ένωσης τα ποσοστά φτώχειας μειώνονται σε κατά ελαφρώς μεγαλύτερο βαθμό (από το 38% στο 16% - στοιχεία για το 2001). Στις περισσότερες χώρες η μείωση που παρατηρείται κυμαίνεται: Στην Ιρλανδία από 36% πριν από τις κοινωνικές παροχές το ποσοστό φτώχειας μειώνεται στο 21%, στην Πορτογαλία από 37% στο 19%, στη Φινλανδία από 40% στο 11%. Οι κοινωνικές παροχές αποτελούν βασικό εργαλείο αντιμετώπισης του κινδύνου φτώχειας στα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η αντιμετώπιση όμως του εν λόγω κινδύνου δεν έχει σε όλες τις χώρες την ίδια αποτελεσματικότητα, αφού είναι συνάρτηση των χαρακτηριστικών του συστήματος κοινωνικής προστασίας των κρατών-μελών.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.5

Λόγος ορίου της φτώχειας πριν τις κοινωνικές αναδιανομές (ποσοστό % του πληθυσμού που βρίσκεται κάτω από το όριο της φτώχειας)*

* Δίνονται όλες οι διαθέσιμες τιμές για την περίοδο 1999-2003. Ως "όριο της φτώχειας" ορίζεται για κάθε κράτος το 60% της διαμέσου του διαθέσιμου εισοδήματος μετά τις κοινωνικές αναδιανομές (σ'αυτές συνυπολογίζονται οι συντάξεις). Οι "κοινωνικές αναδιανομές" αποτελούν μέτρα εξυπηρέτησης των αναγκών του πληθυσμού που βρίσκεται συνέχεια κάτω από το όριο της φτώχειας
Πηγή: Βάση Δεδομένων-Ενότητα Ι

(ε) Δημόσιες δαπάνες για την υγεία

Η υγεία του πληθυσμού μιας χώρας αποτελεί βασικό δείκτη ανθρώπινης ανάπτυξης και ευημερίας αλλά και ουσιαστική προϋπόθεση για την κοινωνική και οικονομική ανάπτυξή της. Η συνολική δαπάνη για τον τομέα αυτό προκύπτει από το άθροισμα των δημοσίων και των ιδιωτικών δαπανών για την υγεία.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat, η συνολική δαπάνη για την υγεία παρουσιάζει τα τελευταία χρόνια αυξητική τάση. Το 2002, η Ελλάδα δαπάνησε περισσότερο από 9,5% του ΑΕΠ της στην υγεία, γεγονός που την κατατάσσει στις υψηλότερες θέσεις μεταξύ των κρατών-μελών της Ε.Ε. Ωστόσο, οι δημόσιες δαπάνες για την υγεία εμφανίζονται από τις χαμηλότερες στη συγκριτική αξιολόγηση. Συγκεκριμένα, το 2002 οι δημόσιες δαπάνες για την υγεία, εκφρασμένες ως ποσοστό του ΑΕΠ, αντιπροσώπευαν το 5% ενώ οι αντίστοιχες δαπάνες της Ιταλίας και της Πορτογαλίας ήταν στο 6,4% και 6,5% αντίστοιχα.

(στ) Ιδιωτικές δαπάνες για την υγεία

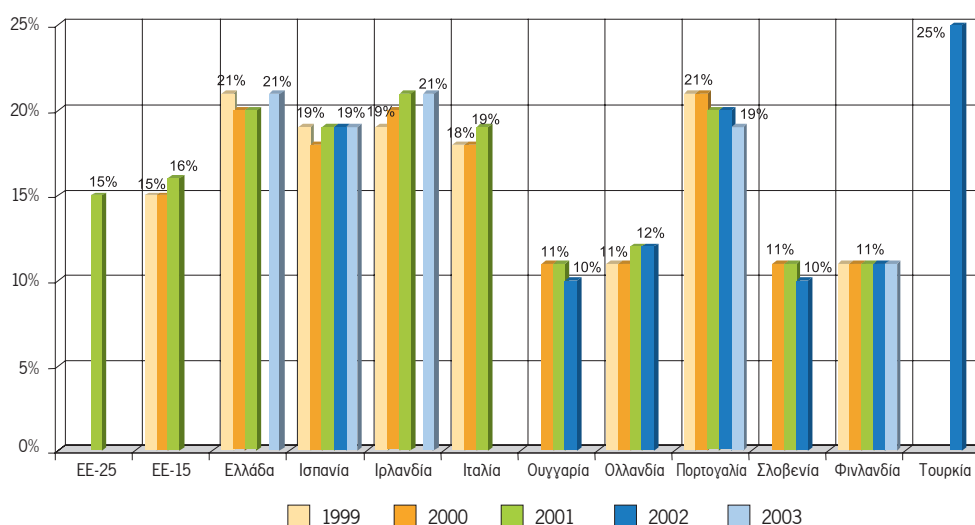
Στο σύστημα υγείας αναγνωρίζεται η σπουδαιότητα και

των δύο τομέων (δημοσίου ιδιωτικού), αλλά δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στο ρόλο του πρώτου για την κάλυψη του δημόσιου αγαθού της υγείας. Συνήθως το δημόσιο σύστημα υγείας συμπληρώνεται από τον ιδιωτικό τομέα και τις ιδιωτικές δαπάνες για την υγεία.

Σύμφωνα με τη συγκριτική αξιολόγηση, οι ιδιωτικές δαπάνες για την υγεία στην Ελλάδα είναι οι υψηλότερες στην Ε.Ε. (4,5% του ΑΕΠ το 2002, σε σύγκριση με ποσοστά κάτω του 2,3% για τις άλλες ανταγωνίστριες χώρες), (Διάγραμμα 3.8.). Ωστόσο, παρά τις υψηλές συνολικές δαπάνες για την υγεία θα πρέπει να τονισθεί η δυσάρεσκεια των Ελλήνων πολιτών από το σύστημα υγείας, όπως αποδεικνύεται από έρευνες. Η σοβαρότατη αυτή αντίφαση μεταξύ των δαπανών υγείας και της δυσάρεσκειας του πληθυσμού πρέπει να προκαλέσει σοβαρούς προβληματισμούς και να συμβάλει αποφασιστικά στην αξιολόγηση της πολιτικής υγείας. Στο πλαίσιο αυτό, θα πρέπει να συνεχιστεί και η προσπάθεια βελτίωσης των υπηρεσιών υγείας του δημόσιου τομέα, με γνώμονα την ποιότητα των υπηρεσιών, την αποτελεσματικότητα καθώς και την τόνωση της εμπιστοσύνης του πολίτη σε αυτόν.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.6

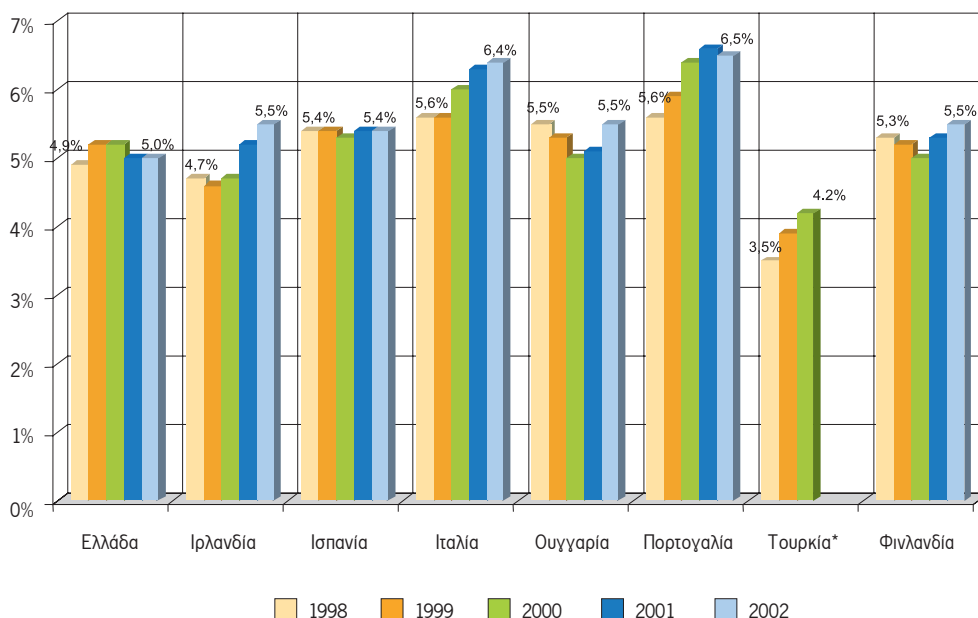
Λόγος ορίου της φτώχειας μετά τις κοινωνικές αναδιανομές (ποσοστό % του πληθυσμού που βρίσκεται κάτω από το όριο της φτώχειας)*

* Δίνονται όλες οι διαθέσιμες τιμές για την περίοδο 1999-2003. Ως "όριο της φτώχειας" ορίζεται για κάθε κράτος το 60% της διαμέσου του διαθέσιμου εισοδήματος μετά τις κοινωνικές αναδιανομές (σ'αυτές συνυπολογίζονται οι συντάξεις). Οι "κοινωνικές αναδιανομές" αποτελούν μέτρα εξυπηρέτησης των αναγκών του πληθυσμού που βρίσκεται συνέχεια κάτω από το όριο της φτώχειας
Πηγή: Βάση Δεδομένων-Ενότητα Ι

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.7

Δημόσιες δαπάνες για την υγεία (ως ποσοστό % του Α.Ε.Π.)

* Δεν υπάρχουν διαθέσιμες τιμές μετά το 2000
Πηγή: Βάση Δεδομένων-Ενότητα Ι

3.2.2. Κοινωνικό κεφάλαιο

Το κοινωνικό κεφάλαιο μπορεί να οριστεί ως ένα σύνολο θεσμών και συμπεριφορών κοινωνικής συνεργασίας, που έχουν τυπικά ή άτυπα χαρακτηριστικά και επιτρέπουν την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση οικονομικών και κοινωνικών προβλημάτων, σε τοπικό ή εθνικό επίπεδο.

Βασικό συστατικό του κοινωνικού κεφαλαίου αποτελεί το «αίσθημα εμπιστοσύνης» μεταξύ των πολιτών και των κοινωνικών ομάδων προς τους βασικούς θεσμούς. Το κοινωνικό κεφάλαιο επιτρέπει σε πολίτες, ομάδες και κοινότητες να συνεργάζονται καλόπιστα για να διαμορφώνουν από κοινού κανόνες και πρακτικές συμβίωσης, να θέτουν στόχους και να επιλύουν συλλογικά προβλήματα, στη βάση της συνεννόησης και της αμοιβαίας εμπιστοσύνης. Σε τελική ανάλυση, διευκολύνει τη συνεκτική προσαρμογή της κοινωνίας στις προκλήσεις του διεθνοποιημένου ανταγωνισμού.

Κοινωνίες με έλλειμμα κοινωνικού κεφαλαίου δεν μπορούν να επιστρατεύσουν το απαραίτητο αίσθημα εμπιστοσύνης και να αποκτήσουν προδιάθεση συνεργασίας για να αντιμετωπίσουν κρίσεις, να προσαρμοστούν σε νέα δεδομένα, να επιχειρήσουν γενναίες μεταρρυθμίσεις. Το κοινωνικό κεφάλαιο καλείται να αξιοποιηθεί στη μεγάλη πρόκληση της υλοποίησης των στόχων της στρατηγικής της Λισσαβώνας για οικονομική και κοινωνική ανανέωση.

Θα προσεγγίσουμε το κοινωνικό κεφάλαιο αξιοποιώντας συγκρίσιμους δείκτες, που προέρχονται από σχετική έρευνα του Ευρωβαρόμετρου. Συγκεκριμένα, σχολιάζονται δείκτες που αφορούν την «ικανοποίηση από τη λειτουργία της δημοκρατίας» και το «ενδιαφέρον για την πολιτική και την επικαιρότητα».

Αξίζει να αναφερθεί ότι η Ελλάδα είναι μια χώρα όπου η απλώς μέσου επιπέδου «ικανοποίηση από τη λειτουργία των δημοκρατικών θεσμών» συνυπάρχει με πολύ υψηλό «ενδια-

φέρον για την πολιτική και την επικαιρότητα» (Διαγράμματα 3.9. και 3.10). Μπορεί να θεωρηθεί ότι η μικρή ικανοποίηση από τη λειτουργία των θεσμών συνδέεται και με το χαμηλό επίπεδο οργάνωσης της κοινωνίας των πολιτών και διαμόρφωσης δομών κοινωνικής συνεργασίας σε τοπικό και μικρο-κοινωνικό επίπεδο. Παρόλο που είναι γνωστό ότι η αδύναμη συγκρότηση της κοινωνίας των πολιτών είναι αντιστρόφως ανάλογη της σημασίας των οικογενειακών στρατηγικών, χρειάζεται να προστεθεί ότι η μεγάλη σημασία της οικογενειακής αλληλεγγύης συμβαδίζει με τη μεγάλη βαρύτητα των άτυπων κοινωνικών σχέσεων, αλλά και των άτυπων σχέσεων των ατόμων με τον κρατικό μηχανισμό, δηλαδή με τις πελατειακές σχέσεις και τη διαφθορά.

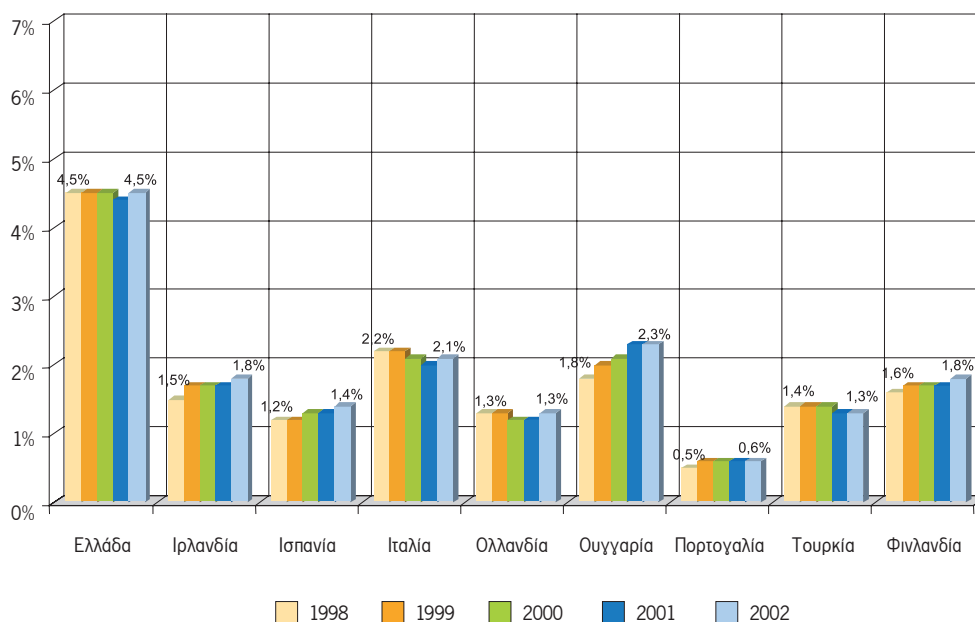
Διαθέσιμες μελέτες έχουν εξηγήσει τα περιορισμένα οφέλη από το κοινωνικό κεφάλαιο στην Ελλάδα, καθώς και την αδυναμία της κοινωνίας των πολιτών, με τη μακρά παράδοση κρατικού αυταρχισμού, επισημαίνοντας επίσης ότι οι αδυναμίες

αυτές διατηρούνται λόγω των προβλημάτων που αντιμετωπίζει η μετάβαση στη δημοκρατική διακυβέρνηση κατά τη μεταδικτατορική περίοδο¹. Μια από τις δυσκολίες που έχουν επισημανθεί αφορούν τη δημιουργία θεσμών (institution-building), που αποδίδεται στη διατήρηση ενός κρατικού μηχανισμού που είναι ταυτόχρονα συγκεντρωτικός και θεσμικά αδύναμος².

Η πορεία μετάβασης στην κοινωνία της γνώσης και ενίσχυσης του ευρωπαϊκού κοινωνικού μοντέλου απαιτεί τη σταδιακή και σε στέρεες βάσεις οικοδόμηση κοινωνικού κεφαλαίου. Η διαδικασία αυτή προϋποθέτει εμπέδωση της εμπιστοσύνης, ενίσχυση του διαλόγου και της συνεργασίας μεταξύ των κοινωνικών εταίρων, ιδιαίτερα σε θέματα όπως η διασφάλιση των κοινωνικών και εργασιακών δικαιωμάτων, η συνεργασία για την ανταγωνιστικότητα και την απασχόληση σε τοπικό επίπεδο, η απρόσκοπτη λειτουργία και ενίσχυση της αποτελεσματικότητας των δημοκρατικών θεσμών.

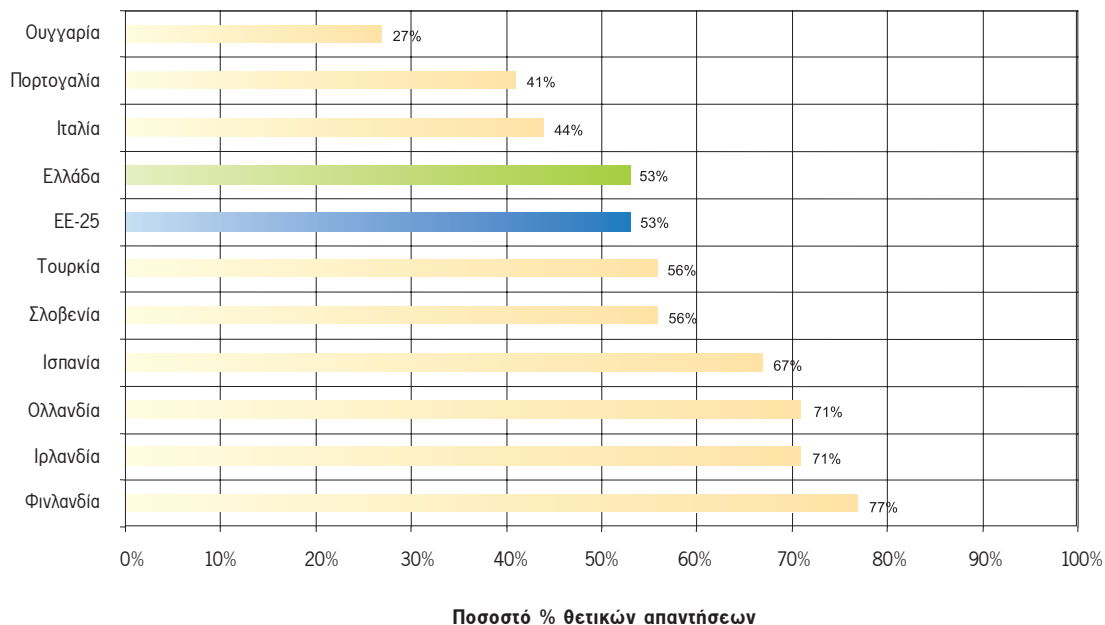
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.8

Ιδιωτικές δαπάνες για την υγεία (ως ποσοστό % του Α.Ε.Π.)

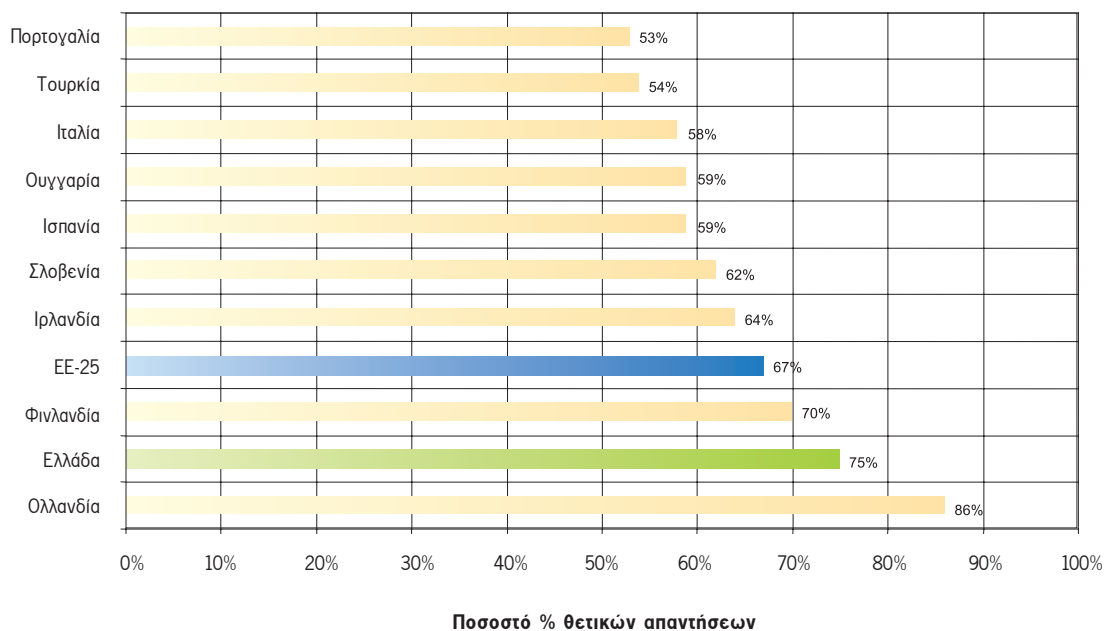

Πηγή: Βάση Δεδομένων-Ενότητα Ι

1. A. Lyberaki, Chr. Paraskevopoulos, Social capital measurement in Greece, OECD-ONS International Conference on Social Capital Measurement, London September 2002
2. P. Getimis, Chr. Paraskevopoulos, Europeanisation of Regional Policy and Institution – Building in Greece: a neglected aspect of policy evaluation? Regional Studies Association Conference on Evaluation and EU Regional Policy: New Questions and New Challenges, Aix en Provence, May 2002

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.9**Ικανοποίηση από τη λειτουργία της δημοκρατίας στη χώρα αναφοράς**

Πηγή: Βάση Δεδομένων-Ενότητα IV

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.10**Ενδιαφέρον για την πολιτική και την επικαιρότητα**

Πηγή: Βάση Δεδομένων-Ενότητα IV

3.2.3. Επιχειρηματική κουλτούρα

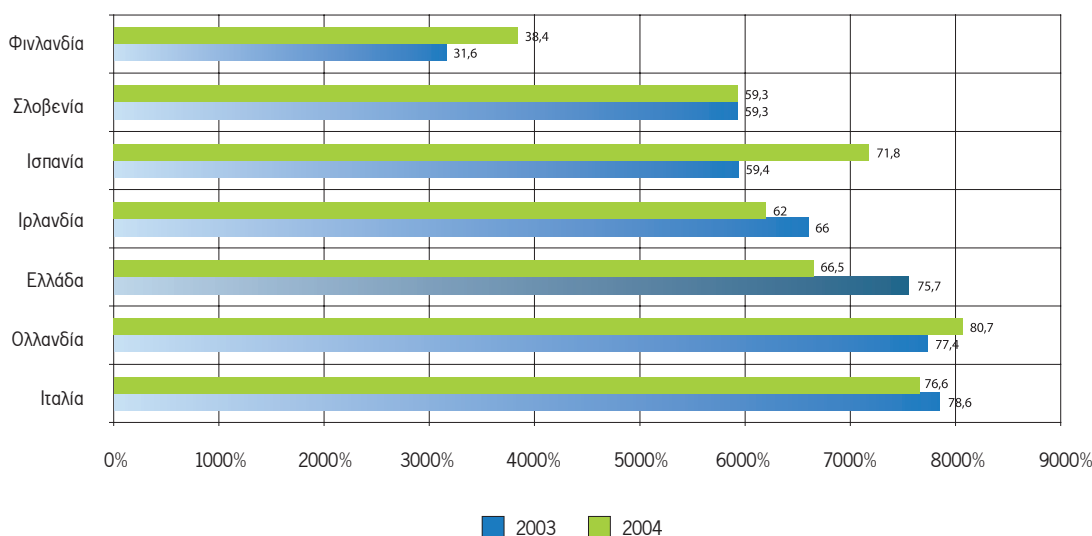
Η ελληνική κοινωνία έχει μακρά επιχειρηματική παράδοση, ξεκινώντας από την αρχαιότητα και φτάνοντας μέχρι τους νεότερους χρόνους. Μολονότι η επιχειρηματική επιτυχία δεν θεωρούνταν κυρίαρχη στη διαβάθμιση των κοινωνικών αξιών, δεν μπορεί να ισχυριστεί κανείς ότι αντιμετωπιζόταν αρνητικά. Η ελληνική κοινωνία δεν αντιμετωπίζει με εχθρότητα τις επιχειρηματικές πρωτοβουλίες. Παλαιότερη μελέτη διαπίστωσε ωστόσο ότι, ενώ το 30% των επιχειρηματιών πιστεύει ότι η οικονομική τους συμβολή αναγνωρίζεται και επικροτείται από την κοινωνία, το 33% θεωρεί, αντίθετα, ότι η κοινωνία τους φέρεται αδιάφορα και ένα άλλο 30% ότι τους αντιμετωπίζει με καχυποψία³. Η ίδια μελέτη διαπίστωσε ακόμα ότι περίπου πέντε στους δέκα επιχειρηματίες έχουν την άποψη ότι δεν έχει αλλάξει, σε γενικές γραμμές, η στάση της ελληνικής κοινωνίας έναντι της επιχειρηματικής καριέρας.

Πρόσφατη, εξάλλου, μελέτη του Global Entrepreneurship Monitor (GEM) για την Ελλάδα διαπίστωσε ότι δύο στους τρεις Έλληνες θεωρούν ότι η ελληνική κοινωνία είναι, κατά βάση, δεκτική στις επιλογές επιχειρηματικής καριέρας, προσθέτοντας ωστόσο ότι η σχετικά καλή θέση της Ελλάδας στο θέμα αυτό (12η θέση μεταξύ των χωρών που ερευνώνται με το σύστημα του GEM και 5η μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών), δεν αναιρεί το γεγονός ότι το ποσοστό αυτό έχει υποχωρήσει κατά 10 περίπου ποσοστιαίες μονάδες στη διάρκεια ενός μόνο έτους (2003-2004)⁴. Εξίσου καλή εμφάνίζεται από την ίδια έρευνα η θέση της Ελλάδας και στο βαθμό που η κοινωνία «αποδέχεται» και «σέβεται» τους επιτυχημένους επιχειρηματίες, παρόλο που η χώρα κατατάσσεται στις τελευταίες θέσεις ως προς το επίπεδο δημόσιας προβολής των νέων επιχειρηματιών από τα ΜΜΕ.

Στα Διαγράμματα 3.11., 3.12. και 3.13 παρουσιάζεται μια μερική εικόνα των παραπάνω διαπιστώσεων.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.11

Επιχειρηματική δραστηριότητα ως επιθυμητή επιλογή σταδιοδρομίας (ποσοστό % των αποκρινόμενων που επέλεξαν συνειδητά την ανάπτυξη επιχειρηματικής δραστηριότητας ως επιλογή καριέρας)

Πηγή: Βάση Δεδομένων-Ενότητα II

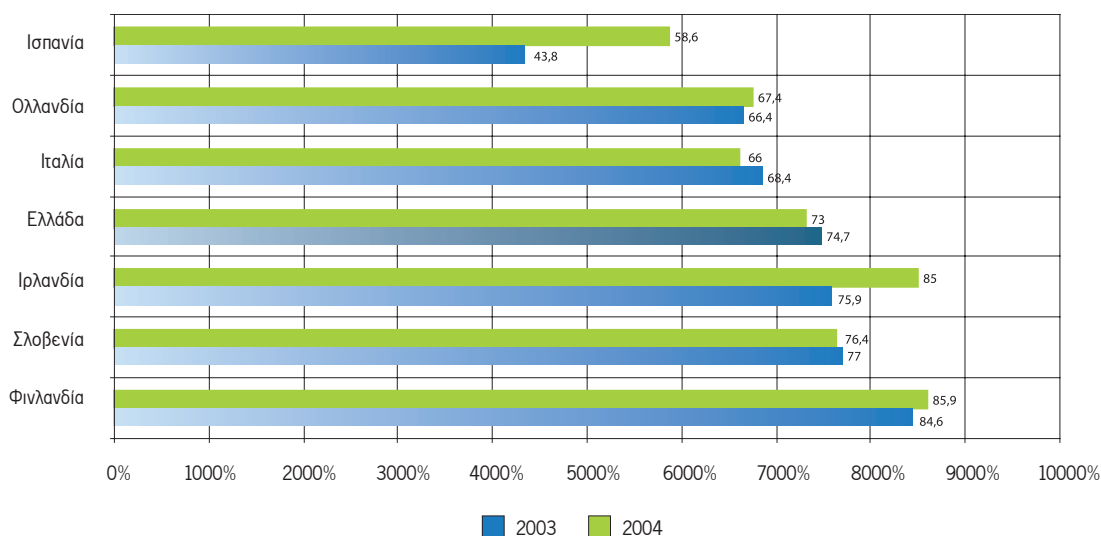
3. IX

4. GEM (IOBE), Διαγράμματα 4.7 έως 4.9

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.12

Κοινωνική καταξίωση και σεβασμός ως αποτέλεσμα επιτυχούς επιχειρηματικής δραστηριότητας

(ποσοστό % των αποκρινόμενων που θεωρούν ότι η επιτυχής Επιχειρηματική Δραστηριότητα φέρνει καταξίωση και σεβασμό)

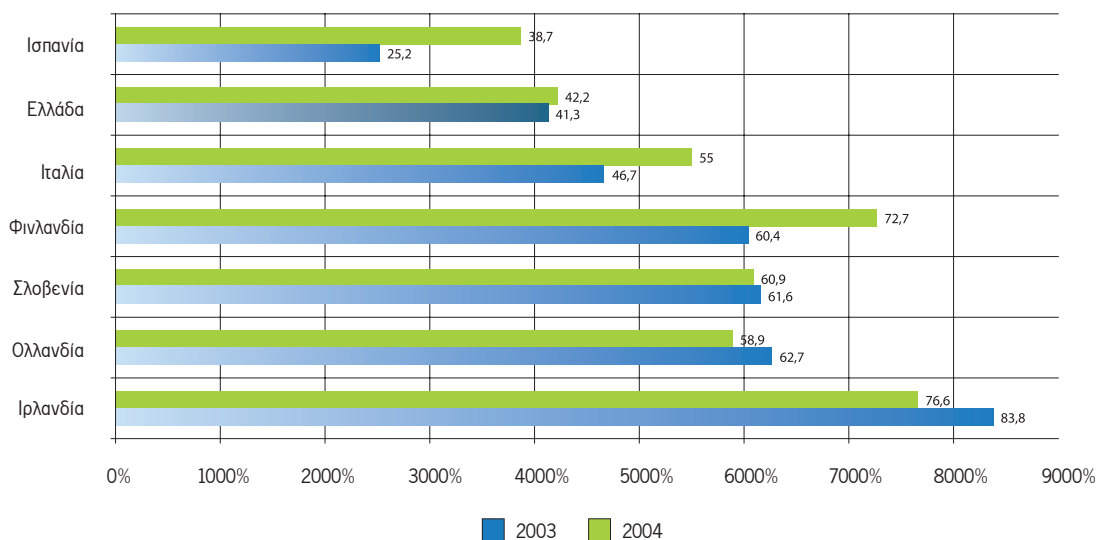

Πηγή: Βάση Δεδομένων-Ενότητα II

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.13

Προβολή από τα Μ.Μ.Ε. νέας επιχειρηματικής δραστηριότητας

(ποσοστό % των αποκρινόμενων που θεωρούν ότι οι νέες επιχειρηματικές δραστηριότητες τυγχάνουν της κατάλληλης προβολής από τα Μ.Μ.Ε.)

Πηγή: Βάση Δεδομένων-Ενότητα II

Στην περίπτωση, π.χ., του βαθμού στον οποίο η επιχειρηματική δραστηριότητα θεωρείται επιθυμητή επιλογή σταδιοδρομίας, η Ελλάδα τοποθετείται το 2003 σε σχετικά υψηλή θέση (3η μετά την Ιταλία και την Ολλανδία), αλλά υποχωρεί το 2004. Είναι δε η μία από τις δύο χώρες (Ελλάδα και Ιταλία) όπου το σχετικό ποσοστό μειώνεται και μάλιστα κατά 12 περίπου ποσοστιαίες μονάδες.

Οι Έλληνες πάντως, συγκριτικά με τους πολίτες άλλων χωρών, εμφανίζονται να θεωρούν την επιτυχή επιχειρηματική δραστηριότητα ως πηγή κοινωνικής καταξίωσης και σεβασμού. Διαπιστώνεται ωστόσο ταυτόχρονα ότι οι περιπτώσεις τέτοιων επιτυχιών σε μικρό μόνο βαθμό προβάλλονται και επιβραβεύονται μέσω των ΜΜΕ.

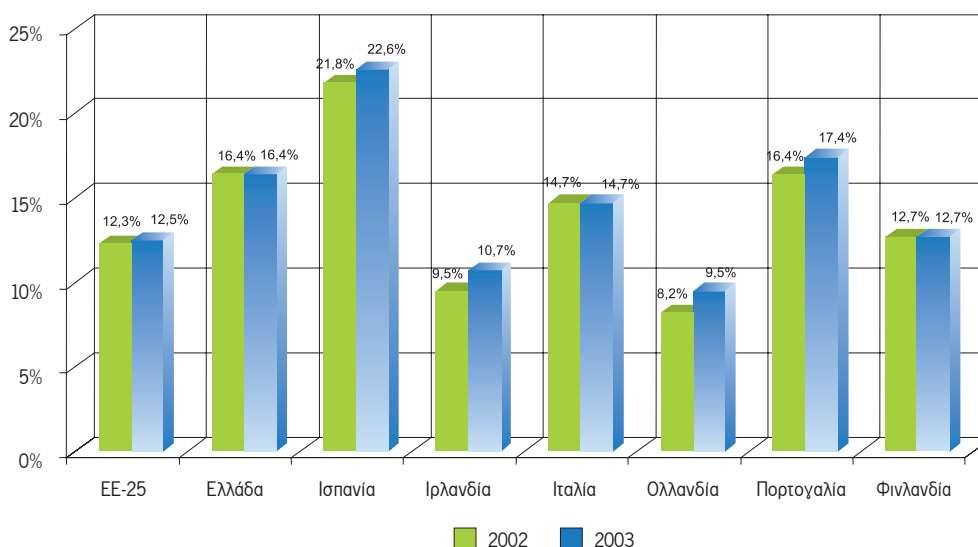
Η διαπίστωση τυχόν αδυναμιών στο θέμα της επιχειρηματικής κουλτούρας έχει αντίκτυπο, πλην όλων των άλλων εκδηλώσεων οικονομικής και κοινωνικής συμπεριφοράς, και στις επιδόσεις στην εκδήλωση επιχειρηματικότητας με τη «στενή» έννοια του όρου, δηλαδή στο ρυθμό δημιουργίας νέων επιχειρήσεων και τη διαχρονική εξέλιξη του ρυθμού αυτού, η οποία εξετάζεται στη συνέχεια (βλ. ενότητα 3.3.5).

3.2.4. Ενέργεια - Φυσικό περιβάλλον

Στη συγκριτική αξιολόγηση η Ελλάδα εμφανίζεται να διατηρεί ακόμη, σε σχέση με τις ανταγωνίστριες χώρες και τον μέσο όρο της Ε.Ε., φυσικά καταναλωτικά πρότυπα (κράτα τη χαμηλότερη θέση στην παραγωγή δημοτικών απορριμμάτων) και να έρχεται τρίτη στην έκταση των προστατευόμενων περιοχών, μετά την Ισπανία και την Πορτογαλία, υπερβαίνοντας τον ευρωπαϊκό μέσο όρο (Διάγραμμα 3.14). Παράλληλα όμως εμφανίζεται σε πολύ χαμηλές θέσεις και κάτω από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο όσον αφορά τις εκπομπές ρύπων του «φαινομένου του θερμοκηπίου» και κυρίως του διοξειδίου του άνθρακα, ως αποτέλεσμα της χρήσης ορυκτών καυσίμων στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας. Αυτό σημαίνει ότι οι παραγωγικές διαδικασίες στην Ελλάδα εξακολουθούν να είναι ενεργειακά σπάταλες, δηλαδή δεν έχουν υιοθετηθεί επαρκείς πρακτικές εξοικονόμησης ενέργειας. Ο τομέας των κτηρίων, ο οποίος ευθύνεται για το 40% περίπου της ενεργειακής κατανάλωσης, άρα και της έμμεσης εκπομπής CO₂ (από τα εργοστάσια της ΔΕΗ που παρέχουν την ενέργεια που καταναλώνεται στα κτήρια), μαζί με τις ρυπογόνες βιομηχανίες, απαιτούν τη λήψη πρόσθετων μέτρων περιβαλλοντικής πολιτικής.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.14

Έκταση προστατευόμενων περιοχών
(ως ποσοστό % της συνολικής έκτασης της χώρας) *

* Οι "προστατευόμενες περιοχές" είναι οι βιότοποι που προβλέπονται από την κοινοτική οδηγία 92/43
Πηγή: Βάση Δεδομένων - Ενότητα III

(α) Ενεργειακή ένταση της οικονομίας

(Συνολική κατανάλωση ενέργειας ανά μονάδα ΑΕΠ)

Ο δείκτης αυτός εκφράζεται ως κιλά ισοδύναμου πετρελαίου ανά μονάδα ΑΕΠ σε σταθερές τιμές του 1995. Φανερώνει, εμμέσως, την πίεση που δέχεται το περιβάλλον κάθε χώρας από τις παραγωγικές, οικονομικές δραστηριότητες όσον αφορά τις εκπομπές ρύπων, λόγω ενεργειακής κατανάλωσης, αλλά ταυτόχρονα αποτελεί και ένδειξη οικονομικής μεγέθυνσης σε τομείς ενεργοβόρους (π.χ. βιομηχανία, μεταφορές, δημόσια έργα κλπ.).

Η Ελλάδα εμφανίζεται σε υψηλότερα επίπεδα (250 Kg/μονάδα ΑΕΠ) από τον μέσο ευρωπαϊκό όρο (Ε.Ε.-25 210), παρουσιάζοντας όμως μικρή κάμψη, ενώ την πρώτη θέση κατέχει η Ουγγαρία (582). Τα υψηλά επίπεδα του δείκτη σχετίζονται με το μοντέλο ανάπτυξης της χώρας, ενώ η φαινομενική αρνητική συσχέτιση του δείκτη με τους ρυθμούς ανάπτυξης της υπό εξέταση περίοδο ενδεχομένως να δείχνει οριακές διαρθρωτικές αλλαγές (καθαρότερη ενέργεια,

ενεργειακή ανεξάρτηση της ανάπτυξης), (Διάγραμμα 3.15).

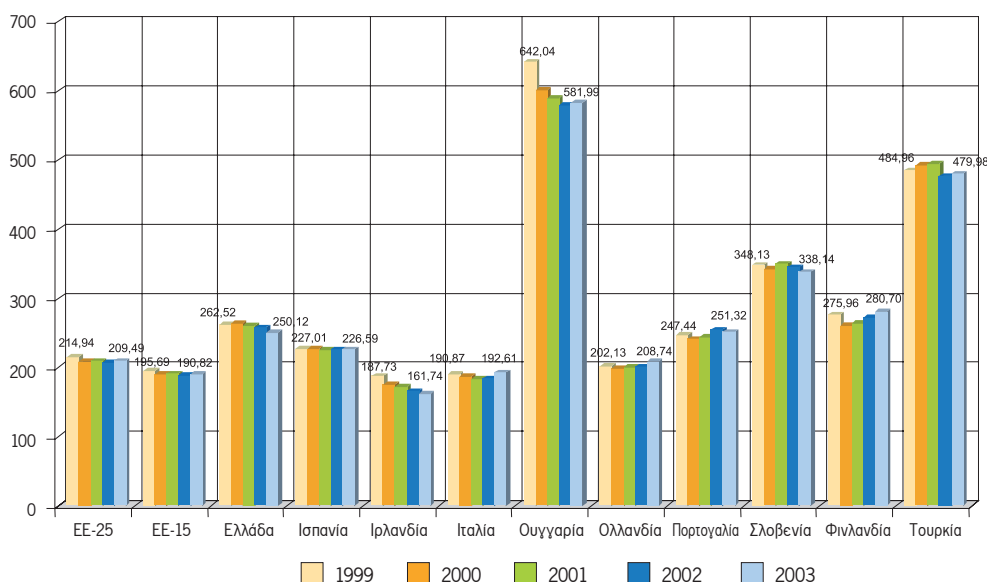
(β) Προστατευόμενες περιοχές ως ποσοστό του συνόλου της έκτασης της χώρας

Ο δείκτης αυτός φανερώνει την ποιότητα του φυσικού περιβάλλοντος μιας χώρας και μάλιστα με τα κριτήρια που καθορίζονται στην Ευρωπαϊκή Οδηγία για τους οικοτόπους, με βάση την οποία δημιουργήθηκε υποχρεωτικά το δίκτυο των ευρωπαϊκών προστατευόμενων περιοχών φυσικού περιβάλλοντος.

Η Ελλάδα κατέχει το 3ο μεγαλύτερο ποσοστό (16,4%) –μετά την Ισπανία (22,6%) και την Πορτογαλία (17,4%)– σε προστατευόμενες φυσικές περιοχές σε σχέση με το σύνολο της έκτασής της, το οποίο και υπερβαίνει τον ευρωπαϊκό μέσο όρο (12,5%). Θα μπορούσε να διεκδικεί σχεδόν το διπλάσιο ποσοστό, αν στις 240 περίπου περιοχές που έχει εντάξει στο δίκτυο Natura 2000 προστίθεντο και όλες οι περιοχές φυσικού κάλλους που έχουν καταγραφεί, καθώς και όλες οι περιοχές μνημείων της φύσης.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.15**Ενεργειακή ένταση της οικονομίας**

[ακαθάριστη εγχώρια κατανάλωση ενέργειας σε kg ισοδύναμου πετρελαίου ανά μονάδα Α.Ε.Π. σε σταθερές τιμές (1995=100)]

Πηγή: Βάση Δεδομένων-Ενότητα III

(γ) Εκπομπές αερίων υπεύθυνων για το «φαινόμενο του θερμοκηπίου»

Ο δείκτης αφορά τη Διεθνή Συμφωνία (Πρωτόκολλο Κιότο) για τον έλεγχο 6 ατμοσφαιρικών ρύπων, που ευθύνονται για το «φαινόμενο του θερμοκηπίου» (CO₂/CH₄/NO₂/HFC5/PFC5/SF₆), και εκφράζεται σε τόνους ισοδύναμου CO₂, με δείκτη βάσης το 2100, που αντιπροσωπεύει τις εκπομπές του 1990.

Η σημασία του «φαινομένου του θερμοκηπίου» (αλλαγή κλίματος, λιώσιμο πάγων, επηρεασμός της παράκτιας ζώνης που είναι κύριας ανάπτυξης κλπ.) είναι όχι μόνο γνωστή, αλλά και βιώνεται ήδη, με την αύξηση των ακραίων καιρικών φαινομένων διεθνώς.

Ο δείκτης φανερώνει την αποτελεσματικότητα των μέτρων μείωσης των εκπομπών (συνολικά) των 6 ρύπων σε

κάθε χώρα, σε σύγκριση με τις εκπομπές του 1990.

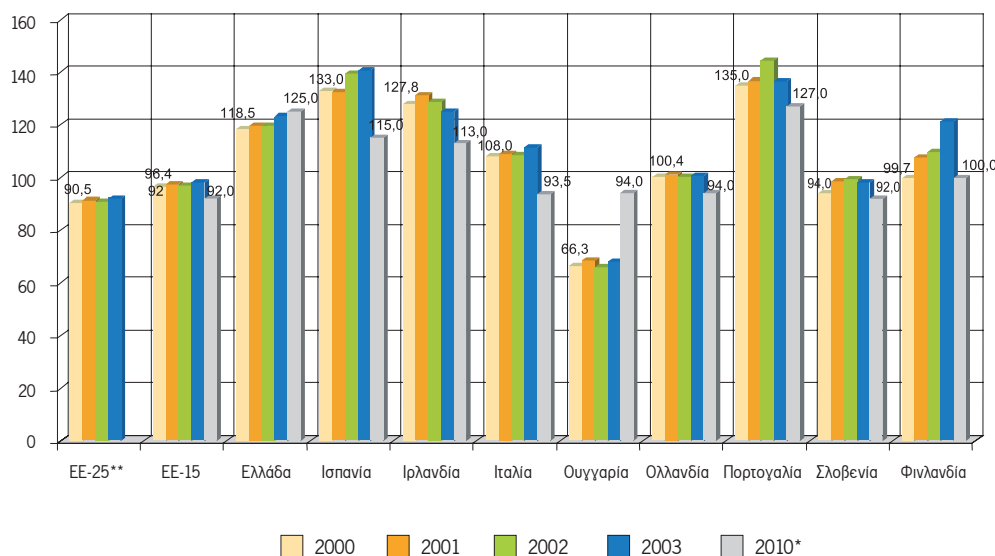
Είναι φανερό ότι ελάχιστες ευρωπαϊκές χώρες έχουν καταφέρει να μειώσουν ουσιαστικά τις εκπομπές των 6 ρύπων του «φαινομένου του θερμοκηπίου» (μέσος ευρωπαϊκός όρος 92 έναντι 100 του 1990, δηλαδή μείωση 8%). Η Ελλάδα (123) μαζί με την Ισπανία (140) και την Πορτογαλία (137) εμφανίζουν αύξηση, γεγονός που σημαίνει ότι οφείλουν να καταβάλουν πολύ μεγάλες προσπάθειες για τη μείωση των εκπομπών αυτών (Διάγραμμα 3.16).

(δ) Παραγωγή δημοτικών απορριμμάτων (Kg/κεφαλήν)

Ο δείκτης εκφράζει το καταναλωτικό πρότυπο των πολιτών μιας χώρας (αν δηλαδή το πρότυπο κατανάλωσης περιλαμβάνει πολλά βιομηχανοποιημένα και συσκευασμένα καταναλωτικά προϊόντα και προϊόντα μιας χρήσης, που καταλήγουν σε στερεά απόβλητα, καθώς και συχνή ανα-

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.16

Εκπομπές αερίων υπεύθυνων για το φαινόμενο του θερμοκηπίου (έτος βάσης = 100)*

*Οι εκπομπές των 6 αερίων που προβλέπονται από το πρωτόκολλο του Κιότο σταθμίζονται και προστίθενται ώστε να δώσουν το σύνολο των εκπομπών. Οι συνολικές εκπομπές δίνονται σαν δείκτης με έτος βάσης = 100. Για τα CO₂, CH₄, N₂O το έτος βάσης είναι 1990 και για τα HFC, PFC, SF₆ το 1995. Δίνονται και οι τιμές στόχοι για το 2010

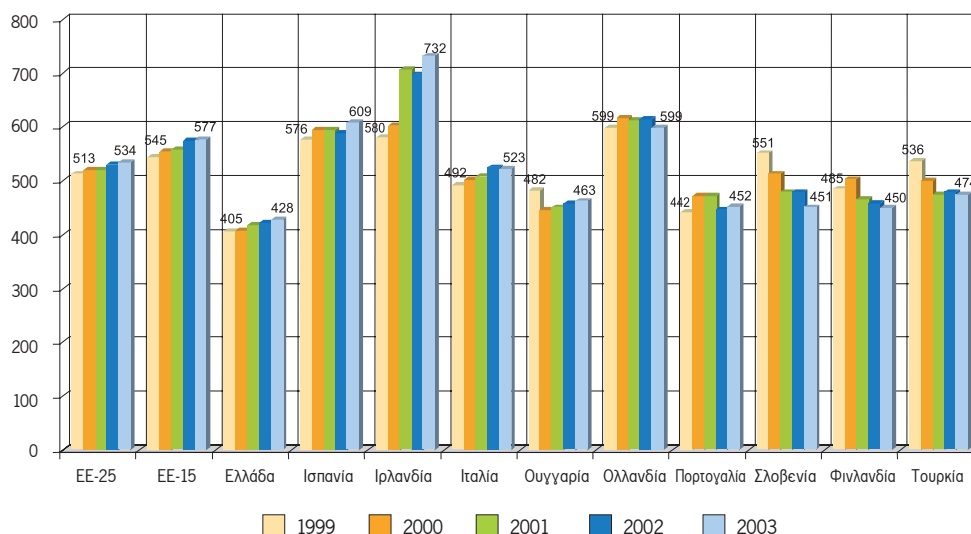
** Δεν δίνεται τιμή στόχος για το 2010

Πηγή: Βάση Δεδομένων-Ενότητα III

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.17

Παραγωγή δημοτικών απορριμάτων

(παραγωγή απορριμάτων από νοικοκυριά, δημόσιες υπηρεσίες και συναφείς πηγές σε kg κατά κεφαλήν, που συλλέγονται και καταστρέφονται από το δήμο)

Πηγή: Βάση Δεδομένων – Ενότητα III

νέωση μη καταναλωτικών προϊόντων, όπως αυτοκίνητα, συσκευές, έπιπλα κλπ.). Ο δείκτης αυτός στις αναπτυγμένες χώρες παρουσιάζει μία συνεχή τάση αύξησης, με απόλυτες μέγιστες τιμές, για παράδειγμα στις ΗΠΑ (πάνω από 1100 Kg/κεφαλήν), που αντιστοιχεί σε ημερήσια παραγωγή απορριμμάτων περίπου 3Kg/κάτοικο και ημέρα.

Χαρακτηρίζεται σχετικά θετικό από περιβαλλοντικής πλευράς το γεγονός ότι ο δείκτης 428 για την Ελλάδα (σχεδόν 1 kg απορρίμματα / κάτοικο / ημέρα) είναι όχι μόνον χαμηλότερος του αμερικανικού αλλά και του ευρωπαϊκού μέσου όρου (534), γεγονός που σημαίνει ότι ακόμα ο ελληνικός τρόπος κατανάλωσης διατηρεί, σε σχετικά μεγάλο βαθμό, φυσικά και όχι «τεχνητά» πρότυπα (Διάγραμμα 3.17.).

(ε) Συνολικά έσοδα από περιβαλλοντικούς φόρους (% των συνολικών φόρων)

Οι περιβαλλοντικοί φόροι είναι ένα εργαλείο πολιτικής για την προστασία και αναβάθμιση του περιβάλλοντος, τη συνειδητοποίηση του περιβαλλοντικού κόστους και την αλλαγή των καταναλωτικών και παραγωγικών προτύπων.

Οι περιβαλλοντικοί φόροι έχουν συνήθως ανταποδοτικό χαρακτήρα, δηλαδή τα έσοδα από αυτούς διοχετεύονται σε έργα προστασίας του περιβάλλοντος. Επίσης, ως οικονομικό εργαλείο, η περιβαλλοντική φορολογία προϊόντων έχει τη δυνατότητα, εφόσον περνάει στο κόστος των προϊόντων, να αποτρέπει εμμέσως την κατανάλωση προϊόντων που θεωρούνται «περιβαλλοντικά μη φιλικά».

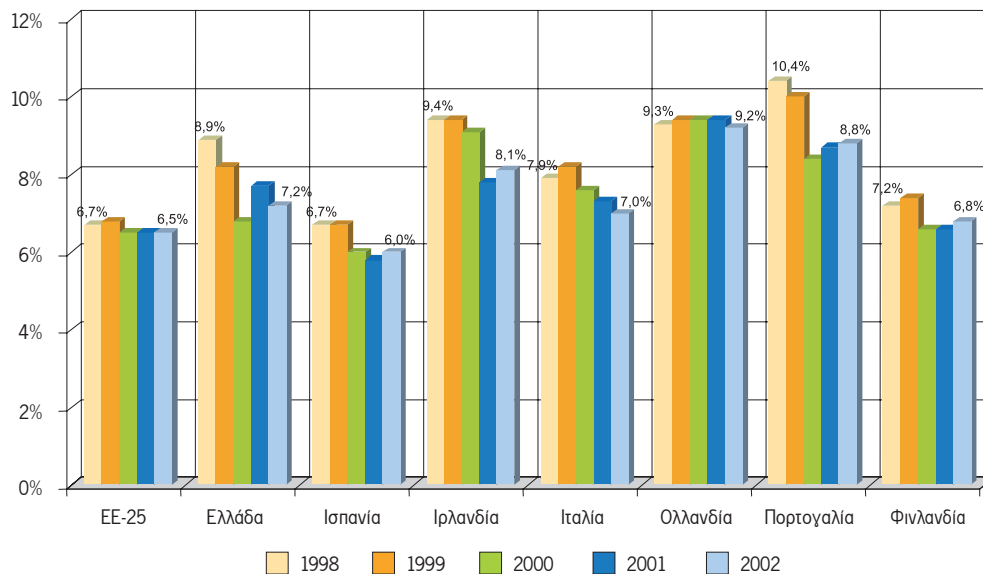
Η Ελλάδα, με ποσοστό 7,2%, υπερβαίνει τον ευρωπαϊκό μέσο όρο (6,5%), κυρίως χάρη σε περιβαλλοντικούς φόρους που αφορούν τα καύσιμα. Τις πρώτες θέσεις στην άσκηση αυτής της πολιτικής έχουν η Ολλανδία (9,2%) και η Πορτογαλία (8,8%). Στην περιοχή αυτή υπάρχουν πολλές εξελίξεις που δεν μπορούν να αποτυπωθούν εύκολα, λόγω έλλειψης πιο πρόσφατων στοιχείων (Διάγραμμα 3.18.).

(στ) Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (μερίδιο της ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές)

Το φορολογικό σύστημα και οι περιβαλλοντικοί φόροι επηρεάζουν κυρίως την πλευρά της ζήτησης ως προς τα πρότυπα και το ύψος της. Όμως, η πλευρά της προσφο-

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.18

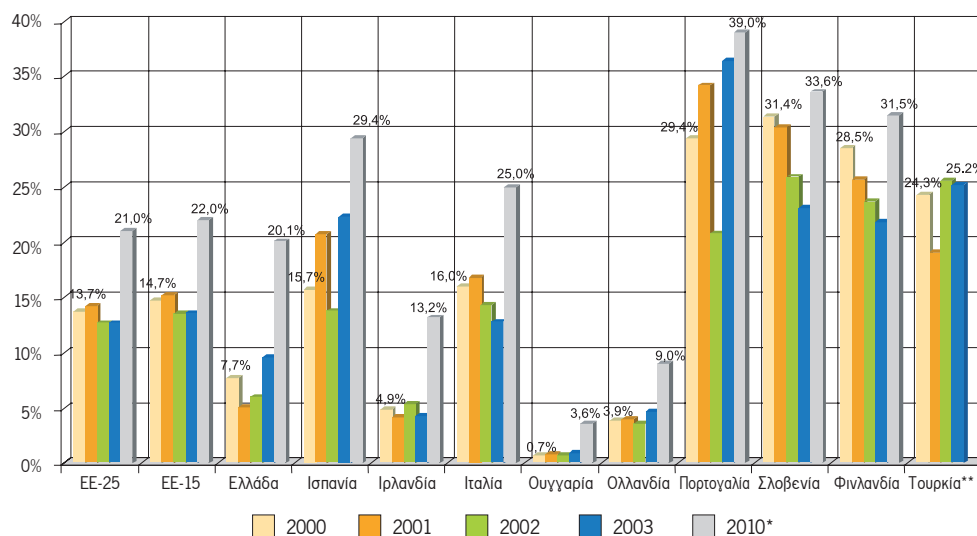
Συνολικά έσοδα από περιβαλλοντικούς φόρους (ως ποσοστό % επί των συνολικών φόρων)

Πηγή: Βάση Δεδομένων – Ενότητα III

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.19

Μερίδιο της ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές στη συνολική κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας

* Τιμές στόχοι για το 2010

** Δεν δίνεται τιμή στόχος για το 2010

Πηγή: Βάση Δεδομένων-Ενότητα III

ράς ενέργειας επηρεάζεται από το ύψος των επενδύσεων και από τα λειτουργικά κόστη της παραγωγής ενέργειας από εναλλακτικές ανανεώσιμες πηγές.

Όπως φαίνεται από το Διάγραμμα 3.19, υπάρχουν σημαντικές διαφορές στις χώρες ως προς το μερίδιο της ηλεκτρικής ενέργειας που παράγεται από ανανεώσιμες πηγές στη συνολική κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας. Το γεγονός αυτό αντανακλά και διαφορές ως προς τους πόρους αλλά και την τεχνογνωσία για την παραγωγή ενέργειας από αιολικά πάρκα, υδροηλεκτρικά φράγματα και βιομάζα. Ωστόσο, η Ελλάδα, χώρα προικισμένη με φυσικούς πόρους, παρουσιάζει χαμηλό μερίδιο (9,6% το 2003), αρκετά χαμηλότερο από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο (Ε.Ε.-25, 12,7%, και Ε.Ε.-15, 13,6).

3.2.5. Υποδομές

Μια γενική εκτίμηση για την επάρκεια των υποδομών που διαθέτει η χώρα μας προκειμένου να καλύπτει τις ανάγκες των πολιτών και των επιχειρήσεων προσφέρεται από την Έκθεση του IMD για το 2005, όπου η Ελλάδα κατατάσσεται στην 37η θέση μεταξύ 60 χωρών, με συνολική βαθμολογία 41/100 και έχοντας ανέβει, σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος 2004, κατά δύο θέσεις. Η συγκεκριμένη θέση είναι ωστόσο η τελευταία μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών (Ε.Ε.-15) και προηγείται μόνο από ορισμένα νέα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Πολωνία, Σλοβακία, Εσθονία).

Όπως ήδη αναφέρθηκε, η εξέταση της κατάστασης των υποδομών και η συγκριτική αξιολόγηση της θέσης της Ελλάδας γίνεται στην ενότητα αυτή μέσω των εξής δεικτών:

- Καθαρό κεφαλαιουχικό απόθεμα της οικονομίας
- Γενική αξιολόγηση της ποιότητας των υποδομών

και, συμπληρωματικά, μέσω δεικτών που αφορούν:

- Επάρκεια ενεργειακής υποδομής
- Επενδύσεις στις τηλεπικοινωνίες και
- Υποδομή δικτύων διανομής

(α) Καθαρό κεφαλαιουχικό απόθεμα της οικονομίας

Ως σωρευτικό αποτέλεσμα της διαχρονικής τάσης στις δημόσιες επενδύσεις, το απόθεμα υποδομών μεταβάλλεται, παρόλο που, σε συνδυασμό με τις αντίστοιχες μεταβολές του ΑΕΠ, ο λόγος κεφαλαιουχικού αποθέματος ως ποσοστό του ΑΕΠ (ή άλλης μακροοικονομικής μεταβλητής) μεταβάλλεται και αυτός. Διευκρινίζεται βέβαια ότι η τάση που διαμορφώνεται αφορά την ποσοτική μόνο διάσταση των υποδομών και όχι την ποιοτική ή τους όρους πρόσβασης και χρήσης.

Στην 20ετία 1980-2000, η ελληνική οικονομία βελτίωσε σημαντικά τη θέση της μεταξύ των χωρών του ΟΟΣΑ, αυξάνοντας την τιμή του συγκεκριμένου δείκτη από 44,4 το 1980 σε 51,0 το 2000 και την κατάταξή της μεταξύ 22 χωρών του ΟΟΣΑ από τη 16η θέση το 1980 στην 7η θέση το 2000⁵. Ανάλογες βελτιώσεις εμφανίστηκαν και σε άλλες χώρες (Πορτογαλία, Ισπανία), δεδομένου ότι και σε αυτές πραγματοποιήθηκαν σημαντικές δημόσιες επενδύσεις σε υποδομές μετά την προσχώρησή τους στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Το γεγονός ότι το ΑΕΠ δεν αυξήθηκε με ρυθμούς ανάλογους των δημοσίων επενδύσεων επέτρεψε στον σχετικό δείκτη να εξελιχθεί ευνοϊκά. Τελείως διαφορετική είναι ωστόσο η εικόνα που διαμορφώνεται αν εξετάσουμε το δείκτη κεφαλαιουχικού αποθέματος κατά κεφαλήν (σε σταθερές τιμές). Στον νέο αυτό δείκτη, η Ελλάδα διατηρήθηκε σταθερά στις τελευταίες θέσεις της αντίστοιχης κατάταξης (20ή το 1980, 21η το 1990 και το 2000).

Κατά τη σχετικά πρόσφατη περίοδο 1997-2001, η θέση της Ελλάδας στο δείκτη που διαμορφώνεται με αναφορά στο ΑΕΠ διατηρείται σχετικά υψηλά (αν και ο δείκτης μειώνεται οριακά από 51,9% το 1997 σε 50,6% το 2001) και είναι υψηλότερος όλων των χωρών που εμφανίζονται στο Διάγραμμα 3.20., με εξαίρεση την Ολλανδία. Αντίθετα, το κατά κεφαλήν απόθεμα, όπως ήδη αναφέρθηκε, εκτιμάται ότι αντιστοιχεί μόνο στο 55% του μέσου όρου για τις 22 χώρες του ΟΟΣΑ (6674 δολ. ΗΠΑ, έναντι 12137 δολ. ΗΠΑ).

Το υψηλότερο, σε σχέση με άλλες παρόμοιου μεγέθους χώρες, ποσοστό του αποθέματος των κρατικών επενδύ-

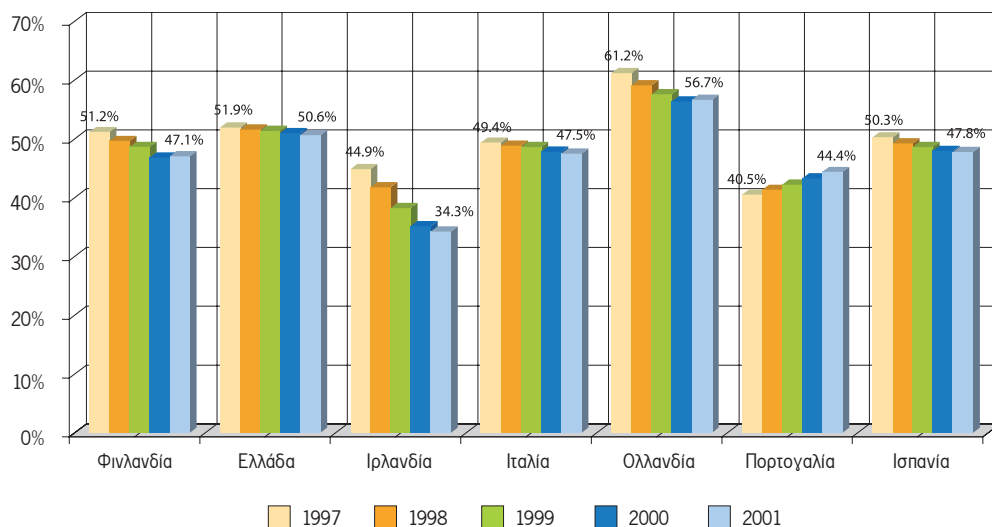
5. Christophe Kamps "New Estimate of Government Net Capital stocks for 22 OECD Countries 1960-2001", *IMF Working Paper*, 2004

σεων σε υποδομές ως προς το ΑΕΠ μπορεί να υποδηλώνει και μια υστέρηση της οικονομίας ως προς την αξιοποίηση των κρατικών επενδύσεων, υστέρηση που ενδέχεται

να αφορά τόσο το σχεδιασμό των δημόσιων επενδυτικών δαπανών, όσο και τη δυνατότητα του επιχειρηματικού τομέα να αξιοποιήσει την υποδομή που δημιουργείται.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.20

Υποδομές - Πραγματικό καθαρό απόθεμα κεφαλαίων της κυβέρνησης ως ποσοστό του πραγματικού Α.Ε.Π.

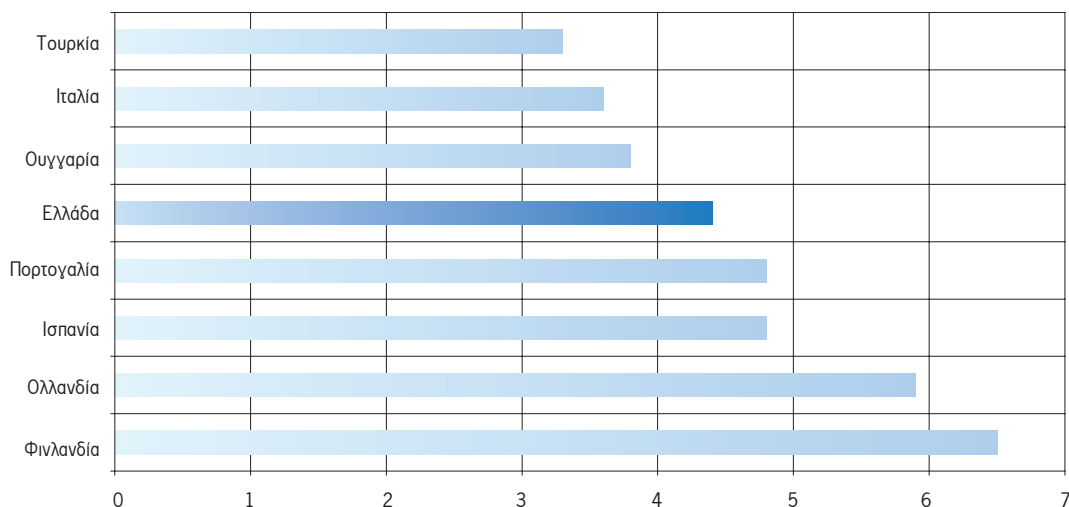

Πηγή: Βάση Δεδομένων-Ενότητα VII

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.21

Αξιολόγηση της ποιότητας των υποδομών

(σε κλίμακα 1-7, με το 7 να αντιστοιχεί σε χώρες με εξαιρετικά υψηλή ποιότητα υποδομών)*

* Στις υποδομές που αξιολογήθηκαν περιλαμβάνονται οι υποδομές στους τομείς των μεταφορών, τηλεπικοινωνιών και μεταφοράς ενέργειας και νερού
Πηγή: Βάση Δεδομένων - Ενότητα VII

(β) Γενική αξιολόγηση της ποιότητας των υποδομών

Άλλη μια γενική εκτίμηση της ποιότητας των υποδομών στην ελληνική οικονομία (ανάλογη εκείνης του IMD που αναφέρθηκε νωρίτερα, ενότητα 1.3.2.) προσφέρεται από σχετικό δείκτη της Έκθεσης του World Economic Forum για 2004-2005, όπου η Ελλάδα, με δείκτη 4,4 (με άριστα το 7) εμφανίζεται να υστερεί σε σχέση με χώρες όπως η Φινλανδία, η Ολλανδία, αλλά και η Ισπανία και η Πορτογαλία (Διάγραμμα 3.21.).

Σε επιμέρους τύπους υποδομών, η κατάσταση στην Ελλάδα και η συγκριτική της θέση ως προς άλλες χώρες είναι ανάλογη.

(γ) Επάρκεια ενεργειακής υποδομής

Η σχετική ανεπάρκεια των υποδομών που η Ελλάδα διαθέτει στον τομέα της ενέργειας εκφράζεται και από το γεγονός ότι, με κριτήριο την επάρκεια και την αποδοτικότητά της, η ενεργειακή υποδομή της χώρας κατατάσσεται από την Έκθεση IMD για το 2005, στην 35η θέση (μεταξύ 60 χωρών). Εντούτοις σημειώνεται ότι η θέση αυτή προηγείται χωρών όπως η Ιταλία (54η), η Ιρλανδία (46η), η Τουρκία (44η) και η Ισπανία (40η).

(δ) Επενδύσεις στις τηλεπικοινωνίες

Ως ποσοστό του ΑΕΠ, οι επενδύσεις στις τηλεπικοινωνίες, οι οποίες αποτελούν κρίσιμο τμήμα των υποδομών και βασική εισροή στην επιχειρηματική λειτουργία, μειώθηκαν στην Ελλάδα από 1,02% το 1999 σε 0,64% το 2003. Η πρόσφατη αυτή τιμή του σχετικού δείκτη είναι χαμηλότερη αντίστοιχων δεικτών για χώρες όπως, π.χ., η Τουρκία (0,86%) και η Σλοβενία (1,0%), αλλά και υψηλότερη άλλων, όπως π.χ. η Ιταλία (0,35%), η Ισπανία (0,58%), η Πορτογαλία (0,55%) ακόμα και η Φινλανδία (0,52%).

Συμπληρωματικοί δείκτες που παρουσιάζονται στη Βάση Δεδομένων αφορούν τα εξής μεγέθη⁶:

- Αριθμός προσωπικών υπολογιστών
- Ποσοστό του πληθυσμού χρηστών του Διαδικτύου
- Βαθμός ευρυζωνικής διείσδυσης

Και οι τρεις παραπάνω δείκτες συνδέονται με την κατάστα-

ση της χώρας από άποψη δυνητικής ανάπτυξης πληροφοριακής υποδομής, η οποία επηρεάζει άμεσα την παραγωγικότητα της οικονομίας. Παράλληλα αποτελούν ενδείξεις της επάρκειας ή μη των προϋποθέσεων που απαιτούνται για αναβάθμιση του εργατικού και στελεχειακού δυναμικού, ώστε αυτό να εξελιχθεί έγκαιρα σε συνειδητό χρήστη σύγχρονων τεχνολογιών και να συμβάλει στη βελτίωση της παραγωγικότητάς του, της αποδοτικότητας των επιχειρήσεων όπου απασχολούνται και, τελικά, της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας. Και στις τρεις περιπτώσεις των παραπάνω δεικτών, η συγκριτική θέση της Ελλάδας είναι ιδιαίτερα δυσμενής σε σχέση με τον μέσο όρο των χωρών της Ε.Ε.-15, αλλά και της Ε.Ε.-25.

(ε) Υποδομή δικτύων διανομής

Ο συγκεκριμένος δείκτης αποτελεσματικότητας υποδομής θεωρείται ιδιαίτερα σημαντικός προκειμένου για επιχειρήσεις των οποίων τα προϊόντα ή οι υπηρεσίες απευθύνονται σε σχετικά εκτεταμένες αγορές ή/και τύπους αγοραστών. Αποτελεσματικά δίκτυα διανομής αποτελούν στοιχείο ενθάρρυνσης επενδυτών, αφού τους προσφέρουν δυνατότητες τις οποίες δεν υποχρεούνται να δημιουργήσουν εξαρχής δαπανώντας πιθανώς σημαντικά κεφάλαια.

Στην περίπτωση της Ελλάδας, ο παράγοντας αυτός θεωρείται ότι υστερεί. Η χώρα κατατάσσεται το 2005 στην 41η θέση μεταξύ των 60 χωρών/περιοχών που καλύπτει η έρευνα του IMD. Στην κλίμακα 1-10 η τιμή της αποδοτικότητας των δικτύων διανομής στην Ελλάδα βαθμολογείται με 5,89 και τοποθετείται στις χαμηλότερες θέσεις μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών. Προηγείται εντούτοις της Ιταλίας (τιμή: 3,88) και της Ιρλανδίας (4,48).

3.2.6. Συνολική αποτίμηση της κατάστασης στις «προϋποθέσεις» ανταγωνιστικότητας

Συνοψίζοντας τις διαπιστώσεις που προκύπτουν από τη συγκριτική αξιολόγηση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας αναφορικά με τις «προϋποθέσεις» ανταγωνιστικότητας, καταγράφουμε στον παρακάτω πίνακα τις βασικές παρατηρήσεις. Η περίοδος αξιολόγησης, για όλα τα τμήματα του ΕΣΜΑ, εκτείνεται συνήθως μέχρι το 2004. Συμπληρωματικά ωστόσο, κατά

6. Δείκτες VII-5, VII-7 και VII-8 στη Βάση Δεδομένων του ΕΣΜΑ

τον σχολιασμό λαμβάνονται υπ' όψη, όπου υπάρχουν διαθέσιμα αξιόπιστα στοιχεία, και εξελίξεις κατά το 2005 (σε παρένθεση το έτος πέραν της κυρίως περιόδου αξιολόγησης).

Το κεντρικό συμπέρασμα είναι ότι, ενώ από την άποψη του κοινωνικού κεφαλαίου και της επιχειρηματικής κουλτούρας, η κατάσταση στην Ελλάδα είναι τουλάχιστον ικανοποιητική, η κοινωνική συνοχή και ο παράγοντας Ενέργεια – Φυσικό περιβάλλον αξιολογούνται μεν ως μέσου επιπέδου (σε σχέση με την κατάσταση σε ανταγωνίστριες χώρες), αλλά με αρκετά προβληματι-

κά στοιχεία που απαιτείται να αντιμετωπιστούν (ανισοκατανομή εισοδήματος, σχετικά χαμηλή αποδοτικότητα κοινωνικών δαπανών, χαμηλή παραγωγικότητα ενεργειακού τομέα). Ο κυρίως, ωστόσο, προβληματικός παράγοντας – προϋπόθεση είναι οι χαμηλές επενδύσεις σε συστήματα Τεχνολογιών-Πληροφορίας και Επικοινωνιών (ΤΠΕ), το κόστος πρόσβασης στο Διαδίκτυο και ιδιαίτερος το ευρυζωνικό, οι ολιγοπωλιακές συνθήκες λειτουργίας της αγοράς των τηλεπικοινωνιών και η αναποτελεσματικότητα των δικτύων διανομής, τα οποία θεωρούνται στοιχεία ανάσχεσης της ανταγωνιστικότητας.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.1

Συγκριτική αξιολόγηση «προϋποθέσεων» ανταγωνιστικότητας

ΟΜΑΔΑ ΠΑΡΑΓΟΝΤΩΝ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ	ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ			Παρατηρήσεις
	Επίπεδο	Τάση	Περίοδος Αξιολόγησης έως...	
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ	ΜΕΣΟ	ΣΤΑΘΕΡΗ	2004	- Οι δείκτες γενικά βρίσκονται σε μέσα επίπεδα. Απαιτείται επικέντρωση μέρμνας στην ανακατανομή εισοδημάτων και στην ομαλή ενσωμάτωση των αλλοδαπών στην ελληνική κοινωνία. - Σχετικά χαμηλή αποδοτικότητα κοινωνικών δαπανών και χαμηλή αποδοτικότητα δαπανών για την υγεία.
ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ	ΜΕΣΟ	ΣΤΑΘΕΡΗ	2004	Μέσο επίπεδο εμπιστοσύνης στους θεσμούς και υψηλό ενδιαφέρον του κοινού για επικαιρότητα και πολιτική
ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗ ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ	ΥΨΗΛΟ	ΣΤΑΘΕΡΗ	2004	- Παραδοσιακά υψηλή η προδιάθεση για επιχειρηματικότητα, παρά τα προβλήματα - Αρνητικός ο ρόλος των ΜΜΕ
ΕΝΕΡΓΕΙΑ – ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	ΜΕΣΟ	ΒΕΛΤΙΩΣΗ	2003 (2004)	- Μεγάλη έκταση προστατευόμενων περιοχών. - Υψηλή, αλλά μειούμενη, ένταση κατανάλωσης ενέργειας. - Καταναλωτικό πρότυπο προσανατολισμένο στα φυσικά προϊόντα. - Πρωώθηση πολιτικής ανεξάρτησης από το πετρέλαιο.
ΥΠΟΔΟΜΕΣ	ΜΕΣΟ	ΒΕΛΤΙΩΣΗ	2004 (2005)	- Βελτίωση βασικών υποδομών. - Χαμηλή ποιότητα υποδομών διανομής. - Χαμηλές επενδύσεις ΤΠΕ. - Υψηλό κόστος πρόσβασης στο Internet.

3.3. Παράγοντες που αναφέρονται σε οριζόντιες πολιτικές/εισροές στη διαδικασία ανταγωνιστικότητας

3.3.1. Οικονομικό και επιχειρηματικό περιβάλλον

Η ποιότητα και η σταθερότητα του οικονομικού περιβάλλοντος μέσα στο οποίο δραστηριοποιούνται οι επιχειρήσεις αποτελούν την αναγκαία συνθήκη για μία ανταγωνιστική οικονομία. Οι ενδιάμεσες οικονομικές μεταβλητές, όπως είναι οι φόροι, τα επιτόκια, η συναλλαγματική ισοτιμία κ.ά. επηρεάζουν την πορεία των τελικών στόχων της οικονομικής πολιτικής, που είναι η ανάπτυξη, η απασχόληση και το φυσικό περιβάλλον.

(α) Φορολογικά έσοδα

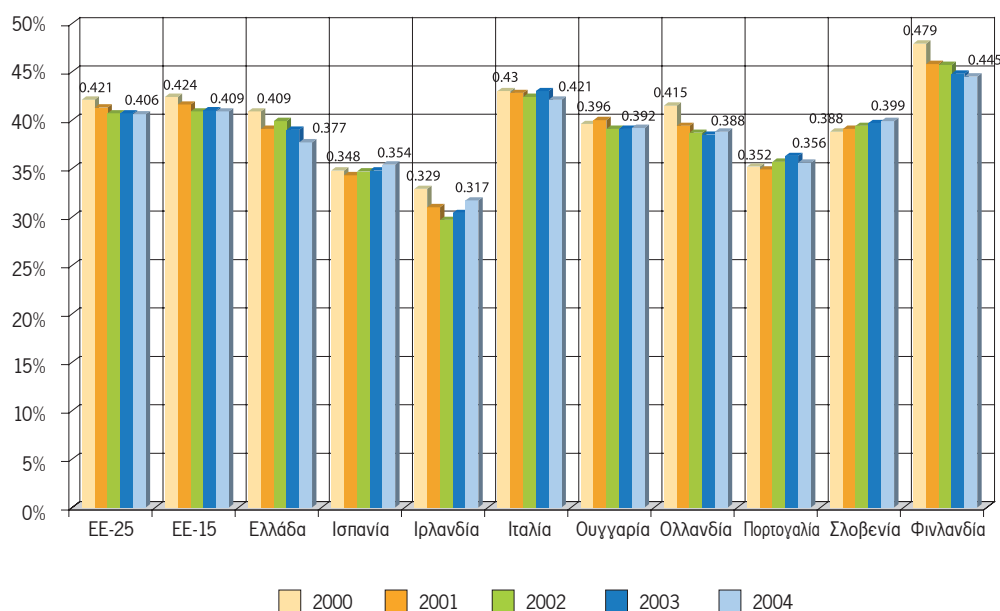
Η φορολογική επιβάρυνση, η οποία εκφράζεται από το λόγο των φορολογικών εσόδων προς το ΑΕΠ, έχει σημασία, τόσο από πλευράς φορολογουμένων, ιδιωτών και

επιχειρήσεων, όσο και από πλευράς κράτους. Η φορολογία, έμμεση ή άμεση επιβαρύνει την τιμή του προϊόντος (έμμεση φορολογία), επηρεάζει την ύπαρξη διαθέσιμου κεφαλαίου και το κόστος του (φορολογία των επιχειρήσεων) για τις επιχειρήσεις. Από την πλευρά του κράτους, τα φορολογικά έσοδα αποτελούν το μέσο χρηματοδότησης των δημοσίων δαπανών αλλά και το μέσο άσκησης κοινωνικής πολιτικής.

Το 2004, η φορολογική επιβάρυνση στη χώρα μας ήταν 37,7% του ΑΕΠ έναντι 40,9% του μέσου όρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η επιβάρυνση αυτή είναι υψηλότερη από την αντίστοιχη της Ισπανίας (35,4%), της Πορτογαλίας (35,6%) και της Ιρλανδίας (31,7%). Η πορεία που ακολούθησαν τα φορολογικά έσοδα ως προς το ΑΕΠ στη χώρα μας τα τελευταία χρόνια ήταν πτωτική (από 40,9% το 2000 έπεσαν στο 37,7% το 2004). Ελαφρά πτωτική ήταν και η αντίστοιχη πορεία του μέσου όρου στην Ε.Ε., εξαιτίας του φορολογικού ανταγωνισμού που λαμβάνει χώρα στην Ευρωπαϊκή Ένωση ως μέσο προέλκυσης Ξένων Άμεσων Επενδύσεων (Διάγραμμα 3.22).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.22

Συνολικά φορολογικά έσοδα (ως ποσοστό % του Α.Ε.Π.)

Πηγή: Βάση Δεδομένων-Ενότητα IX

Το 2005, παρά τα μέτρα που λήφθηκαν για την αύξηση των φορολογικών εσόδων (αύξηση συντελεστή ΦΠΑ κ.ά.), τα αποτελέσματά τους έμειναν σε πολύ χαμηλό επίπεδο, με εξαίρεση τους τρεις τελευταίους μήνες του έτους. Αναδεικνύεται έτσι το σοβαρό πρόβλημα της φοροδιαφυγής που υπάρχει στη χώρα μας και το οποίο, μάλιστα, φαίνεται ότι σημείωσε έξαρση το χρόνο αυτό. Το συγκεκριμένο γεγονός φανερώνει διαρθρωτική αδυναμία στον εντοπισμό της φορολογητέας ύλης και στη συλλογή των φόρων.

(β) Συντελεστής φορολογίας των επιχειρήσεων

Ο συντελεστής φορολογίας εισοδήματος των επιχειρήσεων αποτελεί τον έναν από τους παράγοντες που προσδιορίζουν τη φορολογική επιβάρυνσή τους. Ο άλλος είναι η φορολογική βάση. Ωστόσο, ο φορολογικός συντελεστής είναι αυτός που δημιουργεί τις μεγαλύτερες εντυπώσεις και επηρεάζει τις επιχειρηματικές αποφάσεις. Έτσι, τα τελευταία είκοσι χρόνια οι ευρωπαϊκές χώρες μείωσαν δραστικά τους συντελεστές φορολογίας των κερδών, στο πλαίσιο του φορολογικού ανταγωνισμού που αναπτύχθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Η χώρα μας, μαζί με την Ισπανία, είχε το 2004 τον υψη-

λότερο φορολογικό συντελεστή (35%) σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες με τις οποίες γίνεται η σύγκριση και παρουσιάζονται στο Διάγραμμα 3.23. Τους χαμηλότερους συντελεστές είχαν η Ιρλανδία (12,5%), η Ουγγαρία (16,0%) και η Πορτογαλία (27,5%). Ωστόσο, η ελληνική κυβέρνηση έχει ήδη ξεκινήσει τη διαδικασία σταδιακής μείωσης του συντελεστή (το 2005 ήταν 32%), με στόχο μέχρι το 2007 να φτάσει στο 25%.

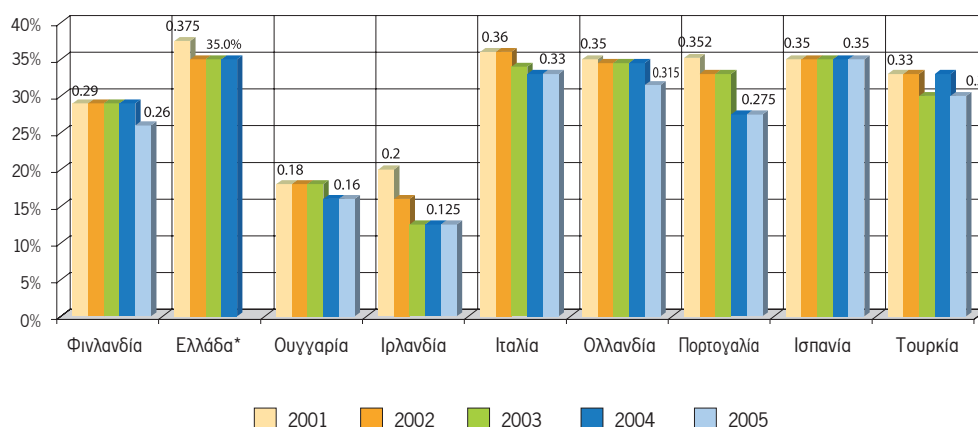
Πρέπει όμως να σημειωθεί ότι σύμφωνα με προσπάθειες υπολογισμού από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή του πραγματικού ποσοστού φορολόγησης των επιχειρήσεων (αυτού δηλαδή που προκύπτει λαμβάνοντας υπόψη τις κάθε τύπου φοροαποφυγές – π.χ. αφορολόγητα αποθεματικά κλπ.), ο ελληνικός μέσος όρος είναι πολύ χαμηλότερος και κυμαίνεται από 4% ως 20%, ανάλογα με τις μεθόδους υπολογισμού⁷.

(γ) Σύνολο δημοσίων δαπανών

Οι δημόσιες δαπάνες αποτελούν τον ένα πυλώνα του κρατικού προϋπολογισμού (ο άλλος είναι τα έσοδα) και φανερώνουν την ενεργό συμμετοχή του κράτους στο κοινωνικό και οικονομικό γίγνεσθαι της χώρας. Το μέγεθος

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.23

Συντελεστής φορολογίας των επιχειρήσεων
(ποσοστό % του εισοδήματος των επιχειρήσεων που φορολογείται από την κυβέρνηση)

* δεν υπάρχει τιμή διαθέσιμη για το 2005

Πηγή: Βάση Δεδομένων-Ενότητα IX

7. Nicodeme G., Computing effective corporate tax rates: comparisons and results, European Commission, June 2001

και η σύνθεση των δημόσιων δαπανών αποτελούν κριτήρια της πορείας μιας κοινωνίας, αφού συμβάλλουν, θετικά ή αρνητικά, στη διαμόρφωση και τη διατήρηση της κοινωνικής συνοχής.

Το μεγαλύτερο μέρος των δημοσίων δαπανών στη χώρα μας θεωρούνται ανελαστικές, αφού προορίζονται για την εξυπηρέτηση του δημόσιου χρέους, την πληρωμή των μισθών και συντάξεων των δημοσίων υπαλλήλων, την υγεία και άλλες υπηρεσίες του κράτους. Το γεγονός αυτό καθιστά δύσκολη τη συγκράτησή τους, όταν αυτό είναι αναγκαίο για τη μείωση του ελλείμματος.

Ο λόγος των δημόσιων δαπανών προς το ΑΕΠ στη χώρα μας το 2004 ήταν 49,8%, δυο ποσοστιαίες μονάδες υψηλότερος από τον αντίστοιχο μέσο όρο στην Ε.Ε.-15. Ο λόγος αυτός υστερεί μόνο από τον αντίστοιχο λόγο της Φινλανδίας ανάμεσα στις υπό σύγκριση χώρες που παρουσιάζονται στο Διάγραμμα 3.24. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι δημόσιες δαπάνες ως ποσοστό του ΑΕΠ ήταν 52,1% το 2001, για να πέσουν και να σταθεροποιηθούν γύρω

στο 50% τα επόμενα χρόνια. Μεταξύ των χωρών που συγκρίνονται, η Ιρλανδία και η Ισπανία έχουν τους χαμηλότερους λόγους (33,7% και 38,8% αντίστοιχα).

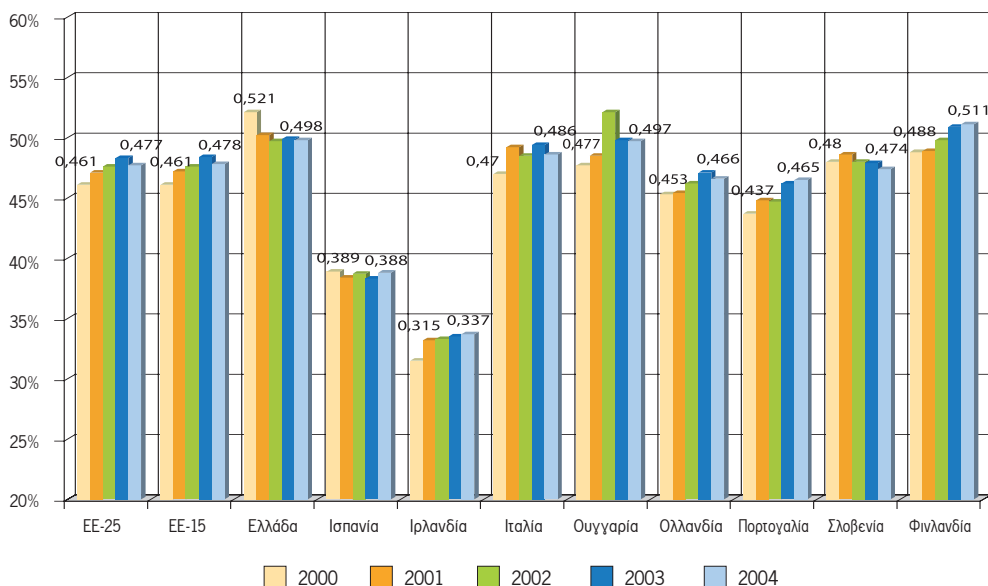
(δ) Ισοζύγιο προϋπολογισμού γενικής κυβέρνησης

Το ισοζύγιο του προϋπολογισμού της γενικής κυβέρνησης αποτελεί ένδειξη καλής ή κακής δημοσιονομικής διαχείρισης στη χώρα. Το έλλειμμα ωθεί την πολιτεία σε δανεισμό, με όλες τις αρνητικές συνέπειες που αυτό συνεπάγεται για την παρούσα και μελλοντική γενιά. Εκτός από τις αρνητικές επιπτώσεις που συνεπάγεται το έλλειμμα του προϋπολογισμού στο μακροοικονομικό επίπεδο (υψηλότερος πληθωρισμός), επηρεάζει και την ανταγωνιστικότητα του ιδιωτικού τομέα της οικονομίας, αφού απορροφά ένα μέρος των παραγωγικών πόρων της οικονομίας και οδηγεί σε αύξηση των επιτοκίων, με αποτέλεσμα να γίνεται πιο ακριβός ο δανεισμός για τις επιχειρήσεις.

Το έλλειμμα του προϋπολογισμού της γενικής κυβέρνησης στη χώρα μας υπολογίστηκε στο 6,6% του ΑΕΠ το 2004

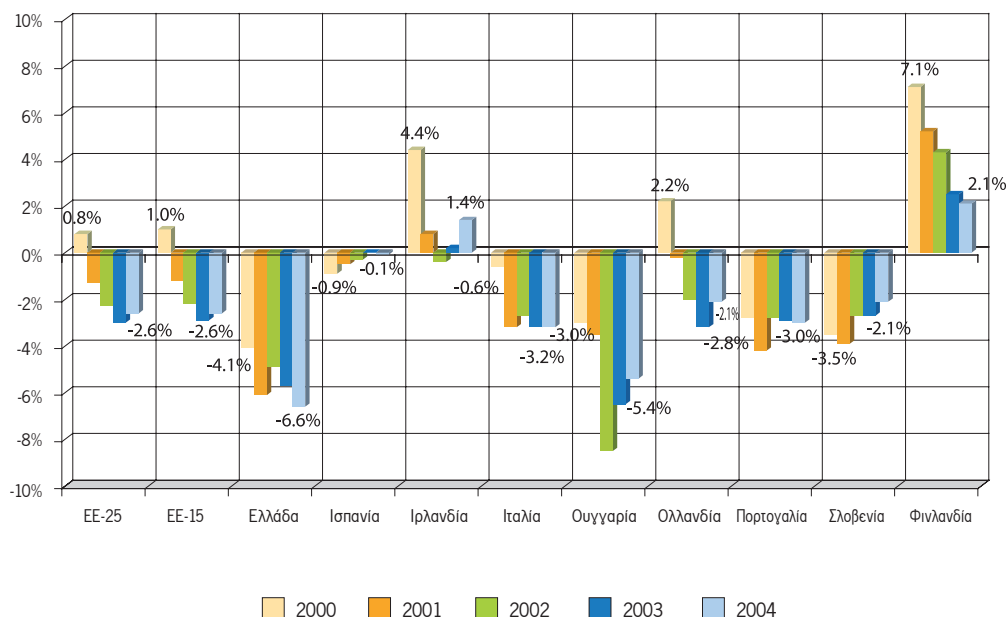
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.24

Σύνολο δημόσιων δαπανών
(συνολικές κυβερνητικές δαπάνες ως ποσοστό % του Α.Ε.Π.)

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.25

Ισοζύγιο προϋπολογισμού γενικής κυβέρνησης (ως ποσοστό % του Α.Ε.Π)

Πηγή: Βάση Δεδομένων-Ενότητα ΙΧ

μετά την απογραφή της δημοσιονομικής κατάστασης που πραγματοποιήθηκε και η οποία είχε ως αποτέλεσμα να τεθεί η χώρα μας υπό καθεστώς «επιτήρησης» από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Το έλλειμμα αυτό είναι υψηλότερο κατά τέσσερις ποσοστιαίες μονάδες έναντι του μέσου όρου της Ε.Ε.-15 και της Ε.Ε.-25. Το δεύτερο υψηλότερο έλλειμμα μεταξύ των ανταγωνιστριών χωρών το έχει η Ουγγαρία (5,4%) και ακολουθεί η Ιταλία (3,2%), (Διάγραμμα 3.25.).

Το 2005 το έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης μειώθηκε στο 4,3% του ΑΕΠ, με στόχο το 2006 να μειωθεί περαιτέρω κάτω από το 3%, ώστε να εξέλθει η χώρα μας από την επιτήρηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

(ε) Ακαθάριστο δημόσιο χρέος

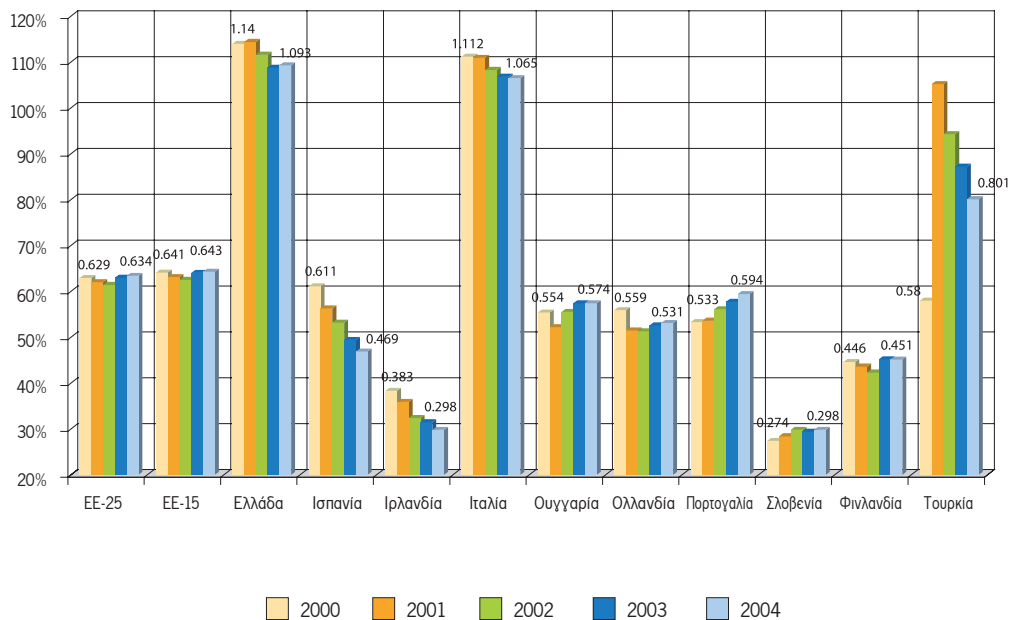
Η παρουσία δημόσιου χρέους σε μια οικονομία συνεπάγεται ότι ένα μέρος των δημόσιων εσόδων της αφιερών-

νεται για την εξυπηρέτησή του. Αυτό σημαίνει ότι η πολιτεία έχει λιγότερους πόρους στη διάθεσή της προκειμένου να χρηματοδοτήσει δαπάνες οι οποίες θα βελτιώσουν την ποιότητα και την ποσότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών, όπως είναι η υγεία, η παιδεία, η έρευνα κ.ά. Η πορεία του δημόσιου χρέους χαρακτηρίζεται από μια ενδογενή δυναμική, η οποία μπορεί να οδηγήσει σε ανεξέλεγκτες καταστάσεις και εγκυμονεί κινδύνους για μια χώρα, αν η τελευταία δεν λάβει έγκαιρα δραστικά μέτρα προκειμένου να τη συγκρατήσει.

Όπως είναι γνωστό, σύμφωνα με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ, το δημόσιο χρέος κάθε χώρας-μέλους της Ε.Ε. πρέπει, ως ποσοστό του ΑΕΠ, να είναι μικρότερο του 60%. Το 2004, η χώρα μας είχε δημόσιο χρέος ως προς το ΑΕΠ 109,3% έναντι 64,3% του μέσου όρου στην Ε.Ε.-15. Ο λόγος αυτός είναι ο υψηλότερος μεταξύ των ανταγωνιστριών χωρών. Ακολουθεί η Ιταλία, η οποία έχει επίσης υψηλό χρέ-

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.26

Ακαθάριστο δημόσιο χρέος (ως ποσοστό % του Α.Ε.Π)

Πηγή: Βάση Δεδομένων-Ενότητα ΙΧ

ος (106,5%), ενώ οι άλλες χώρες έχουν σημαντικά χαμηλότερο. Το 2005 το δημόσιο χρέος μειώθηκε κατά τρεις ποσοστιαίες μονάδες έναντι του 2004, συνεχίζοντας ωστόσο να παραμένει σε υψηλά επίπεδα, και η εξυπηρέτησή του απορροφά το 5,5% του ΑΕΠ (Διάγραμμα 3.26).

(στ) Μερίδιο του δημόσιου τομέα στη συνολική απασχόληση

Ο δείκτης αυτός φανερώνει μια πτυχή του μεγέθους του δημόσιου τομέα σε μια οικονομία. Ο μεγάλος αριθμός των ατόμων που εργάζεται στον δημόσιο τομέα μπορεί να αποτελεί και ένδειξη νοοτροπίας και πελατειακών σχέσεων μεταξύ πολιτικών κομμάτων και ψηφοφόρων. Ο αριθμός των δημοσίων υπαλλήλων πιθανόν να επηρεάζει την παραγωγικότητά τους, αλλά επηρεάζει επίσης και τις δημόσιες δαπάνες. Το τμήμα των δημοσίων δαπανών που διοχετεύεται στην πληρωμή των δημοσίων υπαλλήλων, καθώς και αυτό που διοχετεύεται στην εξυπηρέτηση του δημοσίου χρέους, είναι ανελαστικό και

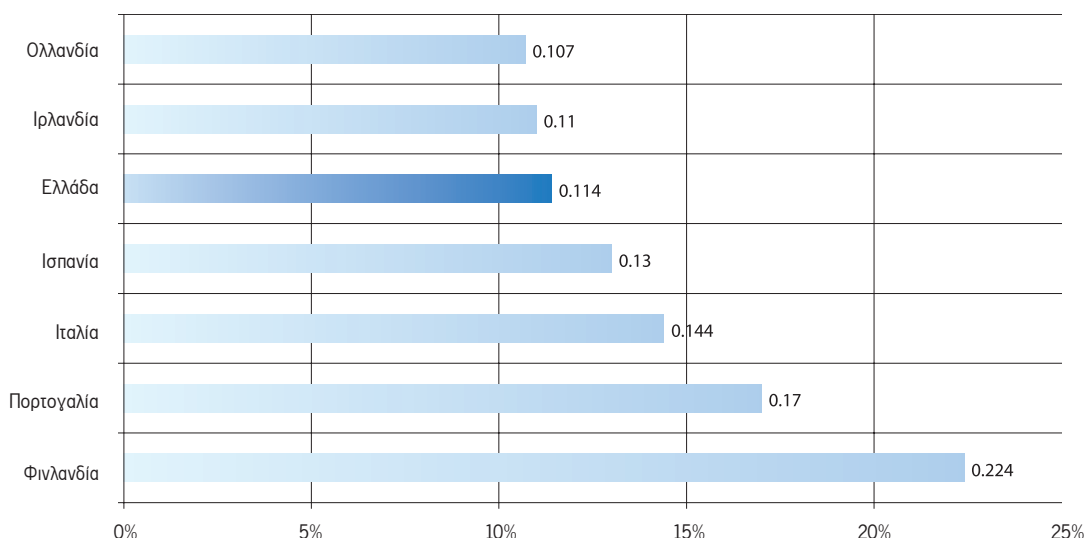
δεν μπορεί να μειωθεί εύκολα.

Το 2002, το μερίδιο του δημόσιου τομέα στη συνολική απασχόληση στη χώρα μας ήταν 11,4% (με υπολογισμό όμως μόνον όσων εργάζονται στην κεντρική κυβέρνηση και την τοπική αυτοδιοίκηση). Στο ίδιο περίπου επίπεδο ήταν και τα μερίδια στην Ολλανδία και την Ιρλανδία. Αντίθετα, η Φινλανδία - με τον ίδιο ορισμό - έχει το υψηλότερο μερίδιο (22,4%) μεταξύ των ανταγωνιστριών χωρών που εξετάζονται, γεγονός που δείχνει ότι το υψηλό μερίδιο του δημόσιου τομέα στη συνολική απασχόληση —έστω και με τον περιορισμένο ορισμό— δεν αποτελεί απαραίτητα αρνητικό παράγοντα για την ανταγωνιστικότητα μιας οικονομίας, όταν συνδυάζεται με υψηλή παραγωγικότητα, υψηλή ποιότητα υπηρεσιών και ευρύτητα προσφοράς δημοσίων αγαθών (Διάγραμμα 3.27.). Επισημαίνεται η κρισιμότητα του θέματος, αλλά ταυτόχρονα και η αναγνωρισμένη δυσχέρεια υπολογισμού στην Ελλάδα του ακριβούς μεγέθους του Δημόσιου Τομέα στο σύνολο του.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.27

Μερίδιο του δημόσιου τομέα στη συνολική απασχόληση, 2002

(αναλογία του συνολικού εργατικού δυναμικού που απασχολείται στην κεντρική ή στην τοπική κυβέρνηση)

Πηγή: Βάση Δεδομένων-Ενότητα ΙΧ

(z) Διαφάνεια και διαφθορά στο δημόσιο τομέα

Σύμφωνα με την οργάνωση «Διεθνής Διαφάνεια», κάθε δημόσιος λειτουργός που έχει, σε μικρό ή μεγάλο βαθμό, τη διακριτική ευχέρεια να ασκήσει εξουσία, είναι εν δυνάμει στόχος διαφθοράς. Η διαφθορά ή η απουσία της θα κριθεί αφενός από την πρόνοια της νομοθεσίας για διαφάνεια στις συναλλαγές και αφετέρου από τον κατασταλαχτικό έλεγχο σε όσους ασκούν κρατική εξουσία στις σχέσεις τους με πολίτες. Η αδιαφάνεια και η διαφθορά επηρεάζουν τόσο την εμπάθυνση της δημοκρατίας όσο και την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας. Παρεμποδίζουν την ανάπτυξη, στρεβλώνουν την κατανομή των παραγωγικών πόρων, αυξάνουν το κόστος των συναλλαγών και αποκρύπτουν από τον έλεγχο της αγοράς και του κράτους ένα μέρος των οικονομικών συναλλαγών.

Η χώρα μας, μετά την Τουρκία, βρίσκεται στη χειρότερη θέση μεταξύ των ανταγωνιστικών χωρών, αφού στην κλίμακα 1-10 ο δείκτης διαφάνειας και διαφθοράς στο δημόσιο τομέα ήταν το 2005 4,3. Η πορεία του δείκτη τα τε-

λευταία χρόνια είναι περίπου σταθερή, με ελαφρά χειροτέρευση την περίοδο 2003-2005. Εκτός από την Τουρκία, η Ιταλία και η Ουγγαρία έχουν επίσης χαμηλούς δείκτες διαφάνειας και διαφθοράς, ενώ στην άλλη άκρη, με υψηλούς βαθμούς διαφάνειας και μικρής διαφθοράς, βρίσκονται η Φινλανδία (9,6), η Ολλανδία (8,6) και η Ιρλανδία (7,4), (Διάγραμμα 3.28.).

(η) Αποτελέσματα αντιμονοπωλιακής πολιτικής

Ο δείκτης αυτός δείχνει την ορθολογική λειτουργία των αγορών και την προστασία που συνεπάγεται για τον πολίτη, και γενικότερα για την κοινωνία, η άσκηση της αντιμονοπωλιακής πολιτικής. Η πολιτική αυτή έχει ως στόχο να εμποδίσει τη συγκέντρωση δύναμης αγοράς στα χέρια μικρού αριθμού επιχειρήσεων, προκειμένου να αποφευχθούν μονοπωλιακές ή/και ολιγοπωλιακές καταστάσεις στην αγορά. Παράλληλα, έχει ως στόχο να εμποδίσει παράνομες συμπεριφορές, όπως είναι η παραπληθική διαφήμιση και η παράνομα κερδοσκοπική τιμολογιακή πολιτική.

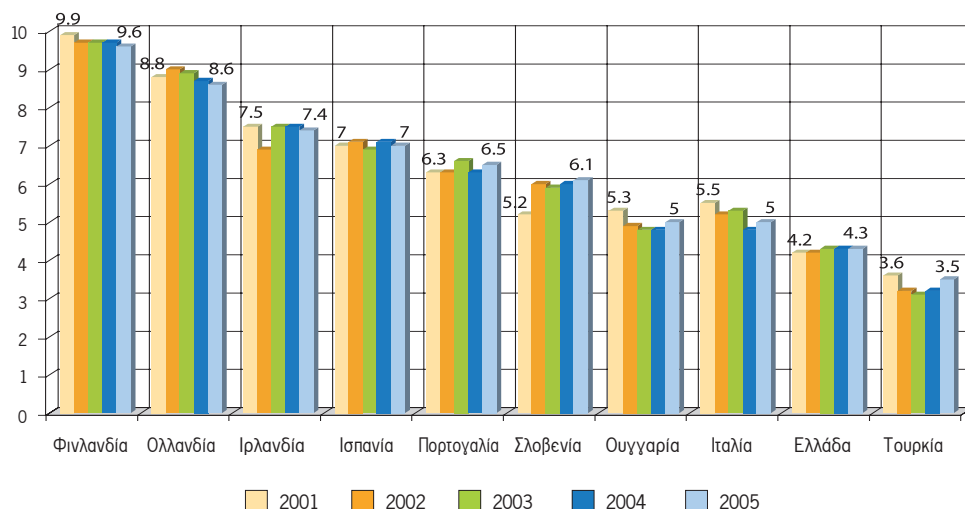
Η αντιμονοπωλιακή πολιτική που ασκείται στη χώρα μας δεν φαίνεται να είναι πολύ αποτελεσματική, αφού στην κλίμακα 1-7 βαθμολογείται με 4,1. Στην ίδια περίπου θέση βρίσκονται η

Τουρκία και η Σλοβενία. Αντίθετα, πιο αποτελεσματική θεωρείται η αντιμονοπωλιακή πολιτική που ασκείται στη Φινλανδία και την Ολλανδία (6,6 και 6,2 αντίστοιχα), (Διάγραμμα 3.29.).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.28

Διαφάνεια και διαφθορά στον δημόσιο τομέα

(σε κλίμακα 1-10, με τις χαμηλότερες τιμές να αντιστοιχούν σε χώρες με σοβαρό πρόβλημα διαφθοράς)

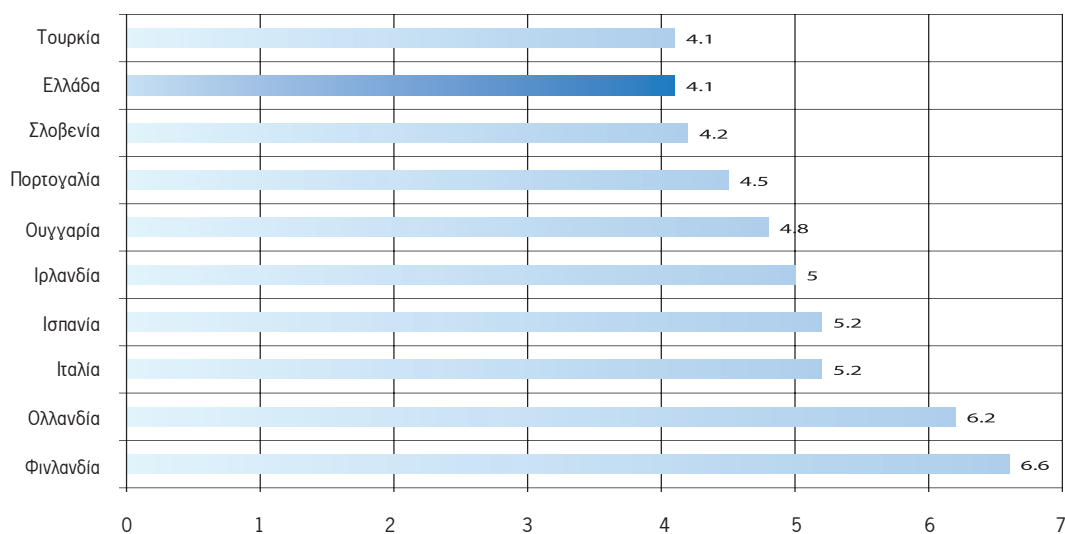

Πηγή: Βάση Δεδομένων-Ενότητα ΙΧ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.29

Αποτελέσματα αντιμονοπωλιακής πολιτικής

(σε κλίμακα 1-7, με το 7 να αντιστοιχεί στην ιδανική κατάσταση για την ανάπτυξη ανταγωνισμού)

(θ) Ακαθάριστες επενδύσεις πάγιου κεφαλαίου από τον ιδιωτικό τομέα

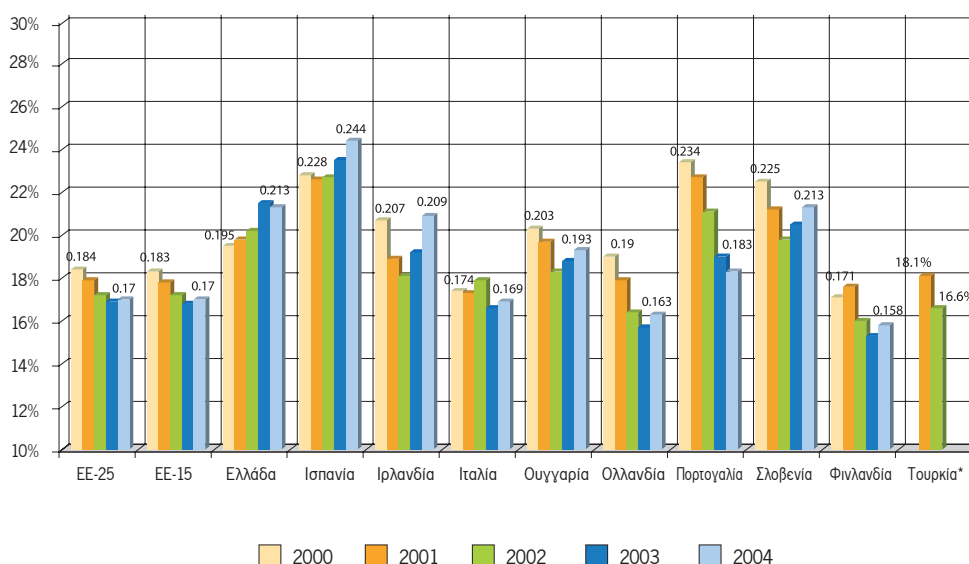
Οι ακαθάριστες επενδύσεις πάγιου κεφαλαίου έχουν ως στόχο την επέκταση και τον εκσυγχρονισμό της παραγωγικής δυναμικότητας μιας επιχείρησης και γενικότερα της οικονομίας. Οι νέες επενδύσεις δίνουν τη δυνατότητα στην επιχείρηση να βελτιώσει το κόστος και την ποιότητα των προϊόντων που παράγει και να τα προσαρμόσει προς τις συνεχώς μεταβαλλόμενες απαιτήσεις της αγοράς.

Οι επενδύσεις του ιδιωτικού τομέα στη χώρα μας, ως ποσοστό στο ΑΕΠ, ανήλθαν στο 21,3% το 2004, έναντι 17% του μέσου όρου στην Ε.Ε.-15. Η Ελλάδα, μαζί με τη Σλοβενία, είχαν, μετά την Ισπανία (24,4%), τα υψηλότερα ποσοστά μεταξύ των ανταγωνιστριών χωρών. Η τάση ήταν ανοδική για τη χώρα μας ολόκληρη τη χρονική περίοδο 2000-2004, γεγονός που συντέλεσε στη βελτίωση της παραγωγικότητας (Διάγραμμα 3.30).

(ι) Ακαθάριστες δημόσιες δαπάνες για τη δημιουργία πάγιου κεφαλαίου

Οι δημόσιες επενδύσεις για τη δημιουργία πάγιου κεφαλαίου σε μια οικονομία, εκτός των άλλων θετικών επιπτώσεων που συνεπάγονται γι' αυτή, βελτιώνουν την παραγωγικότητα του ιδιωτικού τομέα και τον καθιστούν πιο ανταγωνιστικό. Δυστυχώς, η κατηγορία αυτή των δημοσίων δαπανών πολλές φορές πέφτει θύμα των κυβερνήσεων, όταν οι τελευταίες, στην προσπάθειά τους να μειώσουν, για διαφόρους λόγους, τις δημόσιες δαπάνες, καταφεύγουν συχνά στην πιο εύκολη λύση, που είναι η μείωση των δημοσίων επενδύσεων.

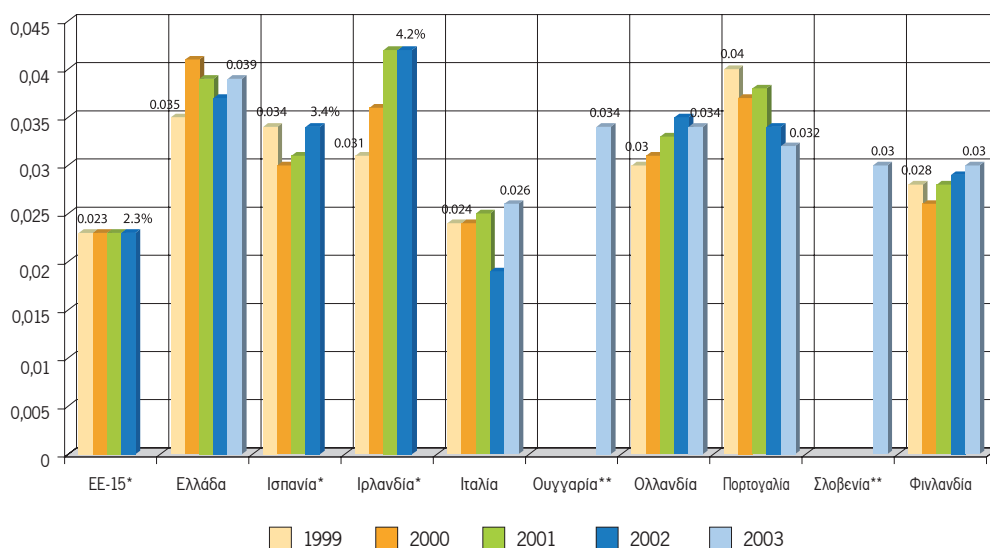
Το 2003, η Ελλάδα είχε το υψηλότερο ποσοστό δημοσίων επενδύσεων ως προς το ΑΕΠ μεταξύ των ανταγωνιστριών χωρών (3,9%), έναντι 2,3% που ήταν ο μέσος όρος της Ε.Ε. την περίοδο 2000-2002. Το μεγάλο ύψος των δημοσίων επενδύσεων στη χώρα μας τα τελευταία χρόνια αντανακλά

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.30
Ακαθάριστες επενδύσεις πάγιου κεφαλαίου από τον ιδιωτικό τομέα
 (επενδύσεις των επιχειρήσεων ως ποσοστό % του Α.Ε.Π.)

* Δεν υπάρχουν διαθέσιμες τιμές για τα έτη 2000 και 2003-04
 Πηγή: Βάση Δεδομένων-Ενότητα IX

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.31

Ακαθάριστες κυβερνητικές δαπάνες για τη δημιουργία πάγιου κεφαλαίου (ως ποσοστό % του Α.Ε.Π.)

* Δεν υπάρχουν διαθέσιμες τιμές για το 2003

** Δεν υπάρχουν διαθέσιμες τιμές πριν το 2003

Πηγή: Βάση Δεδομένων-Ενότητα ΙΧ

τις επενδύσεις που έγιναν στο πλαίσιο της διοργάνωσης των Ολυμπιακών Αγώνων. Με εξαίρεση την Ιταλία, στις άλλες χώρες τα ποσοστά δημόσιων επενδύσεων ως προς το ΑΕΠ βρίσκονταν πάνω από 3%, χωρίς αυτές βέβαια να έχουν την υποχρέωση που είχε η χώρα μας, δηλαδή να τις πραγματοποιήσει ενόψει των Ολυμπιακών Αγώνων (Διάγραμμα 3.31).

(ια) Πληθωρισμός

Η πορεία του πληθωρισμού έχει σημαντικές οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις σε μια οικονομία. Όταν ο ρυθμός μεταβολής του γενικού επιπέδου των τιμών σε μια οικονομία είναι μεγαλύτερος από τον αντίστοιχο μιας άλλης, τότε η πρώτη χάνει έναντι της δεύτερης σε όρους ανταγωνιστικότητας. Επίσης, σε περιόδους υψηλού ρυθμού μεταβολής του γενικού επιπέδου των τιμών μειώνεται δραστικά η αγοραστική δύναμη των ατόμων που έχουν σταθερά εισοδήματα.

Η πορεία του γενικού επιπέδου των τιμών στη χώρα μας

την περίοδο 2000-2004 ήταν πτωτική, με εξαίρεση το 2002. Ήταν, ωστόσο, υψηλότερη σε σχέση με το μέσο όρο της Ε.Ε., γεγονός που φανερώνει την αρνητική επίπτωση που έχει ο πληθωρισμός στην ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας.

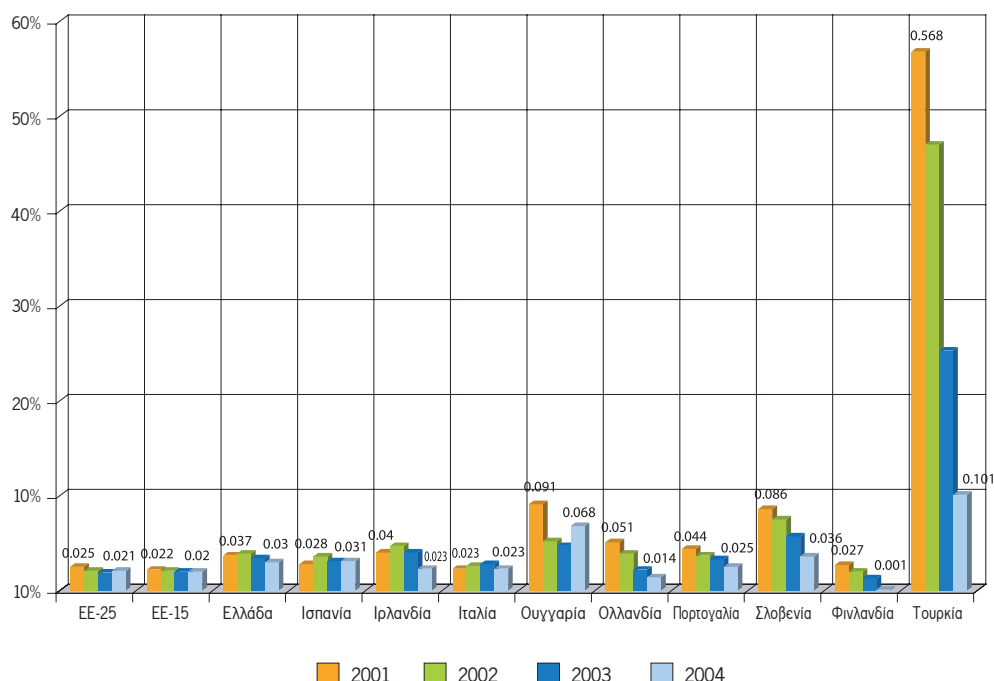
Το 2005 ο ρυθμός πληθωρισμού ανήλθε στο 3,5%. Σε αυτό, εκτός των άλλων παραγόντων, συνέβαλαν οι υψηλές διεθνείς τιμές του πετρελαίου που επικράτησαν κατά τη διάρκεια του έτους, καθώς και η αύξηση των συντελεστών ΦΠΑ που ίσχυαν από 1/1/2005. Ωστόσο, ο δομικός πληθωρισμός σημείωσε ελαφρά κάμψη το 2005 (από 3,4% το 2004 μειώθηκε στο 3,2%), (Διάγραμμα 3.32.)

Από την ανάλυση που προηγήθηκε προκύπτει ότι δύο είναι τα μεγάλα μακροοικονομικά προβλήματα της ελληνικής οικονομίας: το δημοσιονομικό και ο πληθωρισμός. Το υψηλό έλλειμμα του προϋπολογισμού οδηγεί σε υψηλό δημόσιο χρέος και, κατ' επέκτασιν, σε υψηλές δαπάνες εξυπηρέτησής του. Το γεγονός αυτό περιορίζει την πολι-

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.32

Μέσος ετήσιος πληθωρισμός

(μέσος ρυθμός μεταβολής των τιμών των εναρμονισμένων δεικτών καταναλωτικών τιμών HICP*)

*Harmonized Indices of Consumer Prices
 Πηγή: Βάση Δεδομένων-Ενότητα XI

τεία από το να διαθέτει μεγαλύτερο μέρος των δημοσίων δαπανών για αναπτυξιακούς και κοινωνικούς σκοπούς, παρά το υψηλό επίπεδο του φορολογικού βάρους το οποίο επωμίζονται οι Έλληνες φορολογούμενοι. Το 2005, το έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης μειώθηκε, από το 6,6% του ΑΕΠ, που ήταν το 2004, στο 4,3%, με στόχο να συμπίπτει κάτω από το 3% το 2006.

Ο πληθωρισμός συνεχίζει να είναι ένα από τα μεγάλα προβλήματα της ελληνικής οικονομίας, αφού επηρεάζει αρνητικά την ανταγωνιστικότητά της. Το 2005 ο ρυθμός πληθωρισμού ανήλθε στο 3,5% έναντι του 2004. Ωστόσο, σημειώθηκε ελαφρά υποχώρηση (από 3,4% στο 3,2%) του δομικού πληθωρισμού.

Η αδιαφάνεια, η διαφθορά και η γραφειοκρατία που υπάρχει στο δημόσιο τομέα αποτελούν σοβαρούς ανασταλτικούς παράγοντες στην οικονομική δραστηριότητα

και επηρεάζουν σημαντικά την ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας.

Οι προτάσεις για μέτρα που είναι απαραίτητο να ληφθούν για την αντιμετώπιση των παραπάνω προβλημάτων περιέχονται στο κεφάλαιο 5 της Έκθεσης.

3.3.2. Αγορά εργασίας

(α) Επίπεδο ανεργίας

Ως ανεργία θεωρείται η απώλεια εργασίας ή η αδυναμία ανεύρεσης εργασίας, και αντιμετωπίζεται με την καταβολή επιδόματος ή με θεσμούς όπως η επαγγελματική εκπαίδευση-κατάρτιση κλπ. Το ζήτημα της ανεργίας έχει αναδειχτεί σε ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα των οικονομιών της Ε.Ε.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της συγκριτικής αξιολόγησης, το ποσοστό ανεργίας στην Ελλάδα το 2004 υπερέβη σημαντικά τον μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.). Συγκεκριμένα, με ποσοστό ανεργίας 10,5%, η Ελλάδα κατέχει το 2004 τη δεύτερη θέση στην κατάταξη των χωρών-μελών της Ε.Ε., μετά την Ισπανία (11%), ενώ βρισκόταν υψηλότερα από τον μέσο κοινοτικό όρο, ο οποίος κυμάνθηκε στο 8,1% στην Ε.Ε.-15. Οι άλλες δύο χώρες με τα υψηλότερα ποσοστά ανεργίας είναι, όπως φαίνεται από το Διάγραμμα 3.33, η Τουρκία (10,3%) και η Φινλανδία (8,8%), ενώ η Ιρλανδία και η Ολλανδία εμφανίζονται με τις καλύτερες επιδόσεις στο θέμα αυτό (4,5% και 4,6% αντίστοιχα το 2004).

(β) Μακροχρόνια ανεργία

Ως μακροχρόνια ανεργία ορίζεται η κατάσταση εκείνη κατά την οποία οι άνεργοι παραμένουν χωρίς εργασία για μεγάλο χρονικό διάστημα, τουλάχιστον επί ένα έτος. Γενικά, το ποσοστό της μακροχρόνιας ανεργίας αυξάνεται καθώς αυξάνεται ο συνολικός αριθμός των ανέργων. Έτσι, αν, για παράδειγμα, αναμένεται επιβράδυνση των

ρυθμών ανάπτυξης της οικονομίας, τότε θα πρέπει να αναμένεται και επιδείνωση του προβλήματος, όχι μόνο της ανεργίας, αλλά και της ανεργίας μακράς διάρκειας.

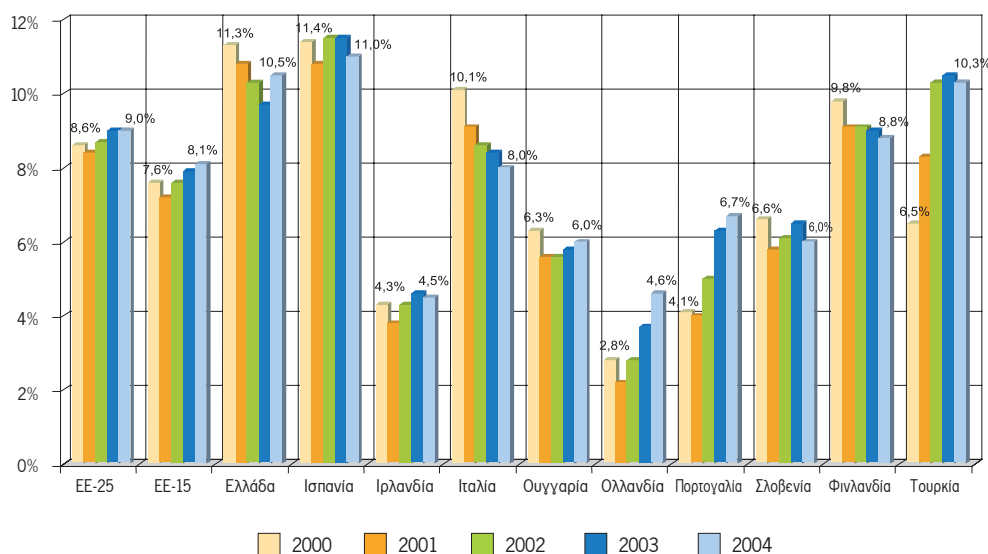
Σύμφωνα με τη συγκριτική αξιολόγηση, η Ελλάδα καταλαμβάνει το 2004 τη δεύτερη υψηλότερη θέση στους μακροχρόνια άνεργους. Το ποσοστό των μακροχρόνια ανέργων στον συνολικό ενεργό πληθυσμό βρισκόταν το έτος αυτό στο 5,6% και ήταν κατά 70% ανώτερο του αντίστοιχου μέσου ευρωπαϊκού όρου (Ε.Ε.-15 3,3%). Την πρώτη θέση στην κατάταξη μοιράζονται η Ιταλία και η Τουρκία (4%). Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι, ενώ οι περισσότερες χώρες περιόρισαν την τελευταία πενταετία τους μακροχρόνια άνεργους, η Ελλάδα παρουσίασε μικρή αύξηση του ποσοστού, ύστερα από μια διετία στασιμότητας (Διάγραμμα 3.34.).

Συμπεραίνουμε ότι, παρ' όλα τα προγράμματα που εφαρμόστηκαν για την καταπολέμηση της ανεργίας, η ανεργία μακράς διάρκειας στην Ελλάδα εξακολουθεί να είναι από τις υψηλότερες της Ευρώπης. Το γεγονός αυτό μπορεί να συσχετιστεί με τις διαρθρωτικές αλλαγές της οικονομίας και την αγορά εργασίας, καθώς επίσης και με την αποτελεσματικότητα των

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.33

Επίπεδο ανεργίας

(ποσοστό % των ανέργων στο συνολικό ενεργό πληθυσμό)

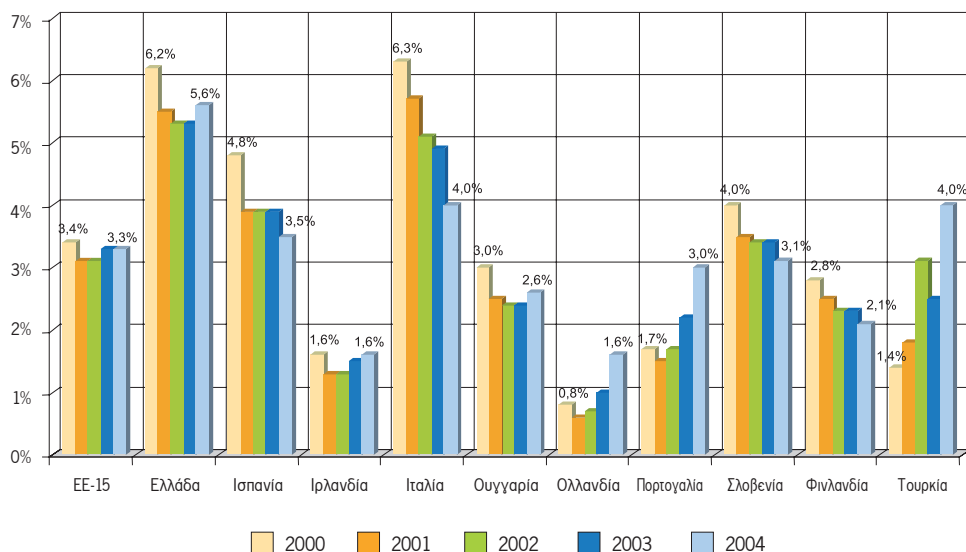

Πηγή: Βάση Δεδομένων-Ενότητα V

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.34

Μακροχρόνια άνεργοι

(ποσοστό % των μακροχρόνια ανέργων στο συνολικό ενεργό πληθυσμό)*

* Ως "μακροχρόνια άνεργοι", ορίζονται οι άνεργοι που δεν έχουν βρει εργασία για τουλάχιστον 12 μήνες

Πηγή: Βάση Δεδομένων-Ενότητα V

ασκούμενων πολιτικών ένταξης των μακροχρόνια ανέργων. Στο πλαίσιο αυτό έχει ενδιαφέρον η σύγκριση με τις υπόλοιπες χώρες σε ό,τι αφορά το ύψος και τη διάρκεια χορήγησης των επιδομάτων ανεργίας, την ύπαρξη του κατώτατου εγγυημένου εισοδήματος, όπως επίσης και την εφαρμογή παθητικών και ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης.

(γ) Ανεργία Νέων

Ως άνεργος νέος ορίζεται το νεαρής ηλικίας άτομο που αναζητά εργασία και δεν βρίσκει. Ο δείκτης παρουσιάζει τον αριθμό των ανέργων νέων κάτω των 25 ετών, ως ποσοστό του εργατικού δυναμικού της ίδιας ηλικιακής ομάδας.

Στην πραγματικότητα ο δείκτης προσεγγίζει την αποτελεσματικότητα των αγορών, το δυναμισμό του παραγωγικού συστήματος ως προς τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας αλλά και θέσεων που αντιστοιχούν στα προσόντα των νέων, καθώς και ατέλειες στην αγορά εργασίας, όπως κενά στην εκπαίδευση και στις δεξιότητες, στην

επαγγελματική εξειδίκευση και κατάρτιση.

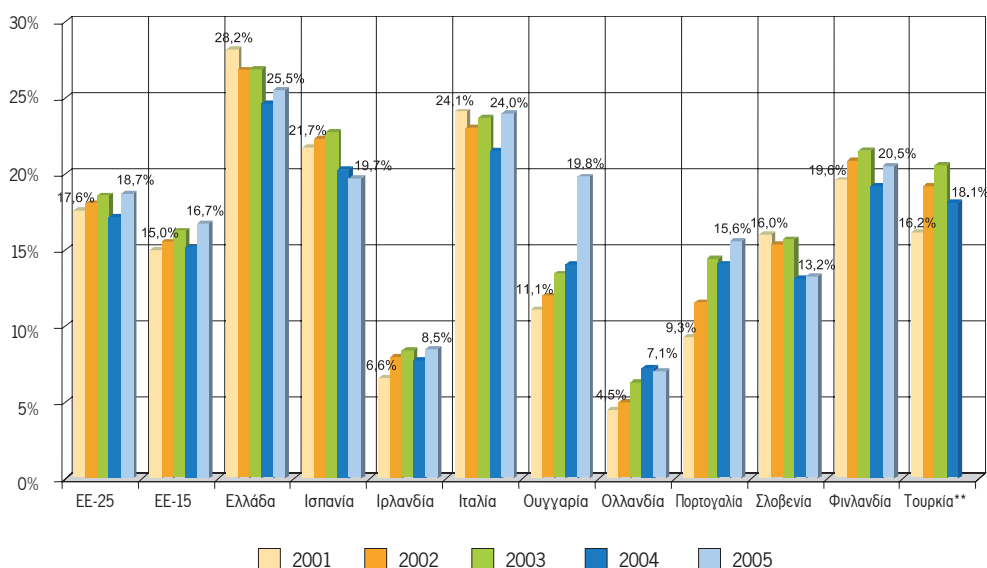
Όπως φαίνεται από το Διάγραμμα 3.35, η Ελλάδα κατατάσσεται το 2005 στην πρώτη θέση μεταξύ των ανταγωνιστριών χωρών από άποψη νεανικής ανεργίας. Συγκεκριμένα, με ποσοστό 25,5%, η Ελλάδα βρίσκεται αρκετά υψηλότερα από το μέσο όρο της Ε.Ε. (Ε.Ε.-25, 18,7% και Ε.Ε.-15 16,7%). Η ανεργία των νέων κυμαίνεται σε υψηλά επίπεδα και σε άλλες χώρες-μέλη της Ε.Ε., όπως στην Ιταλία (24%) και στη Φινλανδία (20,5%). Ωστόσο, η Ολλανδία και η Ιρλανδία έχουν σημαντικά μικρότερα επίπεδα ανεργίας των νέων (7,1% και 8,5% αντίστοιχα). Σημειώνεται πάντως ότι στην τελευταία πενταετία (2001-2005), το ελληνικό ποσοστό σημείωσε μείωση, σε μερική αντίθεση με αρκετές άλλες χώρες (Ε.Ε.-25 και Ε.Ε.-15, Ιρλανδία, Ουγγαρία, Ολλανδία, Πορτογαλία κ.ά.).

Η δυσκολία εισόδου των νέων στην αγορά εργασίας αντικατοπτρίζει τόσο τη δυσαρμονία του εκπαιδευτικού συστήματος με τις ανάγκες της οικονομίας, όσο και την αδυναμία της οικονομίας και του δημόσιου τομέα να δημιουργήσουν επαρκείς θέσεις εργασίας.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.35

Ανεργία των νέων

(ποσοστό % των ανέργων ηλικίας κάτω των 25 ετών στο συνολικό ενεργό πληθυσμό της ίδιας ηλικίας)

** Δεν υπάρχει διαθέσιμη τιμή για το 2005

Πηγή: Βάση Δεδομένων-Ενότητα V

(δ) Προσωρινή απασχόληση

Ως προσωρινή απασχόληση θεωρούμε την απασχόληση η οποία έχει μορφή εξαρτημένης εργασίας (σύμβαση έργου / ορισμένου χρόνου) περιορισμένης χρονικής διάρκειας.

Σύμφωνα με τον ορισμό της Ε.Ε., μια θέση εργασίας μπορεί να θεωρηθεί προσωρινή, εάν ο εργοδότης και ο εργαζόμενος έχουν συμφωνήσει ότι η λήξη της εργασίας καθορίζεται από αντικειμενικούς όρους, όπως συγκεκριμένη ημερομηνία, ολοκλήρωση ανατιθέμενης εργασίας ή επιστροφή άλλου εργαζόμενου, ο οποίος είχε αντικατασταθεί προσωρινά. Σε περίπτωση σύμβασης εργασίας περιορισμένης διάρκειας, ο όρος λήξης της αναφέρεται συνήθως στη σύμβαση. Ως εκ τούτου, συμπεριλαμβάνονται στους προσωρινά απασχολούμενους και όσοι εργάζονται εποχικά, όσοι προσλαμβάνονται από γραφείο εύρεσης εργασίας για λογαριασμό κάποιου τρίτου, προκειμένου αυτός να επιτελέσει κάποιο συγκεκριμένο έργο,

και όσοι έχουν ειδικές συμβάσεις κατάρτισης. Η αναλογία της προσωρινής απασχόλησης στη συνολική απασχόληση δείχνει τη συμβολή και τη διάδοση αυτών των μορφών εργασίας έναντι της εξαρτημένης (μισθωτής) εργασίας.

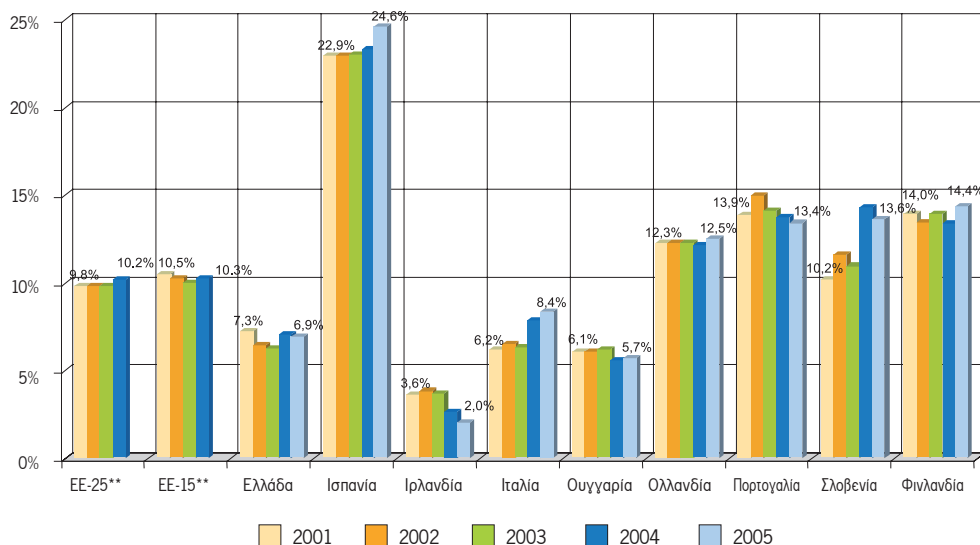
Το ποσοστό της προσωρινής απασχόλησης στην χώρα μας ανέρχεται (το 2005) στο 6,9% και είναι μικρότερο από τον μέσο όρο της Ε.Ε. (Ε.Ε.-15, 10,3% το 2004). Το ποσοστό αυτό κατατάσσει την Ελλάδα στις χαμηλότερες θέσεις μεταξύ των ανταγωνιστριών χωρών (Διάγραμμα 3.36.).

(ε) Δαπάνες για ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης

Οι ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης αποτελούν τη βασική πολιτική παρέμβαση στην αγορά εργασίας. Ο ρόλος τους θεωρείται ότι έγκειται στην καταπολέμηση των αιτίων που προκαλούν την ανεργία, γεγονός που πολλές φορές εσφαλμένα τις αντιπαραθέτει προς παρεμβάσεις, οι οποίες στοχεύουν στην αντιμετώπιση των επιπτώσεων της ανεργίας (παθητικές πολιτικές).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.36

Προσωρινή απασχόληση ως ποσοστό % του συνολικού ενεργού πληθυσμού ηλικίας άνω των 15 ετών*

* Τιμές για το 2ο τρίμηνο του κάθε έτους

** Δεν υπάρχουν τιμές διαθέσιμες για το 2005

Πηγή: Βάση Δεδομένων-Ενότητα V

Οι παθητικές πολιτικές απασχόλησης στοχεύουν στη διατήρηση του εισοδήματος των ανέργων, ενώ οι ενεργητικές ενισχύουν τις πιθανότητες απασχόλησης ομάδων των ανέργων ή τη διατήρηση της εργασίας ομάδων εργαζομένων που κινδυνεύουν να χάσουν τη θέση τους. Βασικό εργαλείο χρηματοδότησης των πολιτικών αυτών είναι οι δαπάνες του κρατικού προϋπολογισμού με συγκεκριμένα μέτρα, των οποίων βέβαια η αποτελεσματικότητα θα πρέπει να κρίνεται. Οι ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης επηρεάζουν και τα χαρακτηριστικά της αγοράς εργασίας (ανάπτυξη ανθρωπίνων πόρων, επιχειρηματικότητα ομάδων πληθυσμού, εκπαίδευση και κατάρτιση) και, κατά προέκταση, το μοντέλο ανάπτυξης και την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της συγκριτικής αξιολόγησης, η Ελλάδα υστερεί σημαντικά στις δαπάνες για ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης (Διάγραμμα 3.37). Συγκεκριμένα το 2003 στη χώρα μας δαπανήθηκε το 0,11% του ΑΕΠ για στήριξη μέτρων ενεργητικής απασχόλησης, το οποίο είναι πολύ μικρότερο από τον μέσο ευρωπαϊκό όρο (ΕΕ-15 0,70, ΕΕ-25-0,80), αλλά και από την προτελευταία χώρα της κατάταξης, που είναι η Πορτογαλία (0,54%). Η Ολλανδία έχει το

υψηλότερο ποσοστό δαπανών (0,95%) και ακολουθείται από τη Φινλανδία (0,75%), την Ιταλία και την Ιρλανδία.

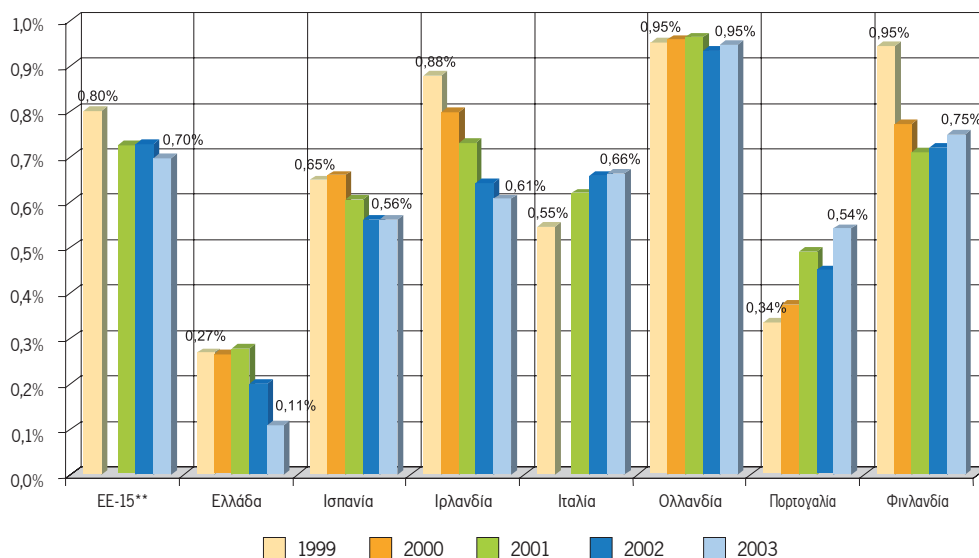
(στ) Δαπάνες για παθητικές πολιτικές απασχόλησης

Όπως αναφέρθηκε, οι παθητικές πολιτικές απασχόλησης αφορούν τη στήριξη του εισοδήματος των ανέργων (κυρίως την πληρωμή επιδομάτων ανεργίας). Οι πολιτικές αυτές συμπληρώνουν τις ενεργητικές πολιτικές, ενώ ταυτόχρονα είναι ιδιαίτερα χρήσιμες σε περιόδους ύφεσης και υψηλών ποσοστών ανεργίας. Θα πρέπει λοιπόν να υπάρχει μια ισορροπία ανάμεσα στις δύο πολιτικές —όπως εξάλλου φαίνεται από τις βέλτιστες πρακτικές καθώς και από το ύψος των δαπανών σε πολλές χώρες-μέλη της Ε.Ε.—, καθώς και κίνητρα για επανένταξη στην παραγωγική διαδικασία, με παράλληλη αναβάθμιση της αγοράς εργασίας.

Και στις δαπάνες για παθητικές πολιτικές απασχόλησης, η Ελλάδα, χώρα με ιδιαίτερα προβλήματα ανεργίας, κυρίως νέων και μακροχρόνια ανέργων, κατατάσσεται στην τελευταία θέση μεταξύ των ανταγωνιστριών χωρών (Διάγραμμα 3.38). Συγκεκριμένα, το 2003 στη χώρα μας δα-

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.37

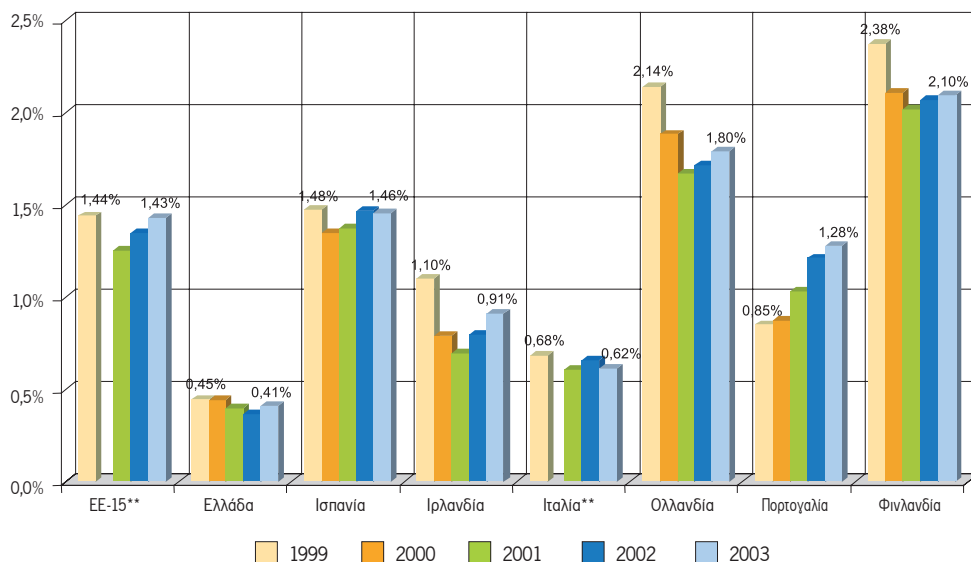
Δαπάνες για ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης (ως ποσοστό % του Α.Ε.Π.)*

* Ως "ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης" ορίζονται τα κυβερνητικά μέτρα που έχουν να κάνουν με τη δημιουργία θέσεων εργασίας, την κατάρτιση και την του εργατικού δυναμικού στην αγορά εργασίας, με κίνητρα για απασχόληση και επιχειρηματικότητα κ.ά. ** δεν υπάρχει διαθέσιμη τιμές για το 2000
Πηγή: Βάση Δεδομένων-Ενότητα V

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.38

Δαπάνες για παθητικές πολιτικές απασχόλησης (ως ποσοστό % του Α.Ε.Π.)

* Ως "παθητικές πολιτικές απασχόλησης" ορίζονται τα κυβερνητικά μέτρα που έχουν να κάνουν με την πρόωρη συνταξιοδότηση και την οικονομική ενίσχυση κοινωνικών ομάδων που έχουν ανάγκη
.** δεν υπάρχει διαθέσιμη τιμές για το 2000
Πηγή: Βάση Δεδομένων-Ενότητα V

πανήθηκε μόλις το 0,41% του ΑΕΠ για στήριξη μέτρων παθητικής απασχόλησης, λίγο περισσότερο από το ένα τρίτο του μέσου ευρωπαϊκού όρου (Ε.Ε.-15 1,43%).

Χρειάζεται να συνδυαστούν οι παθητικές και ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης με τις πολιτικές που προωθούν τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας και των επιχειρήσεων. Αυτό σημαίνει επίσης ότι η επεξεργασία και η αξιολόγηση των στόχων που θέτουν και οι δύο τύποι πολιτικών απασχόλησης θα πρέπει να υπηρετούν τους στόχους των μέτρων και των πολιτικών που επιδιώκουν να ενισχύσουν την υιοθέτηση καινοτομιών και νέων τεχνολογιών, καθώς και την αξιοποίηση ανθρώπινου δυναμικού με αναβαθμισμένες γνώσεις και δεξιότητες. Οι στόχοι της ανταγωνιστικότητας και της απασχόλησης είναι συμπληρωματικοί/κοινοί στόχοι της αναπτυξιακής πολιτικής.

(z) Ατυχήματα στην εργασία

Τα ατυχήματα στους χώρους εργασίας, σοβαρά ή θανατηφόρα, επιτρέπουν την αξιολόγηση τόσο των συνθηκών εργασίας, όσο και των μηχανισμών ελέγχου των κανονισμών που ισχύουν για τους χώρους εργασίας. Η συγκρι-

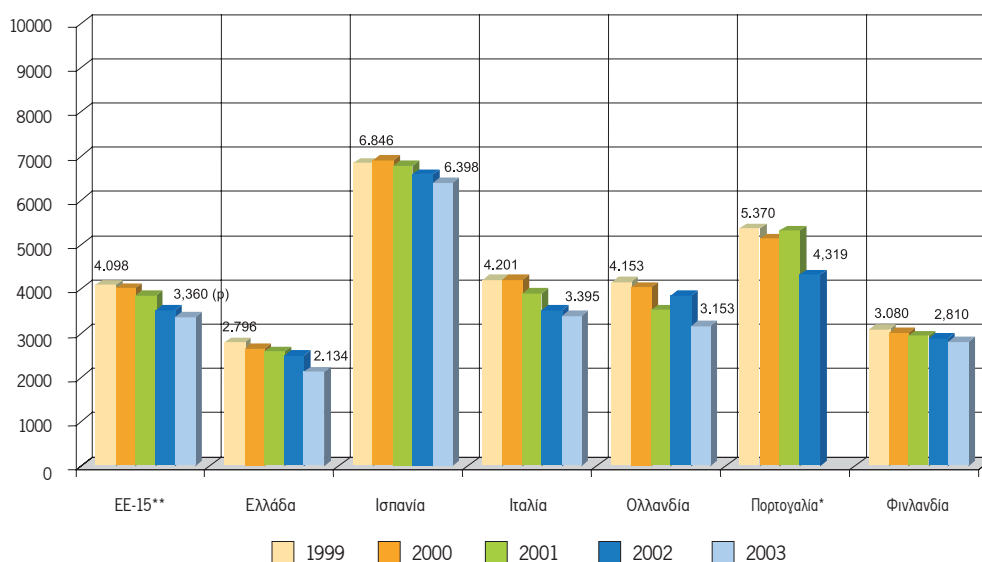
τική αξιολόγηση των δυο δεικτών που χρησιμοποιούμε πρέπει να λάβει υπόψη ότι ο δευτερογενής τομέας, στον οποίο συμβαίνουν κατά κύριο λόγο τα εργατικά ατυχήματα, είναι περιορισμένος στην Ελλάδα σε σύγκριση με όλες τις χώρες με τις οποίες γίνονται συγκρίσεις.

Διαπιστώνεται ότι η Ελλάδα παρουσιάζει μικρό ποσοστό σοβαρών ατυχημάτων σε σχέση με όλες τις υπόλοιπες χώρες αλλά και τον μέσο όρο των 15, και μάλιστα ποσοστό το οποίο μειώνεται, ενώ στα θανατηφόρα ατυχήματα βρίσκεται σε δυσμενέστερη θέση και πάνω από το μέσο όρο των 15. Μπορούμε να υποθέσουμε, λόγω αυτής της διαφορετικής αξιολόγησης, ότι υπάρχουν ίσως προβλήματα καταγραφής των σοβαρών ατυχημάτων (Διαγράμματα 3.39. και 3.40.).

Πάντως, το υψηλό ποσοστό θανατηφόρων ατυχημάτων δείχνει ότι υπάρχουν προβλήματα ανεπαρκούς οργάνωσης και προστασίας της υγείας και της ασφάλειας στους χώρους εργασίας, καθώς και σεβασμού της ισχύουσας νομοθεσίας. Τα προβλήματα αυτά συνδέονται με τα αντίστοιχα της αδήλωτης απασχόλησης και των ανεπαρκών ελέγχων στους χώρους εργασίας, σχετικά με τον σεβασμό της εργατικής και κοινωνικής νομοθεσίας.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.39

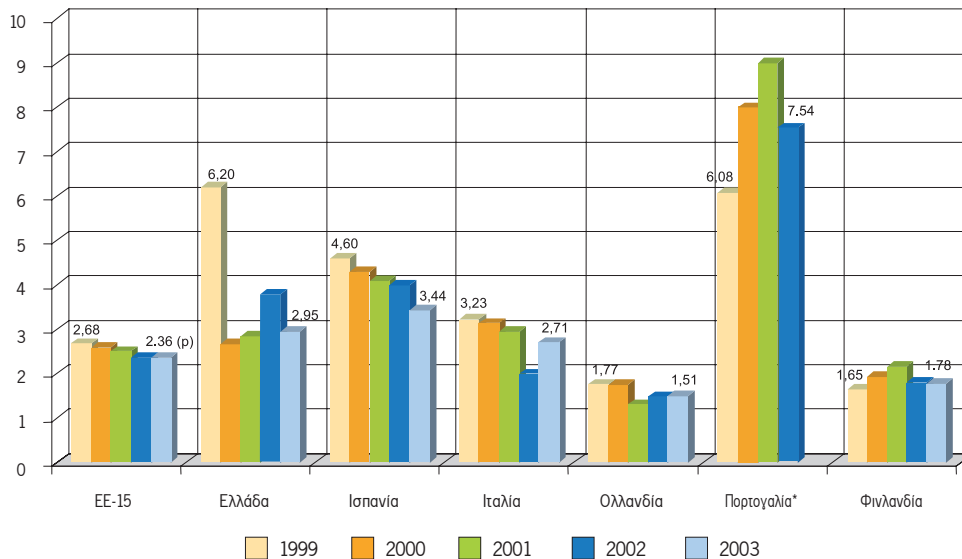
Σοβαρά ατυχήματα στην εργασία
(συχνότητα ατυχημάτων ανά 100 χιλιάδες εργαζόμενους)

* Δεν υπάρχει διαθέσιμη τιμή για το 2003 p: προσωρινή τιμή
Πηγή: Βάση Δεδομένων-Ενότητα V

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.40

Θανατηφόρα ατυχήματα στην εργασία (συχνότητα ατυχημάτων ανά 100 χιλιάδες εργαζόμενους)

* Δεν υπάρχει διαθέσιμη τιμή για το 2003 p: προσωρινή τιμή
Πηγή: Βάση Δεδομένων-Ενότητα V

3.3.3. Εκπαίδευση και δεξιότητες

Στη συγκριτική αξιολόγηση, σε σχέση με ανταγωνίστριες χώρες και το μέσο όρο της Ε.Ε., η Ελλάδα εμφανίζεται να υστερεί στις δαπάνες για την εκπαίδευση, τόσο σε απόλυτα μεγέθη (ετήσια δαπάνη ανά μαθητή), όσο και σε σχετικούς όρους (δημόσια δαπάνη σε εκπαιδευτικούς οργανισμούς ως ποσοστό % του ΑΕΠ). Το πρόβλημα εμφανίζεται ιδιαίτερα έντονο στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Οι ιδιωτικές δαπάνες, σε σχέση με πολλές άλλες χώρες, είναι και αυτές γενικά περιορισμένες.

Ο αριθμός των μαθητών στη χώρα μας βρίσκεται σε καλή αναλογία προς το διδακτικό προσωπικό (Διάγραμμα 3.44), ενώ ταυτόχρονα κατέχουν καλή ανταγωνιστική θέση ως προς τη γνώση ξένων γλωσσών, ένα στοιχείο που αναδεικνύεται σημαντικό στην παγκοσμιοποιημένη οικονομία. Όμως, σύμφωνα με μελέτες διεθνών οργανισμών,⁸ υστερούν σε γνωστικά αντικείμενα των θετικών επιστημών και των Μαθηματικών, καθώς και σε ικανότητα λύσης

προβλημάτων που στηρίζονται σε αυτές τις γνώσεις, στοιχεία απαραίτητα για να παρακολουθήσουν την εξέλιξη των νέων τεχνολογιών και να αξιοποιήσουν αποτελεσματικά τις δυνατότητες που προσφέρουν.

Η χαμηλή επίδοση ως προς τα εφόδια που παρέχει η βασική εκπαίδευση δεν εξισορροπείται με τη διά βίου εκπαίδευση, ενώ οι επιχειρήσεις δεν καλύπτουν το κενό της κατάρτισης με συμμετοχές σε προγράμματα κατάρτισης. Ιδιαίτερα χαμηλά είναι και τα ποσοστά κατάρτισης των ανέργων, με ό,τι αυτό συνεπάγεται για τη δυνατότητα επανένταξής τους στην αγορά εργασίας.

(α) Δημόσια δαπάνη στην εκπαίδευση (% του ΑΕΠ)

Λόγω του χαρακτήρα της εκπαίδευσης, σε πολλές χώρες το κράτος έχει σημαντικό ρόλο στη δημιουργία και μετάδοση της γνώσης, που αποτελεί κρίσιμο παράγοντα για την ανταγωνιστικότητα. Η επένδυση σε ανθρώπινο κεφάλαιο συνδέεται άμεσα με την οικονομική ανάπτυξη και τη

8. OECD, (2005). Economic Policy Reforms: Going for Growth.

δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Η ανάγκη αυτή απαιτεί τη διάθεση δημοσίων δαπανών για σημαντικές επενδύσεις στα εθνικά συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης. Η επένδυση κοινωνικών πόρων στην εκπαίδευση στηρίζεται στην υπόθεση ότι με τον τρόπο αυτό αυξάνεται η παραγωγικότητα, ενώ, με την ποιοτική βελτίωση του ανθρώπινου κεφαλαίου, επηρεάζονται οι αμοιβές και η ευημερία.

Το 2002 δαπανήθηκε στην Ελλάδα, ως δημόσια δαπάνη, το 3,96% του ΑΕΠ για την εκπαίδευση, ποσοστό το οποίο, παρόλο που αυξάνεται, υστερεί ακόμα σημαντικά τόσο σε σχέση με τον μέσο όρο της Ε.Ε. όσο και των άλλων χωρών ίδιας δυναμικότητας και ανταγωνιστικής ικανότητας. Παρατηρείται μεν σταδιακή αύξηση του ποσοστού αυτού, από περίπου 3,5% το 1998 σε περίπου 4% το 2002, καλείται ωστόσο να καλύψει ακόμη μεγάλο κενό προκειμένου να προσεγγίσει τον ευρωπαϊκό μέσο όρο (Ε.Ε.-25, 5,22%) και την «πρωταθλήτρια» Φινλανδία (6,39%). Επίσης, στη χώρα μας οι δημόσιες δαπάνες για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση βρίσκονται σχεδόν στον μέσο όρο της Ε.Ε. (Ε.Ε.-25: 1,15% του ΑΕΠ), οι δημόσιες δαπάνες για την τριτοβάθμια εκπαίδευση

(1,28%) λίγο πάνω από τον μέσο όρο της Ε.Ε. (Ε.Ε.-25: 1,14%), ενώ αντίθετα οι δαπάνες για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση υστερούν σημαντικά (Ε.Ε.-25, 2,4%, Ελλάδα, 1,39%) (βλέπε Παράρτημα και Διάγραμμα 3.41).

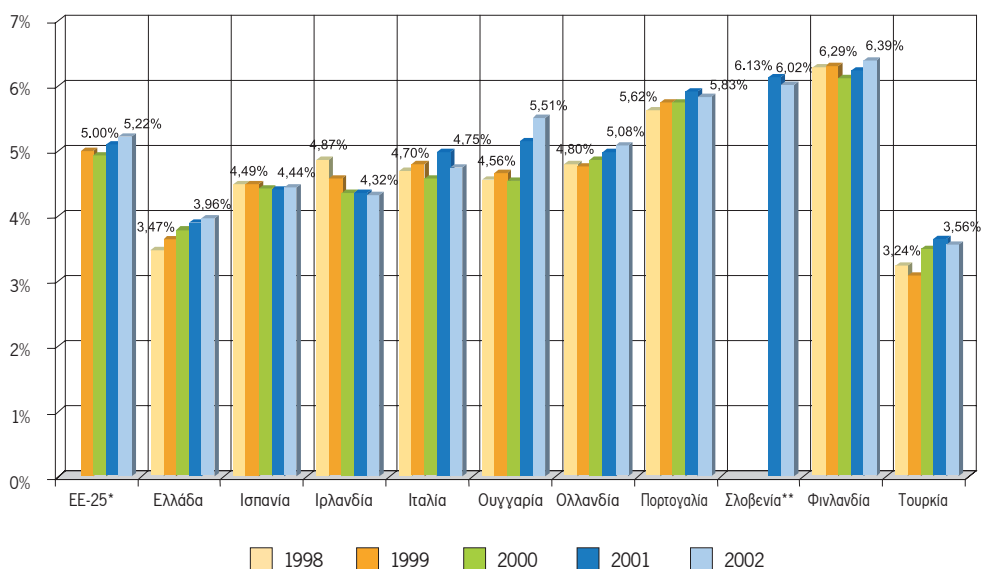
(β) Ιδιωτική και δημόσια δαπάνη στην εκπαίδευση

Στη μετάβαση προς την οικονομία της γνώσης, η συμμετοχή στην εκπαιδευτική διαδικασία αποτελεί ολοένα και σημαντικότερο παράγοντα για την εύρεση εργασίας. Επίσης, στην πορεία αυτή είναι φυσικό να δημιουργούνται «κενά προσφοράς» από τον δημόσιο τομέα. Για το λόγο αυτό τα άτομα είναι διατεθειμένα να επωμιστούν ιδιωτικό κόστος, όταν οι δημόσιοι πόροι που διατίθενται δεν είναι επαρκείς, με σκοπό να βελτιώσουν αφενός τη θέση τους στην αγορά εργασίας και αφετέρου τα μελλοντικά τους εισοδήματα.

Το ιδιωτικό και το δημόσιο μερίδιο των σχετικών δαπανών συνυπολογίζεται στο ποσοστό των συνολικών δαπανών για εκπαίδευση που χρηματοδοτείται από ιδιωτικούς και δημό-

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.41

Δημόσια δαπάνη στην εκπαίδευση (ως ποσοστό % του Α.Ε.Π.)

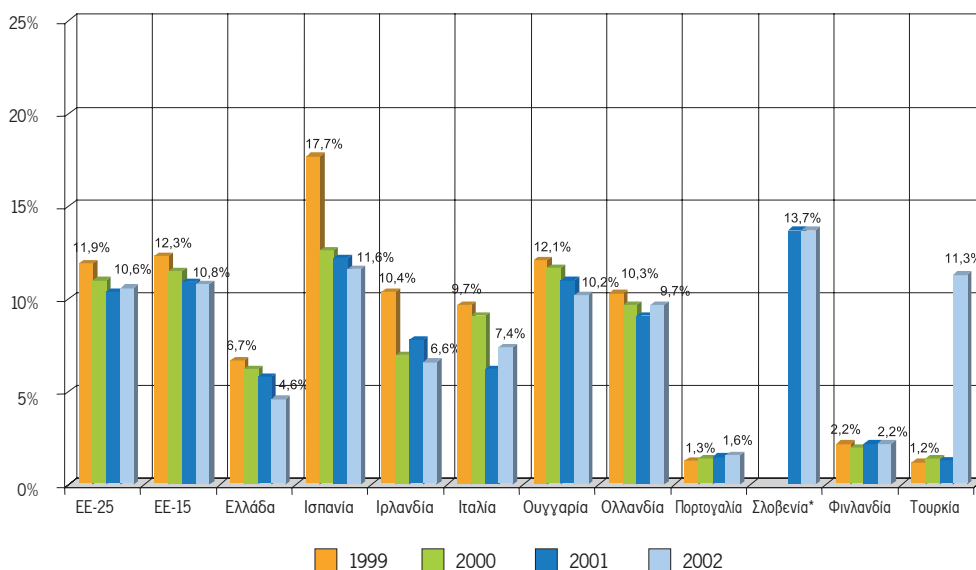
* δεν υπάρχει διαθέσιμη τιμή για το 1998

**δεν υπάρχουν διαθέσιμες τιμές πριν το 2001

Πηγή: Βάση Δεδομένων-Ενότητα VI

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.42

Ποσοστό ιδιωτικής χρηματοδότησης της εκπαίδευσης
(ως ποσοστό % της συνολικής χρηματοδότησης των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων)

* Δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για προηγούμενα έτη
Πηγή: Βάση Δεδομένων-Ενότητα VI

σιους πόρους. Στην τελική δημόσια δαπάνη περιλαμβάνονται οι άμεσες δαπάνες προς τα εκπαιδευτικά ιδρύματα. Παράλληλα, στην τελική ιδιωτική δαπάνη περιλαμβάνονται διδάκτρα και άλλες ιδιωτικές πληρωμές προς εκπαιδευτικά ιδρύματα. Αντίθετα, δεν συμπεριλαμβάνεται το ιδιωτικό κόστος για φροντιστήρια, αγορά εγχειριδίων και γραφικής ύλης και κυρίως, προκειμένου για την ανώτατη εκπαίδευση, δεν περιλαμβάνονται το κόστος διαβίωσης του φοιτητή και το διαφυγόν εισόδημά του (κόστος ευκαιρίας).

Στην Ελλάδα το ποσοστό της ιδιωτικής χρηματοδότησης της εκπαίδευσης ήταν το 2002 το 4,6% του συνόλου των δαπανών. Το ποσοστό αυτό είναι από τα χαμηλότερα της Ε.Ε. (Ε.Ε.-25, 10,6%). (Διάγραμμα 3.42).

(γ) Ετήσια δαπάνη ανά μαθητή/φοιτητή δημόσιου εκπαιδευτικού ιδρύματος

(€ σε ισοδύναμα αγοραστικής δύναμης, PPS)

Η δαπάνη ανά μαθητή/φοιτητή αποτελεί ένδειξη της ποιό-

τητας της παρεχόμενης εκπαίδευσης και της γενικής αποτελεσματικότητας του εκπαιδευτικού συστήματος. Υπολογίζεται ως ο λόγος της συνολικής δαπάνης προς τον αριθμό των εγγεγραμμένων μαθητών. Για λόγους σύγκρισης του κόστους ανά μαθητή σε διακρατικό επίπεδο, κρίνεται σκόπιμο το κόστος να εκφραστεί σε συγκρίσιμες μονάδες ισοδύναμης αγοραστικής δύναμης.

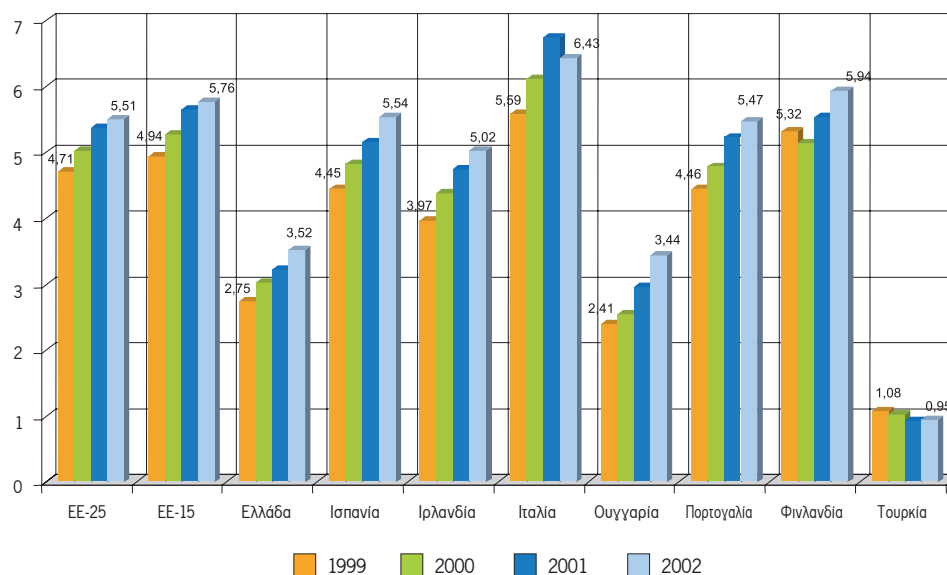
Στην Ελλάδα η ετήσια κατά κεφαλήν δαπάνη για εκπαίδευση είναι ιδιαίτερα χαμηλή, τοποθετώντας τη χώρα στην προτελευταία θέση συγκριτικά με τις άλλες υπό εξέταση χώρες, ενώ την υψηλότερη θέση καταλαμβάνει η Ιταλία. Θετικό στοιχείο αποτελεί η διαρκής αύξηση των δαπανών κατά την υπό εξέταση περίοδο, η οποία είναι εμφανής και στο Διάγραμμα 3.43.

(δ) Αναλογία μαθητών προς διδακτικό προσωπικό

Ο λόγος διδασκόμενων προς διδάσκοντες αποτελεί και αυτός, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, δείκτη ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών εκπαίδευσης. Παράλληλα, ο δείκτης

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.43

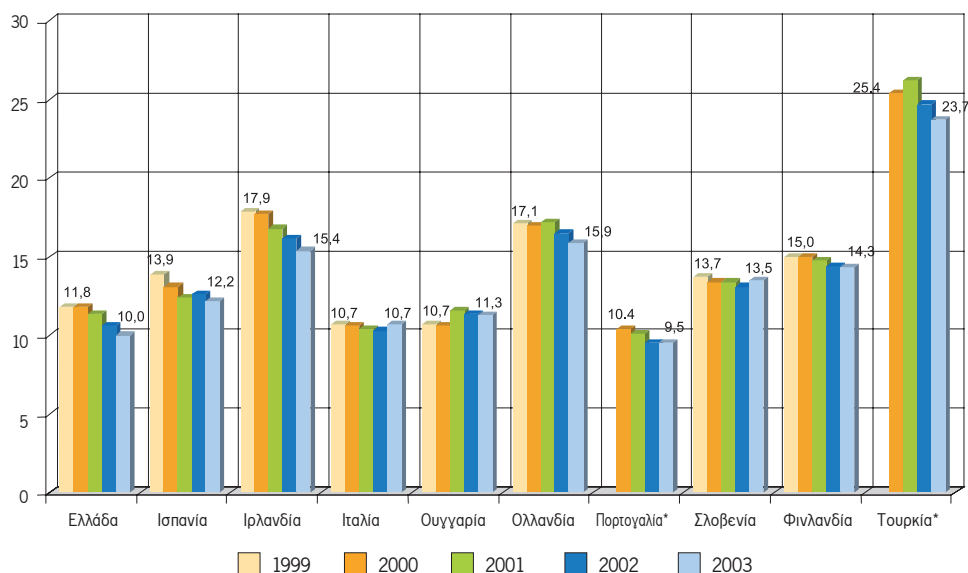
Ετήσια δαπάνη ανά μαθητή/φοιτητή δημόσιου εκπαιδευτικού ιδρύματος (σε χιλιάδες ευρώ ισοδύναμων αγοραστικής δύναμης)

Πηγή: Βάση Δεδομένων-Ενότητα VI

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.44

Αναλογία μαθητών προς διδακτικό προσωπικό στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση

* Δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για το 1999

Πηγή: Βάση Δεδομένων-Ενότητα VI

αυτός μπορεί να απεικονίσει την κατάσταση στην αγορά εργασίας των εκπαιδευτικών. Ένας χαμηλός λόγος διδασκόμενων/διδάσκοντες έχει διπλό αποτέλεσμα. Αφενός η διδασκαλία είναι καλύτερης ποιότητας και αφετέρου τα σχολεία στελεχώνονται με ικανοποιητικό αριθμό εκπαιδευτικών.

Στην Ελλάδα η αναλογία μαθητών προς διδακτικό προσωπικό είναι ευνοϊκή. Το 2003, η χώρα κατατάσσεται στη δεύτερη θέση μετά την Πορτογαλία και σε σαφώς ανώτερο επίπεδο έναντι του μέσου όρου της Ε.Ε.-15. Πάντως ο δείκτης αυτός δεν καταδεικνύει εξ ορισμού και την ποιότητα της παρεχόμενης εκπαίδευσης και θα πρέπει να αξιολογηθεί σε συνδυασμό με άλλους δείκτες (Διάγραμμα 3.44.).

(ε) Μέσος αριθμός ξένων γλωσσών που κατέχονται ανά μαθητή

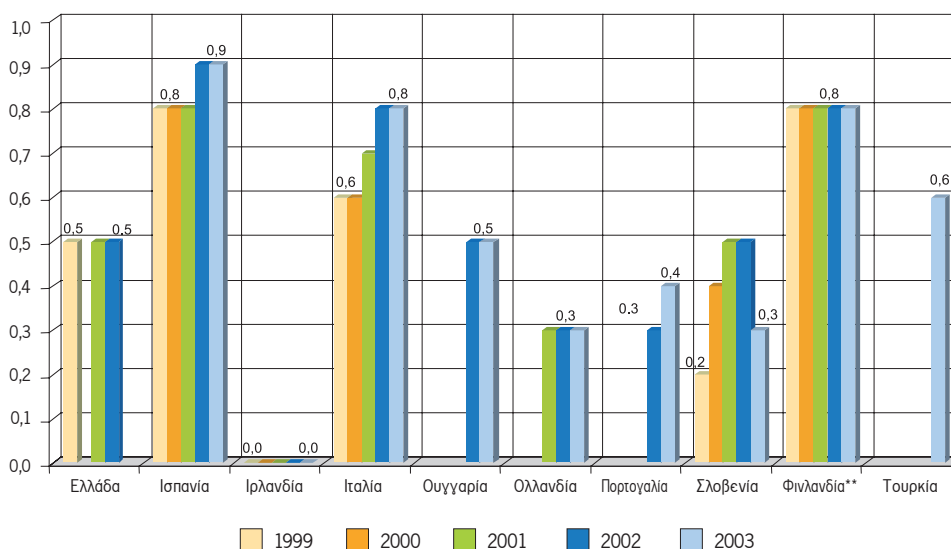
Η παγκοσμιοποίηση των αγορών, η πολυεθνική οργάνω-

ση των επιχειρήσεων η αλληλεπίδραση και αλληλεξάρτηση των κοινωνιών και των πολιτισμών καθώς και η προώθηση της συνεργασίας σε διακρατικό επίπεδο αυξάνουν την ανάγκη εκμάθησης ξένων γλωσσών. Η διαμόρφωση ανθρώπινου κεφαλαίου με τέτοιου είδους δεξιότητες έχει ως στόχο την καλύτερη διαχείριση θεμάτων που αφορούν τη συνεργασία στη διεθνή αγορά και την αποτελεσματικότερη ένταξη της ελληνικής οικονομίας και των επιχειρήσεων στο διεθνές περιβάλλον (στοιχείο που κατατάσσεται μεταξύ των ενδιάμεσων αποτελεσμάτων της ανταγωνιστικότητας).

Η Ελλάδα έχει χαμηλή εκκίνηση στην εκμάθηση ξένων γλωσσών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, αλλά σημαντικές επιδόσεις στη δευτεροβάθμια. Βασική συμβολή στην εξέλιξη αυτή έχει η δομή του προγράμματος μαθημάτων στα σχολεία, καθώς η ξένη γλώσσα αποτελεί μάθημα υποχρεωτικής παρακολούθησης (Διαγράμματα 3.45 και 3.46.).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.45

Μέσος αριθμός ξένων γλωσσών που κατέχονται ανά μαθητή της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης*

* Ως "ξένες γλώσσες" αναφέρονται οι γλώσσες που είναι διαφορετικές από την ομιλούμενη. Στην Ιρλανδία ωστόσο, τα Ιρλανδικά (τοπική διάλεκτος) δεν θεωρείται ξένη γλώσσα. Δίνονται όλες οι διαθέσιμες τιμές για την περίοδο 1999 - 2003

** Τα φινλανδικά θεωρούνται ξένη γλώσσα αν δεν είναι η γλώσσα διδασκαλίας

Πηγή: Βάση Δεδομένων-Ενότητα VI

Αυτό αποδίδεται και στον εξωστρεφή προσανατολισμό των νέων στο στάδιο σπουδών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, λαμβάνοντας υπόψη ότι ένας μεγάλος αριθμός φοιτητών ολοκληρώνει τις σπουδές του πραγματοποιώντας τον τριτοβάθμιο κύκλο εκπαίδευσης στο εξωτερικό.

(στ) Διά βίου εκπαίδευση

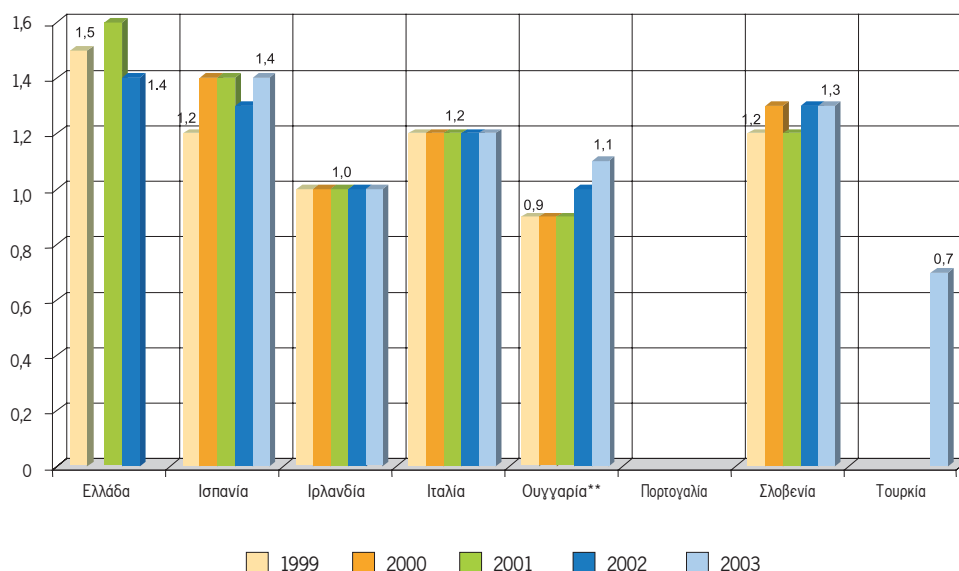
Η ταχεία μεταβολή του περιεχομένου των γνωστικών αντικειμένων επιβάλλει τη σύνδεση της εκπαίδευσης με την παραγωγική διαδικασία, ώστε να υπάρξει αμφίδρομη και συνεχώς τροφοδοτούμενη σχέση μεταξύ εργασίας και κατάρτισης, κυρίως πάνω σε νέες τεχνολογίες. Η αυξανόμενη αυτή ευελιξία που απαιτείται στην εργασία και τις αγορές υποδεικνύει ότι η εκμάθηση πρέπει να είναι διαρκής. Η κατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού οδηγεί

σε αύξηση της παραγωγικότητας των εργαζομένων και σε αύξηση των αμοιβών.

Στη χώρα μας η διά βίου εκπαίδευση δεν είναι ιδιαίτερα διαδεδομένη, ενώ κατέχουμε το χαμηλότερο ποσοστό έναντι των υπολοίπων προς εξέταση χωρών (2% το 2004 έναντι 9,9% του μέσου ευρωπαϊκού όρου, Ε.Ε.-25) (Διάγραμμα 3.47). Παρά το γεγονός ότι κατά τα τελευταία χρόνια το ποσοστό αυτό είναι οριακά βελτιωμένο έναντι των προηγούμενων ετών, η Ελλάδα απέχει ακόμα σημαντικά από τα αντίστοιχα ποσοστά των υπολοίπων κρατών και της Ε.Ε.. Κρίνεται αναγκαίο να δοθούν κίνητρα στις επιχειρήσεις αλλά και στους εργαζομένους για τη διοργάνωση εκπαιδευτικών προγραμμάτων, ώστε να καθίσταται εμφανής η αναγκαιότητα της περαιτέρω εκπαίδευσής τους και για το ατομικό τους όφελος (π.χ. εξέλιξη στο χώρο εργασίας).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.46

Μέσος αριθμός ξένων γλωσσών που κατέχονται ανά μαθητή της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης*

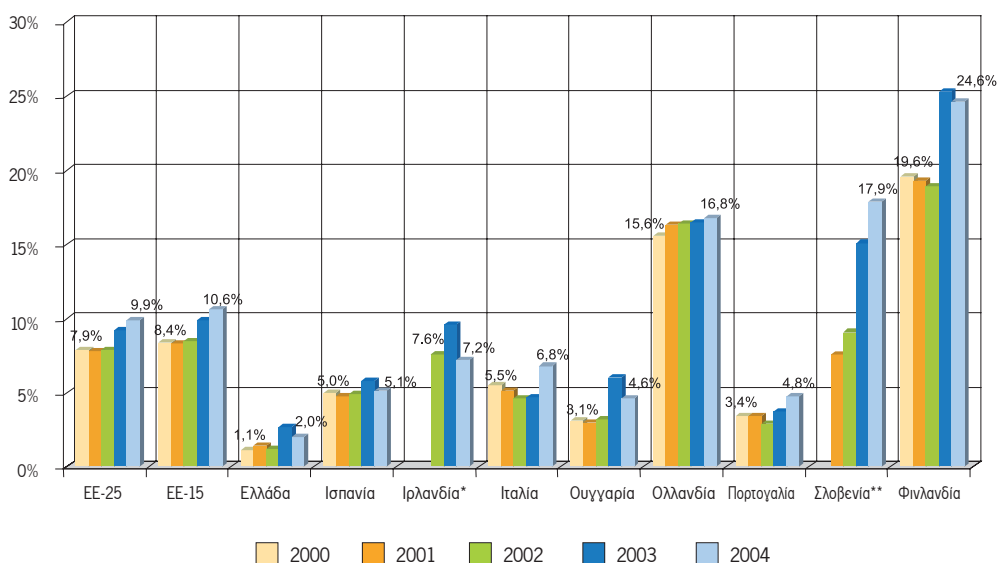
* Ως "ξένες γλώσσες" αναφέρονται οι γλώσσες που είναι διαφορετικές από την ομιλούμενη. Στην Ιρλανδία ωστόσο, τα Ιρλανδικά (τοπική διάλεκτος) δεν θεωρείται ξένη γλώσσα. Δίνονται όλες οι διαθέσιμες τιμές για την περίοδο 1999 - 2003

** Στους υπολογισμούς λαμβάνονται υπ' όψη και οι μαθητές της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης

Πηγή: Βάση Δεδομένων-Ενότητα VI

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.47

Δια βίου εκπαίδευση - Ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 25-64 που συμμετέχει στο εκπαιδευτικό σύστημα

* δεν υπάρχουν διαθέσιμες τιμές πριν το 2002

**δεν υπάρχουν διαθέσιμες τιμές πριν το 2001

Πηγή: Βάση Δεδομένων-Ενότητα VI

(ζ) Συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση

Η μετάβαση στην οικονομία της γνώσης σημαίνει δυναμική προσαρμογή των επιχειρήσεων στα νέα δεδομένα της παγκόσμιας οικονομίας, όπου οι άνθρωποι και γνωστικοί πόροι είναι καθοριστικοί. Το εκπαιδευτικό σύστημα και το σύστημα αρχικής κατάρτισης, όσο καλά προσαρμοσμένο και αν είναι στις νέες συνθήκες, δεν μπορεί να παρέχει στους νέους / εργαζόμενους τα εφόδια εκείνα που είναι σημαντικά στο χώρο εργασίας, ενώ η συνεχιζόμενη διά βίου εκπαίδευση και κατάρτιση δεν έχει επεκταθεί σε βαθμό ώστε να καλύπτει τις ελλείψεις του ανθρώπινου δυναμικού σε εξειδικευμένες γνώσεις και δεξιότητες, που ανταποκρίνονται στις αλλαγές οι οποίες συνετελούνται στην τεχνολογία και την οργάνωση της παραγωγής.

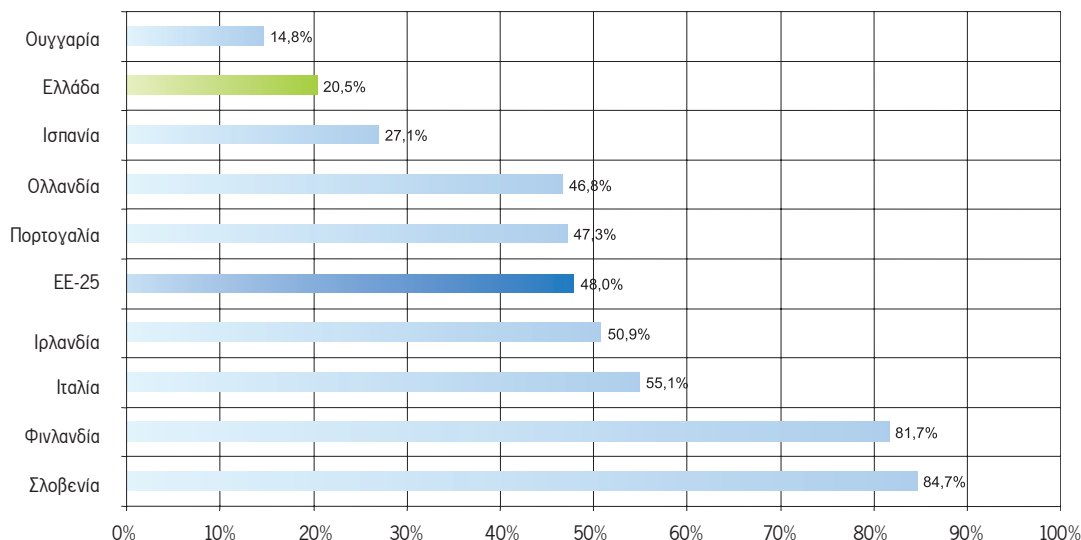
Στο πλαίσιο αυτό, και με δεδομένη τη διαφοροποίηση της στρατηγικής και των αναγκών των επιχειρήσεων σε ανθρώπινους πόρους, δημιουργείται η αναγκαιότητα της συ-

νεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης, εντός ή εκτός των δομών των επιχειρήσεων. Η συμμετοχή στα προγράμματα αυτά αναβαθμίζει τα ουσιαστικά (αλλά και τα τυπικά) προσόντα και τις δεξιότητες των εργαζομένων και το ρόλο τους εντός της επιχείρησης.

Στη χώρα μας η συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση δεν είναι ιδιαίτερα διαδεδομένη, ενώ κατέχουμε τη δεύτερη χαμηλότερη επίδοση έναντι των υπολοίπων προς εξέταση χωρών (20,5% το 2004 έναντι 48,8% του μέσου ευρωπαϊκού όρου, Ε.Ε.-25), (Διάγραμμα 3.48.).

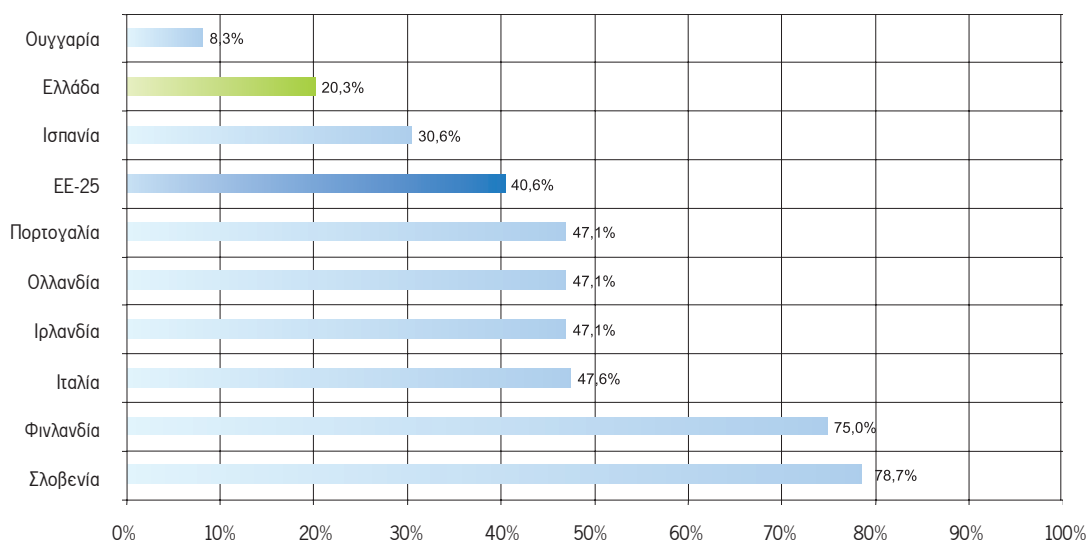
(η) Καταρτιζόμενοι άνεργοι

Στο πλαίσιο των διαρθρωτικών αλλαγών και αναδιάρθρωσης των επιχειρήσεων, θέσεις εργασίας χάνονται και νέες θέσεις δημιουργούνται. Συνήθως οι νέες θέσεις απαιτούν νέα ουσιαστικά και τυπικά προσόντα, στα οποία οι εργαζόμενοι θα πρέπει να ανταποκριθούν. Η πραγματικότητα αυτή μπορεί σε πολλές περιπτώσεις να είναι δυ-

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.48**Συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση - Ποσοστό των απασχολούμενων που συμμετέχει σε εκπαιδευτικές δραστηριότητες και προγράμματα κατάρτισης***

* στοιχεία για το 2003

Πηγή: Βάση Δεδομένων-Ενότητα VI

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.49**Καταρτιζόμενοι άνεργοι - Ποσοστό των ανέργων που συμμετέχει σε εκπαιδευτικές δραστηριότητες και προγράμματα κατάρτισης***

* στοιχεία για το 2003

Πηγή: Βάση Δεδομένων-Ενότητα VI

σάρεστη για τους πολίτες που μένουν άνεργοι, ιδιαίτερα σε μεγάλες ηλικίες. Η συμμετοχή των ανέργων σε προγράμματα κατάρτισης και σε εκπαιδευτικές δραστηριότητες που αναβαθμίζουν τα τυπικά και ουσιαστικά προσόντα συμβάλλουν ουσιαστικά στη δυνατότητά τους για επανένταξη στην αγορά εργασίας.

Στη χώρα μας η κατάρτιση των ανέργων είναι αρκετά περιορισμένη. Στη συγκριτική αξιολόγηση κατέχουμε τη δεύτερη χαμηλότερη επίδοση έναντι των υπολοίπων προς εξέταση χωρών (20,3% το 2003, έναντι 40,6% του μέσου ευρωπαϊκού όρου, Ε.Ε.-25), (Διάγραμμα 3.49.).

3.3.4 Έρευνα και Ανάπτυξη

Η επίδοση της χώρας μας στην Έρευνα και Ανάπτυξη δεν συμβαδίζει με τις επιδόσεις της στο βαθμό αύξησης του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος. Σε όλους τους παραπάνω δείκτες καταγράφει χαμηλή κατάταξη με πολλά αρ-

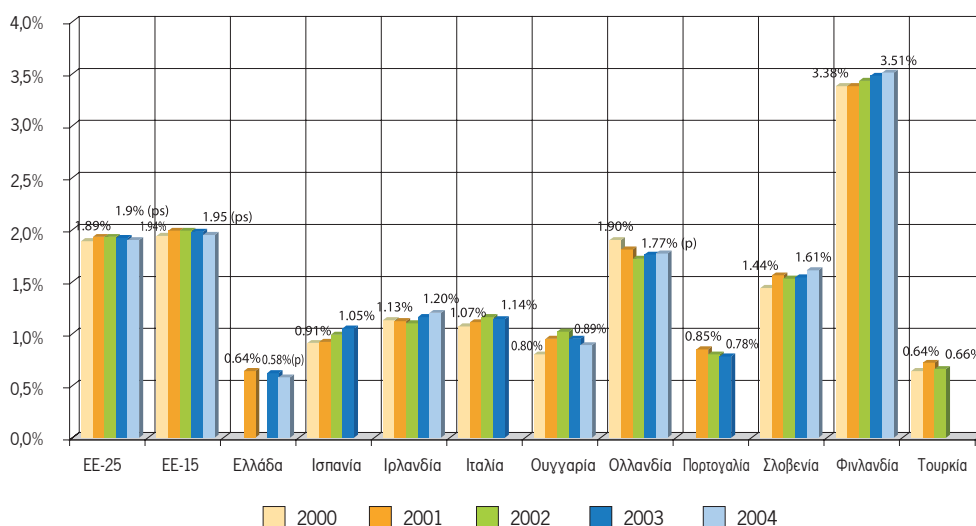
νητικά και λίγα θετικά στοιχεία. Παρά το ότι ξεκινά από πολύ χαμηλά επίπεδα και θα έπρεπε να είχε ρυθμούς βελτίωσης πιο υψηλούς από άλλες χώρες, εντούτοις υστερεί και στο ρυθμό σύγκλισης. Πιο συγκεκριμένα, παρατηρούμε τα εξής:

(α) Επενδύσεις σε Ε&Α

Οι δαπάνες για Έρευνα και Ανάπτυξη ως ποσοστό του ΑΕΠ είναι στην Ελλάδα πολύ χαμηλές (Διάγραμμα 3.50), γεγονός που δημιουργεί προβληματισμό για το μέλλον. Είναι ενδεικτικό ότι βρίσκονται κάτω ακόμα και από τα επίπεδα της Τουρκίας, η οποία προχωρεί με ταχύτερο ρυθμό αύξησης από ό,τι η χώρα μας (ΟΟΣΑ, Έκθεση για την Ελλάδα, 2005). Το χάσμα που πρέπει να καλυφθεί είναι επομένως μεγάλο. Φαίνεται ότι είναι αδύνατον να φτάσει τους στόχους της Ε.Ε. για δαπάνες Ε&Α 3% επί του ΑΕΠ μέχρι το 2010 (Συμβούλιο Βαρκελώνης). Η σύγκλιση προβάλλει πλέον ως ένας στόχος για το απώτερο μέλλον.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.50

Ακαθάριστη εθνική δαπάνη σε έρευνα και ανάπτυξη (ποσοστό % του Α.Ε.Π.)*

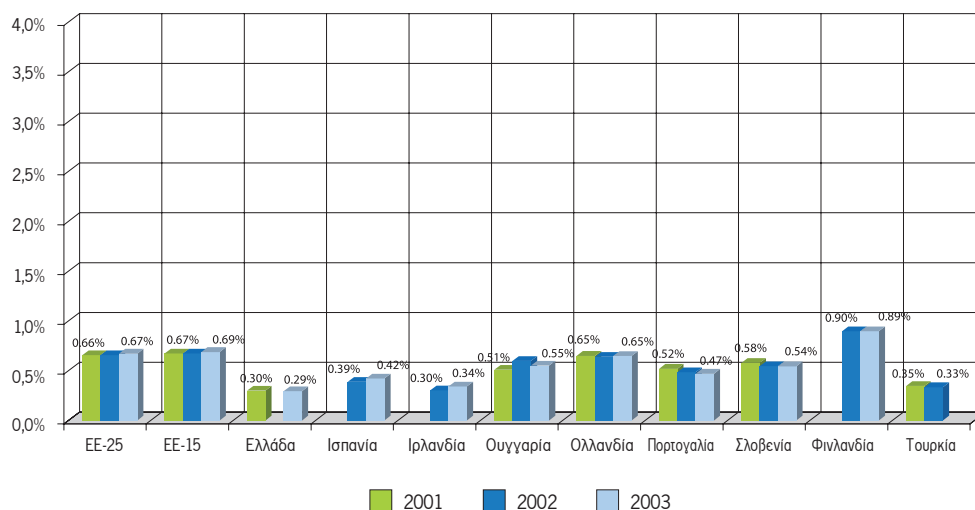
* Δίνονται όλες οι διαθέσιμες τιμές για την περίοδο 2000-2004

ps: προσωρινή εκτίμηση, p: προσωρινή τιμή

Πηγή: Βάση Δεδομένων-Ενότητα VIII

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.51

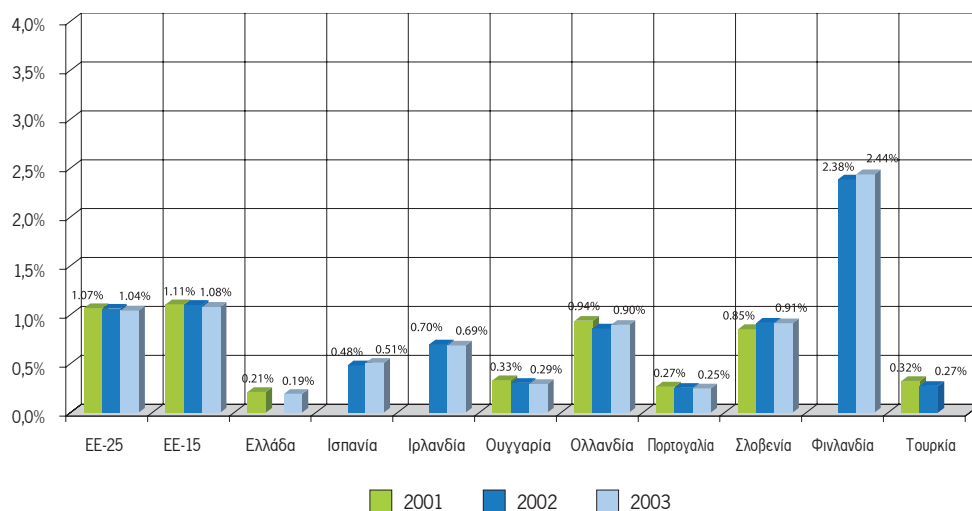
Δημόσιες δαπάνες σε έρευνα και ανάπτυξη (ποσοστό % του Α.Ε.Π.)*

* Δίνονται οι τιμές που μπορούσαν να υπολογιστούν για την περίοδο 2001-2003
Πηγή: Βάση Δεδομένων-Ενότητα VIII

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.52

Δαπάνες του τομέα των επιχειρήσεων σε έρευνα και ανάπτυξη (ποσοστό % του Α.Ε.Π.)*

* Δίνονται οι τιμές που μπορούσαν να υπολογιστούν για την περίοδο 2001-2003
Πηγή: Βάση Δεδομένων-Ενότητα VIII

Το μεγαλύτερο μέρος της δραστηριότητας Ε&Α χρηματοδοτείται από δημόσιες δαπάνες (0,29% του ΑΕΠ – Διάγραμμα 3.51). Αν αναλύσει κανείς τις επιμέρους δραστηριότητες, θα διαπιστώσει μια συγκριτικά καλή συμμετοχή των πανεπιστημίων στα ευρωπαϊκά προγράμματα Ε&Τ. Όλοι οι άλλοι τομείς υστερούν.

Ο τομέας των επιχειρήσεων υστερεί δραματικά (0,20% του ΑΕΠ – Διάγραμμα 3.52), παρά τα ισχυρά φορολογικά κίνητρα για τις σχετικές δαπάνες. Ενώ, σε επίπεδο Ε.Ε.-25, όπου οι δαπάνες για Ε&Α ανέρχονται στο 2% περίπου του ΑΕΠ, η αναλογία ιδιωτικών προς δημόσιες δαπάνες είναι περίπου 1/1, στην Ελλάδα, με 0,6% του Ε&Α επί του ΑΕΠ (βλ. Διάγραμμα 3.50), η αναλογία είναι, αντίθετα, 2/3. Σημειώνεται επίσης ότι οι ιδιωτικές δαπάνες για Ε&Α παρουσιάζουν υψηλό βαθμό συγκέντρωσης σε ένα μικρό μόνο αριθμό επιχειρήσεων, γεγονός που τις καθιστά εύαλτες σε αιφνίδιες μεταβολές της κατάστασης σε συγκεκριμένους κλάδους ή επιχειρήσεις. Τα ποσοστά συνολικά είναι τόσο χαμηλά, που δεν στηρίζουν την άποψη ότι οι επιχειρήσεις υστερούν διότι αναθέτουν την Ε&Α στα πανεπιστήμια, αντί να την πραγματοποιούν εσωτερικά. Εξάλλου η διασύνδεση επιχειρήσεων με ερευνητικά ιδρύματα είναι αδύναμη και αποτελεί τομέα όπου απαιτούνται βελτιώσεις.

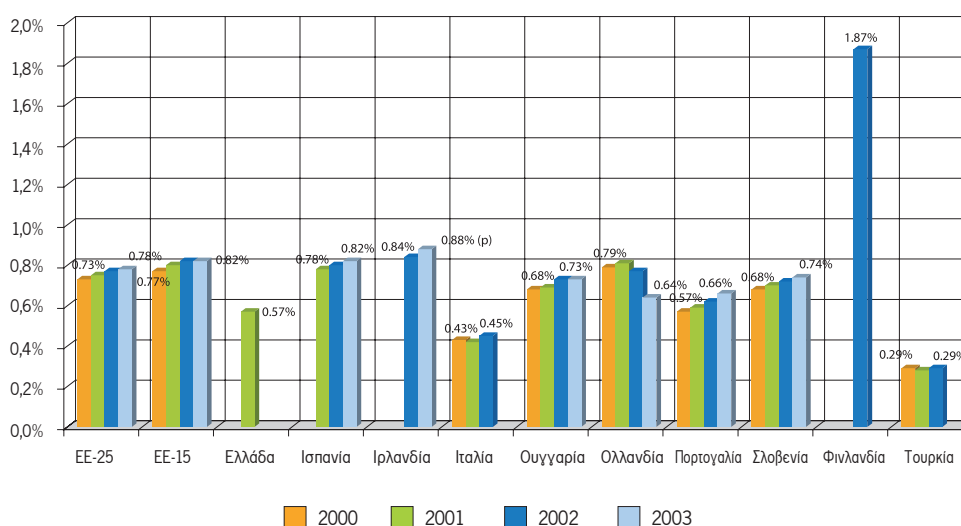
(β) Επενδύσεις στις τεχνολογίες επικοινωνιών & πληροφορικής

Η διείσδυση των ευρυζωνικών δικτύων στην Ελλάδα βρίσκεται ακόμη στα πρώτα εισαγωγικά στάδια (μόλις 3% του μέσου όρου της Ε.Ε.). Έτσι, οι νέες τεχνολογίες, αντί να δρουν ως οδηγοί καινοτομίας σε όλους τους κλάδους της οικονομίας, ελάχιστα συμβάλλουν σε αυτό. Ο αριθμός εγκατεστημένων γραμμών ADSL (ανά 100 άτομα) είναι επίσης εξαιρετικά χαμηλός: 0,20 γραμμές στην Ελλάδα, όταν το μέσο επίπεδο στην Ε.Ε.-25 είναι 7,60 και στις χώρες ηγέτες είναι: 12,1 στη Σουηδία και 11,0 στη Φινλανδία. Παράλληλα, το κόστος σύνδεσης είναι συγκριτικά υψηλό, παρά τη σημαντική μείωση τα τελευταία χρόνια. Είναι προφανές ότι η χώρα μας ακολουθεί τις εξελίξεις στο χώρο των τεχνολογιών επικοινωνιών με καθυστέρηση (Διάγραμμα 3.52).

Αντίθετα, οι συνολικές επενδύσεις στον κλάδο πληροφορικής και επικοινωνιών δείχνουν μια καλύτερη εικόνα. Οι δαπάνες για Ε&Π βρίσκονται στο 80% περίπου του μέσου όρου της Ε.Ε., αλλά ακολουθούν πτωτική πορεία. Η απα-

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.53

Ποσοστό ερευνητών στο συνολικό ενεργό πληθυσμό *

* Δίνονται όλες οι διαθέσιμες τιμές για την περίοδο 2000-2003

p: προσωρινή τιμή

Πηγή: Eurostat - Βάση Δεδομένων-Ενότητα VIII

σχόληση σε τομείς υψηλής τεχνολογίας είναι ακόμα εξαιρετικά χαμηλή (μόλις στο 30% της Ε.Ε.). Όμως οι επιδόσεις στην εκπαίδευση των νέων και στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι ικανοποιητικές και προσεγγίζουν το μέσο όρο της Ε.Ε. Τα στοιχεία αυτά, σε συνδυασμό με τις ευκαιρίες που προσφέρονται από το Γ' και το Δ' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης, συνιστούν θετικά στοιχεία για το μέλλον.

(γ) Ανθρώπινο δυναμικό επιστημόνων & ερευνητών

Το ποσοστό ερευνητών στον συνολικό ενεργό πληθυσμό πλησιάζει στο 70% περίπου του μέσου όρου της Ε.Ε.-15 (Διάγραμμα 3.53). Στο δείκτη αυτό η Ελλάδα υπερτερεί της Ιταλίας, ενώ βρίσκεται στα ίδια επίπεδα με την Πορτογαλία. Η Φινλανδία έχει τουλάχιστον τριπλάσια ποσοστά.

Στον αριθμό νέων διδασκόντων ηλικίας 25-34 ετών σε τομείς Επιστήμης & Τεχνολογίας υστερεί περισσότερο και βρίσκεται στο 1/3 του μέσου ευρωπαϊκού επιπέδου, ενώ

η Φινλανδία στις ηλικίες αυτές έχει 5 με 6 φορές περισσότερους διδάκτορες ανά χίλια άτομα (Διάγραμμα 3.54).

Η σαφής διαφορά επιπέδων και τάσεων που εμφανίζεται στους παραπάνω τρεις επιμέρους δείκτες αποτελεί για τη χώρα μας ένδειξη σοβαρής αναντιστοιχίας μεταξύ δυνατοτήτων και αξιοποίησής τους στους σχετικούς τομείς «αιχμής».

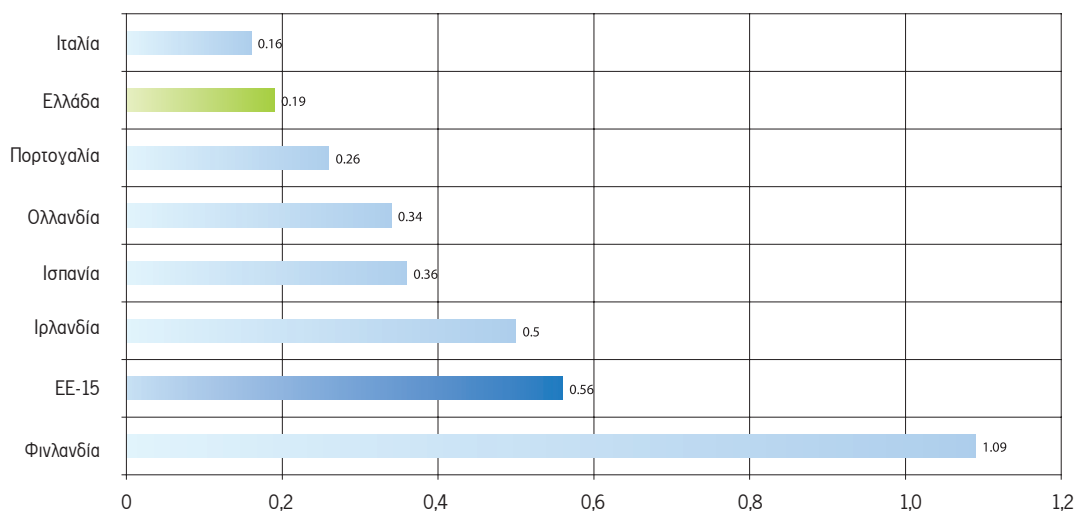
(δ) Παραγωγικότητα έρευνας και τεχνολογίας

Τα αποτελέσματα της δραστηριότητας Έρευνας & Τεχνολογίας της χώρας μπορούν να κριθούν από το «προϊόν» που παράγουν σε σχέση με τον πληθυσμό: επιστημονικές δημοσιεύσεις, αναφορές στις δημοσιεύσεις αυτές, πατέντες που έχουν καταχωρισθεί στα διεθνή γραφεία.

Στο δείκτη «αριθμός επιστημονικών δημοσιεύσεων ανά εκατομμύριο πληθυσμού», η Ελλάδα ξεπερνά την Πορτογαλία και το ποσοστό της αντιστοιχεί στο 82% του μέσου

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.54

Νέοι διδάκτορες ηλικίας 25-34 ετών σε επιστήμη και τεχνολογία (σε χίλια άτομα του συνολικού πληθυσμού ηλικίας 25-34 ετών)

ευρωπαϊκού επιπέδου (Ε.Ε.-25 Διάγραμμα 3.55). Η Φινλανδία υπερτερεί της Ελλάδας κατά 2,7 φορές. Στον αριθμό αναφορών ανά επιστημονική δημοσίευση η εικόνα είναι δυσμενέστερη. Η Ελλάδα βρίσκεται πιο κάτω από την Πορτογαλία και στο ήμισυ περίπου των ηγέτιδων χωρών στην Ευρώπη (Διάγραμμα 3.56).

Όσον αφορά τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας (πατέντες), το χάσμα με τις ηγέτιδες χώρες είναι πολύ μεγάλο. Η Ελλάδα έχει 8 περίπου αιτήσεις χορήγησης διπλώματος ευρεσιτεχνίας στο European Patent Office (ανά εκατομμύριο πληθυσμού), όταν ο μέσος όρος της Ε.Ε.-25 είναι 133, ενώ η Φινλανδία φθάνει το 311. Στο δείκτη αυτό η Πορτογαλία είναι πιο κάτω από την Ελλάδα (Διάγραμμα 3.57). Τα στοιχεία από τις απονομές διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας που χορήγησε το United States Patent and Trademark Office (USPTO) επιτείνουν τις διαφορές: Η Ελλάδα έχει 2 περίπου απονομές έναντι 60 του μέσου όρου της Ε.Ε.-25 και 158 της Φινλανδίας.

Ο χαμηλός αριθμός πατεντών πιθανόν εκφράζει τον προσανατολισμό της Ελλάδας σε εφαρμογές και υιοθέτηση

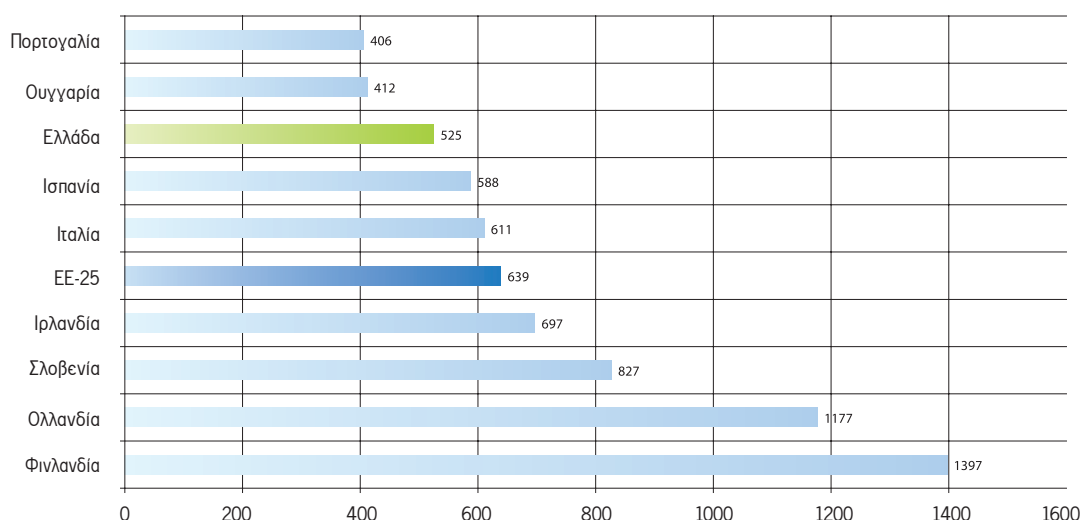
τεχνολογίας, παρά στη δημιουργία τεχνολογίας. Αυτό φαίνεται και από άλλες στατιστικές που αναφέρονται στον αριθμό νέων εμπορικών σημάτων και μη τεχνολογικών καινοτομιών (European Innovation Scoreboard, 2005). Και αυτό μπορεί να αποδοθεί και στον παραδοσιακά «εμπορικό» προσανατολισμό της χώρας.

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι η χώρα μας κατατάσσεται πολύ χαμηλά στην παραγωγή έρευνας και τεχνολογίας. Επίσης, δεν διαφαίνεται ουσιαστική τάση για σύγκλιση, παρά το ότι η χώρα μας ξεκινά από πολύ χαμηλά επίπεδα και για το λόγο αυτό θα έπρεπε να εμφανίζει ταχύτερους ρυθμούς αύξησης στους σχετικούς δείκτες.

Υπάρχουν βέβαια ορισμένα θετικά στοιχεία, όπως το επιστημονικό δυναμικό και οι δαπάνες για Τεχνολογίες Επικοινωνιών & Πληροφορικής, όπου πλησιάζουμε τα μέσα ευρωπαϊκά επίπεδα. Καταρχήν, τα στοιχεία αυτά πρέπει να ενισχυθούν και να βελτιωθούν ώστε να αποτελέσουν οδηγούς για τη δημιουργία ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος και σύγκλιση. Αυτό συνεπάγεται ενίσχυση των διδακτορικών

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.55

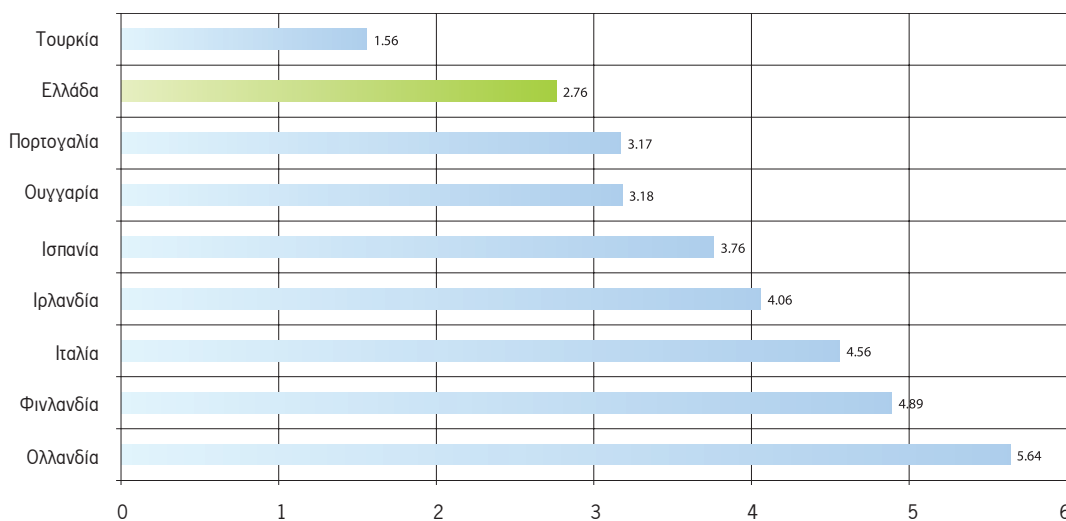
Αριθμός επιστημονικών δημοσιεύσεων ανά εκατομμύριο πληθυσμού

Πηγή: Βάση Δεδομένων-Ενότητα VIII

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.56

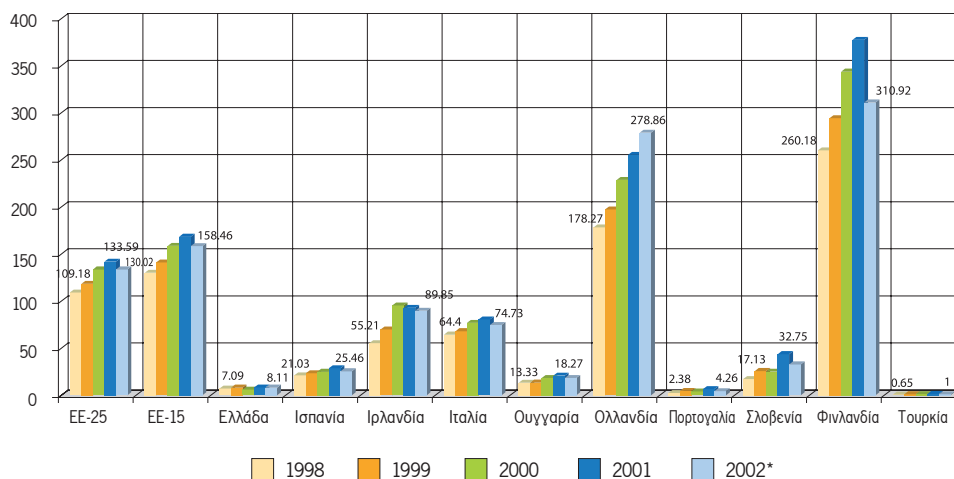
Αριθμός αναφορών ανά επιστημονική δημοσίευση (για την περίοδο 1998-2002)

Πηγή: Βάση Δεδομένων-Ενότητα VIII

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.57

Συνολικός αριθμός αιτήσεων χορήγησης διπλώματος ευρεσιτεχνίας στο European Patent Office (ανά εκατομμύριο πληθυσμού)

* Οι τιμές για το 2002 είναι προσωρινές
Πηγή: Βάση Δεδομένων-Ενότητα VIII

σπουδών, δημιουργία περιβάλλοντος ελκυστικού για νέους ερευνητές, ενίσχυση κέντρων εφαρμοσμένης έρευνας και σύνδεση των πανεπιστημίων με επιχειρήσεις, προώθηση εφαρμογής νέων τεχνολογιών, υποστήριξη νέων επιχειρηματικών πρωτοβουλιών υψηλών δυνατοτήτων.

Από τα παραπάνω, σε συνδυασμό με τα στοιχεία των δεικτών καινοτομίας, διαφαίνεται ένα μοντέλο για τη χώρα μας προσανατολισμένο (α) στην απόκτηση, απορρόφηση και διάχυση τεχνολογίας, (β) στην εφαρμογή της τεχνολογίας στις παραγωγικές διαδικασίες, και (γ) στην εισαγωγή μη τεχνολογικών βελτιώσεων. Οι ιδιαιτερότητες του μοντέλου αυτού πρέπει να αξιολογηθούν στο πλαίσιο των χαρακτηριστικών της ελληνικής οικονομίας και λαμβάνοντας υπόψη την υστέρηση που παρουσιάζεται σε βασική έρευνα.

3.3.5. Επιχειρηματικότητα – Επιχειρηματική καινοτομία

Από τη γενική παρατήρηση των τάσεων εξέλιξης της επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες, όπως αυτές έχουν καταχωρισθεί και αναλυθεί σε διάφορες πηγές, καθώς και από τη σχετική κατάταξη της χώρας, διαπιστώνουμε, συνοπτικά, τα εξής⁹:

- Η προδιάθεση για επιχειρηματικότητα (ο βαθμός δηλαδή στον οποίο η αυτοαπασχόληση επιλέγεται ως προτιμητέα κατεύθυνση επαγγελματικής αποκατάστασης) στους Έλληνες, ενώ το 2000 τοποθετείται στο 70%, το 2004 αυτή έχει περιοριστεί σημαντικά (αν και διατηρείται σε σχετικά υψηλά επίπεδα)
- Οι αυτοαπασχολούμενοι, ως ποσοστό του συνόλου των εργαζομένων, αποτελούν στην Ελλάδα το υψηλότερο ποσοστό μεταξύ όλων των χωρών, αν και το ποσοστό αυτό μειώνεται ελαφρά μεταξύ 2002 και 2003. Σημειώνεται ότι στο σύνολο των αυτοαπασχολούμενων, οι γυναίκες αποτελούν σχετικά χαμηλό ποσοστό και η θέση της Ελλάδας βρίσκεται χαμηλά στις σχετικές κατατάξεις. Παρ' όλα αυτά, μεταξύ 1995 και 2003 η κατάσταση σταδιακά βελτιώνεται
- Η «γεννητικότητα» επιχειρήσεων στην Ελλάδα το

2000-2001, έτος για το οποίο διαθέτουμε αξιόπιστα στοιχεία, οριακά υπερβαίνει το 10% (περίπου το 1/3 του αντίστοιχου ρυθμού για την Ευρωπαϊκή Ένωση) και τοποθετείται στο μέσον περίπου της σχετικής κατάταξης

- Σχετικά χαμηλή (και περίπου στο 1/3 του αντίστοιχου ποσοστού της Ευρωπαϊκής Ένωσης) είναι και η καθαρή μεταβολή του αριθμού των επιχειρήσεων στην Ελλάδα, όπως και η κινητικότητα των επιχειρήσεων (η οποία ορίζεται ως το άθροισμα «γεννήσεων» και «θανάτων» επιχειρήσεων). Ο δείκτης «κινητικότητα επιχειρήσεων» αποτελεί ένδειξη του επιχειρηματικού δυναμισμού σε μια οικονομία και της ταχύτητας προσαρμογής των επιχειρήσεων στις τεχνολογικές συνθήκες που μεταβάλλονται με ταχείς ρυθμούς

Και ενώ η απόσταση που διακρίνεται μεταξύ της ιδιαίτερα υψηλής προδιάθεσης των Ελλήνων για συμμετοχή σε επιχειρηματική δραστηριότητα και της αντίστοιχης προδιάθεσης των πολιτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (όπως εξάλλου και μεταξύ της δεύτερης και των ΗΠΑ) σε γενικές γραμμές διατηρείται, έχει ενδιαφέρον να παρατηρήσουμε ότι περαιτέρω ανάλυση των απαντήσεων σε σχετική πρόσφατη δημοσκόπηση στις χώρες της Ε.Ε. προσφέρει συμπληρωματικές ενδιαφέρουσες διαπιστώσεις¹⁰. Από τα αναλυτικά αποτελέσματα της έρευνας προκύπτει ότι, ενώ στην Ελλάδα εξακολουθεί να υπερέχει το ποσοστό εκείνων που εξετάζουν θετικά την προοπτική ίδρυσης επιχείρησης, το ποσοστό εκείνων που έχουν αρχίσει σχετικές διαδικασίες είναι συγκριτικά χαμηλότερο (έστω και οριακά) του αντίστοιχου της Ε.Ε.-15 και, επίσης, ότι διευρύνεται το ποσοστό των επιχειρηματιών του παρελθόντος που δεν ασκούν πλέον επιχειρηματική λειτουργία (για αυτό το τελευταίο σημειώνουμε επιπλέον ότι το 10% που δηλώνεται για την Ελλάδα είναι το υψηλότερο που σημειώνεται στην Ε.Ε.-15). Τα δύο τελευταία ευρήματα είναι συμβατά με διαπιστώσεις και άλλων ερευνών ότι ο αριθμός ιδρύσεων νέων επιχειρήσεων στην ελληνική οικονομία, αλλά και σε αρκετές άλλες ευρωπαϊκές χώρες, παρουσιάζει τα τελευταία χρόνια μείωση ή, στην καλύτερη περίπτωση, κάμψη στους ρυθμούς αύξησης.

9. Βλέπε π.χ. Ι. Χασσίδ, Α. Καραγιάννης – Η Επιχειρηματικότητα στην Ελληνική Οικονομία – Οικονομική και Κοινωνική Προσέγγιση (Interbooks, 1999)
10. European Commission, Flash Eurobarometer No. 160, June 2004

Οι παραπάνω ενδείξεις συμπληρώνονται και από τη διαπίστωση ότι το ποσοστό αυτών οι οποίοι τάχθηκαν υπέρ της αυτοαπασχόλησης, απαντώντας σε ερώτηση για το κατά πόσον θα επέλεγαν την αυτοαπασχόληση ή, αντίθετα, την εξαρτημένη εργασία ως κατεύθυνση επαγγελματικής αποκατάστασης, ήταν 52% για την Ελλάδα (σε σύγκριση με 46% στην Ε.Ε.-15). Το ποσοστό για την Ελλάδα είναι το 5ο υψηλότερο στην Ε.Ε.-15, αφού προηγούνται, κατά φθίνουσα σειρά, η Πορτογαλία (62%), η Ιρλανδία (58%), η Ισπανία (56%) και η Ιταλία (55%). Ταυτόχρονα όμως προκύπτει ότι το ελληνικό ποσοστό προδιάθεσης για αυτοαπασχόληση εμφανίζει το 2004 μείωση κατά 18 ολόκληρες ποσοστιαίες μονάδες σε σύγκριση με το 2000, ενώ στην Ε.Ε.-15 η μείωση είναι μόνο 6 ποσοστιαίες μονάδες. Ως συνέπεια αυτών των μεταβολών η Ελλάδα υποβαθμίστηκε την περίοδο 2000-2004 από την 1η στην 5η θέση.

Άλλη πρόσφατη ελληνική έρευνα, που αφορά όμως μόνο επιχειρήσεις ΑΕ και ΕΠΕ, καταλήγει ότι, ο αριθμός νέων επιχειρήσεων που κάθε χρόνο προστίθενται στον αντίστοιχο πληθυσμό παρουσιάζει στην περίοδο 2000-2004 διαχρονική υπο-

χώρηση, με ποσοστό μείωσης που επίσης αυξάνεται διαχρονικά και εκτιμάται σε περίπου 9% το 2004/2003. Το τελευταίο αυτό έτος η μείωση αφορά κυρίως τον τομέα της βιομηχανίας (-18,9%) και λιγότερο το εμπόριο (-5,7%)¹¹.

Ειδικότερες παρατηρήσεις που αφορούν διάφορες επιμέρους εκφάνσεις της επιχειρηματικότητας και επιτρέπουν αξιολόγηση της συγκριτικής θέσης της Ελλάδας παρουσιάζονται στη συνέχεια, με αναφορά σε επιλεγμένους δείκτες που αναφέρθηκαν στο σχετικό τμήμα του κεφαλαίου 2.

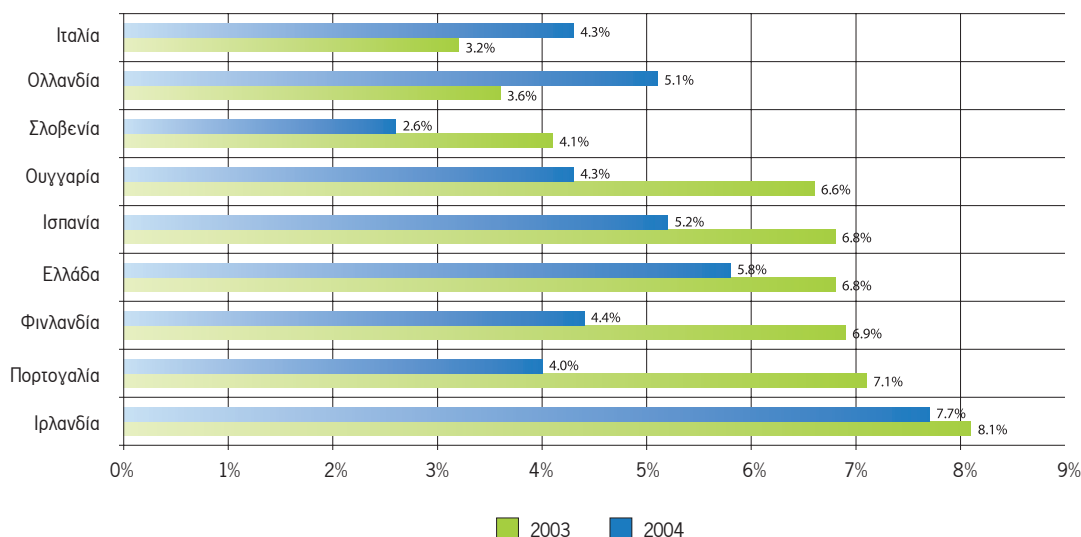
Συγκεκριμένα,

(α) Ο δείκτης Συνολικής Επιχειρηματικής Δραστηριότητας (ποσοστό του ενήλικου πληθυσμού της χώρας που συμμετέχουν σε επιχειρηματική δραστηριότητα, είτε ως «επίδοξοι» επιχειρηματίες, είτε ως ιδιοκτήτες κάποιας επιχείρησης), εμφανίζει την Ελλάδα να τοποθετείται το 2004 σε επίπεδο ελαφρά ανώτερο από τον μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ποσοστό 5,8% έναντι 5,5%). Το ποσοστό αυτό την κατατάσσει σε θέση υψηλότερη από αρκετές χώρες

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.59

Συνολική επιχειρηματική δραστηριότητα

(ποσοστό % του ενήλικου πληθυσμού της χώρας που συνεισφέρει στην επιχειρηματική δραστηριότητα)

Μέσος όρος Ε.Ε. 2003: 5,5%, 2004: 5,5%

Πηγή: Βάση Δεδομένων - Ενότητα XII

11. ICAP (2005)

με τις οποίες επιχειρείται σύγκριση. Παρατηρείται ωστόσο ότι, σε σύγκριση με το 2003, ο δείκτης έχει μειωθεί κατά 1 μονάδα (από 6,8% σε 5,8%), φαινόμενο όμως το οποίο παρατηρήθηκε σε όλες τις υπόλοιπες χώρες, πλην της Ολλανδίας και της Ιταλίας (Διάγραμμα 3.59.).

Για λόγους που σχετίζονται με την ποιοτική αξιολόγηση της επιχειρηματικότητας η οποία εκδηλώνεται σε κάθε χώρα, αυτή διακρίνεται σε «επιχειρηματικότητα ανάγκης», «επιχειρηματικότητα ευκαιρίας» και «επιχειρηματικότητα υψηλών δυνατοτήτων». Η έννοια των τριών αυτών τύπων είναι εμφανής και η αντίστοιχη δυνητική τους επίπτωση στη συνολική επιχειρηματικότητα, την ανταγωνιστικότητα και την ανάπτυξη ακολουθεί αυξητική πορεία. Οι δείκτες που σχολιάζονται στη συνέχεια επιτρέπουν εκτίμηση της συγκριτικής θέσης της ελληνικής επιχειρηματικότητας και για τους τρεις τύπους.

(β) Επιχειρηματικότητα ανάγκης. Μεταξύ των χωρών με τις οποίες επιχειρείται σύγκριση, η Ελλάδα εμφανίζει το 2004 το υψηλότερο ποσοστό επιχειρηματιών που επέλεξαν την επιχειρηματική τους δραστηριότητα λόγω έλλειψης εναλλακτικών επιλογών απασχόλη-

σης. Σημειώνεται ωστόσο ότι, ενώ η χώρα διατηρείται στην τελευταία θέση, η ένταση αυτού του τύπου επιχειρηματικότητας περιορίστηκε μεταξύ 2003 και 2004, από 2,6% σε 1,6% (Διάγραμμα 3.60.).

(γ) Αντίστροφη περίπτωση είναι η περίπτωση της «επιχειρηματικότητας ευκαιρίας», για την οποία η Ελλάδα (με ποσοστό 3,8% το 2004) καταλαμβάνει ενδιάμεση θέση ανάμεσα στην Ιρλανδία, την Ισπανία και την Ολλανδία (για τις οποίες τα ποσοστά είναι 6,6%, 4,5% και 4,3% αντίστοιχα) και τις υπόλοιπες χώρες (Διάγραμμα 3.61.).

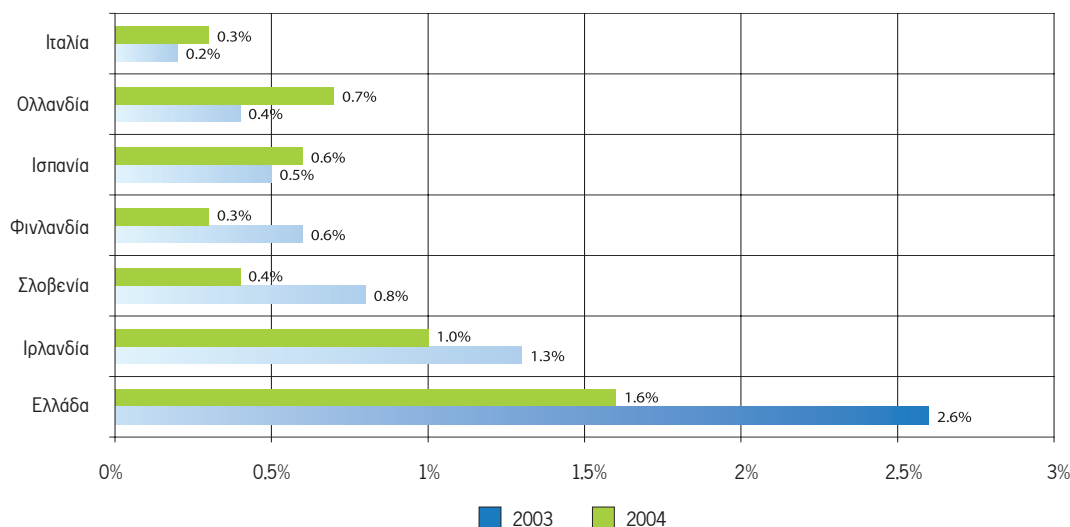
Για την Ελλάδα παρατηρείται επίσης ότι, όπως συνέβη και σε αρκετές άλλες χώρες, το ποσοστό μειώθηκε μεταξύ 2003 και 2004.

(δ) Αναφορικά, τέλος, με την «επιχειρηματικότητα υψηλών δυνατοτήτων» (περιπτώσεις δηλαδή που εκτιμάται ότι έχουν σημαντική επίδραση στην οικονομική ανάπτυξη), η Ελλάδα τοποθετείται και πάλι σε ενδιάμεση θέση κατάταξης και το ποσοστό μειώνεται μεταξύ 2003 και 2004, όπως συνέβη και σε άλλες χώρες (Διάγραμμα 3.62.).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.60

Επιχειρηματική δραστηριότητα ανάγκης

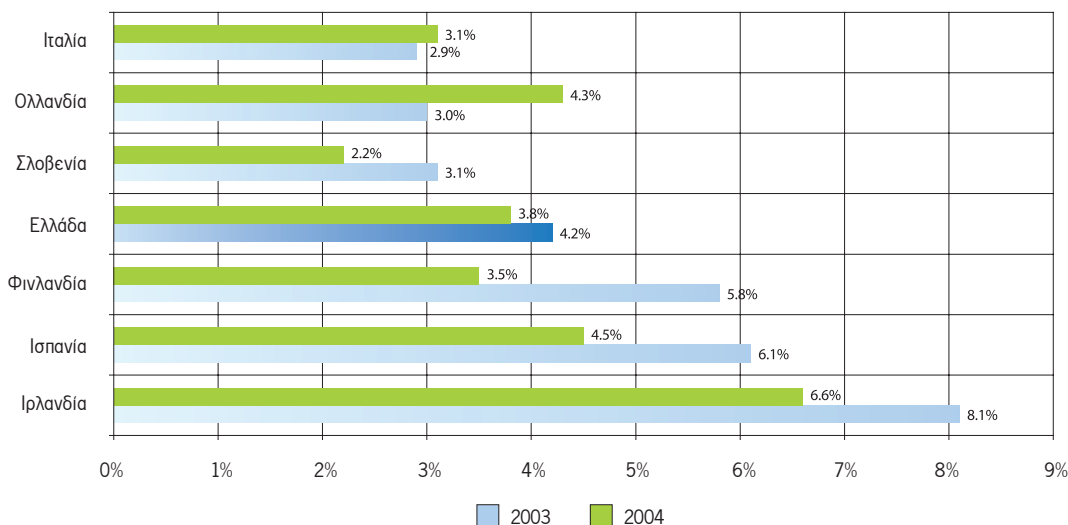
(ποσοστό % επιχειρηματιών στο συνολικό πληθυσμό που επέλεξαν την επιχειρηματική τους δραστηριότητα λόγω έλλειψης εναλλακτικών επιλογών)

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.61

Επιχειρηματική δραστηριότητα ευκαιρίας

(ποσοστό % επιχειρηματιών στο συνολικό πληθυσμό που επέλεξαν την επιχειρηματική τους δραστηριότητα διαβλέποντας ευκαιρίες προς αξιοποίηση)

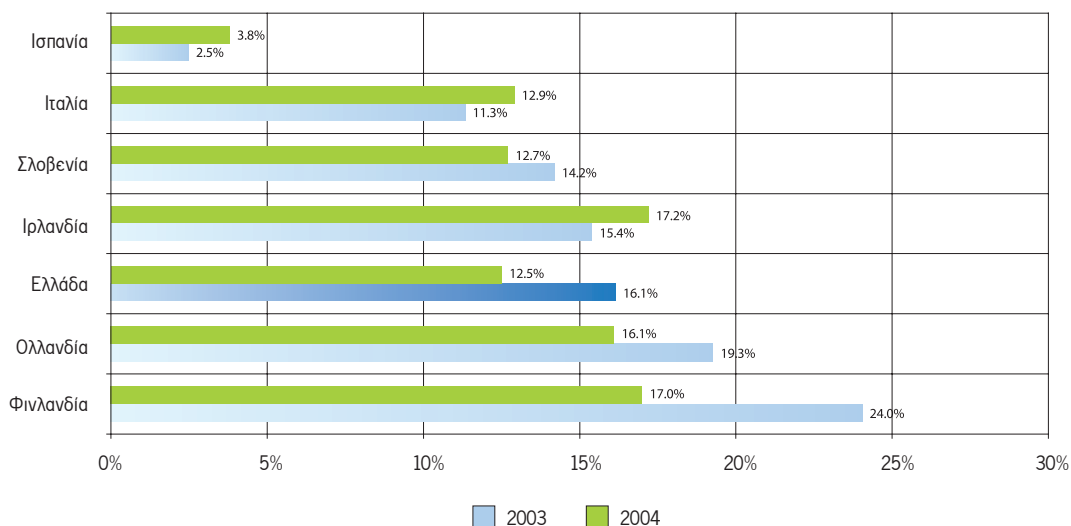

Πηγή: Βάση Δεδομένων - Ενότητα XII

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.62

Επιχειρηματική δραστηριότητα υψηλών δυνατοτήτων

(ποσοστό % της Συνολικής Επιχειρηματικής Δραστηριότητας που δύναται να έχει σημαντικό αντίκτυπο στην Οικονομική Ανάπτυξη της χώρας)*

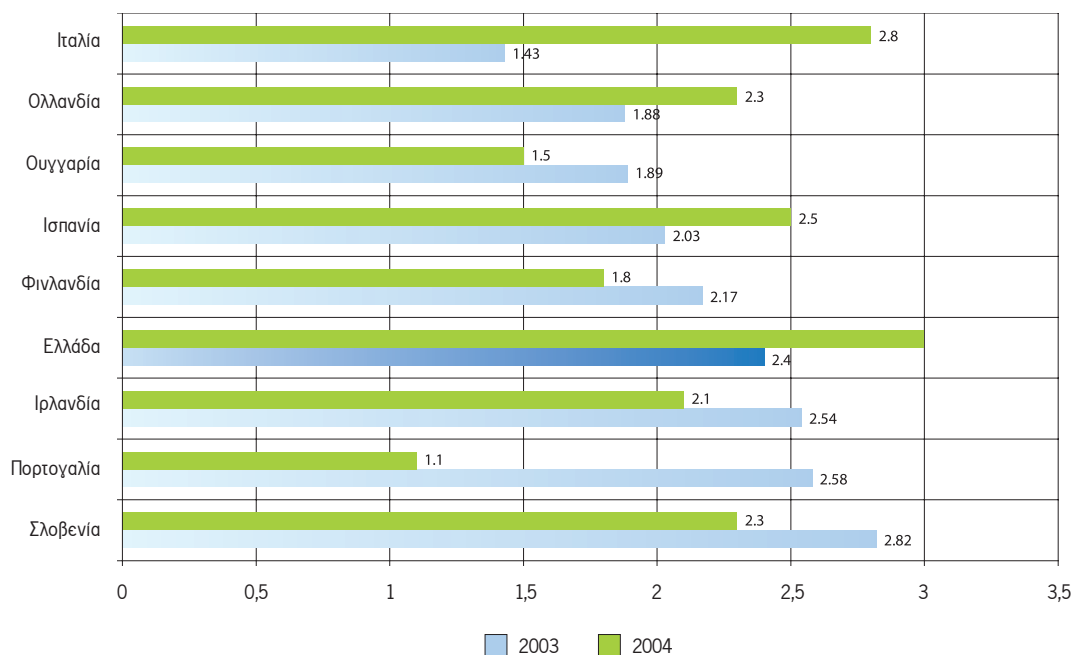

* Η Οικονομική Ανάπτυξη καθορίζεται κυρίως από τη δημιουργία θέσεων εργασίας και την επέκταση των εξαγωγικών δυνατοτήτων της χώρας
Πηγή: Βάση Δεδομένων-Ενότητα XII

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.63

Λόγος της επιχειρηματικής δραστηριότητας των δύο φύλων

(λόγος του ποσοστού % ανδρών επιχειρηματιών στο συνολικό ανδρικό πληθυσμό προς το ποσοστό γυναικών επιχειρηματιών στο συνολικό γυναικείο πληθυσμό)

Πηγή: Βάση Δεδομένων-Ενότητα XII

(ε) Δεδομένου ότι με διάφορους τρόπους το θέμα ισότητας των φύλων, και ειδικότερα της ισονομίας στη συμμετοχή στην οικονομική δραστηριότητα, θεωρείται προτεραιότητα πολιτικής, είναι ενδιαφέρουσα η διαπίστωση ότι στην περίπτωση της Ελλάδας ο λόγος της ανδρικής προς τη γυναικεία επιχειρηματικότητα είναι ο υψηλότερος μεταξύ των χωρών σύγκρισης και ότι, μεταξύ 2003 και 2004, ο λόγος αυτός αυξήθηκε από 2,4 σε 3,0. Παρόλο που η τάση υποχώρησης της γυναικείας επιχειρηματικότητας δεν αποτελεί αποκλειστικά ελληνικό φαινόμενο, στις περισσότερες χώρες η τάση είναι αντίστροφη (Διάγραμμα 3.63.).

Ο χώρος της ανά χείρας Έκθεσης δεν επιτρέπει ανάλυση και σε ικανοποιητικό βάθος ερμηνεία των αιτιών διαφοροποίησης των τάσεων στην επιχειρηματικότητα, διαχρονικά και μεταξύ χωρών¹². Αρκεί ίσως να αναφερθεί ότι το θέμα του αντικει-

μενικού χαρακτήρα «εμποδίων εισόδου» στην επιχειρηματική κοινότητα (εμποδίων οικονομικών ή άλλου τύπου) προβάλλεται συστηματικά ως μια από τις πλέον βασικές αιτίες αποθάρρυνσης. Μέσω τριών συγκεκριμένων δεικτών, επιχειρείται εκτίμηση της συγκριτικής θέσης της Ελλάδας στο θέμα αυτών των «εμποδίων εισόδου» (Διαγράμματα 3.64., 3.65., 3.66.).

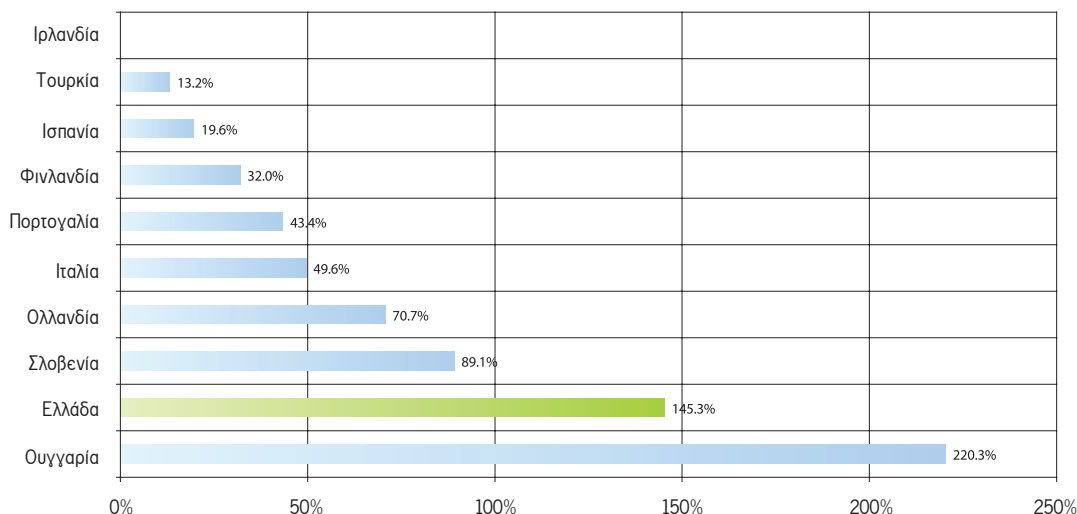
Πρώτον: Το ελάχιστο απαιτούμενο κεφάλαιο για την ίδρυση μιας επιχείρησης (ως ποσοστό του κατά κεφαλήν εισοδήματος) είναι στην Ελλάδα ιδιαίτερα υψηλό και το γεγονός αυτό την κατατάσσει στη 2η χειρότερη θέση μεταξύ των χωρών με τις οποίες επιχειρούνται συγκρίσεις.

Δεύτερον: Ανάλογη είναι η σχετική θέση της χώρας ως προς το διοικητικό κόστος που η ίδρυση επιχείρησης συνεπάγεται.

12. Για πληρέστερη ανάλυση βλ. π.χ. Ι. Χασσιδ, Α. Καραγιάννης, Η Επιχειρηματικότητα στην Ελληνική Οικονομία – Οικονομική και Κοινωνική Προσέγγιση (Interbooks, 1999)

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.64

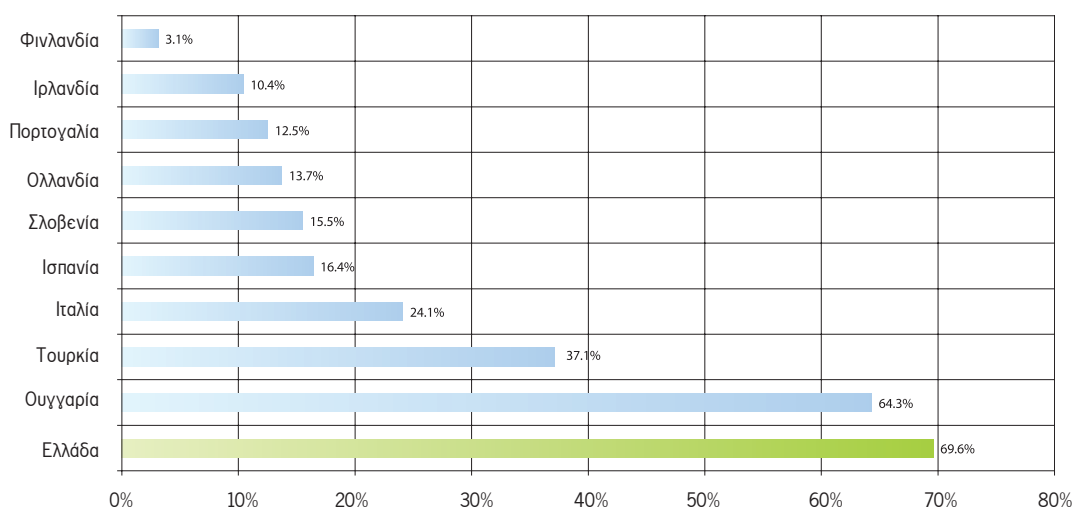
Ελάχιστο απαιτούμενο κεφάλαιο για την ίδρυση μιας επιχείρησης (ως ποσοστό % του κατά κεφαλήν εισοδήματος)

Πηγή: Βάση Δεδομένων-Ενότητα XII

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.65

Διοικητικό κόστος για την ίδρυση μιας νέας επιχείρησης (ως ποσοστό % του κατά κεφαλήν εισοδήματος)

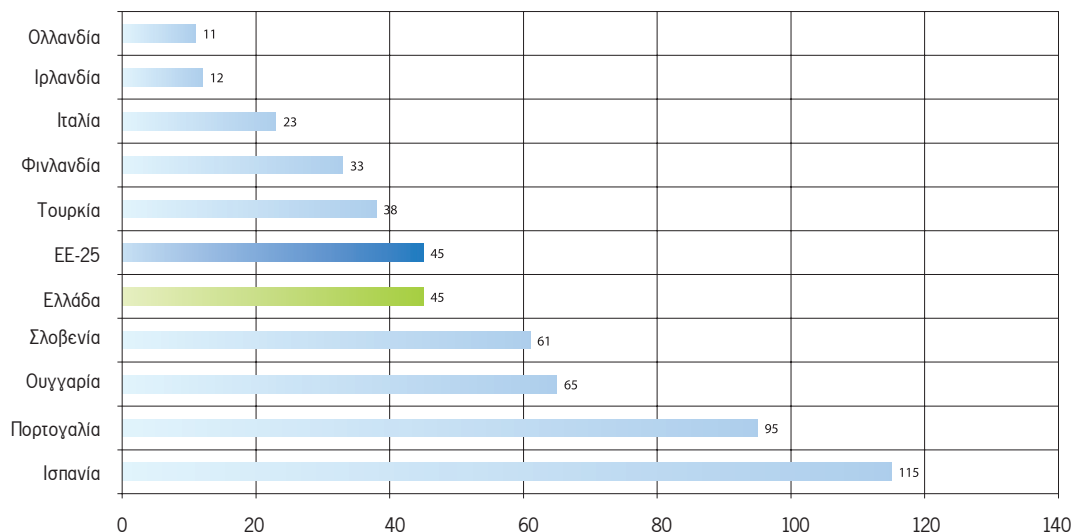
Πηγή: Βάση Δεδομένων-Ενότητα XII

Τρίτον: Οι καθυστερήσεις για την ίδρυση επιχείρησης (αριθμός ημερών που απαιτούνται για τη διεκπεραίωση των σχετικών διαδικασιών)

εκτιμώνται για την Ελλάδα σε 45 ημέρες (όσες και στις χώρες της Ε.Ε.-25, κατά μέσον όρο).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.66

Αριθμός ημερών για την ίδρυση μιας νέας επιχείρησης

Πηγή: Βάση Δεδομένων-Ενότητα XII

Αναφορικά με την επιχειρηματική καινοτομία, οι δείκτες που χρησιμοποιούνται για μέτρηση της επιχειρηματικής καινοτομίας αφορούν τα εξής:

- Συνεργασίες επιχειρήσεων σε καινοτομικές δραστηριότητες
- Συνολικές δαπάνες για καινοτομία
- Εσωτερική καινοτομική δραστηριότητα των επιχειρήσεων
- Έσοδα των επιχειρήσεων από νέα ή σημαντικά βελτιωμένα προϊόντα
- Ένταση χρήσης του Διαδικτύου για εμπορικούς σκοπούς (e-commerce)

(α) Συνεργασίες επιχειρήσεων σε καινοτομικές δραστηριότητες

Εξετάστηκε ήδη το θέμα των δαπανών των επιχειρήσεων σε έρευνα και ανάπτυξη και τεκμηριώθηκε η δυσμενής κατάταξη των ελληνικών επιχειρήσεων σε σύγκριση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες και με το μέσο όρο της Ε.Ε.-15 ή ακόμα και της Ε.Ε.-25 (το 2003 το ποσοστό ΑΕΠ που

αφορά επιχειρηματικές δαπάνες Ε&Α, ήταν για την Ελλάδα λιγότερο του 20% του αντίστοιχου ποσοστού για την Ε.Ε.-15).

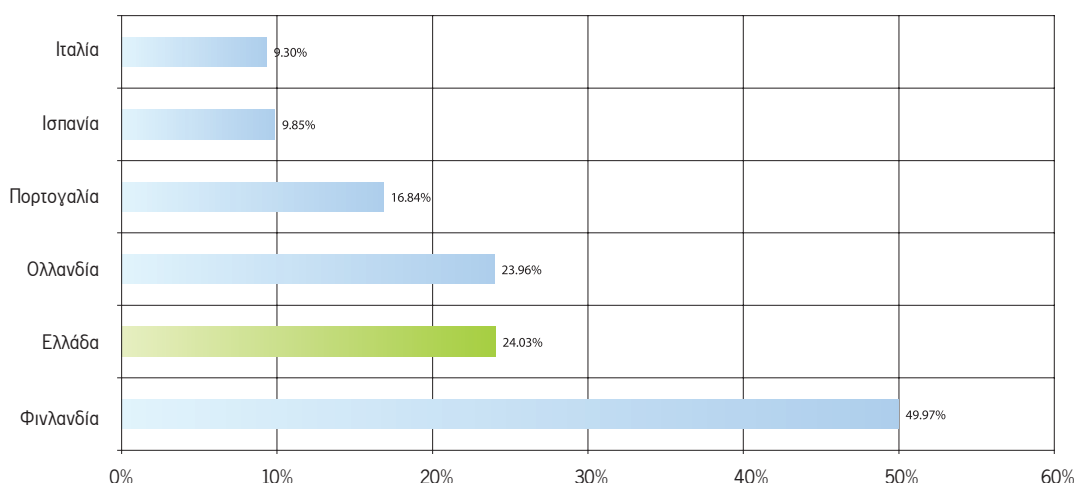
Είναι πιθανόν ένα μέρος αυτής της υστέρησης να επιχειρείται να καλυφθεί μέσω συνεργασιών των επιχειρήσεων μεταξύ τους ή με εκπαιδευτικά/ερευνητικά ιδρύματα. Τέτοιου είδους συνεργασίες συχνά εξασφαλίζουν αξιόλογα και αξιόπιστα αποτελέσματα, που συμβάλλουν στη βελτίωση της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητας, πιθανώς μάλιστα με χαμηλότερο κόστος για την επιχείρηση (στο βαθμό βέβαια που η συνεργασία είναι επαρκώς στοχευμένη και τα παραδοτέα δεν απαιτούν πρόσθετες δαπάνες προσαρμογής).

Ο σχετικός δείκτης εμφανίζει την Ελλάδα να κατέχει καλή θέση συγκριτικά με άλλες χώρες αντίστοιχου επιπέδου οικονομικής ανάπτυξης, όπως π.χ. η Πορτογαλία ή και η Ισπανία και να προηγείται ακόμα και της Ιταλίας. Ειδικότερα, περίπου 1 στις 4 ελληνικές επιχειρήσεις εμφανίζεται να διατηρεί κάποια μορφή τέτοιας συνεργασίας, σε σύγκριση με την Ισπανία ή την Πορτογαλία, για τις

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.67

Συνεργασίες επιχειρήσεων σε καινοτομικές δραστηριότητες

(ποσοστό % των επιχειρήσεων που συνάπτουν συνεργασίες σε καινοτομικές δραστηριότητες με άλλες επιχειρήσεις, κρατικούς φορείς ή την εκπαιδευτική και ερευνητική κοινότητα)

Πηγή: Βάση Δεδομένων-Ενότητα XII

οποίες τα αντίστοιχα ποσοστά είναι της τάξης περίπου του 10% και του 17% αντίστοιχα. Επισημαίνεται ωστόσο και το χαρακτηριστικό παράδειγμα της Φινλανδίας (ενδεικτικό της τάσης σε χώρες τεχνολογικά αναπτυγμένες), όπου 1 στις 2 επιχειρήσεις εμφανίζονται να συμμετέχουν σε συνεργασίες καινοτομίας (Διάγραμμα 3.67).

Ως προς την έκταση και το περιεχόμενο της καινοτομικής δραστηριότητας σημειώνεται ταυτόχρονα ότι οι δαπάνες για καινοτομία (ως ποσοστό της συνολικής αξίας πωλήσεων) αποτελούν, για όσες ελληνικές επιχειρήσεις πράγματι ασκούν καινοτομική δραστηριότητα, ένα ποσοστό 5,2%, το οποίο χαρακτηρίζεται ως σχετικά υψηλό σε σύγκριση με ποσοστά των επιχειρήσεων της Ισπανίας ή της Πορτογαλίας (1,24% και 2,62% αντίστοιχα) ή ακόμα και της Φινλανδίας (2,50%)¹³.

Προκύπτει από τα παραπάνω ότι, σε αντίθεση με τις φτωχές επιδόσεις της χώρας όπου το ποσοστό του εγχώριου προϊόντος που διατίθεται για έρευνα και ανάπτυξη παραγωγικών μεθόδων και προϊόντων είναι, συγκριτικά με άλ-

λες χώρες, εξαιρετικά χαμηλό, η ένταση της προσπάθειας όσων ελληνικών επιχειρήσεων πράγματι εμπλέκονται στη διαδικασία της καινοτομίας είναι συγκριτικά υψηλή. Απομένει βέβαια προς διευκρίνιση το κατά πόσον η έντονη προσπάθεια, μέσω δαπανών και συνεργασιών, καταλήγει σε αξιοποιήσιμες εφαρμογές από τις οποίες, σε τελική ανάλυση, θα εξαρτηθεί η βελτίωση της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητάς τους. Ορισμένες ενδείξεις για την απάντηση στο κρίσιμο αυτό ερώτημα προσφέρονται από τη συζήτηση των δεικτών που ακολουθούν.

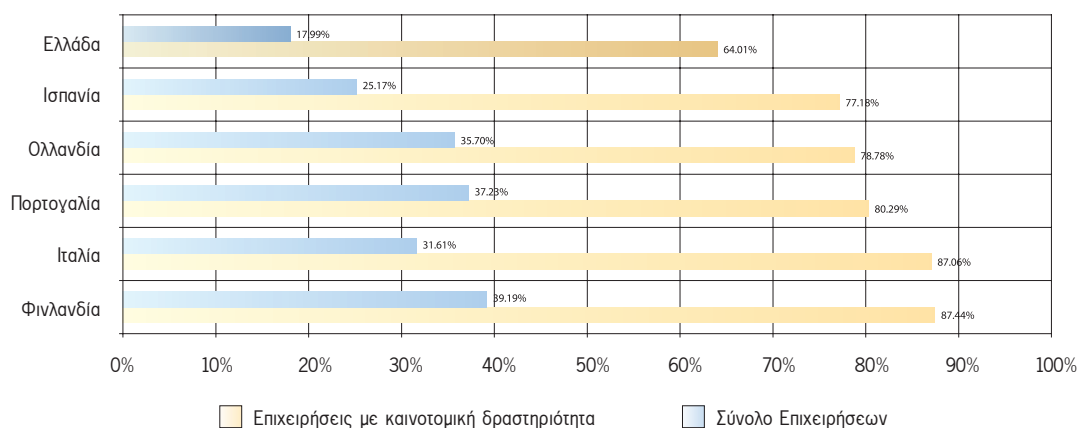
(β) Εσωτερική καινοτομική δραστηριότητα

Εκτός από τα βελτιωμένα ή και νέα προϊόντα που η επιχείρηση είναι σε θέση να εμφανίσει στην αγορά, η ανταγωνιστικότητά της μπορεί να ενισχυθεί από την αξιοποίηση κάποιας καινοτομικής δραστηριότητας στις εσωτερικές της διεργασίες. Τέτοιου τύπου βελτιωτικές παρεμβάσεις στις ελληνικές επιχειρήσεις εμφανίζονται να είναι συχνές, αλλά εντούτοις συγκριτικά λιγότερες απ' ό,τι σε άλλες χώρες.

13. Βλ. Πίνακα και Διάγραμμα XII-13 στη Βάση Δεδομένων (Παράρτημα της Έκθεσης).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.68

Εσωτερική καινοτομική δραστηριότητα - Ποσοστό επιχειρήσεων που χρησιμοποιούν στη λειτουργία τους κάποια καινοτομική δραστηριότητα

Πηγή: Βάση Δεδομένων-Ενότητα XII

Όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 3.68., διαχωρίζοντας την υπο-ομάδα των επιχειρήσεων με καινοτομική δραστηριότητα, το ποσοστό αυτών που αξιοποιούν στις εσωτερικές τους διεργασίες την καινοτομία είναι στην Ελλάδα 64%, ενώ στις υπόλοιπες χώρες που περιλαμβάνονται στο Διάγραμμα τα ποσοστά κυμαίνονται από 77% (Ισπανία) έως και 87% (Φινλανδία).

Εντούτοις, πολύ υποδεέστερη είναι η συγκριτική εικόνα της χώρας, αν αναφερθούμε στο σύνολο των επιχειρήσεων (εξετάζοντας δηλαδή τις επιχειρήσεις που αξιοποιούν με το συγκεκριμένο τρόπο την καινοτομία, χωρίς υποχρεωτικά να διαθέτουν οι ίδιες καινοτομική δραστηριότητα). Στην περίπτωση αυτή, η διάδοση της αξιοποίησης της καινοτομίας για βελτίωση εσωτερικών διεργασιών είναι πολύ περιορισμένη στην Ελλάδα, η οποία (με ποσοστό 18%) τοποθετείται στην τελευταία θέση της σχετικής κατάταξης (Διάγραμμα 3.68.).

(γ) Έσοδα από νέα ή σημαντικά βελτιωμένα προϊόντα, ως ποσοστό των συνολικών εσόδων

Εκτός όμως από την αξιοποίηση της καινοτομίας για βελτίωση των εσωτερικών διεργασιών τους, οι επιδόσεις που εκφράζονται από την επιτυχία των επιχειρήσεων να

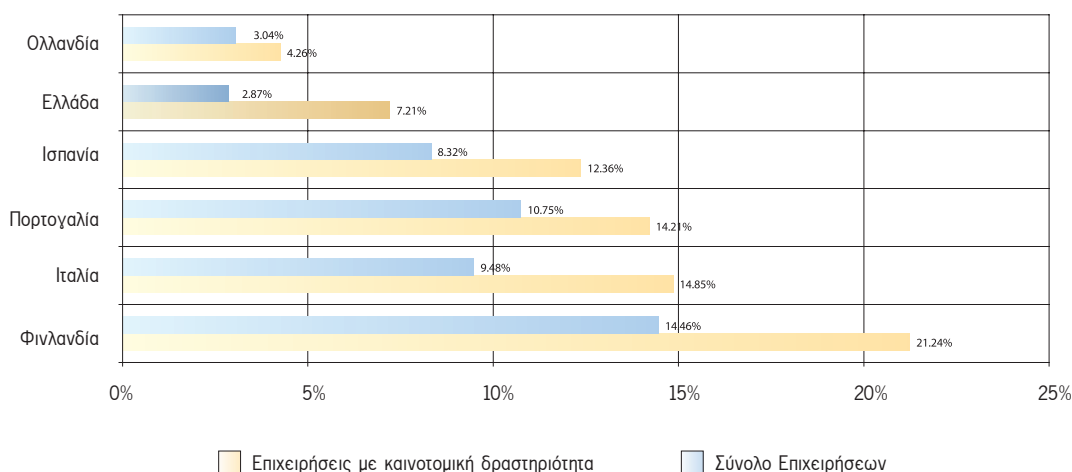
βελτιώνουν τα προϊόντα τους (ή να παράγουν νέα προϊόντα που καλύπτουν ανάγκες της αγοράς) είναι τελικά αυτές που αναβαθμίζουν τις προϋποθέσεις ανταγωνιστικότητας. Η θέση των ελληνικών επιχειρήσεων στο θέμα αυτό δεν κρίνεται ικανοποιητική, αφού το ποσοστό των εσόδων τους που προέρχεται από πωλήσεις νέων ή σημαντικά βελτιωμένων προϊόντων, τόσο για αυτές που ασκούν καινοτομική δραστηριότητα όσο και για το σύνολο, είναι σχετικά χαμηλό (ποσοστό περίπου 4,3% και 2,9%, αντίστοιχα που είναι τα χαμηλότερα μεταξύ των ανταγωνιστριών χωρών – Διάγραμμα 3.69., 3.70.).

(δ) Εμπορικές χρήσεις του Διαδικτύου

Από τη διεθνή εμπειρία προκύπτει ότι η εμπορική χρήση του Διαδικτύου (electronic commerce ή e-commerce) συνεχώς επεκτείνεται, αν και παραμένει, ως πρακτική συναλλαγών, σε χαμηλά ακόμα επίπεδα. Παρατηρείται, π.χ., ότι είναι σημαντικά υψηλότερος ο αριθμός των επιχειρήσεων που αξιοποιεί το Διαδίκτυο για να πραγματοποιεί αγορές, παρά εκείνων που διαθέτουν τα προϊόντα τους με την ίδια τεχνική. Αυτό προφανώς είναι αποτέλεσμα της ύπαρξης σημαντικών οικονομιών κλίμακας στην εγκατάσταση της απαραίτητης υποδομής για διαδικτυακές πωλήσεις και για την αναδιάρθρωση των λειτουργιών των επι-

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.69

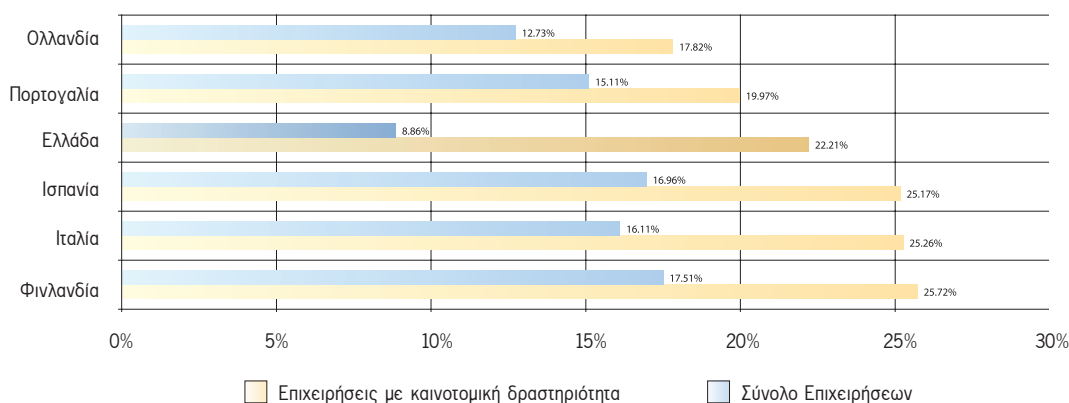
**Έσοδα από νέα ή σημαντικά βελτιωμένα προϊόντα
(καινούργια στην αγορά) ως ποσοστό των συνολικών εσόδων**

Πηγή: Βάση Δεδομένων-Ενότητα XII

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.70

**Έσοδα από νέα ή σημαντικά βελτιωμένα προϊόντα (όχι όμως
καινούργια στην αγορά) ως ποσοστό των συνολικών εσόδων**

Πηγή: Βάση Δεδομένων-Ενότητα XII

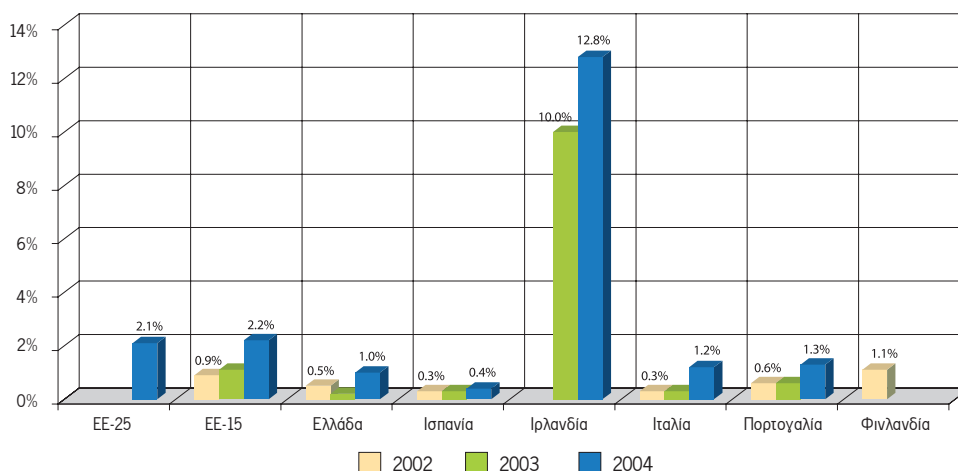
χειρήσεων προκειμένου να ανταποκριθούν στο νέο τρόπο πωλήσεων και γενικότερα λειτουργίας. Το γεγονός αυτό είναι προφανές ότι συνεπάγεται σοβαρό κόστος επένδυσης για τις μικρότερες από τις επιχειρήσεις και τις περιορίζει, ως εκ τούτου, στην προσπάθειά τους για αναβάθμιση

με τον τρόπο αυτό της ανταγωνιστικότητάς τους.

Η κατάσταση στην Ευρώπη εμφανίζει πράγματι το e-commerce να αποτελεί πολύ χαμηλό ποσοστό των συνολικών πωλήσεων των επιχειρήσεων (μόνο 2,2%), με εξαίρεση την περί-

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.71

Ποσοστό του συνολικού κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων από ηλεκτρονικό εμπόριο*

* Δίνονται όλες οι διαθέσιμες τιμές για την περίοδο 2002-2004
 Πηγή: Βάση Δεδομένων-Ενότητα XII

πώση της Ιρλανδίας, όπου το ποσοστό αυτό το 2004 ήταν 13%. Εκτός από την Ιρλανδία, η Σουηδία και η Νορβηγία βρίσκονται και αυτές επίσης στην πρωτοπορία (Διάγραμμα 3.71).

Οι ελληνικές επιχειρήσεις παρουσιάζουν σημαντική υστέρηση στο θέμα αυτό και τοποθετούνται στην τελευταία θέση της κατάταξης, σε επίπεδα αντίστοιχα αρκετών νέων κρατών-μελών της Ε.Ε.

3.3.6. Τιμές και κόστη

Η πορεία των τιμών των συντελεστών παραγωγής έχει ιδιαίτερη σημασία, διότι επηρεάζει το κόστος παραγωγής των προϊόντων και συνεπώς, σε κάποιο βαθμό, και την ανταγωνιστικότητά τους. Επίσης επηρεάζει τις αναλογίες των συντελεστών παραγωγής που χρησιμοποιούνται στην παραγωγή των προϊόντων και συνεπώς αποτελεί βασικό προσδιοριστικό παράγοντα του εισοδήματος και της διανομής του, μεταξύ των διαφόρων εισοδηματικών ομάδων σε μια κοινωνία.

(α) Ωριαίο κόστος εργασίας

Το κόστος εργασίας αποτελεί έναν από τους παράγοντες

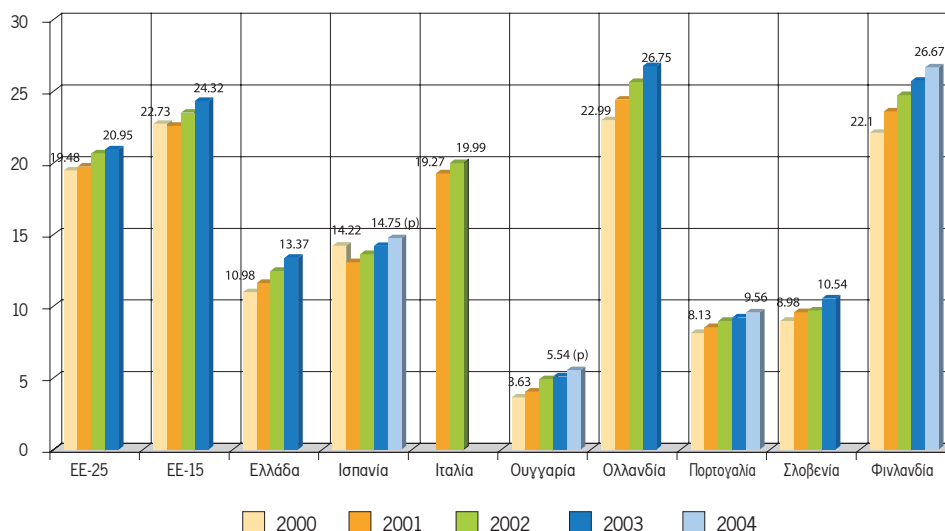
που προσδιορίζουν το συνολικό κόστος παραγωγής ενός προϊόντος. Στο παρελθόν, ο δείκτης αυτός ήταν ιδιαίτερα σημαντικό στοιχείο διαμόρφωσης και στήριξης της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας. Σήμερα όμως, μετά το άνοιγμα των οικονομιών των πρώην κομμουνιστικών χωρών της Ανατολικής Ευρώπης, στις οποίες το κόστος εργασίας είναι ιδιαίτερα χαμηλό, καθώς επίσης και το χαμηλό κόστος εργασίας που έχει η Τουρκία και οι χώρες της Άπω Ανατολής, έχει αμβλυνθεί σημαντικά η δυνατότητά του να συμβάλλει στη στήριξη συγκριτικών πλεονεκτημάτων της ελληνικής παραγωγής. Επομένως, είναι στρατηγικής σημασίας για τη χώρα μας η μετακίνηση της ελληνικής παραγωγής προϊόντων και υπηρεσιών από τον ανταγωνισμό κόστους στον ανταγωνισμό ποιότητας, ενώ παράλληλα ο αναπροσανατολισμός αυτός δεν θα υπονομεύεται από αυξήσεις κόστους εργασίας που δεν συμβαδίζουν με βελτιώσεις της παραγωγικότητας.

Η χώρα μας, μετά την Πορτογαλία, έχει το χαμηλότερο ωριαίο κόστος εργασίας (13,37 Euro το 2003) στην Ε.Ε.-15 (24,32 ευρώ) (Διάγραμμα 3.72). Στην Ε.Ε.-25 όμως η χώρα μας μειονεκτεί στον τομέα αυτόν έναντι ανταγωνιστριών χωρών, όπως είναι η Ουγγαρία (5,54 ευρώ) και η Σλοβενία (9,56 ευρώ).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.72

Ωριαίο κόστος εργασίας

(λόγος του συνολικού κόστους εργασίας προς τις συνολικές ώρες εργασίας)

* Δεν υπάρχουν διαθέσιμες τιμές για το 2004

Πηγή: Βάση Δεδομένων-Ενότητα XI

(β) Κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος

Το μοναδιαίο κόστος εργασίας συγκρίνει την αμοιβή της εργασίας με την παραγωγικότητά της. Μετρείται με το λόγο του συνόλου των αμοιβών ανά απασχολούμενο, προς το λόγο του ΑΕΠ προς το σύνολο των μισθωτών. Εξαρτάται από το ύψος των μισθών και ημερομισθίων, την παραγωγικότητα της εργασίας και τη συναλλαγματική ισοτιμία. Ο δείκτης αυτός χρησιμοποιείται συχνά αποσπασματικά και ως κριτήριο για την ανταγωνιστικότητα μιας οικονομίας.

Εάν το μοναδιαίο κόστος εργασίας εκφραστεί ως ο λόγος του μηνιαίου κόστους εργασίας προς την παραγωγικότητα της εργασίας σε ισοδύναμα αγοραστικής δύναμης και θέσουμε τον λόγο αυτό ίσον με 100 για την Ε.Ε.-25, ο λόγος αυτός για τη χώρα μας το 2003 ήταν 68,4, έναντι 39,5 της Ουγγαρίας, 70,7 της Πορτογαλίας, 71,5 της Σλοβενίας και 114,9 της Φινλανδίας. Η τιμή του λόγου μειώθηκε στην Ελλάδα για τις περιόδους 2000-01 και 2001-02, γεγονός που επέδρασε θετικά στην ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας. Αντίθετα, στην περίοδο 2002-03 αυξήθηκε (Διάγραμμα 3.73.).

Σημειώνεται ωστόσο ότι ο δείκτης ανταγωνιστικότητας του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος, σε σύγκριση με

35 ανταγωνίστριες βιομηχανικές χώρες και σε ενιαίο νόμισμα, παρουσιάζει για την Ελλάδα την παρακάτω εξέλιξη. Κατά τη δεκαετία 1995-2005 υπάρχει επιδείνωση η οποία οφείλεται όμως στις μεταβολές των συναλλαγματικών ισοτιμιών και όχι σε συγκριτικά υψηλότερες αυξήσεις του κόστους εργασίας. Για τη τριετία 2003-2005, παρατηρείται αύξηση του συγκριτικού κόστους εργασίας στην Ελλάδα, η οποία οφείλεται στην αύξηση των αμοιβών εργασίας.

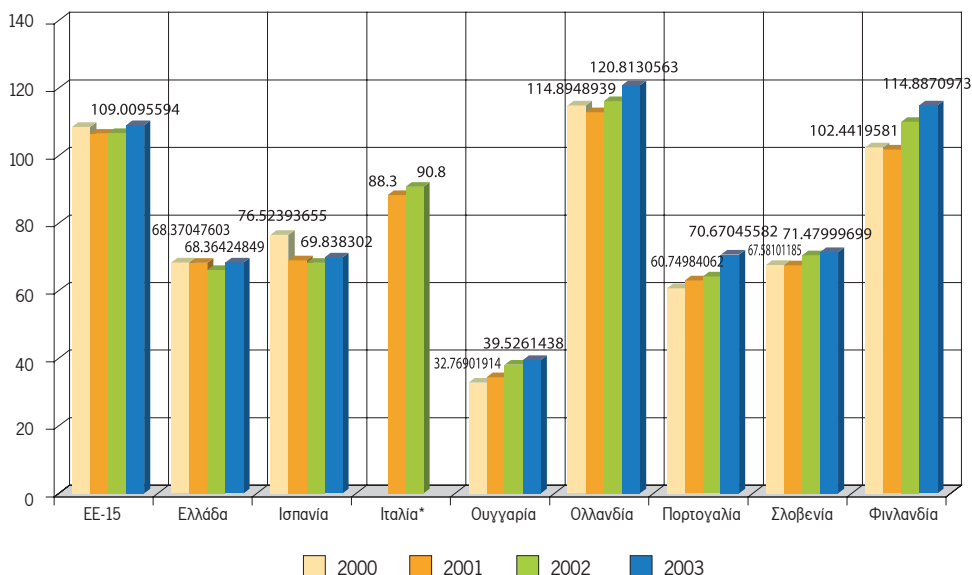
Σε εθνικό επίπεδο, από το 1993 έως σήμερα διανύσαμε στον επιχειρηματικό τομέα της οικονομίας μια περίοδο συνεχούς αύξησης της παραγωγικότητας, αλλά και των μέσων πραγματικών αμοιβών. Από το 1993 ως το 2004 η παραγωγικότητα της εργασίας αυξήθηκε στον τομέα αυτό της οικονομίας κατά 40% περίπου, όταν η μέση πραγματική αμοιβή αυξήθηκε κατά 23%. Παρατηρήθηκε επομένως μια σημαντική υστέρηση της αύξησης των αμοιβών σε σχέση με την αύξηση της παραγωγικότητας.

Πρέπει να σημειωθεί πάντως ότι η εξέλιξη της παραγωγικότητας της εργασίας, που διαμορφώνει μαζί με τις μεταβολές του κόστους εργασίας το μοναδιαίο κόστος εργασίας, επηρεάζεται από παράγοντες όπως η τεχνολογία, η καινοτομία, η οργάνωση των επιχειρήσεων και το ανθρώπινο κεφάλαιο. Η αποτελε-

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.73

Κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος - (ΕΕ-25=100)

(λόγος του μηνιαίου κόστους εργασίας προς την παραγωγικότητα της εργασίας σε ισοδύναμα αγοραστικής δύναμης)

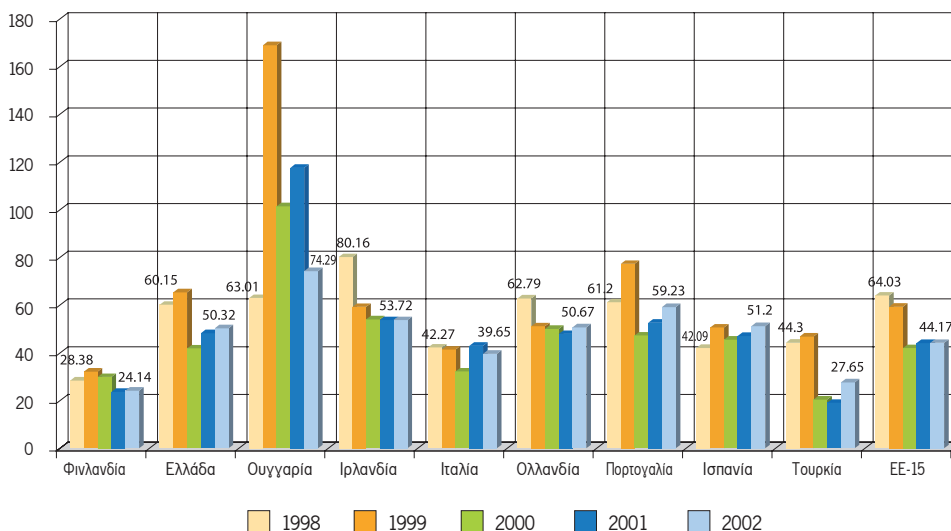

* δίνονται οι τιμές για τα έτη που μπορούσαν να
Πηγή: Βάση Δεδομένων-Ενότητα XI

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.74

Κόστος σύνδεσης στο Ίντερνετ

(καλάθι για 20ωρη χρήση γραμμών PSTN με έκπτωση κατά τη διάρκεια της ημέρας σε \$ ισοδύναμης αγοραστικής αξίας ανά μήνα)

Πηγή: Βάση Δεδομένων-Ενότητα XI

σματικότερη αξιοποίηση αυτών των παραγόντων αποτελεί σήμερα μονόδρομο για την αναβάθμιση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής παραγωγής και επομένως για την ταχύτερη αύξηση των αμοιβών της εργασίας, χωρίς αρνητικές επιπτώσεις για την ανταγωνιστικότητα του κόστους ανά μονάδα προϊόντος.

(γ) Κόστος σύνδεσης στο Internet

Η αξιοποίηση της τεχνολογίας της πληροφορικής επηρεάζει σημαντικά την οικονομική και κοινωνική ζωή μιας χώρας. Βοηθάει σε μεγάλο βαθμό την έρευνα, την εκπαίδευση, τις συναλλαγές μεταξύ πολιτών και με το Δημόσιο. Βελτιώνει την ποιότητα των προϊόντων και υπηρεσιών, την παραγωγικότητα των συντελεστών παραγωγής και την αποτελεσματικότητα της διοίκησης μιας επιχείρησης ή οργανισμού.

Το κόστος σύνδεσης στο Internet για «καλάθι» 20ωρης χρήσης γραμμών PSTN, με έκπτωση κατά τη διάρκεια της ημέρας, ήταν στη χώρα μας 50,32 δολάρια το 2002, έναντι 44,17 δολαρίων του μέσου όρου της Ε.Ε.-15. Στην ίδια περίπου θέση με τη χώρα μας ήταν η Ισπανία και η Ολλανδία, ενώ η Τουρκία και η Φινλανδία είχαν σημαντικά χαμηλότερο κόστος (27,65 και 24,14 αντίστοιχα) (Διάγραμμα 3.74).

(δ) Κόστος ευρυζωνικών συνδέσεων

Η εντονότερη χρήση της πληροφορικής πολλαπλασιάζει τα οφέλη που αναφέρθηκαν στη συζήτηση του δείκτη χρήσης του Internet. Το κόστος όμως χρήσης του γρήγορου Internet, όταν είναι πολύ υψηλό, μπορεί να αποβεί απαγορευτικό για την ευρεία χρησιμοποίησή του.

Τα διαθέσιμα στοιχεία δεν επιτρέπουν λεπτομερή συγκριτική αξιολόγηση. Ωστόσο είναι φανερό (βλ. Διάγραμμα 3.75) ότι η χώρα μας, στην ταχύτητα των 512 kbits/sec είναι φθηνότερη σε σχέση με την Τουρκία, την Ισπανία και την Ουγγαρία, αλλά ακριβότερη σε σχέση με την Ιρλανδία και την Πορτογαλία. Στη δε υψηλή ταχύτητα των 1024 kbits/sec, η Ελλάδα είναι φθηνότερη σε σχέση με την Ισπανία και την Τουρκία και ακριβότερη σε σχέση με τη Φινλανδία και την Ουγγαρία.

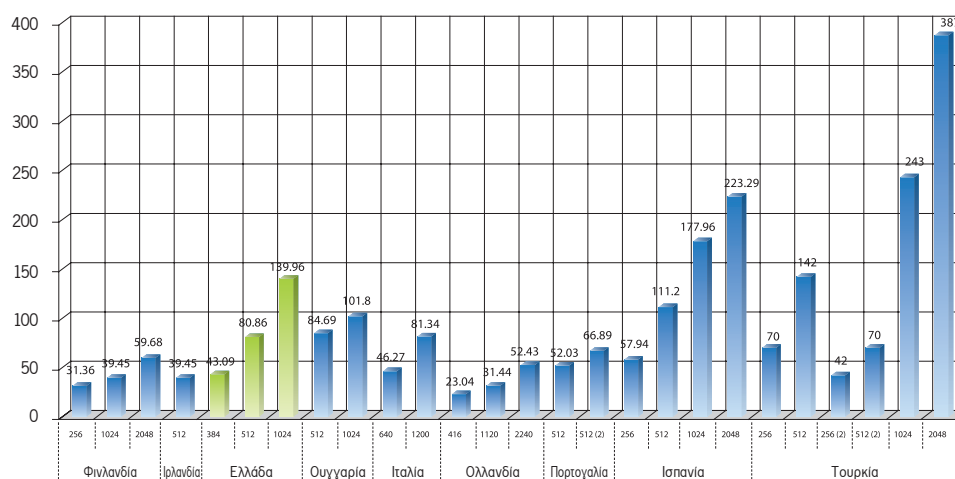
(ε) Τιμή ηλεκτρικού ρεύματος για βιομηχανική χρήση

Το κόστος ηλεκτρικού ρεύματος για βιομηχανική χρήση αποτελεί ένα στοιχείο του συνολικού κόστους παραγωγής. Ο παράγοντας αυτός έχει ιδιαίτερη σημασία για τις επιχειρήσεις οι οποίες καταναλώνουν μεγάλες ποσότητες ηλεκτρικής ενέργειας.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.75

Κόστος ευρυζωνικών συνδέσεων

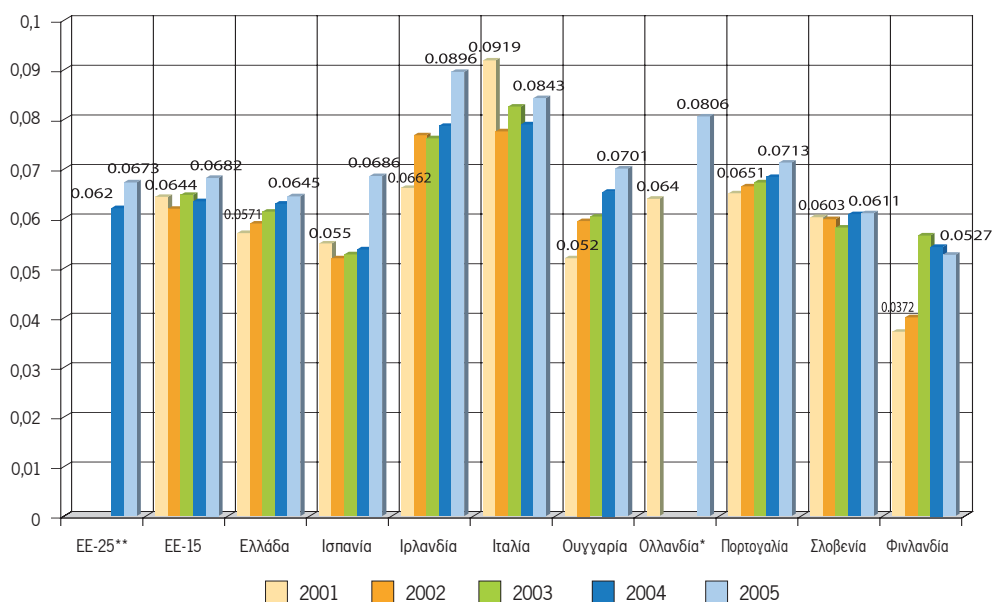
[κόστος σύνδεσης DSL σε \$ ισοδύναμης αγοραστικής αξίας ανά μήνα για κάθε ταχύτητα σύνδεσης (σε kbits/sec)*]

Πηγή: OECD Communications Outlook 2005
(στοιχεία για το Νοέμβριο του 2004)

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.76

Τιμές ρεύματος για βιομηχανική χρήση (σε ευρώ ανά KWH)

* Δεν υπάρχουν διαθέσιμες τιμές για ενδιάμεσα έτη

** Δεν υπάρχουν διαθέσιμες τιμές πριν το 2004

Πηγή: Βάση Δεδομένων-Ενότητα XI

Η τιμή ρεύματος για βιομηχανική χρήση στην Ελλάδα ανερχόταν το 2005 σε 0,0645 ευρώ ανά KWH έναντι 0,0682 ευρώ στην Ε.Ε.-15. Η χώρα βρίσκεται σε δυσμενέστερη θέση έναντι της Φινλανδίας (0,0527 ευρώ) και της Σλοβενίας (0,0611 ευρώ), αλλά είναι σε καλύτερη θέση έναντι των άλλων ανταγωνιστριών χωρών και, εν πάση περιπτώσει, δεν διαφέρει σημαντικά από τα επίπεδα τιμών που, κατά μέσον όρο, ισχύουν για την Ε.Ε.-15 ή την Ε.Ε.-25 (Διάγραμμα 3.76).

(στ) Τιμή πετρελαίου κίνησης

Το πετρέλαιο αποτελεί πηγή ενέργειας για μεγάλο εύρος οικονομικών δραστηριοτήτων. Η τιμή του, συνεπώς, επηρεάζει αλυσιδωτά το κόστος παραγωγής πολλών προϊόντων και υπηρεσιών, επηρεάζοντας έτσι ολόκληρη την οικονομία. Παράλληλα οι μεταβολές στην τιμή του πετρελαίου συνεπάγονται και κοινωνικές επιπτώσεις, αφού επηρεάζουν αναλογικά σε μεγαλύτερο βαθμό τις χαμηλότερες εισοδηματικά τάξεις.

Η τιμή πετρελαίου κίνησης στη χώρα μας την περίοδο 2004-05 ήταν η χαμηλότερη (752 ευρώ τα 1000 λίτρα πετρελαίου) μεταξύ των ανταγωνιστριών χωρών (Διάγραμμα 3.77). Μετά

την Ελλάδα, η Σλοβενία και η Ισπανία είχαν επίσης χαμηλές τιμές πετρελαίου κίνησης (773,04 και 780,54 ευρώ αντίστοιχα), ενώ στο άλλο άκρο των τιμών βρίσκονται η Ιταλία (969,87 ευρώ) και η Ουγγαρία (913,89 ευρώ).

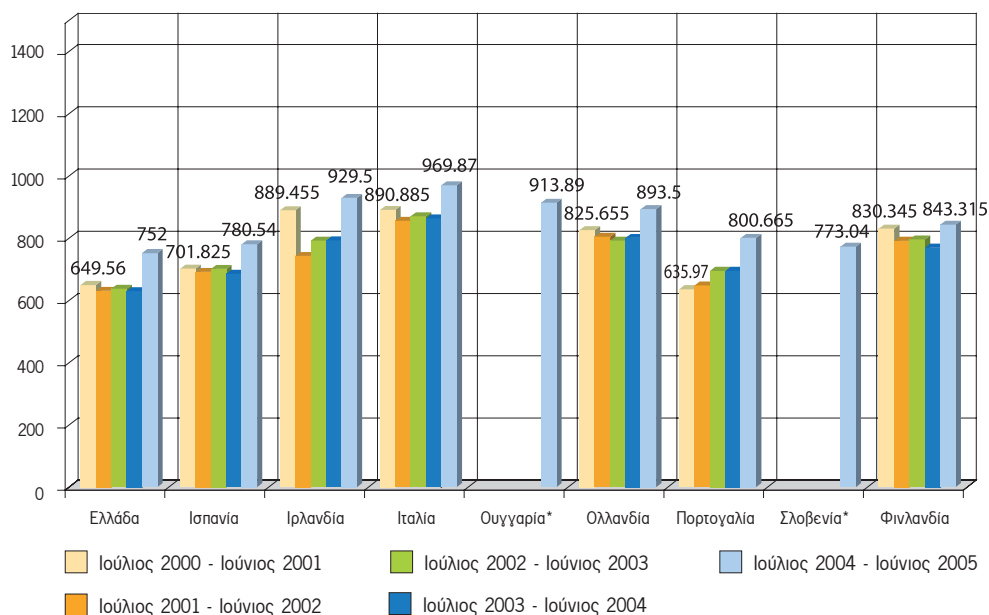
(ζ) Δείκτης τιμών ενέργειας

Το κόστος της ενέργειας αποτελεί, ιδιαίτερα για τις ενεργειοβόρες βιομηχανίες, σημαντικό παράγοντα του κόστους παραγωγής. Η αύξηση του κόστους της ενέργειας έχει πολλαπλές και αλυσιδωτές επιδράσεις στην οικονομική δραστηριότητα μιας χώρας, αφού μεταφέρεται από το ένα προϊόν στο άλλο. Επιπλέον, επηρεάζει το κόστος ζωής των πολιτών, αφού επιβαρύνει βασικές τους ανάγκες, όπως είναι η ηλεκτροδότηση, η θέρμανση κ.ά.

Ο δείκτης τιμών της ενέργειας σημείωσε στη χώρα μας την περίοδο 1996-2004 τη μικρότερη αύξηση (17%) (Διάγραμμα 3.78). Η αντίστοιχη αύξηση στην Ε.Ε.-15 ήταν 26,3% και στην Ε.Ε.-25 32,7%. Στην Ιταλία, την Ισπανία και τη Φινλανδία, η αύξηση ήταν επίσης χαμηλότερη από τη μέση της Ε.Ε.-15 (18,4%, 21% και 25,7% αντίστοιχα).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.77

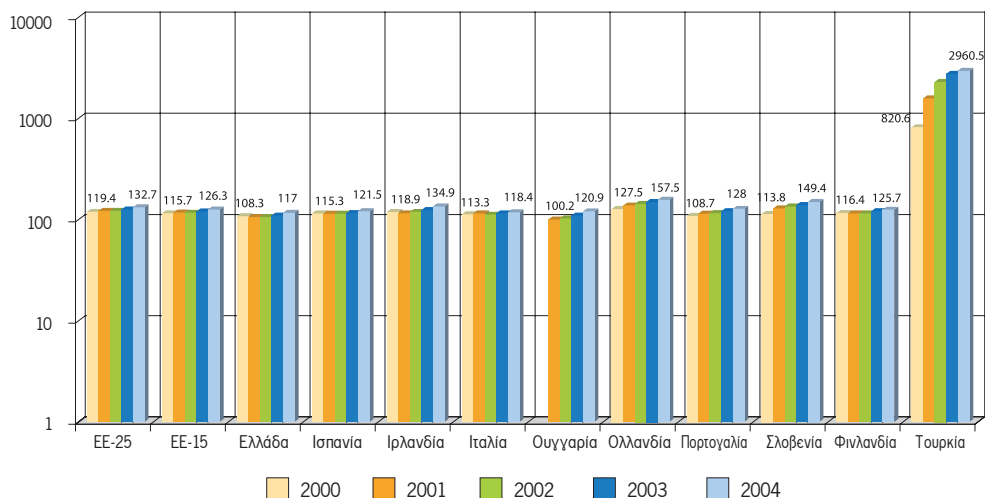
Τιμές πετρελαίου κίνησης - Τιμές αντλίας μετά φόρων (σε ευρώ ανά 1000 λίτρα πετρελαίου)

* Δεν υπάρχουν διαθέσιμες τιμές για προηγούμενες περιόδους
Πηγή: Βάση Δεδομένων-Ενότητα XI

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.78

Δείκτης τιμών ενέργειας (1996=100)*

* Για την αποτύπωση των τιμών χρησιμοποιήθηκε η λογαριθμική κλίμακα

** Δεν υπάρχει διαθέσιμη τιμή για το 2000

Πηγή: Eurostat - Newcronos Database

3.3.7 Συνολική αποτίμηση της κατάστασης στις «οριζόντιες πολιτικές-εισροές» στη διαδικασία ανταγωνιστικότητας

Η συγκριτική αξιολόγηση των παραγόντων που περιλαμβά-

νεται στην ομάδα «οριζόντιες πολιτικές-εισροές» καταλήγει στο ότι η χώρα μας υστερεί έναντι άλλων ανταγωνιστριών χωρών και, στις περισσότερες περιπτώσεις, και από τον μέσο όρο της Ε.Ε.-15 ή της Ε.Ε.-25.

Η εξαίρεση που προβάλλει ως ιδιαιτερότητα της ελληνικής οικονομίας και, δυνητικά τουλάχιστον, ως σημαντικό στοιχείο ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητάς της, είναι η επιχειρηματικότητα. Σε ό,τι αφορά όμως τη συγκεκριμένη παράμετρο, η παραδοσιακά υψηλή προδιάθεση των Ελλήνων για ίδρυση μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων, παρεμποδίζεται από την ταυτόχρονη λειτουργία πολλών αντικινήτρων και «εμποδίων εισόδου» στην επιχειρηματική κοινότητα.

Προβλήματα επίσης προκαλούνται στην ανταγωνιστικότητα λόγω της συνεχούς επιδείνωσης της συγκριτικής θέσης της χώρας στο μοναδιαίο κόστος εργασίας το οποίο, ενώ βρίσκεται σε μέσα επίπεδα, παρουσιάζει, στη δεκαετία 1995-2005, συνεχή επιδείνωση.

Για τους υπόλοιπους παράγοντες αυτής της ομάδας, το χαμηλό επίπεδο που διαπιστώνεται (παρ' όλες τις βελτιώσεις σε ορισμένους παράγοντες που εμφανίστηκαν κυρίως το 2005) αποτελεί θέμα σοβαρού προβληματισμού. Ιδιαίτερα απασχολεί το χαμηλό επίπεδο του παράγοντα «εκπαίδευση-δεξιότητες», όπου ελάχιστα βελτιώνεται η γενική εικόνα και η κατάσταση κρίσιμων μορφών και τύπων ουσιαστικής αναβάθμισης των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού (διά βίου εκπαίδευση, εκπαίδευση ανέργων, ενδοεπιχειρησιακή κατάρτιση κλπ.). Παρά το σημαντικό όγκο πόρων που διοχετεύονται μέσω των διαφόρων προγραμμάτων, η απόδοσή τους χαρακτηρίζεται ως εξαιρετικά αμφιβολή, ενώ απουσιάζουν και σοβαρές πρωτοβουλίες αξιολόγησης και διορθωτικών παρεμβάσεων. Πρόβλημα επίσης παρουσιάζεται στην οργάνωση και λειτουργία της δευτεροβάθμιας κυρίως εκπαίδευσης, ιδίως της τεχνικής. Έντονα απασχολεί η ανεπάρκεια του εκπαιδευτικού συστήματος να εφοδιάζει τους μαθητές με δεξιότητες και ικανότητες που απαιτεί η κοινωνία της γνώσης.

3.4. Ενδιάμεσα αποτελέσματα της διαδικασίας ανταγωνιστικότητας

3.4.1 Σύνθεση του προϊόντος και της απασχόλησης

Οι δείκτες της προστιθέμενης αξίας ανά τομέα της οικονομίας συνδέονται με τις εξελίξεις στην παγκόσμια οικονομία και τη μετάβαση των χωρών στην οικονομία της γνώσης. Σε αρκετές χώρες, στο πλαίσιο των διαρθρωτικών αλλαγών και της συνε-

πακόλουθης μεταβολής της σχετικής σημασίας των τομέων τέθηκαν ζητήματα «νέας» και «παλαιάς» οικονομίας, πρωταγωνιστικών κλάδων κ.ά. Όμως έρευνα στους προσδιοριστικούς παράγοντες του «πλούτου των εθνών» έδειξε ότι οι χώρες εξειδικεύονται ανάλογα με τους πόρους, τα μέσα που διαθέτουν και τις ικανότητές τους να δημιουργήσουν βιώσιμα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα. Στο πλαίσιο αυτό, κάθε χώρα, συνδυάζοντας τα παραπάνω, εξειδικεύεται σε συγκεκριμένους τομείς ή κλάδους. Δεν παίζει λοιπόν άμεσο ρόλο ποιοι είναι οι τομείς στους οποίους ανταγωνίζεται η χώρα, αλλά με ποιον τρόπο ανταγωνίζονται οι επιχειρήσεις μέσα σε αυτούς τους τομείς (όπως αναλύθηκε προηγουμένως) και πώς δημιουργούν προστιθέμενη αξία. Εντούτοις, η μετάβαση στην οικονομία της γνώσης συνεπάγεται σημαντικές αλλαγές στους τομείς, ενώ αναδεικνύονται και άλλα στοιχεία, όπως η λειτουργική διασύνδεσή τους μέσω, π.χ., υποστηρικτικών και συμπληρωματικών δραστηριοτήτων.

Διεθνώς παρατηρείται τάση περιορισμού της σχετικής σημασίας του πρωτογενούς τομέα. Στη χώρα μας η προστιθέμενη αξία στον πρωτογενή τομέα ως ποσοστό της συνολικής προστιθέμενης αξίας μειώθηκε από το 7,3% που ήταν το 2000 στο 5,6% το 2004 (Διάγραμμα 3.79). Ωστόσο, το ποσοστό αυτό ξεπερνά κατά πολύ το αντίστοιχο της Ε.Ε. (Ε.Ε.-15, Ε.Ε.-25) και όλων των άλλων χωρών της συγκριτικής αξιολόγησης, πλην της Τουρκίας όπου ο τομέας έχει βαρύνουσα σημασία (11%). Το ίδιο ισχύει και για την απασχόληση στον τομέα, η οποία περιορίστηκε στο 13,8% το 2004 αλλά παραμένει η υψηλότερη στη συγκριτική αξιολόγηση (Διάγραμμα 3.80).

Εκθέσεις της Τράπεζας της Ελλάδος εκτιμούν ότι ο ρόλος της ελληνικής γεωργίας θα συνεχίσει να μειώνεται, αλλά και ότι η μεταποίηση πιθανότατα θα δει το μερίδιό της στη συνολική προστιθέμενη αξία και την απασχόληση να περιορίζεται σταδιακά. Αντίθετα, ο τομέας των υπηρεσιών, ιδίως των «εξαγωγικών», θα συνεχίσει να είναι ο σημαντικότερος για την ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας.

Ταυτόχρονα, επισημαίνεται ωστόσο η ανάγκη διατήρησης μιας ισορροπίας στους τρεις τομείς προσαρμοσμένης στο διεθνές πλαίσιο της παγκόσμιας αγοράς. Για παράδειγμα, μια ισχυρή βιομηχανία¹⁴ θα στηρίζει και θα επιδρά θετικά σε άλλους τομείς της οικονομίας (όπως οι υπηρεσίες, ο τουρισμός, το εμπόριο), ενώ θα υποστηρίζει την ανάπτυξη νέων κλάδων υπηρεσιών και θα ενισχύει τη μετάβαση στην κοινωνία της πληροφορίας.

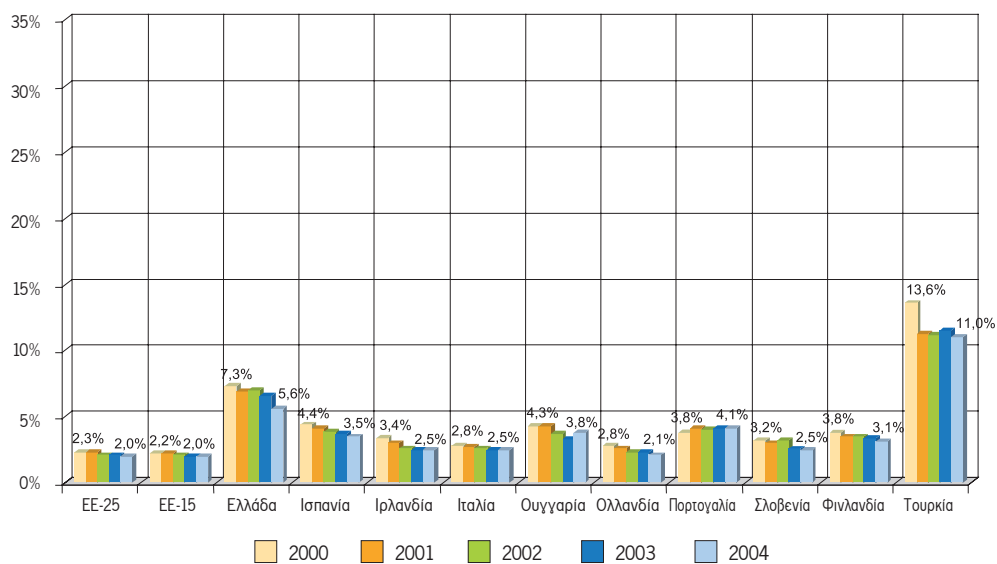
14. Βλ. Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής «Η Βιομηχανική πολιτική σε μια Διευρυμένη Ευρώπη» com (2002) 714 τελικό - 11/12/2002, για την ανανέωση του ενδιαφέροντος για την ευρωπαϊκή βιομηχανική πολιτική.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.2**Συγκριτική αξιολόγηση «οριζόντιων πολιτικών-εισροών» στην ανταγωνιστικότητα**

ΟΜΑΔΑ ΠΑΡΑΓΟΝΤΩΝ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ "ΟΡΙΖΟΝΤΙΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ- ΕΙΣΡΟΕΣ"	ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ			Παρατηρήσεις
	Επίπεδο	Τάση	Περίοδος Αξιολόγησης έως...	
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ- ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	ΧΑΜΗΛΟ	ΒΕΛΤΙΩΣΗ	2004 (2005)	• Η φορολογία επιχειρήσεων παραμένει σχετικά υψηλή. Έναρξη σταδιακής μείωσης. • Ιδιαίτερα προβληματικές περιοχές, με σοβαρές αρνητικές συνέπειες είναι το Δημόσιο χρέος, το μέγεθος και η αποδοτικότητα του δημόσιου τομέα και η διαφάνεια, ο υψηλός πληθωρισμός και ο έλεγχος του ανταγωνισμού στην αγορά.
ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	ΧΑΜΗΛΟ	ΒΕΛΤΙΩΣΗ	2004	• Η συνολική ανεργία παρουσιάζει τάσεις μείωσης. • Η ανεργία των νέων παραμένει υψηλή. • Οι δαπάνες για πολιτική απασχόλησης είναι χαμηλές
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ – ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ	ΧΑΜΗΛΟ	ΣΤΑΘΕΡΗ	2002-2003	• Οι δαπάνες για την Παιδεία υστερούν. • Εκμάθηση ξένων γλωσσών εκτεταμένη. • Αναλογία μαθητών/ διδασκόντων καλή. • Προβλήματα στη δια βίου εκπαίδευση και στην κατάρτιση ανέργων • Ανεπαρκής σύζευξη εκπαίδευσης-αγοράς εργασίας
ΕΡΕΥΝΑ – ΑΝΑΠΤΥΞΗ	ΧΑΜΗΛΟ	ΣΤΑΘΕΡΗ	2004	• Ανεπαρκείς επενδύσεις. • Χαμηλές οι δαπάνες των επιχειρήσεων. • Χαμηλή η παραγωγικότητα της έρευνας.
ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ	ΥΨΗΛΟ	ΒΕΛΤΙΩΣΗ	2003-2004 (2005)	• Υψηλή η «επιχειρηματικότητα ανάγκης», με τάσεις αύξησης της «επιχειρηματικότητας ευκαιρίας». • Χαμηλή επιχειρηματικότητα γυναικών. • Προβλήματα προβολής της επιχειρηματικότητας από τα ΜΜΕ. • Σοβαρά γραφειοκρατικά προβλήματα και κόστος στη δημιουργία νέων επιχειρήσεων.
ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ	ΧΑΜΗΛΟ	ΣΤΑΘΕΡΗ	2003-2004	
ΤΙΜΕΣ – ΚΟΣΤΗ	ΜΕΣΟ	ΕΠΙΔΕΙΝΩΣΗ	2004 (2005)	• Χαμηλό ωριαίο κόστος εργασίας σε σχέση με Ε.Ε. • 1995-2005: Συγκριτικό μοναδιαίο κόστος εργασίας επιδεινούμενο λόγω συναλλαγματικής πολιτικής • 2003-2005: Επιδείνωση του δείκτη λόγω αύξησης των αμοιβών εργασίας • Υψηλό κόστος ευρωζωνικών συνδέσεων. • Χαμηλές τιμές ηλεκτρ. ρεύματος & καυσίμων.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.79

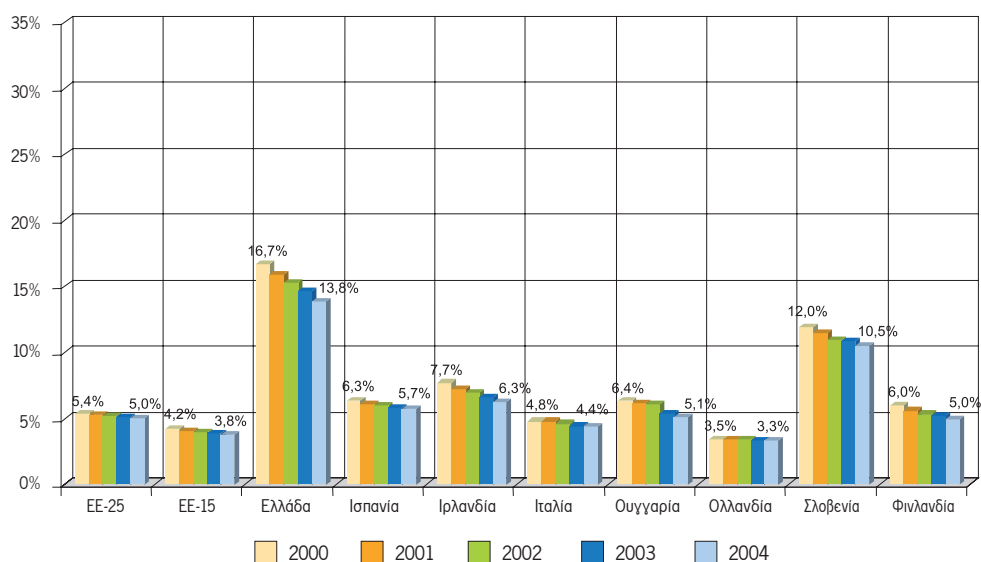
Προστιθέμενη αξία στον πρωτογενή τομέα
(ποσοστό % της συνολικής προστιθέμενης αξίας)

Πηγή: Βάση Δεδομένων – Ενότητα Χ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.80

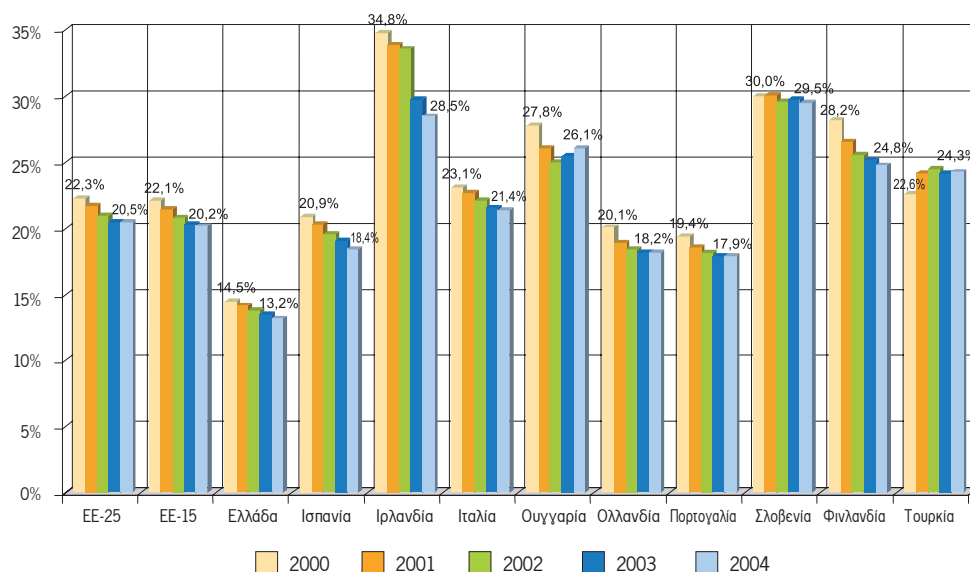
Απασχόληση στον πρωτογενή τομέα
(ποσοστό % της συνολικής απασχόλησης)

Πηγή: Βάση Δεδομένων – Ενότητα Χ
(επεξεργασία στοιχείων)

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.81

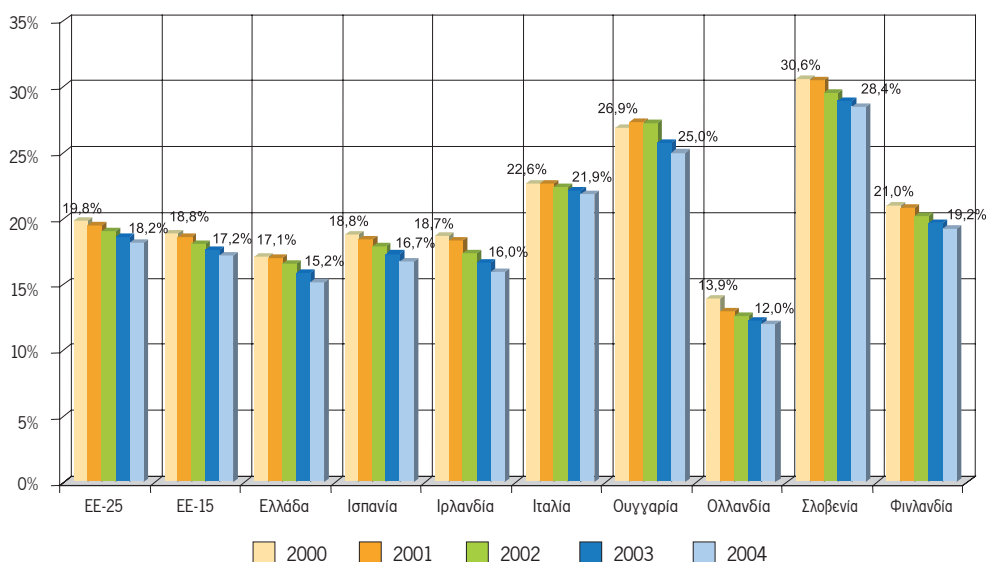
Προστιθέμενη αξία στον δευτερογενή τομέα - Βιομηχανία (ποσοστό % της συνολικής προστιθέμενης αξίας)

Πηγή: Βάση Δεδομένων – Ενότητα Χ

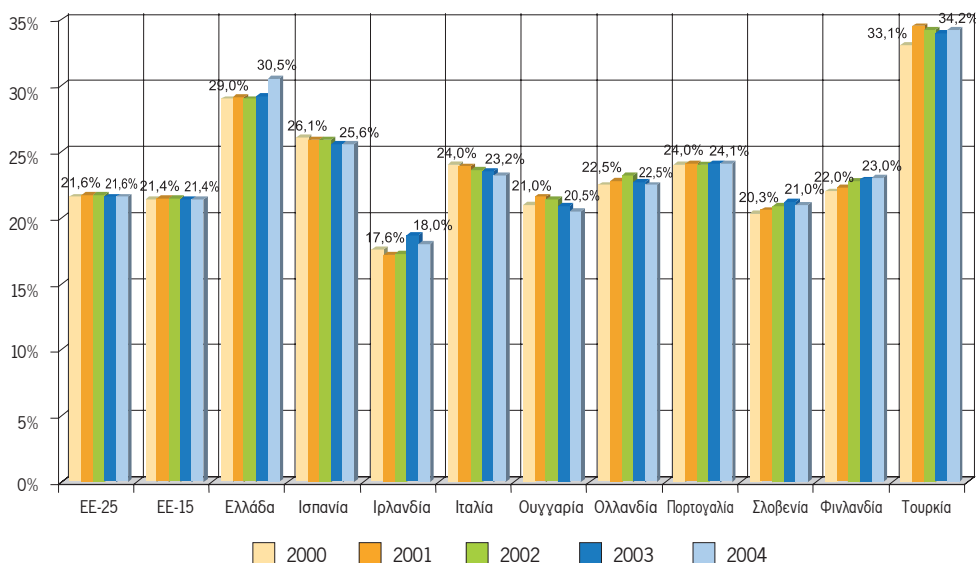
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.82

Απασχόληση στον δευτερογενή τομέα - Βιομηχανία (ποσοστό % της συνολικής απασχόλησης)

Πηγή: Βάση Δεδομένων – Ενότητα Χ
(επεξεργασία στοιχείων)

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.83

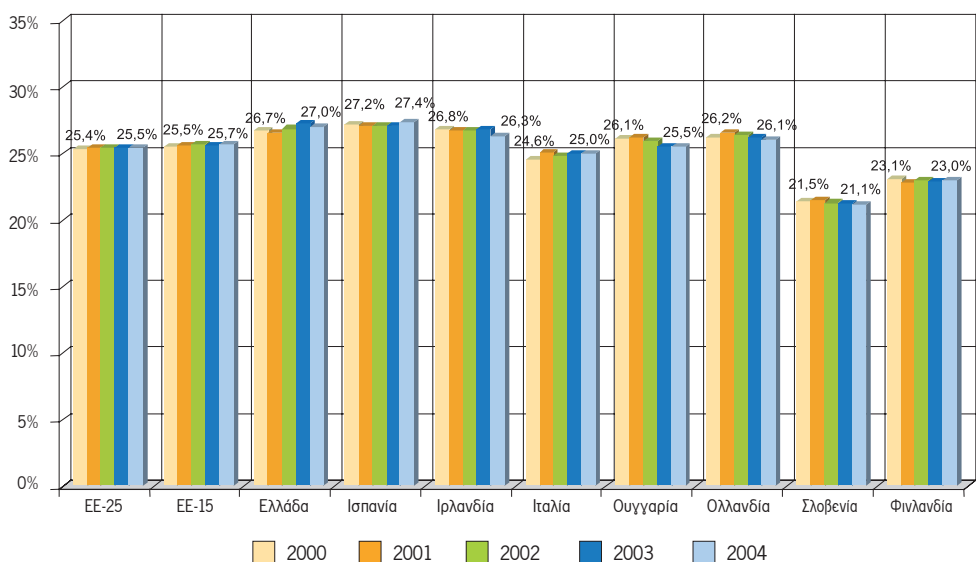
**Προστιθέμενη αξία στον τριτογενή τομέα -
Εμπόριο, μεταφορές και επικοινωνίες**
(ποσοστό % της συνολικής προστιθέμενης αξίας)

Πηγή: Βάση Δεδομένων – Ενότητα Χ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.84

Απασχόληση στον τριτογενή τομέα - Εμπόριο, μεταφορές και επικοινωνίες
(ποσοστό % της συνολικής απασχόλησης)

Πηγή: Βάση Δεδομένων – Ενότητα Χ
(επεξεργασία στοιχείων)

3.4.2. Παραγωγικότητα

(α) Παραγωγικότητα ανά εργαζόμενο

Η παραγωγικότητα της εργασίας ορίζεται ως η σχέση μεταξύ του παραγόμενου αποτελέσματος και του εργατικού δυναμικού το οποίο απασχολείται. Αποτυπώνει δηλαδή την ποσοτική σχέση της εκροής και μιας από τις βασικές εισροές στην παραγωγική διαδικασία (την απασχόληση). Το επίπεδο της παραγωγικότητας μιας οικονομίας είναι προσδιοριστικό του ύψους του κατά κεφαλήν εισοδήματος και της ευημερίας των πολιτών.

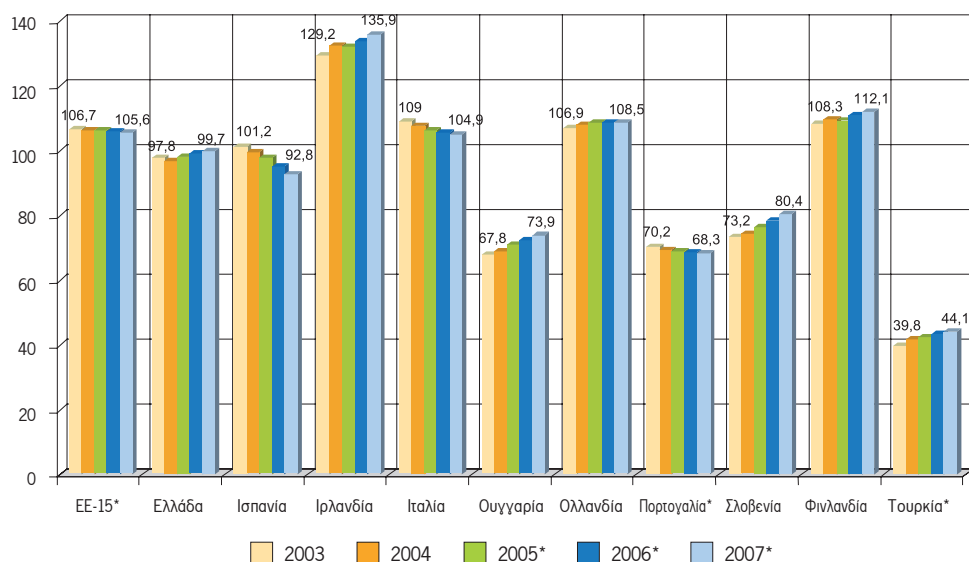
Σύμφωνα με τα στοιχεία της συγκριτικής αξιολόγησης, η παραγωγικότητα στην Ελλάδα βρίσκεται σε χαμηλότερο επίπεδο από ό,τι στην Ε.Ε.-15 και αποτελεί, μαζί με το συγκριτικά χαμηλότερο ποσοστό απασχόλησης, τη βασική αιτία της υστέρησης του κατά κεφαλήν εισοδήματος. Πάντως, σύμφωνα με το Διάγραμμα 3.85, η ελληνική παραγωγικότητα είναι υψηλότερη από ό,τι στην Ισπανία και την

Πορτογαλία (αλλά και την Ουγγαρία, τη Σλοβακία και την Τουρκία) και, μέχρι το 2007, προβλέπεται ότι θα συνεχιστεί η σύγκλιση. Σύμφωνα με πρόσφατη Έκθεση της Τράπεζας της Ελλάδος, πιθανές αιτίες για τη χαμηλότερη παραγωγικότητα στην Ελλάδα αναζητούνται στα προβλήματα στο επιχειρηματικό περιβάλλον (γραφειοκρατία, ρυθμιστικές παρεμβάσεις), στην έλλειψη ανταγωνισμού, στο μικρό μέγεθος των ελληνικών επιχειρήσεων, στην υστέρηση ως προς την υιοθέτηση των νέων τεχνολογιών και στις αδυναμίες του εκπαιδευτικού συστήματος.

Η αύξηση της παραγωγικότητας είναι καθοριστικός παράγοντας της μεσο-μακροπρόθεσμης αύξησης του ΑΕΠ. Η αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας συμβάλλει ουσιαστικά στη μείωση του πραγματικού μοναδιαίου κόστους εργασίας και οδηγεί σε υψηλότερη αποδοτικότητα και σε αύξηση των πραγματικών αμοιβών. Επιπρόσθετα, απελευθερώνονται πόροι που μπορούν να κατανεμηθούν αποδοτικότερα σε άλλους τομείς της οικονομικής δραστηριότητας. Συνεπώς, μέσα από την αποτελεσματικότερη

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.85

Ετήσια παραγωγικότητα ανά εργαζόμενο (ΕΕ-25=100)
(Α.Ε.Π. ανά εργαζόμενο σε ισοδύναμα αγοραστικής δύναμης)

* Προβλεπόμενες τιμές
Πηγή: Βάση Δεδομένων-Ενότητα Χ

χρησιμοποίηση του παραγωγικού συντελεστή «εργασία», επιτυγχάνεται η ποιοτική και ποσοτική βελτίωση των παρεχόμενων προϊόντων και υπηρεσιών συμβάλλοντας στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας.

Οι επιδόσεις της Ελλάδας την τελευταία πενταετία στην παραγωγικότητα της εργασίας είναι θετικές, αλλά ο ρυθμός βελτίωσης σταδιακά αμβλύνεται. Η ποσοστιαία μεταβολή της παραγωγικότητας της εργασίας στην Ελλάδα το 2004 ήταν 1,9%, αρκετά υψηλότερη από άλλες χώρες της Ε.Ε., ενώ υπολείπονταν από τα αντίστοιχα ποσοστά της Ουγγαρίας (3,1%), της Φινλανδίας (2,5%) της Ιρλανδίας (2,1%) και της Ολλανδίας (2%). Ωστόσο ο ρυθμός μεταβολής επιβραδύνθηκε από τη θεαματική επίδοση 6,1% το 2000 στο 1,9% το 2004, στοιχείο που θα πρέπει να επισημανθεί στους φορείς άσκησης πολιτικής (Διάγραμμα 3.86).

(β) Συνολική παραγωγικότητα της οικονομίας

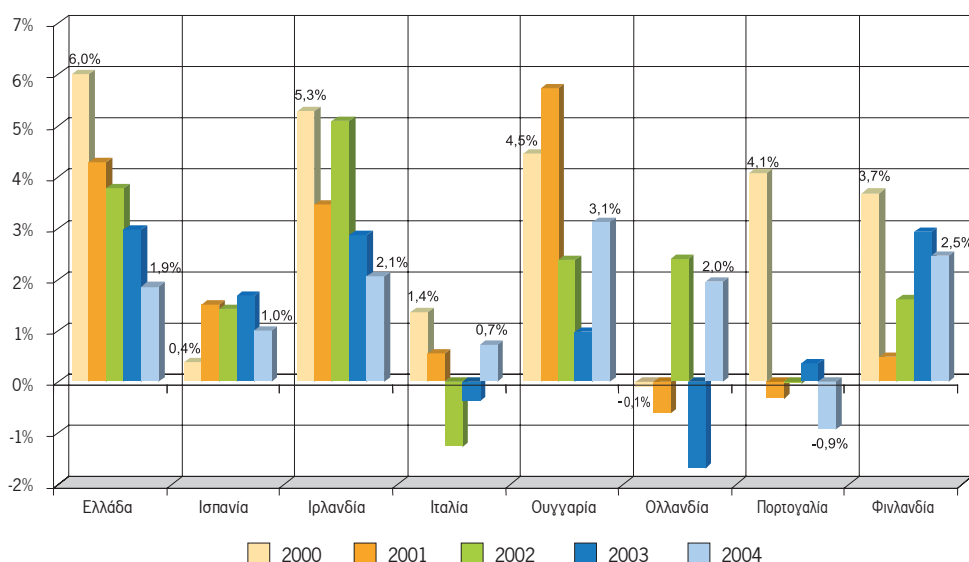
Η παραγωγικότητα δεν περιορίζεται μόνο στο συντελε-

στή «εργασία», ούτε στη βελτίωση της τεχνικής αποτελεσματικότητας. Η συνολική βελτίωση της παραγωγικότητας προέρχεται και από βελτιώσεις στη συνολική ποιότητα των αγαθών και υπηρεσιών μέσω της υιοθέτησης και χρήσης νέων τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών, την έρευνα και ανάπτυξη, την καινοτομία και άλλες εισροές που μπορούν να δημιουργήσουν υψηλότερα επίπεδα προστιθέμενης αξίας. Η συνολική παραγωγικότητα αντιστοιχεί στη συνισταμένη των βελτιώσεων σε όλους τους συντελεστές της παραγωγής, συμπεριλαμβανομένης της τεχνικής προόδου.

Παρά τους υψηλούς ρυθμούς βελτίωσής της τα τελευταία χρόνια, η συνολική παραγωγικότητα της ελληνικής οικονομίας βρίσκεται πολύ χαμηλά, σε σχέση με τον μέσο ευρωπαϊκό όρο Ε.Ε.-25 (στο 87,3%), (Διάγραμμα 3.87). Προτεραιότητα θα πρέπει να δοθεί στη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος (γραφειοκρατία, ρυθμιστικές παρεμβάσεις), στη βελτίωση των συνθηκών ανταγωνισμού, στην αναδιάρθρωση των επιχειρήσεων, ιδιαίτερα

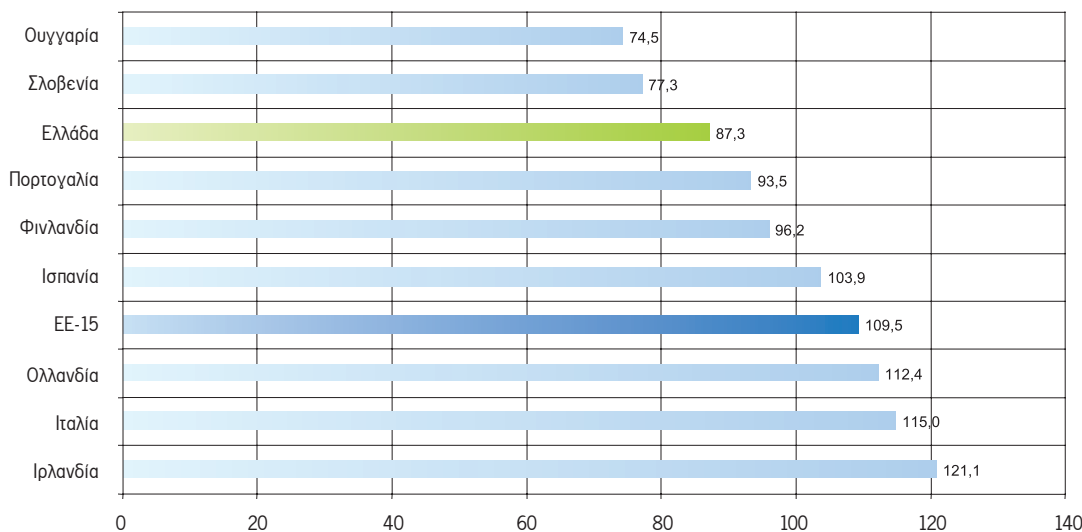
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.86

Παραγωγικότητα της εργασίας - Ποσοστιαία % μεταβολή σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.87

Συνολική παραγωγικότητα της οικονομίας (ΕΕ - 25=100)
(Total Factor Productivity - TFP)*

* Περιλαμβάνονται όλοι οι παράγοντες που συμβάλλουν στην παραγωγική διαδικασία με άμεσο (κεφάλαιο και εργατικό δυναμικό) ή έμμεσο τρόπο (αστάθμητοι παράγοντες που επηρεάζουν την παραγωγή και δε συνδέονται με τους δύο παραπάνω παράγοντες, όπως π.χ. μια κακοκαιρία στην περίπτωση της αγροτικής παραγωγής)
Πηγή: Βάση Δεδομένων-Ενότητα Χ

των ΜΜΕ, με έμφαση στην ενίσχυση της έρευνας και καινοτομίας, στην υιοθέτηση των νέων τεχνολογιών, στη βελτίωση της αποτελεσματικότητας του εκπαιδευτικού συστήματος, την εκπαίδευση και την κατάρτιση.

3.4.3. Εξωτερικό Εμπόριο

(α) Η σημασία του εξωτερικού εμπορίου

Το εξωτερικό εμπόριο αποτέλεσε ήδη από την αρχαιότητα έναν από τους βασικούς μοχλούς ανάπτυξης των οικονομιών. Στη σύγχρονη εποχή, με τις ανοικτές οικονομίες και το νέο περιβάλλον της παγκοσμιοποίησης, το εξωτερικό εμπόριο αποτελεί τη βασική συνιστώσα στη διαμόρφωση του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος μιας χώρας. Ειδικότερα, για τις μικρές χώρες, όπου η εγχώρια κατανάλωση είναι περιορισμένη και δεν επαρκεί για την ανάπτυξη μεγάλων επιχειρήσεων, οι εξαγωγές είναι ο μόνος

τρόπος οικονομικής μεγέθυνσης. Ταυτόχρονα, οι εξαγωγικές επιδόσεις μιας χώρας είναι αποτέλεσμα της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας της, ενώ η αύξηση των εξαγωγών με τη σειρά της οδηγεί σε αύξηση της ανταγωνιστικότητας μέσα από συνθήκες οικονομικών κλίμακας. Όπου υπάρχει σταθερός ρυθμός ανάπτυξης, υπάρχει και αύξηση των εξαγωγικών επιδόσεων.

Παράδειγμα αυτού του κανόνα αποτελεί και η χώρα μας. Κατά τη μεταπολεμική περίοδο, όταν οι εξαγωγές μας αυξανόταν με ρυθμούς υψηλότερους από εκείνους των παγκόσμιων εξαγωγών, ο ρυθμός ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας ήταν επίσης υψηλός, με αποτέλεσμα την αύξηση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας και την παραπέρα αύξηση των εξαγωγών μας. Η αύξηση των εξαγωγών κινήθηκε, μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του 1980, ταχύτερα από την αύξηση του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ), με αποτέλεσμα την διεύρυνση της εξωστρέφειας της παραγωγής και της οικονομίας και τον

υπερδιπλασιασμό της αξίας των εξαγωγών ως ποσοστό του ΑΕΠ (1960: 5,1%, 1980: 10,6%).

Μία άλλη διάσταση της θετικής επίδρασης των εξαγωγών είναι ότι μέσα από την ανάπτυξη της οικονομίας και την αύξηση της παραγωγής επιτυγχάνεται υποκατάσταση των εισαγωγών και, επομένως, περιορισμός του εμπορικού ελλείμματος ή δημιουργία πλεονάσματος. Αρκεί να αναφέρουμε ότι το 2004, με εμπορικό έλλειμμα αγαθών και υπηρεσιών ύψους 14,1 δισ. € ή 9% του ΑΕΠ, το ΑΕΠ αυξήθηκε κατά 4,7%. Αυτό σημαίνει ότι, εάν το έλλειμμα είχε περιοριστεί στο 5% του ΑΕΠ, η αύξηση θα ήταν σχεδόν 9%, και με μηδενικό έλλειμμα ή αύξηση του ΑΕΠ θα άγγιζε το 14%

(β) Η εξέλιξη των ελληνικών εξαγωγών

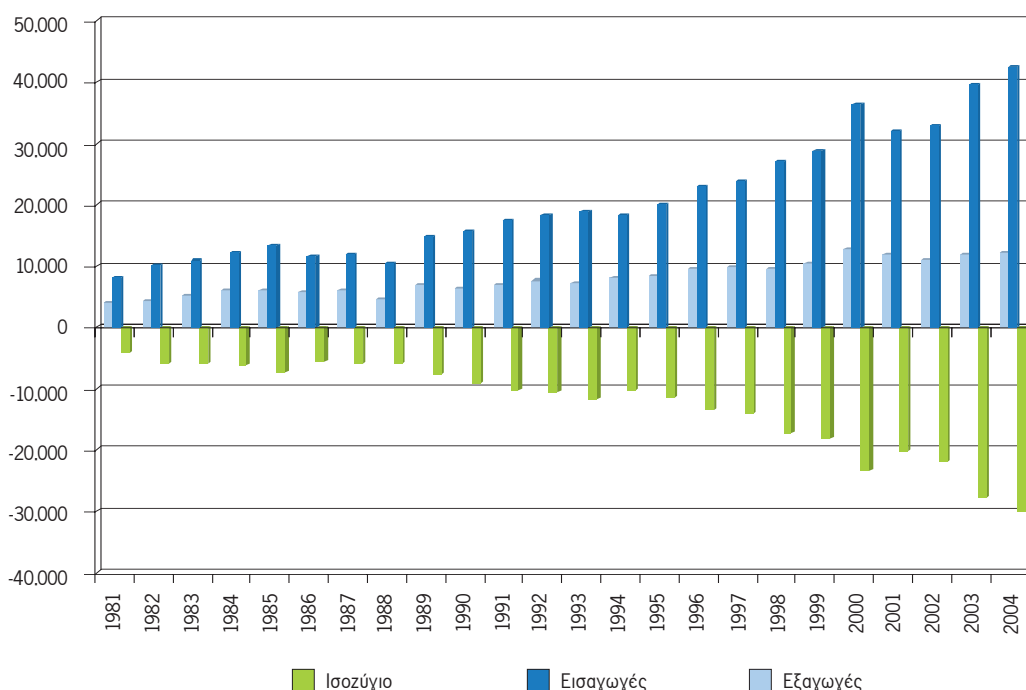
Η αύξηση των ελληνικών εξαγωγών κατά τη μεταπολεμική περίοδο υπήρξε ταχεία, και μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 1990 ήταν υψηλότερη από την αύξηση των πα-

γκόσμιων εξαγωγών, με αποτέλεσμα την αύξηση της διείσδυσης των ελληνικών προϊόντων στη διεθνή αγορά. Έτσι, από 1,6‰ των παγκοσμίων εξαγωγών το 1960, οι ελληνικές εξαγωγές έφθασαν το 1992 να αποτελούν το 2,6‰ των παγκοσμίων εξαγωγών. Εντούτοις, από τη δεκαετία του 1990 η τάση αυτή αναστράφηκε και το 2003 η συμμετοχή των ελληνικών εξαγωγών περιορίστηκε σε 1,8‰. Η υστέρηση είναι ακόμη μεγαλύτερη, εάν η σύγκριση περιοριστεί στις χώρες-μέλη του ΟΟΣΑ και της Ε.Ε.

Ανάλογη ήταν και η εξέλιξη του ποσοστού κάλυψης των εισαγωγών από τις εξαγωγές. Οι εισαγωγές, που σε όλη τη μεταπολεμική περίοδο ήταν περίπου σταθερά υπερδιπλάσιες των εξαγωγών, έγιναν υπερ-τριπλάσιες στην τρέχουσα δεκαετία. Αποτέλεσμα αυτών των εξελίξεων ήταν να μειωθεί σημαντικά το ποσοστό κάλυψης των εισαγωγών από τις εξαγωγές και από 48,2% το 1981 περιορίστηκε σε 29,1% το 2004 (Διάγραμμα 3.88), παρουσιάζοντας όμως μικρή βελτίωση το 2005 (31,8%).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.88

Ελληνικό εξωτερικό εμπόριο αγαθών

Πηγή: ΕΣΥΕ

Η αύξηση των εξαγωγών κινήθηκε, μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του 1980, ταχύτερα από την αύξηση του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ), με αποτέλεσμα τη διεύρυνση της εξωστρέφειας της παραγωγής και της οικονομίας και τον υπερδιπλασιασμό της αξίας των εξαγωγών ως ποσοστό του ΑΕΠ. Από το 1990 και μετά παρατηρείται υστέρηση του ρυθμού ανάπτυξης των εξαγωγών σε σχέση με το ΑΕΠ, που τα τελευταία χρόνια είναι πιο έντονη. Αποτέλεσμα αυτών των δυσμενών εξελίξεων είναι να μειωθεί η αξία των εξαγωγών ως ποσοστό του ΑΕΠ και να είναι το χαμηλότερο μεταξύ των χωρών-μελών της Ε.Ε. (1981: 9,6%, 2004: 7,4% - Διάγραμμα 3.89).

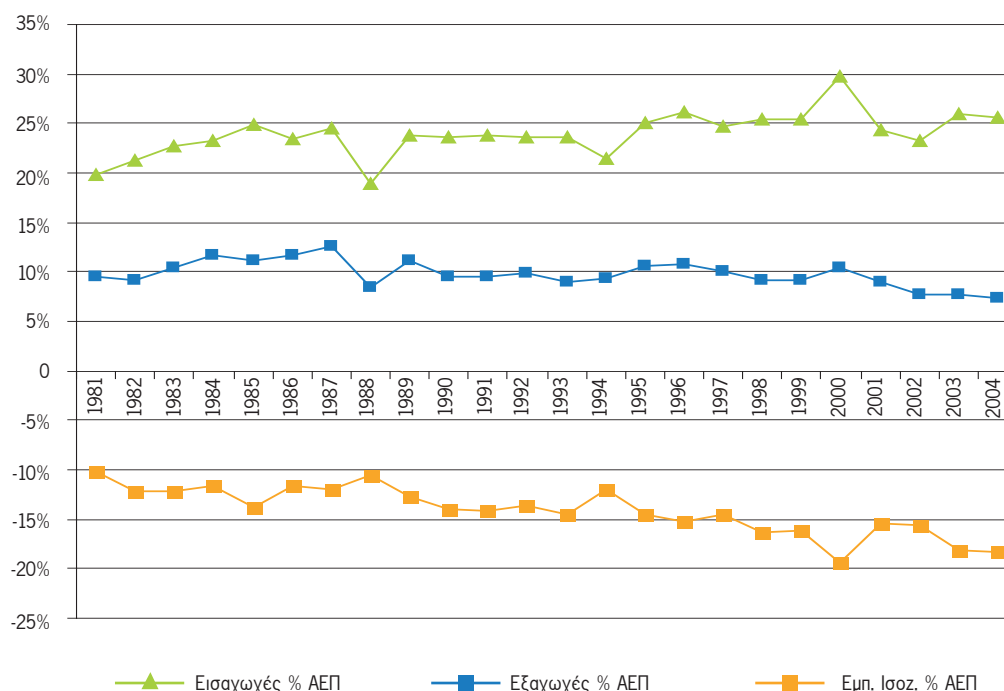
Διαφορετική εικόνα παρουσιάζουν οι εξαγωγές υπηρεσιών, όπου η χώρα μας, σε αντίθεση με το εμπόριο αγαθών, είχε υψηλότερες εξαγωγικές επιδόσεις. Στα τέλη

της δεκαετίας του 1980, και για πρώτη φορά, οι εισπράξεις από τις εξαγωγές υπηρεσιών ξεπέρασαν τις εισπράξεις από τις εξαγωγές αγαθών, ενώ το 2004 ξεπέρασαν αισθητά το διπλάσιο των εισπράξεων από τις εξαγωγές αγαθών (Διάγραμμα 3.90).

Η χώρα μας είναι, ανάλογα με το μέγεθός της, σημαντική δύναμη στις διεθνείς συναλλαγές υπηρεσιών. Η σημαντική θέση που κατέχει η Ελλάδα στο παγκόσμιο εμπόριο υπηρεσιών οφείλεται στη μεγάλη ανάπτυξη των εξαγωγών στις μεταφορικές και ταξιδιωτικές υπηρεσίες, δηλαδή κατά βάση στη δραστηριότητα της μεγάλης ελληνικής ναυτιλίας και στην ανάπτυξη του τουρισμού, όπου το μερίδιο της χώρας μας στην παγκόσμια αγορά αυξάνεται. Η συμμετοχή όμως των δύο αυτών κατηγοριών υπηρεσιών στην παγκόσμια αγορά των υπηρεσιών περιορίζεται.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.89

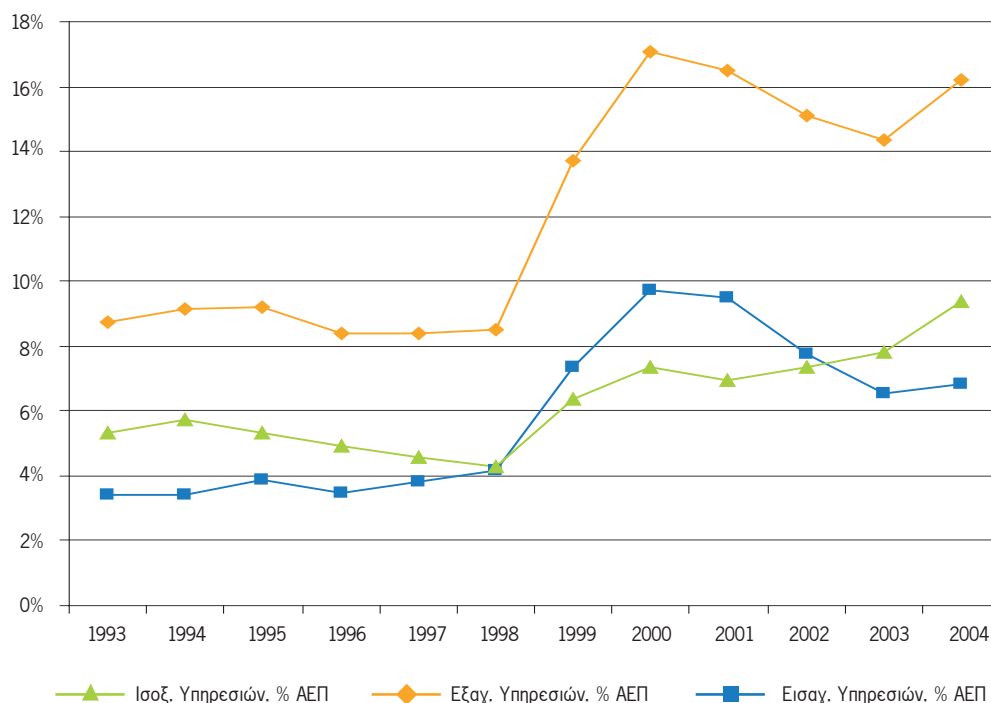
Ελληνικό εξωτερικό εμπόριο αγαθών και Α.Ε.Π.

Πηγή: ΕΣΥΕ και Εθνικοί Λογαριασμοί

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.90

Ελληνικό εξωτερικό εμπόριο υπηρεσιών και Α.Ε.Π.

Πηγή: ΕΣΥΕ και Εθνικοί Λογαριασμοί

Τα τελευταία χρόνια όλο και μεγαλύτερο μερίδιο του παγκόσμιου εμπορίου υπηρεσιών αφορά τις υπηρεσίες που συνδέονται, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, με τις νέες τεχνολογίες και τις εφαρμογές τους. Από τους εννέα υποκλάδους που απαρτίζουν τις «λοιπές υπηρεσίες» (υπηρεσίες επικοινωνιών, κατασκευαστικές, ασφαλιστικές, χρηματοοικονομικές, άλλες επιχειρηματικές υπηρεσίες, δικαιώματα και άδειες εκμετάλλευσης [royalties and licenses fees], υπηρεσίες πληροφορικής και υπολογιστών, προσωπικές, πολιτιστικές και ψυχαγωγικές υπηρεσίες) οι έξι παρουσιάζουν μεγάλο δυναμισμό στις διεθνείς συναλλαγές και η συμμετοχή της Ελλάδας σε αυτές είναι αμελητέα.

(γ) Η σύνθεση των ελληνικών εξαγωγών

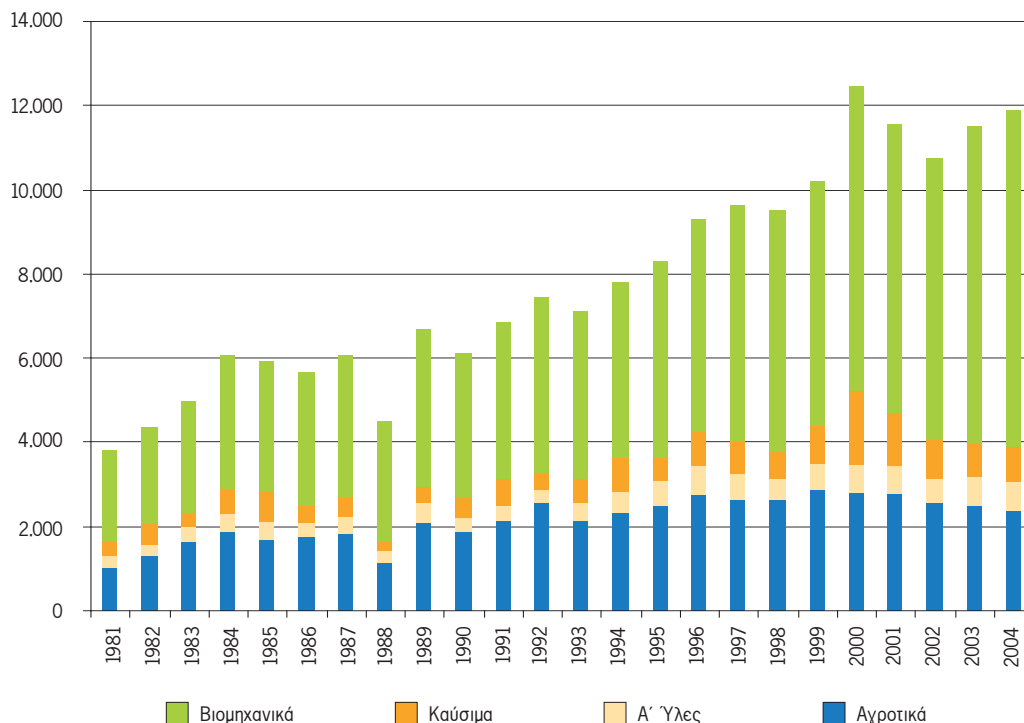
Η Ελλάδα, από χώρα εξαγωγής παραδοσιακών γεωργι-

κών προϊόντων, έγινε κατά βάσιν χώρα εξαγωγής βιομηχανικών προϊόντων. Αυτή είναι η σημαντικότερη εξέλιξη ως προς τη σύνθεση των εξαγωγών κατά τη διάρκεια της μεταπολεμικής περιόδου (Διαγράμματα 3.91 και 3.92).

Μολονότι όμως οι εξαγωγές των γεωργικών προϊόντων περιορίστηκαν από το 65% του συνόλου το 1960, σε 20% το 2004, εντούτοις κατέχουν σημαντική θέση στις εξαγωγές συνολικά και αποδείχθηκαν παράγοντας σταθερότητας σε περιόδους κρίσης. Παράλληλα και η σύνθεση των γεωργικών προϊόντων έχει μεταβληθεί ουσιαστικά. Αν και οι εξαγωγές των παραδοσιακών προϊόντων (όπως το ελαιόλαδο) διατηρούνται υψηλές, παρά ταύτα η θέση τους στο σύνολο των εξαγωγών γεωργικών προϊόντων συνεχώς περιορίζεται, καθώς τα υποκαθιστούν νέα προϊόντα, κυρίως φρούτα και λαχανικά και, πιο πρόσφατα, ψάρια.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.91

Ελληνικές εξαγωγές αγαθών κατά μεγάλες κατηγορίες προϊόντων

Πηγή: ΕΣΥΕ

Στον βιομηχανικό τομέα κυριαρχούν προϊόντα παραδοσιακών κλάδων, όπου ο διεθνής ανταγωνισμός είναι ισχυρός (κλωστοϋφαντουργικά, ενδύματα, χαλυβουργικά προϊόντα). Τέλος, σχεδόν απόλυτη κυριαρχία διατηρούν οι εξαγωγές καταναλωτικών αγαθών, καθώς παραμένει πολύ μικρό ακόμη το ποσοστό των εξαγωγών κεφαλαιουχικών αγαθών. Έτσι, η σύνθεση των εξαγωγών αποκαλύπτει ορισμένες αδυναμίες διαρθρωτικού χαρακτήρα, που γίνονται εμφανέστερες αν συγκριθούν οι ελληνικές εξαγωγικές επιδόσεις με τις αντίστοιχες άλλων χωρών, που βρίσκονται σε παρόμοιο επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης.

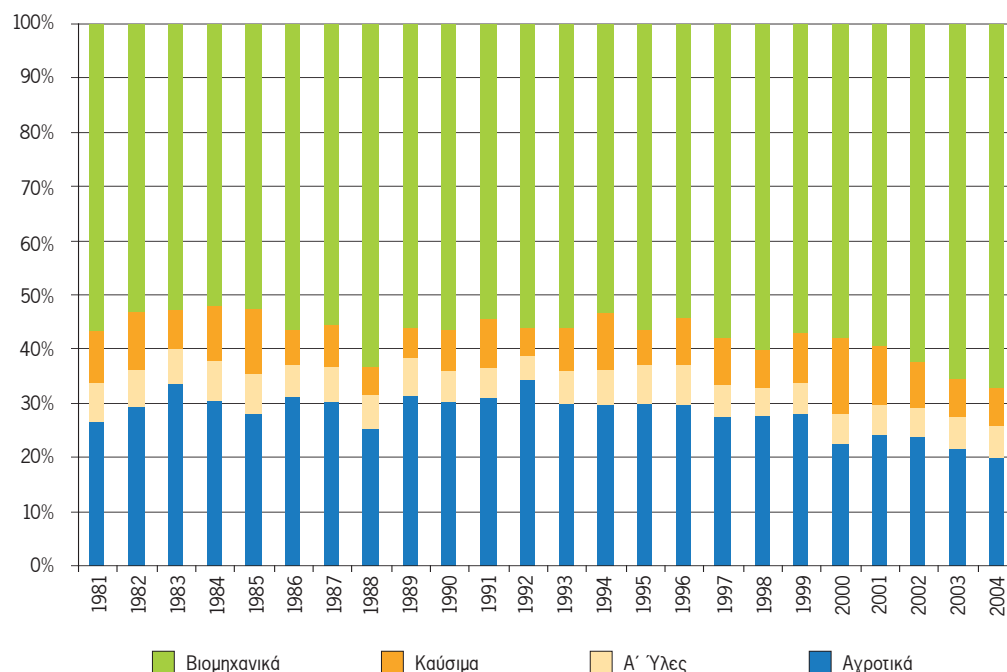
Εντούτοις, κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1990 άρχισαν να σημειώνουν σημαντική αύξηση οι εξαγωγές προϊόντων έντασης τεχνολογίας (ιατρικά και φαρμακευτικά προϊόντα, πετροχημικά, βιομηχανικά μηχανήματα, μηχανές γραφείου & επεξεργασίας στοιχείων, ηλεκτρικά μηχανήματα & ηλεκτρικές συσκευές και όργανα & επιστημονικές συσκευές), καθώς και προϊόντων έντασης εξειδικευμένης εργασίας (χρω-

στικές ύλες, αρωματικές ύλες, είδη από καουτσούκ, σίδηρος & χάλυβας και συσκευές & εξοπλισμός τηλεπικοινωνιών). Τα προϊόντα αυτά, από 23% του συνόλου των εξαγωγών το 1999, έφθασαν στο 32% το 2003 (Διάγραμμα 3.92). Γενικά, η ποιοτική σύνθεση των εξαγωγών στις δύο βασικές κατηγορίες των εξαγομένων προϊόντων (αγροτικά, βιομηχανικά) έχει ουσιαστικά βελτιωθεί, αλλά, με βάση τα στοιχεία του διεθνούς εμπορίου, μόνο τα προϊόντα έντασης τεχνολογίας και τα προϊόντα έντασης εξειδικευμένης εργασίας έχουν αυξήσει το μερίδιό τους στις διεθνείς αγορές.

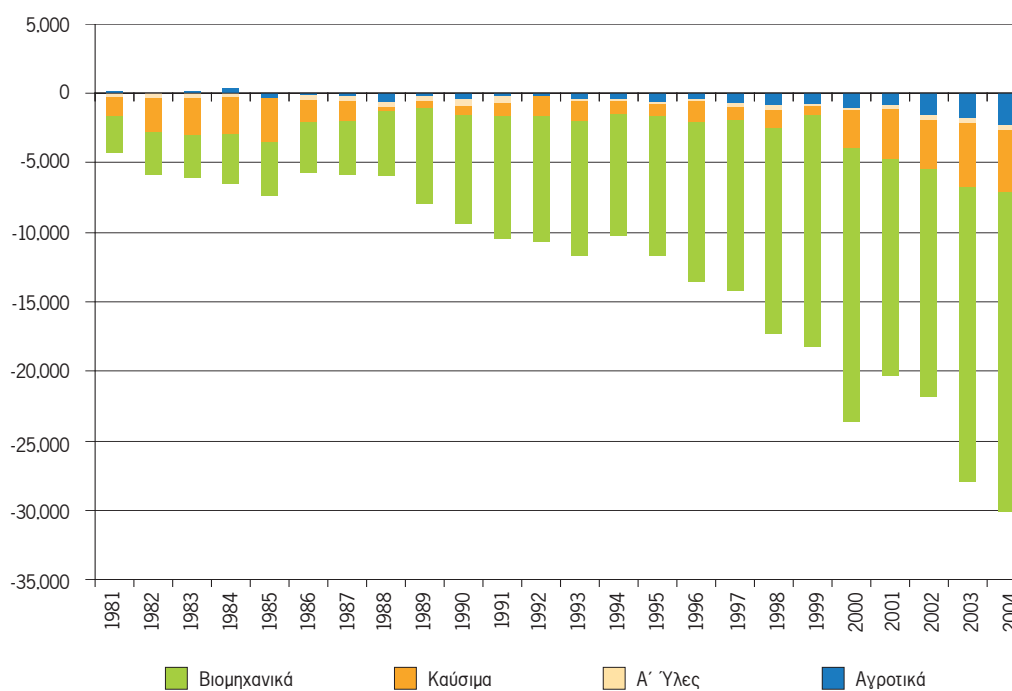
Όσον αφορά το εμπορικό ισοζύγιο, μόνο ο γεωργικός τομέας διατηρούσε, σταθερά πλεονασματικό εμπορικό ισοζύγιο, ενώ για όλες τις άλλες κατηγορίες (πρώτες ύλες, καύσιμα και βιομηχανικά προϊόντα) τα ισοζύγια ήταν πάντα ελλειμματικά. Το πλεόνασμα όμως του γεωργικού τομέα σχεδόν μηδενίστηκε το 1985 και έκτοτε το ισοζύγιο και στην κατηγορία αυτή είναι ελλειμματικό. Η ελλειμματικότητα του μάλιστα επιδεινώνεται (Διάγραμμα 3.93).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.92

Ελληνικές εξαγωγές αγαθών κατά μεγάλες κατηγορίες προϊόντων (ποσοστιαία κατανομή)

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.93

Εμπορικό ισοζύγιο αγαθών κατά μεγάλες κατηγορίες προϊόντων

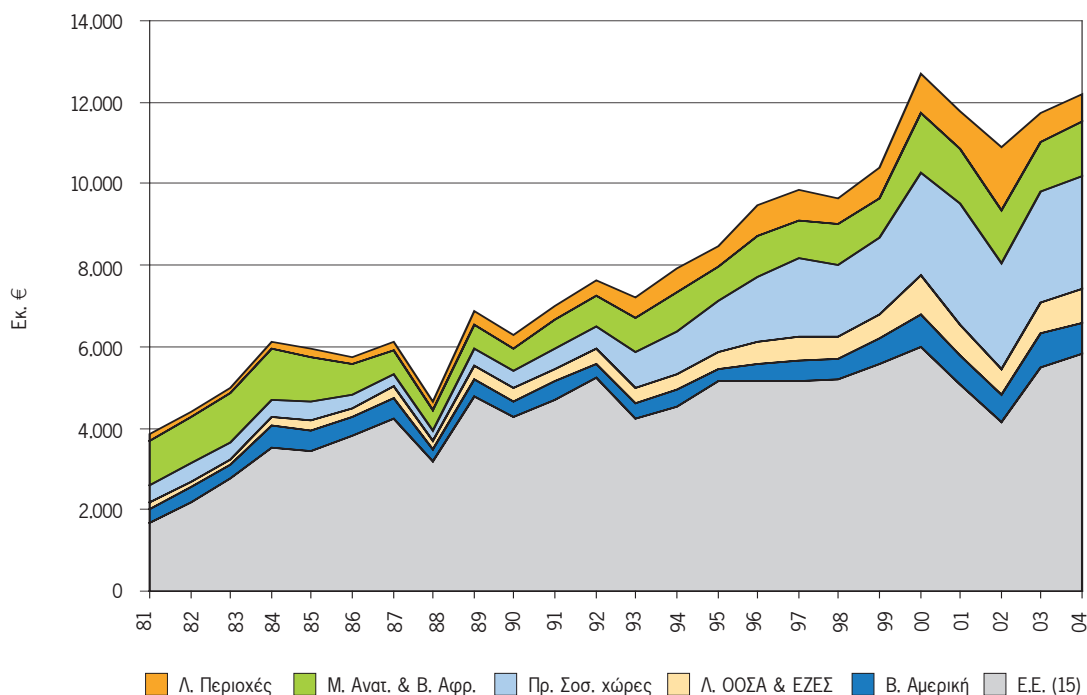
Πηγή: ΕΣΥΕ

(δ) Η γεωγραφική κατανομή των ελληνικών εξαγωγών

Ουσιώδεις μεταβολές παρατηρούνται τα τελευταία χρόνια στη γεωγραφική κατανομή των ελληνικών εξαγωγών. Στον κατάλογο των παραδοσιακών αγορών εξαγωγής προστέθηκαν αρκετές νέες και η διασπορά αυτή, με ορισμένες παλινδρομήσεις, συνεχίζεται. Στη δεκαετία του 1990 υπάρχει πλέον σημαντική παρουσία των ελληνικών εξαγωγών σε όλες τις μεγάλες γεωγραφικές περιοχές.

Το 1990, οι πέντε κύριες αγορές απορροφούσαν το 61% των ελληνικών εξαγωγών. Έκτοτε το ποσοστό αυτό άρχισε σταδιακά να μειώνεται και το 2004 περιορίστηκε σε 43%. Σημαντική μείωση εμφανίζει το ποσοστό των εξαγωγών που απευθύνεται προς τις χώρες-μέλη της Ε.Ε. Προς τις χώρες αυτές (Ε.Ε.-15) κατευθύνεται τώρα (2004) ποσοστό 48% της συνολικής αξίας των εξαγωγών, από 67% το 1986, 68% το 1992 και 60% το 1995 (Διαγράμματα 3.94 και 3.95).

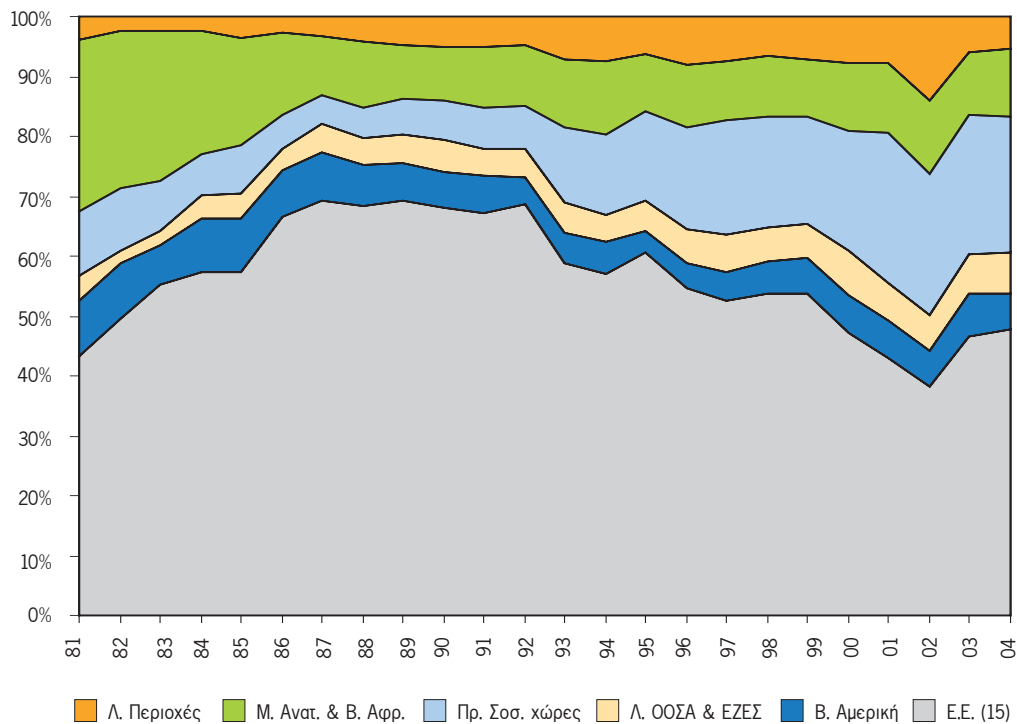
Κατά τα πρώτα χρόνια της μεταπολεμικής περιόδου, οι εξαγωγές κατευθύνονταν κυρίως προς τη Δ. Ευρώπη και τις ΗΠΑ, πριν αρχίσουν να επεκτείνονται και προς τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης και τη Σοβιετική Ένωση. Σημαντική εξέλιξη αποτέλεσε η ανάδειξη της ζώνης των χωρών της Μ. Ανατολής και της Β. Αφρικής στη δεύτερη σημαντικότερη περιοχή, μετά την Ε.Ε., για τις ελληνικές εξαγωγές. Μέχρι το 1974 τη δεύτερη θέση κρατούσαν σταθερά οι σοσιαλιστικές χώρες, πριν εκτοπιστούν στην τρίτη θέση από τις χώρες της Μ. Ανατολής και της Β. Αφρικής. Όμως, από τη δεκαετία του 1980 έως και σήμερα, οι εξαγωγές προς τις χώρες της Μ. Ανατολής και της Β. Αφρικής υποχωρούν τόσο ως ποσοστό του συνόλου, όσο και σε απόλυτους αριθμούς, με αποτέλεσμα από τη δεκαετία του 1990 οι πρώην σοσιαλιστικές χώρες να αποτελούν και πάλι τη δεύτερη σημαντικότερη περιοχή προορισμού των ελληνικών εξαγωγών, θέση που διατηρούν έκτοτε σταθερά, με αυξανόμενο μάλιστα ποσοστό (Διάγραμμα 3.95.).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.94**Ελληνικές εξαγωγές αγαθών κατά γεωγραφικές περιοχές**

Πηγή: ΕΣΥΕ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.95

Ελληνικές εξαγωγές αγαθών κατά γεωγραφικές περιοχές (ποσοστιαία κατανομή)

Πηγή: ΕΣΥΕ

Επίσης, θα πρέπει να επισημανθούν οι εξής νεότερες εξελίξεις στη γεωγραφική κατανομή των εξαγωγών: η βαθμιαία υποβάθμιση της σημασίας της Β. Αμερικής, η θεαματική αναβάθμιση του ρόλου των χωρών της Βαλκανικής και της Παρευξείνιας ζώνης για τις ελληνικές εξαγωγές και η ανάκαμψή τους προς τις χώρες της Μέσης Ανατολής.

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι η χώρα μας δημιουργεί συγκριτικά πλεονεκτήματα σε νέες αναπτυσσόμενες αγορές, που σημαίνει ότι, εάν δεν καταφέρει να επανακτήσει το χαμένο έδαφος στις παραδοσιακές αγορές της Ε.Ε., μπορεί να καταστεί βασικός εταίρος στις νέες χώρες-μέλη της Ε.Ε. και γενικότερα στις πρώην σοσιαλιστικές χώρες καθώς και στις χώρες της Μ. Ανατολής και της Β. Αφρικής.

(ε) Διεθνείς συγκρίσεις

Συγκρίνοντας τις ελληνικές επιδόσεις στον τομέα των εξα-

γωγών με τις αντίστοιχες άλλων χωρών που βρίσκονται σε παρόμοιο επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης, παρατηρούμε ότι στη χώρα μας το εξωτερικό εμπόριο έχει μικρή σχετικά συμμετοχή. Με βάση τα στοιχεία της Eurostat, οι εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών αποτελούν μόνο το 20% του ΑΕΠ, ενώ σε χώρες παρόμοιου μεγέθους το ποσοστό αυτό κυμαίνεται από 27% (Τουρκία) έως και 84% (Ιρλανδία) (Διάγραμμα 3.96). Ανάλογη υστέρηση παρατηρείται και στις εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών (Διάγραμμα 3.97).

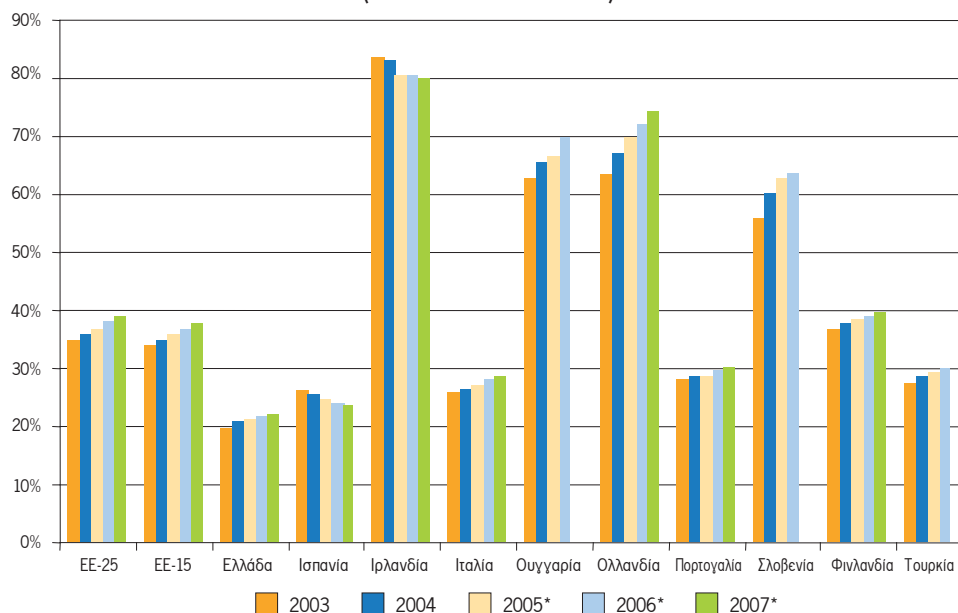
Η χώρα μας παρουσιάζει ένα από τα υψηλότερα εμπορικά ελλείμματα στα αγαθά, ενώ χώρες αντίστοιχου με την Ελλάδα μεγέθους εμφανίζουν σαφώς μικρότερο έλλειμμα ή πλεόνασμα (π.χ. Φινλανδία και Ιρλανδία) (Διάγραμμα 3.98). Παρά την κακή γενικά εικόνα στο εμπόριο αγαθών, η χώρα μας εμφανίζει κάποια συγκριτικά πλεονεκτήματα στις εξαγωγές προϊόντων «έντασης τεχνολογίας» και «έντασης εξειδικευμένης εργασίας». Σε σύγκριση με τις άλλες χώ-

ρες παρόμοιου μεγέθους, αλλά και το σύνολο της Ε.Ε., οι εξαγωγές προϊόντων έντασης τεχνολογίας παρουσιάζουν στη χώρα μας τη μεγαλύτερη αύξηση ως ποσοστό του συ-

νόλου των εξαγωγών (Διάγραμμα 3.99). Ανάλογη εικόνα παρουσιάζουν και οι εξαγωγές προϊόντων έντασης εξειδικευμένης εργασίας, όπου το ποσοστό των εξαγωγών των

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.96

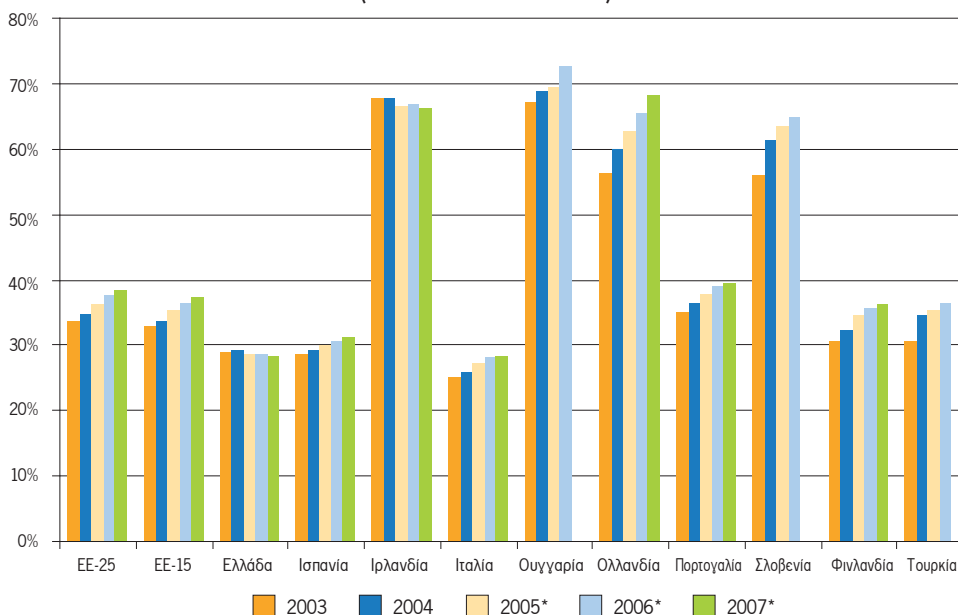
Εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών (ποσοστό % του ΑΕΠ)

* Προβλέψεις Eurostat (Newcronos Database) εκτός Ουγγαρίας, Σλοβενίας & Τουρκίας για το 2007.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.97

Εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών (ποσοστό % του ΑΕΠ)

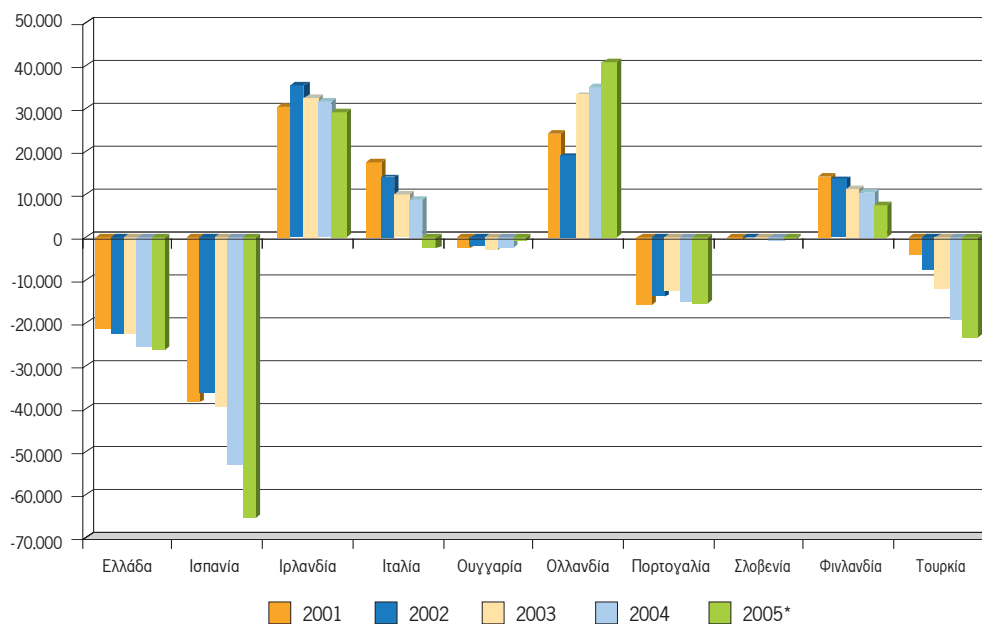
* Προβλέψεις Eurostat (Newcronos Database) εκτός Ουγγαρίας, Σλοβενίας & Τουρκίας για το 2007.

προϊόντων αυτών ως ποσοστό του συνόλου των εξαγωγών παρουσιάζει τη μεγαλύτερη αύξηση μετά την Ουγγαρία και την Τουρκία (Διάγραμμα 3.100).

Στο χώρο των υπηρεσιών η χώρα μας παρουσιάζει θεαματικά αποτελέσματα και, ανάλογα με το μέγεθός της, αποτελεί σημαντική δύναμη στο διεθνές εμπόριο υπηρε-

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.98

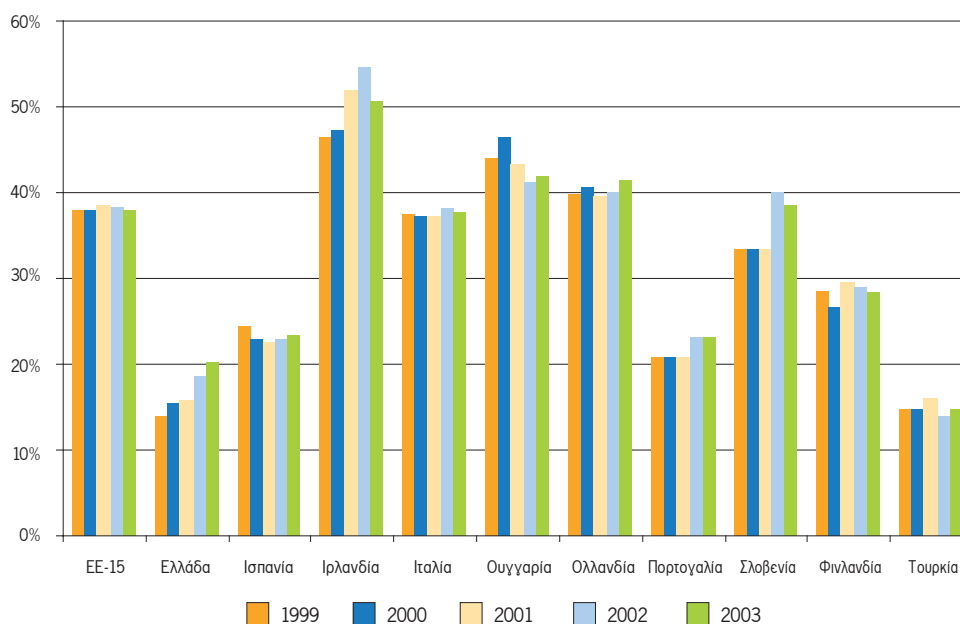
Εμπορικό ισοζύγιο αγαθών

* Οι τιμές βασίζονται στο 1ο εξάμηνο του 2005.
Πηγή: Eurostat (Newcronos Database)

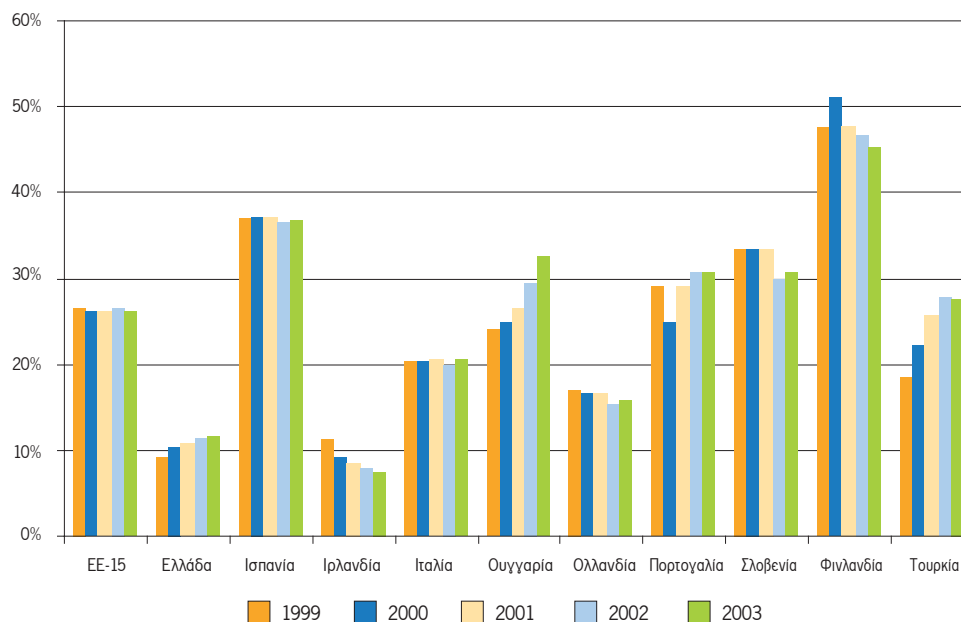
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.99

Εξαγωγές προϊόντων έντασης τεχνολογίας (% εξαγωγών αγαθών)

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.100

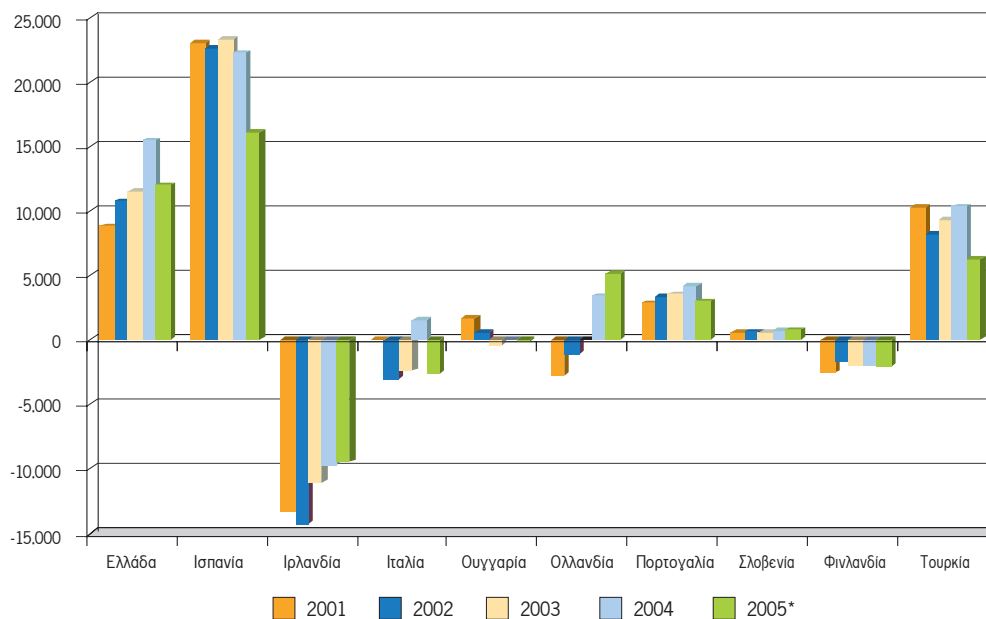
Εξαγωγές προϊόντων έντασης εξειδικευμένης εργασίας
(% εξαγωγών αγαθών)

Πηγή: International Trade Centre UNCTAD/WTO: PC-TAS, SITC Revision 3, 1999-2003

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.101

Εμπορικό ισοζύγιο υπηρεσιών

* Οι τιμές βασίζονται στο 1ο εξάμηνο του 2005.
Πηγή: Eurostat (Newcronos Database)

σιών. Η θέση της ενισχύθηκε τη δεκαετία του 1990 και η υπεροχή αυτή διευρύνεται και κατά την τρέχουσα δεκαετία. Σύμφωνα με το Διάγραμμα 3.101, το εμπορικό πλεόνασμα των υπηρεσιών είναι από τα υψηλότερα μεταξύ των χωρών αντίστοιχου μεγέθους και ανάπτυξης.

Τέλος, θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στο πρότυπο του ανταγωνισμού που αντιμετωπίζει η χώρα μας, δηλαδή στο ποιες χώρες μάς ανταγωνίζονται στις αγορές όπου κατευθύνεται ο κύριος όγκος των εξαγωγών μας. Σύμφωνα με σχετική μελέτη του Κέντρου Εξαγωγικών Ερευνών και Μελετών (ΚΕΕΜ), οι κυριότερες ανταγωνίστριες χώρες της Ελλάδας στις εξαγωγές προς τις χώρες-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι οι εξής: Ισπανία, Ιταλία, Τουρκία, Γαλλία, Γερμανία, Ολλανδία, ΗΠΑ, Βέλγιο, Βρετανία και Κίνα. Οι δέκα αυτές χώρες καλύπτουν περίπου το 72% του συνολικού ανταγωνισμού που αντιμετωπίζουν οι ελληνικές εξαγωγές. Επίσης, ενδιαφέρον προκαλεί η ανακατάταξη τα τελευταία χρόνια των βασικών ανταγωνιστών, και συγκεκριμένα η σημαντική άνοδος της Ισπανίας, της Τουρκίας, της Ολλανδίας, και της Κίνας.

(στ) Συμπεράσματα - Προτάσεις

Με εξαίρεση ορισμένους κλάδους των υπηρεσιών, η χώρα μας έχει μικρό μερίδιο στις παγκόσμιες εξαγωγές προϊόντων και υπηρεσιών, το οποίο στην περίπτωση των προϊόντων μειώνεται συνεχώς τα τελευταία χρόνια. Εντούτοις, η Ελλάδα έχει σημαντική παρουσία σε ορισμένες κατηγορίες προϊόντων (π.χ. αγροτικά προϊόντα) και μπορεί να βελτιώσει τη θέση της εάν αξιοποιήσει τα συγκριτικά της πλεονεκτήματα. Από την προηγούμενη ανάλυση προκύπτει η ανάγκη κατάρτισης ενός ολοκληρωμένου και μακροπρόθεσμου Στρατηγικού Σχεδίου προώθησης προϊόντων και υπηρεσιών υψηλής ποιότητας στις χώρες του εξωτερικού. Συγκεκριμένα, οι γενικοί άξονες δράσης για την προώθηση προϊόντων και υπηρεσιών, που είναι εθνικής σημασίας, είναι οι εξής:

1. ΑΓΡΟΤΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ: Η ανάπτυξη και εξειδίκευση επιχειρησιακών σχεδίων προώθησης για στρατηγικά επιλεγμένες ομάδες αγροτικών προϊόντων ποιότητας, όπως: ελαιόλαδο, οπωροκηπευτικά (νωπά και με-

ταποιημένα), οίνοι ποιότητας (ΟΠΑΠ-VQPRD, ΟΠΕ, κλπ.), γαλακτοκομικά, και άλλα γεωργικά προϊόντα εθνικής σημασίας (π.χ. αρωματικά και φαρμακευτικά φυτά). Οι βασικοί στόχοι των επιχειρησιακών σχεδίων θα είναι: (α) η σημαντική αύξηση των εξαγωγών των επωνύμων τυποποιημένων και πιστοποιημένων προϊόντων σε βάρος των εξαγωγών χύμα προϊόντων, (β) η σημαντική αύξηση των μεριδίων που κατέχει η χώρα μας στις διάφορες διεθνείς αγορές και ιδιαίτερα σε ορισμένες δυναμικές αγορές, στις οποίες κατέχει χαμηλά μερίδια αγοράς, και (γ) η ουσιαστική διείσδυση της χώρας μας σε ορισμένες νέες και δυναμικές αγορές ταχέως αναπτυσσόμενων χωρών.

2. ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ: Η Ελλάδα έχει βελτιώσει τόσο τις επιδόσεις της στον τομέα των εξαγωγών όσο και την παρουσία της στις διεθνείς αγορές στα προϊόντα «έντασης τεχνολογίας» και «έντασης εξειδικευμένης εργασίας». Η υπερπροσφορά ανθρώπινου δυναμικού με πανεπιστημιακές σπουδές υψηλού επιπέδου σε τεχνολογίες αιχμής ευνοεί την ίδρυση και λειτουργία αυτών των επιχειρήσεων. Επομένως, μία στρατηγική που θα δώσει κίνητρα για επενδύσεις σε αυτούς τους κλάδους, είτε από Έλληνες επενδυτές ή σε συνεργασία με ξένες επιχειρήσεις (joint ventures) ή προσέλκυση ξένων επενδύσεων (F.D.I.), θα βελτιώσει ακόμη περισσότερο τη θέση της Ελλάδας στις ξένες αγορές, όσον αφορά τα προϊόντα αυτών των κλάδων.

3. ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ: Στον τομέα εξαγωγών υπηρεσιών η Ελλάδα κατατάσσεται στην 22η θέση στον κόσμο, με εξαγωγές που το 2004 ξεπέρασαν (λόγω των Ολυμπιακών Αγώνων) τα 30 δισ. €. Με βάση τα οριστικά στοιχεία του World Trade Organization για το 2003, η Ελλάδα είναι ο 9ος εξαγωγέας στις ταξιδιωτικές υπηρεσίες και ο 15ος στις μεταφορικές. Κατέχει δε, ως έθνος, την πρώτη θέση παγκοσμίως στη ναυτιλία, έχοντας όμως το 68% του στόλου της υπό ξένη σημαία. Επομένως, πολιτικές προώθησης του τουρισμού και προσέλκυσης του στόλου υπό την ελληνική σημαία θα ενισχύσουν ακόμα περισσότερο την παρουσία της χώρας μας στις διεθνείς αγορές των υπηρεσιών. Σημειώνεται ότι οι «λοιπές υπηρεσίες» (υπηρεσίες επι-

κοινωνιών, κατασκευαστικές, ασφαλιστικές, χρηματοοικονομικές, άλλες επιχειρηματικές υπηρεσίες, υπηρεσίες πληροφορικής κλπ.) κατακτούν όλο και μεγαλύτερο μερίδιο στη διεθνή αγορά υπηρεσιών και αποτελούν ήδη το 48% του διεθνούς εμπορίου υπηρεσιών. Η χώρα μας έχει πολύ μικρή συμμετοχή σε αυτούς τους κλάδους των υπηρεσιών, ενώ υπάρχουν περιθώρια να βελτιώσει τη θέση της σε αρκετές από αυτές (υπηρεσίες εκπαίδευσης, υπηρεσίες υγείας, υπηρεσίες πληροφορικής κλπ.).

Στα παραπάνω μπορούν να προστεθούν ενδεχομένως και άλλα προϊόντα και υπηρεσίες, εφόσον διαπιστωθεί ότι διαθέτουν σημαντικά ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα.

3.4.4. Ξένες Άμεσες Επενδύσεις

Εδώ και αρκετά έτη, οι επιδόσεις της Ελλάδας στην προσέλκυση Ξένων Άμεσων Επενδύσεων παραμένουν ιδιαίτερα χαμηλές (τόσο σε απόλυτο ύψος εισροών, αλλά κυρίως συγκρινόμενες με τις αντίστοιχες επιδόσεις πολλών άλλων χωρών). Ενδεικτικά αναφέρεται ότι, σύμφωνα με πρόσφατα στοιχεία της Διάσκεψης των Ηνωμένων Εθνών για το Εμπόριο και την Ανάπτυξη – UNCTAD (2005), η οποία εξετάζει 140 χώρες, η Ελλάδα κατατάσσεται στην τελευταία εικοσάδα των χωρών αυτών από άποψης ελκυστικότητας ΞΑΕ. Η εντυπωσιακά αρνητική αυτή κατάσταση δεν αποτελεί χαρακτηριστικό του πρόσφατου μόνο παρελθόντος, αλλά, αντίθετα, είναι φαινόμενο που παρατηρείται επί μακρά σειρά ετών. Διατηρείται δε σε μια εποχή κατά την οποία σημειώνεται, σε διεθνές επίπεδο, έκρηξη του όγκου των ΞΑΕ. Επιπλέον, είναι αξιοσημείωτο ότι η αρνητική πορεία της ελληνικής οικονομίας στο θέμα αυτό διατηρείται ουσιαστικά αναλλοίωτη ή ακόμα και επιδεινώνεται και μετά την ένταξη της Ελλάδας στην ΟΝΕ, παρά τη θεωρητική τουλάχιστον δυνατότητα για θετικές εξελίξεις των ΞΑΕ σε ένα περιβάλλον ενοποιημένης οικονομίας εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Είναι επίσης αξιοσημείωτο ότι, στις κατατάξεις της UNCTAD, η «δυσνητική» θέση της χώρας (η οποία προσδιορίζεται λαμβάνοντας υπόψη μια σειρά οικονομικών παραμέτρων και παραμέτρων πολιτικής) θα μπορούσε να είναι στην 33η θέση! Η χαρακτηριστική διαφορά κατάταξης,

ανάλογα με τα πραγματικά αποτελέσματα και τις θεωρητικές δυνατότητες, αποτελεί πλαίσιο κρίσιμου προβληματισμού των διαμορφωτών πολιτικής.

Όπως αναφέρθηκε στο κεφάλαιο 2 της Έκθεσης, οι δείκτες που χρησιμοποιούνται για την αξιολόγηση της συγκριτικής θέσης της Ελλάδας ως προς τις εισροές και εκροές άμεσων επενδύσεων είναι οι εξής:

- Εισροές Ξένων Άμεσων Επενδύσεων, ως ποσοστό του ΑΕΠ
- Αποθέματα εισερχόμενων Ξένων Άμεσων Επενδύσεων, ως ποσοστό του ΑΕΠ
- Εκροές επενδύσεων, ως ποσοστό του ΑΕΠ
- Αποθέματα εξερχόμενων άμεσων επενδύσεων, ως ποσοστό του ΑΕΠ

Η συγκριτική αξιολόγηση της θέσης της Ελλάδας αναφορικά με τη διαχρονική διαμόρφωση των παραπάνω δεικτών καταλήγει στα εξής:

(α) Τάσεις εξέλιξης των Ξένων Άμεσων Επενδύσεων στην Ελλάδα και σχετικοί δείκτες

Διαχρονικά, οι εισροές ξένων επενδύσεων στην Ελλάδα παρουσίασαν αυξητικές τάσεις από το 1970 μέχρι το 1992, με μόνη εξαίρεση την περίοδο 1981-84. Μετά το 1992 όμως, η συμμετοχή της Ελλάδας στις παγκόσμιες ροές σταδιακά μειώνεται. Το 2002 οι εισροές στη χώρα περιορίστηκαν στο χαμηλότερο επίπεδο της τελευταίας τριακονταπενταετίας (50 εκατ. δολ.), ενώ ανέκαμψαν μερικώς τα επόμενα δύο χρόνια 2003 και 2004 (σε 661 και 1351 εκατ. δολ. αντίστοιχα).

Οι χαρακτηριστικοί δείκτες που εμφανίζουν τη συγκεκριμένη δυσμενή θέση της Ελλάδας, από την άποψη προσέλκυσης Ξένων Άμεσων Επενδύσεων αφορούν:

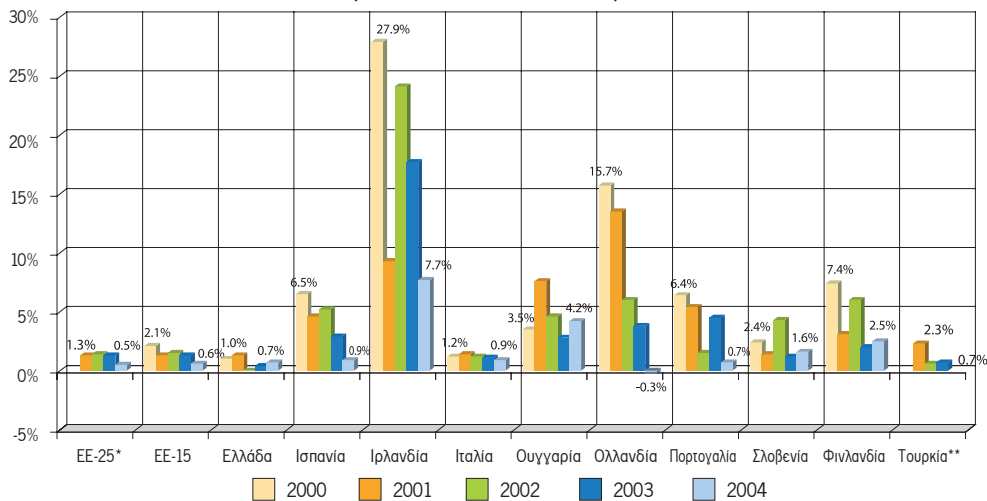
(β) τις εισροές Ξένων Άμεσων Επενδύσεων, ως ποσοστό του ΑΕΠ (Διάγραμμα 3.102) και

(γ) το συσσωρευμένο απόθεμα Ξένων Άμεσων Επενδύσεων και πάλι ως ποσοστό του ΑΕΠ (Διάγραμμα 3.103)

Με κριτήριο τις εισροές ξένων επενδύσεων, η Ελλάδα

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.102

Εισροές άμεσων επενδύσεων στην οικονομία της χώρας (ποσοστό % του Α.Ε.Π.)

* Δεν υπάρχει διαθέσιμη τιμή για το 2000

** Δεν υπάρχουν διαθέσιμες τιμές για το 2000 και το 2004

Πηγή: Βάση Δεδομένων - Ενότητα XIII

τοποθετείται την περίοδο 2000-2003 στην τελευταία θέση ανάμεσα στις ανταγωνίστριες χώρες. Το 2003, λαμβάνοντας υπόψη και την ανάκαμψη μεταξύ 2002 και 2003, το ποσοστό που καταλαμβάνουν οι εισροές αυτού του τύπου στο ΑΕΠ είναι λιγότερο από το 1/3 του αντίστοιχου ποσοστού της Ε.Ε.-15 και Ε.Ε.-25. Ακόμα και το 2004, έτος κατά το οποίο η ανάκαμψη συνεχίστηκε, το ποσοστό της χώρας διατηρείται στις χαμηλότερες θέσεις και δεν έχει ακόμα αποκατασταθεί στο επίπεδο του 2000.

Εξάλλου, το ύψος των αποθεμάτων εισερχόμενων Ξένων Άμεσων Επενδύσεων αποτελεί επίσης αντιπροσωπευτικό δείκτη μέτρησης της ικανότητας μιας χώρας να προσελκύσει επενδύσεις και να διατηρεί πολυεθνικές επιχειρήσεις στο επιχειρηματικό της περιβάλλον. Στο δείκτη αποθεμάτων εισερχόμενων ΞΑΕ (ως ποσοστό του ΑΕΠ), η Ελλάδα το 2002 κατέλαβε την τρίτη από το τέλος θέση μεταξύ των ανταγωνιστριών χωρών (υπερέχει της Ιταλίας και της Τουρκίας), ενώ αποκλίνει σημαντικά από την Ε.Ε.-15. Η θετική, γενικά, επίδραση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Ενοποίησης στην εισροή ΞΑΕ σε κράτη-μέλη της Ε.Ε. είναι περιορισμένη στην περίπτωση της Ελλάδας, αν και η επισημοποίηση της εισόδου της χώρας

στην ΟΝΕ δημιούργησε, αρχικά, ένα θετικό "momentum", το οποίο όμως απώλεσε την ορμή του μετά το 2001, με αποτέλεσμα το 2002 οι εισροές ΞΑΕ να υποχωρήσουν έναντι του προηγούμενου έτους, ενώ η μείωση των αποθεμάτων εισροών το 2002 έναντι του 2001 ήταν της τάξης του 11%.

Η μείωση των εισροών Ξένων Άμεσων Επενδύσεων στη χώρα παραπέμπει άμεσα στο έλλειμμα ανταγωνιστικότητας και ελκυστικότητας της ελληνικής οικονομίας.¹⁵ Και αυτό, παρά το γεγονός ότι, όπως ήδη αναφέρθηκε, η «δυναμική» θέση της χώρας ως πόλου έλξης εισροών παραμένει μάλλον σταθερή. Αυτό αποδίδεται αφενός μεν στο ότι οι εκροές επενδύσεων στο εξωτερικό από χώρες από τις οποίες παραδοσιακά η Ελλάδα αντλούσε επενδύσεις κατευθύνονται πλέον προς άλλες ανταγωνίστριες χώρες (κυρίως χώρες χαμηλού κόστους) και αφετέρου στο ότι η κλαδική δομή των παγκόσμιων ροών επενδύσεων έχει αλλάξει εις βάρος κλάδων οι οποίοι παραδοσιακά ήταν εκείνοι στους οποίους η χώρα μας προσέλκυε εισροές τέτοιων επενδύσεων.

Όσον αφορά τις εκροές επενδύσεων από την Ελλάδα (ως ποσοστό του ΑΕΠ), και πάλι η χώρα εμφανίζεται να

15. Για εκτενέστερη ανάλυση θεμάτων, που αφορούν τις ΞΑΕ στην ελληνική οικονομία, βλ. Ι. Χασσίδ, Δ. Χιόνη, Κ. Αζαρλόγλου, Το πρόβλημα των επενδύσεων και προτάσεις για την αντιμετώπισή του, Ακαδημία Αθηνών, 2006 και Υπουργείο Ανάπτυξης – Πανεπιστήμιο Πειραιώς (1997), Στρατηγική για την προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων στην Ελλάδα.

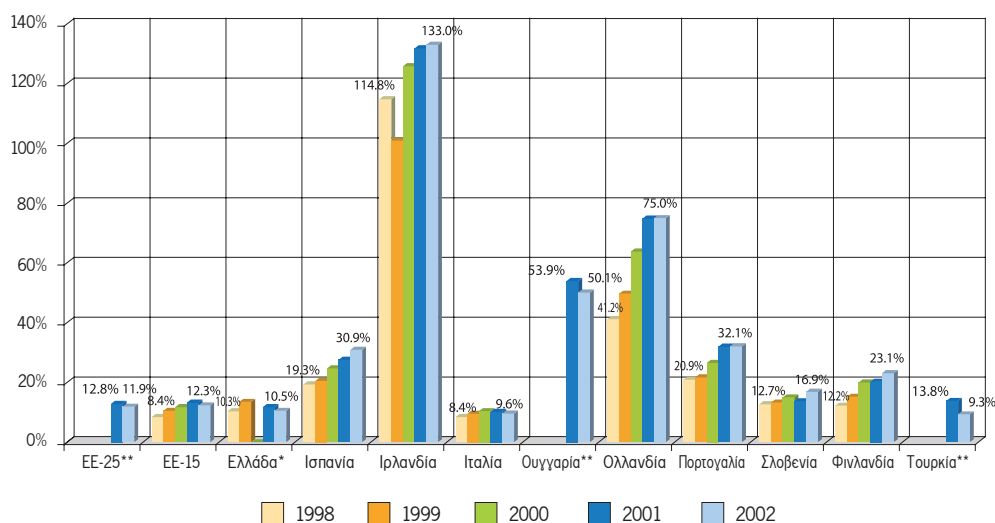
υστερεί σημαντικά (0,3% το 2004, σε σύγκριση με μέσο ποσοστό για την Ε.Ε.-15 το ίδιο έτος 1,4%) και να υποβαθμίζεται σταθερά από έτος σε έτος (Διάγραμμα 3.104).

Από τα στοιχεία του αποθέματος εξερχόμενων επενδύσε-

ων προκύπτει και πάλι ότι η Ελλάδα έχει συγκριτικά περιορισμένη παρουσία στις διεθνείς αγορές η οποία, με εξαίρεση λίγες διεθνοποιημένες επιχειρήσεις, έχει κυρίως περιφερειακό χαρακτήρα (Ν.Α. Ευρώπη). Ωστόσο φαίνεται η θέση της αυτή να αναβαθμίζεται (Διάγραμμα 3.105.).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.103

Αποθέματα εισερχόμενων άμεσων επενδύσεων (ποσοστό % του Α.Ε.Π.)

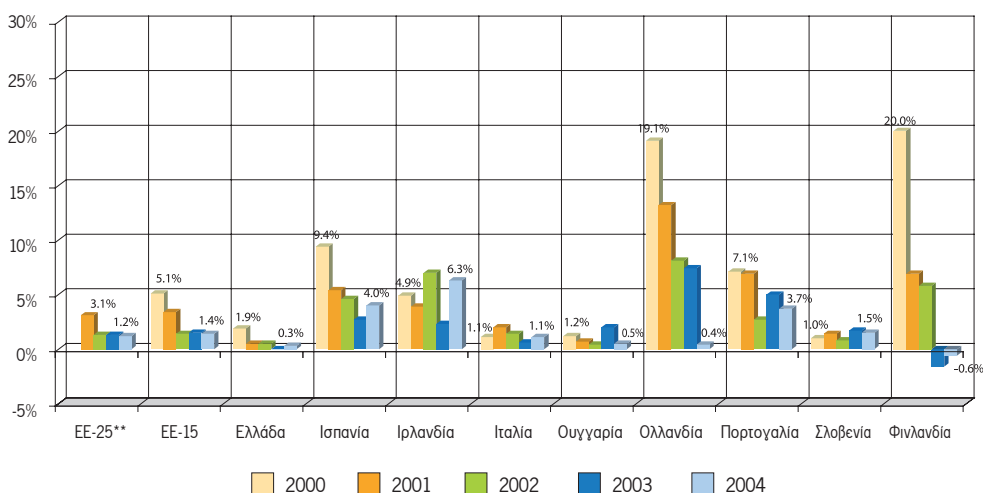
* Δεν υπάρχει διαθέσιμη τιμή για το 2000

** Δεν υπάρχουν διαθέσιμες τιμές πριν το 2001

Πηγή: Βάση Δεδομένων - Ενότητα XIII

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.104

Εκροές άμεσων επενδύσεων σε οικονομίες του εξωτερικού (ποσοστό % του Α.Ε.Π.)

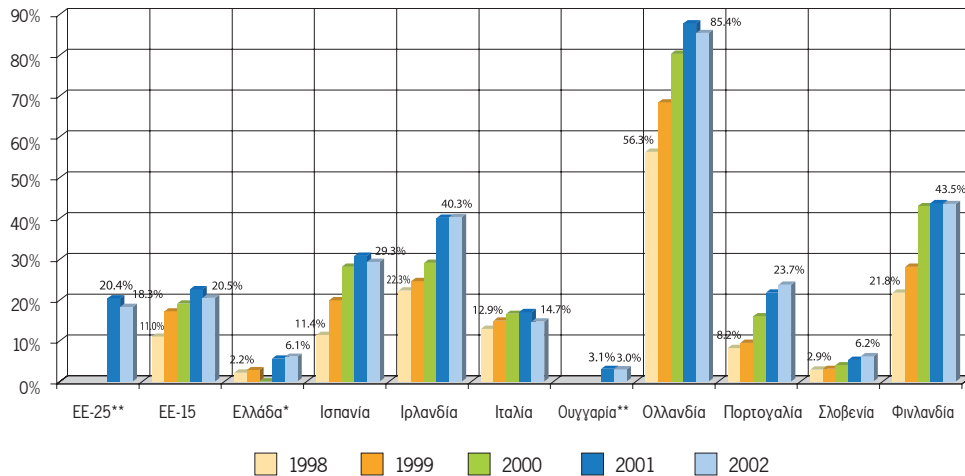

* Δεν υπάρχει διαθέσιμη τιμή για το 2000

Πηγή: Βάση Δεδομένων - Ενότητα XIII

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.105

Αποθέματα εξερχόμενων άμεσων επενδύσεων (ποσοστό % του Α.Ε.Π.)

* Δεν υπάρχει διαθέσιμη τιμή για το 2000

** Δεν υπάρχουν διαθέσιμες τιμές πριν το 2001

Πηγή: Βάση Δεδομένων - Ενότητα XIII

Σε σύγκριση με το 2000, ο δείκτης έχει αναβαθμιστεί το 2002 από 2,2% σε 6,1%, παραμένοντας ωστόσο σε ιδιαίτερα χαμηλά επίπεδα.

3.4.5. Συνολική αποτίμηση της κατάστασης στα ενδιάμεσα αποτελέσματα της διαδικασίας ανταγωνιστικότητας

Τα «ενδιάμεσα αποτελέσματα» της διαδικασίας ανταγωνιστικότητας ανανακλούν αναπόφευκτα την κατάσταση και τις τάσεις που νωρίτερα αξιολογήθηκαν για τις «προϋποθέσεις» και τις «εισροές πολιτικής».

Με εξαίρεση το θέμα της σύνθεσης του παραγόμενου προϊόντος και της απασχόλησης, όπου, σε γενικές γραμμές, οι τάσεις στην ελληνική οικονομία είναι παρόμοιες με αυτές που σημειώνονται για τις περισσότερες ανταγωνίστριες χώρες, η συγκριτική αξιολόγηση των υπόλοιπων τύπων ενδιάμεσων αποτελεσμάτων αναδεικνύει το χαμηλό τους επίπεδο (παραγωγικότητα, εξωτερικό εμπόριο, Ξένες Άμεσες Επενδύσεις).

Και στις τρεις όμως αυτές περιπτώσεις, η γενική αξιολόγηση δεν πρέπει να υποβαθμίζει ειδικές περιοχές καλών

επιδόσεων. Στο εξωτερικό εμπόριο, π.χ., όπου η γενική τάση χαρακτηρίζεται από συνεχή απώλεια μεριδίων αγοράς για τις ελληνικές εξαγωγές, δεν πρέπει να περάσει απαρατήρητο το γεγονός ότι καταγράφεται σημαντική αύξηση των μεταποιητικών προϊόντων έντασης τεχνολογίας και επίσης καλές επιδόσεις στον τομέα των εξαγωγών υπηρεσιών. Επίσης, η κυριολεκτική «καθίζηση» των εισροών ξένων επενδύσεων στην περίοδο μέχρι το 2002 φαίνεται ότι ακολουθήθηκε από ανάκαμψη τα έτη 2003 και 2004, με προοπτική περαιτέρω βελτίωσης τα επόμενα χρόνια.

3.5. Τελικά αποτελέσματα της ανταγωνιστικότητας

(α) Ρυθμός μεταβολής του ΑΕΠ (%)

Το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) θεωρείται το πλέον αντιπροσωπευτικό μέτρο της επίδοσης της οικονομίας. Μια αύξηση του ΑΕΠ αντανάκλα αύξηση της παραγωγικής δυναμικότητας της οικονομίας, αλλά και αύξηση του βιοτικού επιπέδου του πληθυσμού. Για τις αναπτυγμένες χώρες θετικοί ρυθμοί μεγέθυνσης συνεπάγονται υψηλότερους μισθούς, μεγαλύτερα κέρδη, υψηλότερη απασχόληση και επέκταση

των επιχειρηματικών ευκαιριών. Στο βαθμό που η ευημερία μιας χώρας αντανakλά την προγενέστερη οικονομική της επίδοση, η θετική αύξηση του ΑΕΠ, και μάλιστα με ρυθμούς ταχύτερους από άλλες ανταγωνίστριες χώρες, υποδηλώνει βελτίωση της ανταγωνιστικότητας.

Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε όρους αγοραστικής δύναμης (PPS) ανήλθε το 2005 στο 83% του μέσου όρου της Ε.Ε.-25 και βρίσκεται χαμηλότερα από τα επίπεδα άλλων κρατών-μελών,

αλλά υπερέχει και από χώρες όπως η Ουγγαρία, η Πορτογαλία, η Σλοβενία και η Τουρκία (Διάγραμμα 3.106). Η πλήρης επίτευξη της πραγματικής σύγκλισης, που αποτελεί βασικό μακροπρόθεσμο στόχο της χώρας, προϋποθέτει υψηλούς ρυθμούς μεταβολής του ΑΕΠ. Πράγματι, η ποσοστιαία μεταβολή του ΑΕΠ κατά την περίοδο αξιολόγησης προβλέπεται (σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat) στο 3,5%, υπερβαίνοντας τον μέσο όρο της Ε.Ε. των 15 και 25 και υπερκαλύπτοντας το ποσοτικό στόχο της Λισσαβώνας (3%) (Διάγραμμα 3.107).

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.3

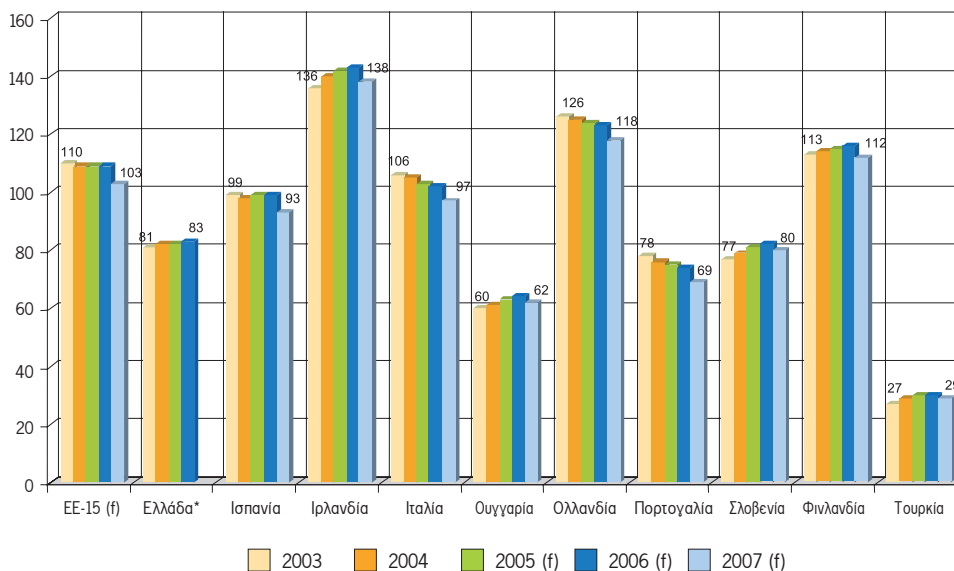
Συγκριτική αξιολόγηση «ενδιάμεσων αποτελεσμάτων» ανταγωνιστικότητας

ΟΜΑΔΑ ΠΑΡΑΓΟΝΤΩΝ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ "ΕΝΔΙΑΜΕΣΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ"	ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ			Παρατηρήσεις
	Επίπεδο	Τάση	Περίοδος Αξιολόγησης έως...	
ΤΟΜΕΑΚΗ ΣΥΝΘΕΣΗ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ - ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	ΜΕΣΟ	ΣΤΑΘΕΡΗ	2004	- Εμφανίζονται και στην Ελλάδα τάσεις που ισχύουν σε πολλές άλλες χώρες (συρρίκνωση του πρωτογενούς τομέα και της μεταποίησης, διεύρυνση των υπηρεσιών). Ιδιαίτερος προβληματισμός από τη συρρίκνωση του μεριδίου της μεταποίησης. - Δυνητικά συγκριτικά αποτελέσματα δεν αξιοποιούνται (αγροτικά προϊόντα, ειδικοί κλάδοι μεταποίησης).
ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑ	ΧΑΜΗΛΟ	ΒΕΛΤΙΩΣΗ	2004	- Κυρίως εξαιτίας της χαμηλής παραγωγικότητας των συντελεστών, πλην της εργασίας. - Η παραγωγικότητα εργασίας σε μέσα επίπεδα.
ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ	ΧΑΜΗΛΟ	ΒΕΛΤΙΩΣΗ	2004 (2005)	- Βελτίωση εξαγωγών το 2005 μετά από περίοδο στασιμότητας και απωλειών μεριδίων στις διεθνείς αγορές προϊόντων. - Καλές επιδόσεις ορισμένων προϊόντων έντασης τεχνολογίας. - Ικανοποιητικά τα μερίδια εξαγωγών υπηρεσιών.
ΞΕΝΕΣ ΑΜΕΣΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ	ΧΑΜΗΛΟ	ΟΡΙΑΚΗ ΒΕΛΤΙΩΣΗ	2004	- Η ελκυστικότητα της ελληνικής οικονομίας προς ξένους επενδυτές έχει σωρευτικά διαβρωθεί. Ανάκαμψη παρουσιάστηκε το 2004 και το 2005 εμφανίζεται ενδιαφέρον για νέες επενδύσεις. - Σοβαρά προβλήματα στην πολιτική προσέλκυσης ξένων επενδύσεων.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.106

Κατά κεφαλήν Α.Ε.Π.

[σε μονάδες αγοραστικής δύναμης (ΕΕ - 25=100)]

*Δεν υπάρχει διαθέσιμη τιμή για το 2007

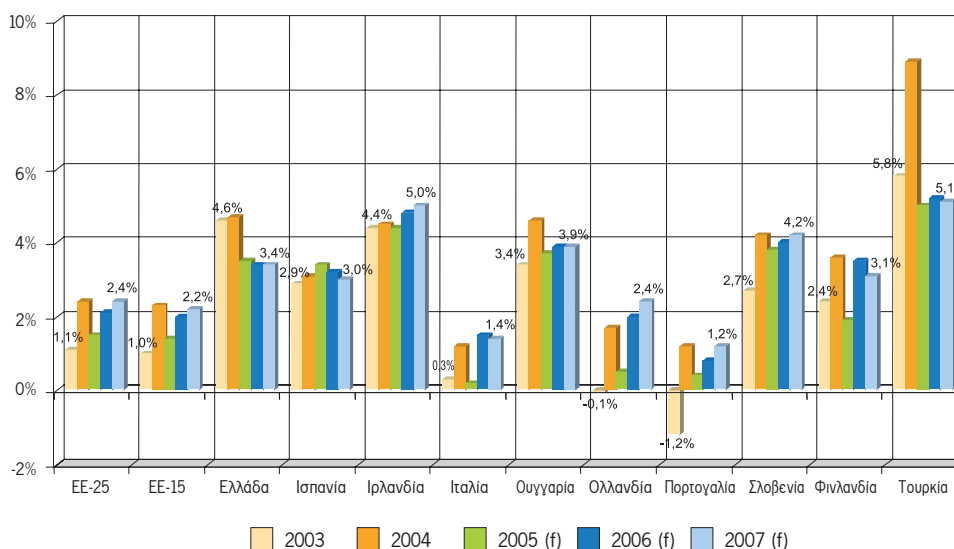
f: προβλεπόμενες τιμές

Πηγή: Βάση Δεδομένων – Ενότητα XIV

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.107

Ετήσια μεταβολή του Α.Ε.Π.

(ποσοστιαία μεταβολή σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά)

f: προβλεπόμενες τιμές

Πηγή: Βάση Δεδομένων-Ενότητα XIV

(β) Ποσοστιαία μεταβολή της συνολικής απασχόλησης

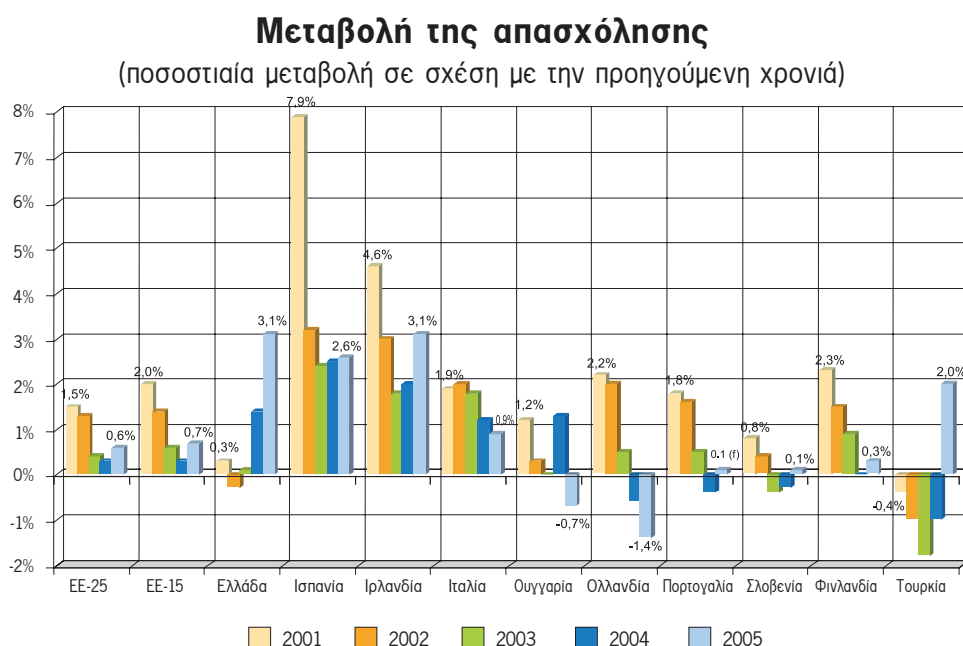
Το μέγεθος της απασχόλησης υπόκειται και αυτό σε μεταβολές, οι οποίες έχουν άμεση σχέση με τη γενικότερη οικονομική συγκυρία, τους ρυθμούς ανάπτυξης των οικονομιών (ανάκαμψη-ύφεση), των πολιτικών ενίσχυσης και προώθησης της απασχόλησης, των διαρθρωτικών (τεχνολογικών, οργανωτικών και θεσμικών) παρεμβάσεων κλπ. Το μεταβαλλόμενο μέγεθος του όγκου της απασχόλησης είναι συνάρτηση όλων των παραπάνω παραγόντων, οι οποίοι επηρεάζουν και διαμορφώνουν το μέγεθός της.

Η μεταβολή της απασχόλησης για μία χρονική περίοδο πέραν της ετήσιας αποτυπώνει το μέγεθος και τη δυναμική όλων των παραγόντων στην εν λόγω μεταβολή. Εκτός όμως από τη συμβολή των παραπάνω παραγόντων στη μεταβολή της απασχόλησης, το μέγεθος αυτό διαμορφώνεται και από τις μεταβολές της σύνθεσης του προϊόντος των κλάδων.

Η Ελλάδα, με αύξηση της συνολικής απασχόλησης το 2004 κατά 3,1% (Διάγραμμα 3.108), καταλαμβάνει την πρώτη θέση μεταξύ των ανταγωνιστριών χωρών στην ποσοστιαία μεταβολή του συνόλου των απασχολούμενων το 2004, ενώ καταγράφει θετική και αυξανόμενη μεταβολή της απασχόλησης την περίοδο 2002-2004. Ο δείκτης που εξετάζουμε δεν αναφέρεται φυσικά στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των θέσεων εργασίας που δημιουργούνται (βαθμός εξειδίκευσης, τύπος απασχόλησης κλπ.).

(γ) Ποιότητα ζωής

Όπως αναφέρθηκε στο πρώτο κεφάλαιο, αντικειμενικός στόχος της ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας, πέραν του εθνικού εισοδήματος και της απασχόλησης, είναι και η βελτίωση της ευημερίας των πολιτών η οποία δεν μπορεί να αξιολογείται μόνο με οικονομικούς όρους. Η ευημερία αποτελεί ευρύτερη έννοια και περιλαμβάνει και κοινωνικούς και περιβαλλοντικούς όρους ή γενικότερα όρους ποιότητας ζωής. Οι όροι αυτοί έχουν προσεγγιστεί κατά καιρούς από υποκειμε-

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.108

f: προβλεπόμενες τιμές

Πηγή: Βάση Δεδομένων-Ενότητα XIV

νικούς δείκτες, όπως π.χ. οι έρευνες του Eurobarometer για την ικανοποίηση των πολιτών από τις συνθήκες ζωής τους, αλλά και αντικειμενικούς δείκτες. Σε Έκθεση του Economist Intelligence Unit χρησιμοποιείται ένας σύνθετος δείκτης υποκειμενικών και αντικειμενικών προσδιοριστικών παραγόντων της ποιότητας ζωής. Ο δείκτης, όπως παρουσιάζεται στο Διάγραμμα 3.109, προκύπτει από 9 επιμέρους παράγοντες (οικονομική ευημερία, υγεία, πολιτική σταθερότητα και ασφάλεια, οικογενειακή ζωή, κοινωνική ζωή, κλιματολογικές και γεωγραφικές συνθήκες, ασφάλεια απασχόλησης, πολιτική ελευθερία και ισότητα των φύλων). Στη κλίμακα βαθμολογίας 1-10, η Ελλάδα, μαζί με άλλες 6 χώρες (από τις 10 που συνολικά εμφανίζονται στο σχετικό Διάγραμμα), βαθμολογείται με τιμή μεταξύ 7 και 8. Χειρότερες κατατάξεις έχουν η Σλοβενία, η Ουγγαρία και η Τουρκία, ενώ οι Ιρλανδοί απολαμβάνουν, σύμφωνα με το δείκτη, την καλύτερη ποιότητα ζωής μεταξύ των χωρών της συγκριτικής αξιολόγησης.

3.6. Αποτίμηση της συγκριτικής αξιολόγησης των τελικών αποτελεσμάτων της ανταγωνιστικότητας

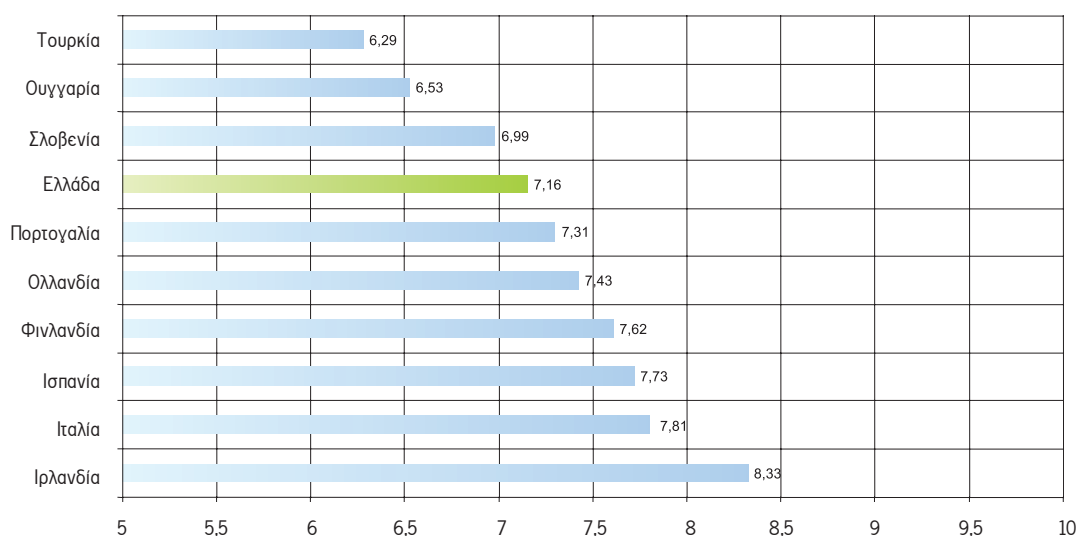
Ως «τελικά αποτελέσματα» της διαδικασίας ανταγωνιστικότητας αξιολογήθηκαν, συγκριτικά με άλλες ανταγωνιστικές χώρες:

- Ο ρυθμός μεταβολής του ΑΕΠ (συνολικά και κατά κεφαλήν)
- Η μεταβολή της απασχόλησης
- Η ποιότητα ζωής

Η συγκριτική αξιολόγηση των επιδόσεων της ελληνικής οικονομίας τα τελευταία χρόνια, σε σχέση με τις αντίστοιχες επιδόσεις άλλων ανταγωνιστικών χωρών, παρουσιάζει μια σχετικά καλή εικόνα:

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.109

Δείκτης ποιότητας ζωής (σε κλίμακα 1-10)

- Ο ρυθμός μεταβολής του ΑΕΠ διατηρείται, για αρκετά χρόνια, σε υψηλά επίπεδα, που υπερéχουν από τον μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης
- Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ εξακολουθεί να απέχει από το δείκτη 100 της Ε.Ε., αλλά συγκλίνει, με αργό όμως ρυθμό, προς αυτόν (83% το 2005)
- Ο Δείκτης Ποιότητας Ζωής δεν διαφέρει σημαντικά από αρκετών άλλων ανταγωνιστριών χωρών, χωρίς όμως να χαρακτηρίζεται ικανοποιητικός

Με τα παραπάνω δεδομένα, επανέρχεται αναπόφευκτα στο προσκήνιο το θέμα της φαινομενικής ασυμβατότητας μεταξύ «καλών» τελικών επιδόσεων και απουσίας ουσιαστικής βελτίωσης της θέσης της χώρας στη διεθνή κατάταξη της από άποψη ανταγωνιστικότητας.

Η απάντηση στο «παράδοξο» αυτό θα πρέπει να αναζητηθεί στην ελλιπή προσπάθεια διοχέτευσης των καλών επιδόσεων των προηγούμενων ετών σε επενδύσεις και χρηματοδότηση δαπανών, που σχετίζονται με τους πραγματικούς παράγοντες τόνωσης της μακροπρόθεσμα διατηρήσιμης διαδικασίας αναβάθμισης της ανταγωνιστικότητας («προϋποθέσεις», «εισροές πολιτικής», «ενδιάμεσα αποτελέσματα»). Κεντρική άποψη της Έκθεσης αυτής αποτελεί το ότι ο ενδεδειγμένος προσανατολισμός των πόρων που είναι διαθέσιμοι, αλλά και όσων εξασφαλίζουν μελλοντικά, είναι ακριβώς η διοχέτευσή τους –μέσω ανατροφοδότησης της διαδικασίας που αναλύθηκε– στην εξασφάλιση των προϋποθέσεων για μακροχρόνια ανταγωνιστικότητα και ανάπτυξη που θα μπορούν να διατηρηθούν.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.4

Συγκριτική αξιολόγηση «τελικών αποτελεσμάτων» ανταγωνιστικότητας

ΟΜΑΔΑ ΠΑΡΑΓΟΝΤΩΝ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ "ΤΕΛΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ"	ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ			Παρατηρήσεις
	Επίπεδο	Τάση	Περίοδος Αξιολόγησης έως...	
ΡΥΘΜΟΣ ΜΕΤΑΒΟΛΗΣ ΑΕΠ	ΥΨΗΛΟ	ΣΤΑΘΕΡΗ	2004 (2005)	• Παρά τις καλές (απόλυτες και σχετικές) επιδόσεις, το κατά κεφαλή ΑΕΠ εξακολουθεί να βρίσκεται στο 82% του μέσου για Ε.Ε.-25. • Οι ταχείς ρυθμοί αύξησης του ΑΕΠ συνεχίζονται και το 2005, και προδιαγράφονται καλές προοπτικές για περαιτέρω πραγματική σύγκλιση.
ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	ΥΨΗΛΟ	ΣΤΑΘΕΡΗ	2000-2004 (2005)	• Τα έτη 2003 και 2004, οι ρυθμοί αύξησης της απασχόλησης ήταν ανώτεροι των μέσων όρων της Ε.Ε. Η τάση διατηρήθηκε το 2005. • Αναξιοποίητα περιθώρια μείωσης του υψηλού επιπέδου της ανεργίας, δεδομένου του ρυθμού αύξησης ΑΕΠ.
ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ	ΜΕΣΟ	ΣΤΑΘΕΡΗ	2004	• Στην κλίμακα 1-10, η Ελλάδα, μαζί με πολλές άλλες χώρες, βρίσκεται στην «περιοχή» του 7-8.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Το Πρόβλημα των Περιφερειών

4.1. Περιφέρειες στην Ευρωπαϊκή Ένωση και την Ελλάδα – Περιφερειακές ανισότητες

Στο εισαγωγικό αυτό τμήμα του κεφαλαίου 4 της Έκθεσης εξετάζεται το θέμα των ανισοτήτων στις περιφέρειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε κρίσιμα μεγέθη, όπως ο πληθυσμός, το κατά κεφαλήν ΑΕΠ και η απασχόληση, και αξιολογείται η συγκριτική θέση των ελληνικών περιφερειών. Εξετάζονται επίσης ενδεικτικά και ορισμένοι άλλοι δείκτες, όπως η ένταση της αυτοαπασχόλησης στην περιφερειακή της διάσταση, ο βαθμός ένταξης του πληθυσμού των περιφερειών στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση, αλλά και ο «δείκτης» ικανοποίησης των κατοίκων των περιφερειών αυτών από την ποιότητα ζωής που απολαμβάνουν, όπως αυτή εκφράζεται μέσω του επιπέδου των πολιτισμικών δραστηριοτήτων που οι περιφέρειες διαθέτουν και της γενικότερης ποιότητας του φυσικού περιβάλλοντος. Όλοι αυτοί οι δείκτες –οικονομικοί και ποιότητας ζωής– θεωρούνται ενδεικτικοί των διαφορών που υπάρ-

χουν στο βιοτικό επίπεδο διαφόρων περιφερειών της ίδιας χώρας (ή της ευρύτερης Ένωσης των ευρωπαϊκών κρατών).

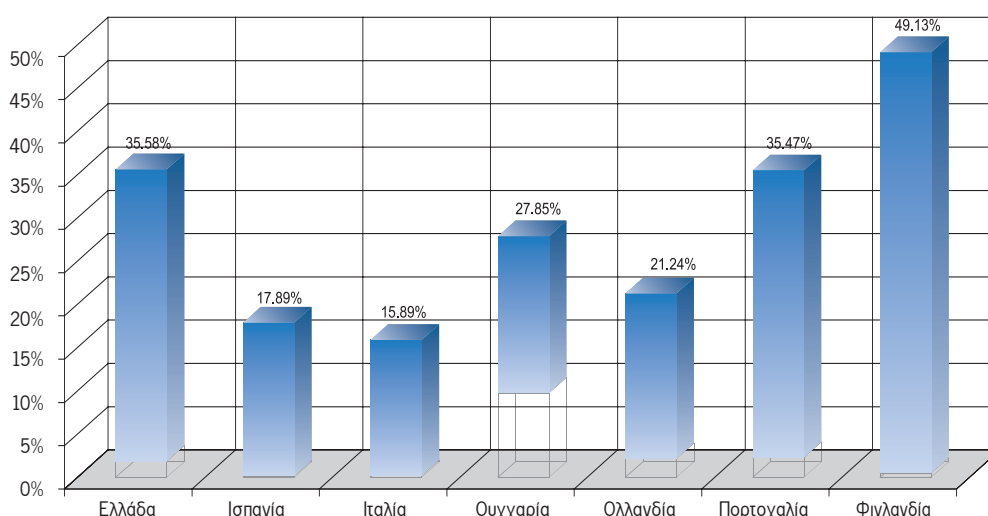
Από το Διάγραμμα 4.1., όπου παρουσιάζεται με μορφή ραβδογράμματος η σχέση συγκέντρωσης πληθυσμού μεταξύ της περιφέρειας με τη μικρότερη και τη μεγαλύτερη αναλογία πληθυσμού κάθε χώρας, φαίνεται ότι, με εξαίρεση τη Φινλανδία (όπου η διαμόρφωση του χώρου σαφώς επηρεάζει με την εξαιρετικά έντονη διασπορά πληθυσμού), η Ελλάδα διακρίνεται και αυτή για την έντονη ανισότητα κατανομής του πληθυσμού στο χώρο (ο λόγος της μεγαλύτερης προς τη μικρότερη συγκέντρωση είναι για την Ελλάδα της τάξης του 19 και ακολουθεί, μεταξύ των χωρών που περιλαμβάνονται στο Διάγραμμα, η Πορτογαλία με αντίστοιχη τιμή 15).

Ανεξάρτητα ωστόσο από τις ανισότητες στην κατανομή του πληθυσμού, οι ευκαιρίες απασχόλησης και το εισόδημα που προκύπτει για τους κατοίκους των περιφερειών

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4.1

Περιφερειακές ανισότητες στον πληθυσμό

(ποσοστό % επί του συνολικού πληθυσμού των περιοχών σε επίπεδο Nuts II με το μικρότερο και το μεγαλύτερο μερίδιο στο συνολικό πληθυσμό)*

* Η κατά nuts διαμέριση των κρατών προκύπτει από τις μεθοδολογίες της Eurostat.
Πηγή: Βάση Δεδομένων-Ενότητα I

ακολουθεί ιδιαίτερη κατανομή, η οποία, κατ' αρχήν, εξαρτάται από την ανάπτυξη της χώρας ως συνόλου και από τη γενική εθνική ανταγωνιστικότητα, αλλά και τα φυσικά συγκριτικά πλεονεκτήματα κάθε περιφέρειας, την παραγωγικότητα των κατοίκων της κ.ο.κ. Υψηλό μέσο επίπεδο κάποιου μεγέθους σε εθνικό επίπεδο δεν είναι απαραίτητα ασυνεπές με ταυτόχρονη έντονη περιφερειακή ανισότητα, όπως και μειωμένη περιφερειακή ανισότητα (ιδίως συγκριτικά με άλλες χώρες) δεν συνδέεται απαραίτητα με ικανοποιητική κατάσταση για τη μέση εθνική επίδοση σε όρους κάποιου μεγέθους.

Μέσα από αυτό το πρίσμα, η στατιστική διαπίστωση ότι, τόσο στο επίπεδο απασχόλησης όσο και στο επίπεδο του κατά κεφαλήν εισοδήματος, η Ελλάδα εμφανίζεται ως η χώρα με τις μικρότερες περιφερειακές ανισότητες, δεν μειώνει τη σημασία των σοβαρών, όπως θα δείξουμε στη συνέχεια, περιφερειακών ανισοτήτων στο εσωτερικό της χώρας και, κατά συνέπεια, δεν αμβλύνει τη σκοπιμότητα

άσκησης συγκεκριμένης πολιτικής για άμβλυνση των ανισοτήτων αυτών.

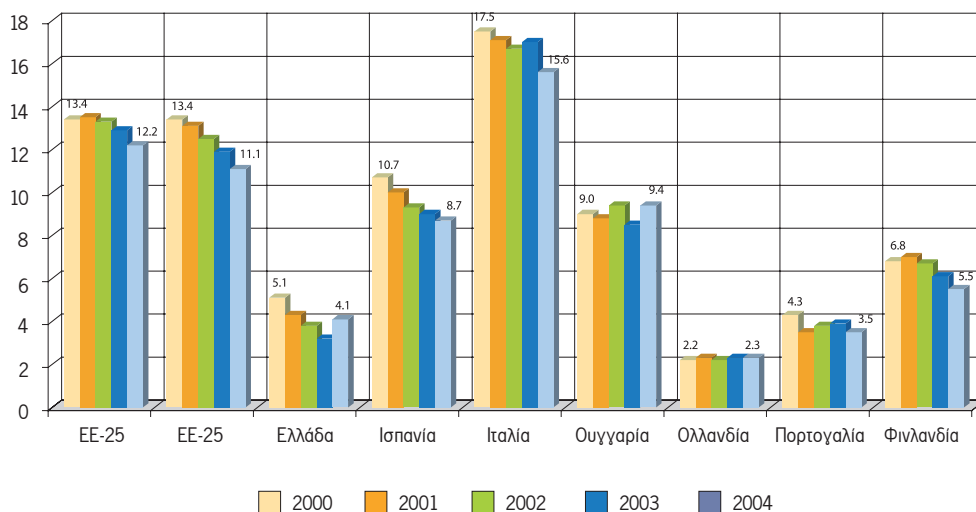
Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τα στοιχεία των ευρωπαϊκών υπηρεσιών στατιστικής, η Ελλάδα είναι συγκριτικά η χώρα με τις μικρότερες περιφερειακές ανισότητες, τόσο ως προς την απασχόληση, όσο και ως προς το κατά κεφαλήν εισόδημα (βλ. Διαγράμματα 4.2 και 4.3).

Συγκριτικά πάντως προς τα στοιχεία που αναφέρθηκαν και που περιγράφουν μια πτυχή μόνο της συγκριτικής κατάστασης των ελληνικών περιφερειών, άλλοι δείκτες εκφράζουν, ίσως εναργέστερα, τη διαφορά ανάπτυξης αλλά και διάρθρωσης δραστηριοτήτων στις περιφέρειες¹.

Στοιχεία π.χ. του 2003 για όλες τις περιφέρειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δείχνουν και πάλι την ιδιαίτερα υψηλή ένταση αυτοαπασχόλησης στη χώρα μας, γεγονός που, όπως αναλύθηκε σε άλλα σημεία της Έκθεσης, δεν απο-

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4.2

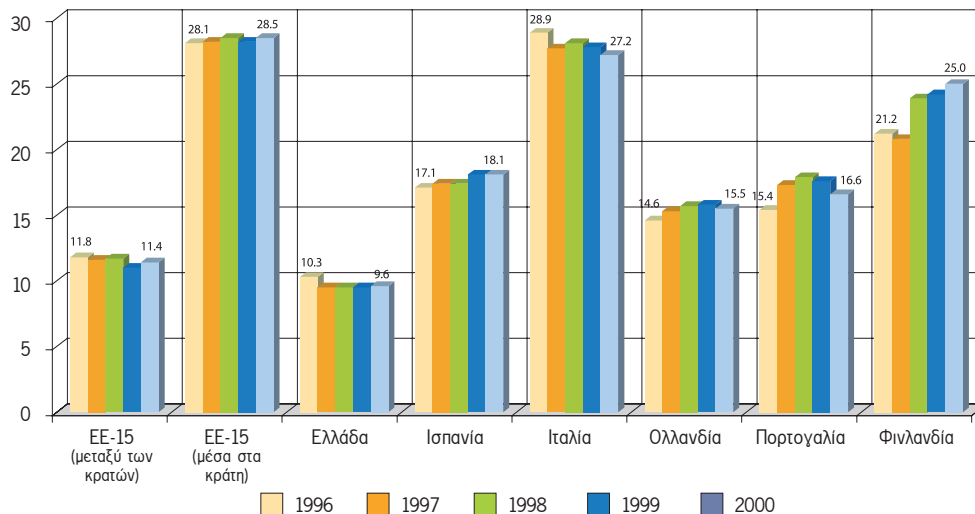
Περιφερειακές ανισότητες στην απασχόληση (συντελεστής μεταβλητότητας του ρυθμού απασχόλησης σε επίπεδο Nuts II)*

* Η κατά nuts διαμέριση των κρατών προκύπτει από τις μεθοδολογίες της Eurostat. Ο συντελεστής μεταβλητότητας (λόγος του μέσου προς την τετραγωνική ρίζα της διακύμανσης) του μεγέθους αξιολογεί τις ανισότητες στο συγκεκριμένο επίπεδο γεωγραφικής διαμέρισης, αξιοποιώντας τις μετρήσεις ανά περιοχή.
Πηγή: Βάση Δεδομένων-Ενότητες I

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4.3

Περιφερειακές ανισότητες στο κατά κεφαλή Α.Ε.Π. (τυπική απόκλιση του κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. σε επίπεδο Nuts II)*

* Η κατά nuts διαμέριση των κρατών προκύπτει από τις μεθοδολογίες της Eurostat. Η τυπική απόκλιση (τετρ. ρίζα της διακύμανσης) του μεγέθους αξιολογεί τις ανισότητες στο συγκεκριμένο επίπεδο γεωγραφικής διαμέρισης, αξιοποιώντας τις μετρήσεις ανά περιοχή.

Πηγή: Βάση Δεδομένων-Ενότητα I

τελεί απαραίτητα θετικό στοιχείο, δεδομένου ότι το μεγαλύτερο τμήμα αυτής της «επιχειρηματικότητας» αποδίδεται σε αδυναμία εξασφάλισης άλλης προτιμότερης απασχόλησης («επιχειρηματικότητα ανάγκης»). Μεταξύ των 254 ευρωπαϊκών περιφερειών –περιλαμβάνονται και 14 περιφέρειες της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας– η περιφέρεια με την υψηλότερη αναλογία αυτοαπασχολούμενων είναι η Πελοπόννησος (44,6%), ενώ η περιφέρεια με τη χαμηλότερη, σε εθνικό επίπεδο, αναλογία, που στην περίπτωση της Ελλάδας είναι η Αττική, παρουσιάζει αναλογία που είναι και πάλι η υψηλότερη όλων των περιφερειών σε ευρωπαϊκό επίπεδο (20,1%, έναντι 19,2% της αμέσως επόμενης που είναι η περιφέρεια Friuli-Venezia Giulia στην Ιταλία).

Το μορφωτικό επίπεδο των κατοίκων των περιφερειών εμφανίζει επίσης ανάγλυφα τις περιφερειακές, αλλά και τις εθνικές, ανισότητες. Με βάση στοιχεία που αναφέρονται στην αναλογία των κατοίκων (ηλικίες 25-64 ετών) των περιφερειών που κατέχουν τίτλους τριτοβάθμιας εκ-

παίδευσης, η Ελλάδα εμφανίζεται να έχει τη μεγαλύτερη διαφορά μεταξύ του δείκτη της περιφέρειας με τη μεγαλύτερη και του αντίστοιχου της περιφέρειας με τη μικρότερη αναλογία. Συγκεκριμένα, η Αττική, με την υψηλότερη σε εθνικό επίπεδο αναλογία (23,0%), διαφέρει κατά 3 περίπου φορές από την περιφέρεια με τη μικρότερη αναλογία (Στερεά Ελλάδα 7,8%).

Τέλος, αναφορικά με το επίπεδο ικανοποίησης των κατοίκων των περιφερειών από την ποιότητα ζωής τους, μετρήσεις σε 258 πόλεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης (περιλαμβάνεται και πάλι η Βουλγαρία και η Ρουμανία) εμφανίζουν για μία ακόμη φορά την υστέρηση των ελληνικών περιφερειών. Ενδεικτικά, σε ένα δείγμα 31 ευρωπαϊκών πόλεων, με βάση τη μέγιστη τιμή του δείκτη ίση με 100, η ελληνική πόλη με τον υψηλότερο δείκτη εκτίμησης της ποσότητας και ποιότητας πολιτισμικής υποδομής (αίθουσες συναυλιών, θέατρα, μουσεία, βιβλιοθήκες) είναι η Αθήνα (δείκτης 77), η οποία, μεταξύ των υπόλοιπων ευρωπαϊκών χωρών, τοποθετείται μόλις στην 25η θέση.

Ταυτόχρονα, άλλος δείκτης που αναφέρεται στην ικανοποίηση των κατοίκων από την επάρκεια χώρων πρασίνου, τοποθετεί τις δύο ελληνικές πόλεις του δείγματος (Αθήνα και Ηράκλειο) στις δύο τελευταίες θέσεις, με τιμές δεικτών 35 και 27 αντίστοιχα.

4.2. Περιφερειακές ανισότητες και οι συνέπειές τους

Οι περιφερειακές ανισότητες αναφέρονται σε όλα τα μακροοικονομικά και μικροοικονομικά μεγέθη. Στο τμήμα αυτό αναλύονται μερικές μόνον επιλεγμένες μεταβλητές, που έχουν φανερή περιφερειακή διάσταση και επηρεάζουν βραχυχρόνια και μακροχρόνια την ανάπτυξη των περιφερειών της χώρας.

Στον Πίνακα 4.1 καταγράφεται το ύψος του κατά κεφαλήν ΑΕΠ στις 13 διοικητικές περιφέρειες της χώρας το 2003 και το 2004. Η αναλογία μεταξύ της «πλουσιότε-

ρης» περιφέρειας (Στερεά Ελλάδα) και της «φτωχότερης» (Ανατολική Μακεδονία – Θράκη) είναι το 2004 185%. Καμιά περιφέρεια δεν διαφέρει από την «πλουσιότερη» περιφέρεια κατά λιγότερο του 80%, ενώ 5 μόνο περιφέρειες υπολείπονται σε ποσοστά μεταξύ 70 και 80%.

Ανάλογες είναι οι ανισότητες που αφορούν τα ποσοστά ανεργίας (Πίνακας 4.2). Το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας (2004) καταγράφεται στη Δυτική Μακεδονία (16,6%). Στην περιφέρεια αυτή η ανεργία είναι κατά 58% ανώτερη από τον μέσο όρο της χώρας και κατά 116% ανώτερη από την ανεργία που σημειώνεται στην περιοχή με το μικρότερο ποσοστό ανεργίας (Κρήτη).

Αναλογικά περίπου με τον τρόπο με τον οποίο κατανέμεται περιφερειακά το ΑΕΠ της χώρας (χωρίς να απουσιάζουν ιδιαιτερότητες που έχουν σχέση με τη σύνθεση του πληθυσμού από ηλικιακή άποψη και από άποψη αποταμιευτικής συμπεριφοράς), διαμορφώνονται και οι ανισότητες σε μεγέθη όπως: αριθμός φορολογούμενων, δηλωθέν εισόδημα, φόρος εισοδήματος και αποταμιευτικές καταθέσεις (Πίνακας 4.3).

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.1

ΑΕΠ ανά κάτοικο για τις 13 περιφέρειες, σε ευρώ, 2003-2004

Περιφέρειες	2003	2004
Στερεά Ελλάδα	19.895	21.113
Νότιο Αιγαίο	15.108	15.971
Αττική	15.022	16.353
Δυτική Μακεδονία	14.858	15.967
Βόρειο Αιγαίο	14.329	15.685
Σύνολο Χώρας	14.110	15.222
Κεντρική Μακεδονία	13.806	14.862
Κρήτη	13.761	15.038
Πελοπόννησος	13.244	14.041
Θεσσαλία	13.030	14.046
Ιόνια Νησιά	12.902	13.931
Ήπειρος	11.793	12.616
Δυτική Ελλάδα	10.976	11.885
Ανατ. Μακεδονία - Θράκη	10.892	11.392

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.2**Ποσοστά ανεργίας κατά τις 13 περιφέρειες της Ελλάδας (2002, 2003, 2004)**

Περιφέρειες	2002	2003	2004
Δυτική Μακεδονία	15,0	16,6	16,6
Ανατ. Μακεδονία - Θράκη	10,5	10,5	13,2
Στερεά Ελλάδα	10,8	9,7	12,8
Δυτική Ελλάδα	10,7	9,4	12,5
Κεντρική Μακεδονία	11,0	10,0	12,0
Ιόνια Νησιά	10,1	11,9	11,4
Ήπειρος	11,4	11,8	11,2
Σύνολο Χώρας	10,3	9,7	10,5
Θεσσαλία	11,5	10,7	9,9
Βόρειο Αιγαίο	9,8	8,0	9,3
Πελοπόννησος	8,2	8,8	9,1
Αττική	9,3	8,8	9,1
Νότιο Αιγαίο	14,7	11,8	8,7
Κρήτη	8,7	7,4	7,7

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.3**Δείκτες ευημερίας ως % στο σύνολο της χώρας**

Περιφέρειες	ΑΕΠ 2003	Φορολογούμενοι 2004	Δηλωθέν Εισόδημα 2004	Φόρος Εισοδήματος 2004	Αποταμιευτικές Καταθέσεις Φ.Π. 2004
Δυτική Μακεδονία	2,7	2,6	2,3	2,0	1,9
Ανατ. Μακεδονία - Θράκη	4,2	5,2	4,3	3,1	3,8
Στερεά Ελλάδα	7,1	4,7	4,2	3,1	3,5
Δυτική Ελλάδα	4,9	5,6	4,8	3,6	3,9
Κεντρική Μακεδονία	17,6	16,8	15,0	12	13,8
Ιόνια Νησιά	1,7	1,9	1,5	1,2	1,8
Ήπειρος	2,5	2,7	2,4	1,9	2,4
Θεσσαλία	5,5	6,4	5,5	3,9	4,4
Βόρειο Αιγαίο	1,9	1,7	1,5	1,2	1,8
Πελοπόννησος	5,5	5,0	4,1	3,1	4,4
Αττική	37,9	39,7	47,4	59,6	51,5
Νότιο Αιγαίο	3,2	2,7	2,4	2,0	2,7
Κρήτη	5,3	5,0	4,5	3,5	4,0

Πηγή: Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε., Διεύθυνση Εθνικών Λογαριασμών

(α) Συνέπειες στη δημογραφική εξέλιξη

Η φυσική αύξηση του ελληνικού πληθυσμού ανά 1000 κατοίκους τα τελευταία χρόνια είναι αρνητική (-0,01 το 2002 και -0,07 το 2003), γεγονός που οφείλεται σε σημαντικό βαθμό στην αναπτυξιακή υστέρηση πολλών περιφερειών, όπως είναι η Δυτική Ελλάδα, η Ανατολική Μακεδονία και Θράκη, η Ήπειρος και η νησιώτικη (πλην της Ρόδου) Ελλάδα.

Αντίθετα, περιφέρειες όπως η Αττική (αστικό κέντρο Αθηνών) και η κεντρική Μακεδονία (περιοχή Θεσσαλονίκης), που θεωρούνται αναπτυγμένες, έχουν τάση υψηλής πληθυσμιακής συγκέντρωσης. Αν ταυτόχρονα ληφθεί υπόψη ότι το 2003 η Αττική συγκέντρωνε το 37,9% και η Κεντρική Μακεδονία το 17,6% του ΑΕΠ (δηλαδή στις δυο μόνον αυτές περιφέρειες συγκεντρώνεται το 55,5% του ΑΕΠ της χώρας), προκύπτει αβίαστα ότι ο βαθμός ανάπτυξης των περιφερειών συνδέεται με τη συγκέντρωση του εθνικού πληθυσμού, γεγονός το οποίο από μόνο του αποτελεί χαρακτηριστική ένδειξη ανισότητας.

Υπάρχει δε και σχετική «ανατροφοδότηση» (feedback): η χαμηλή συγκέντρωση πληθυσμού στις περιφέρειες λόγω χαμηλής ανάπτυξης επενεργεί με τη σειρά του αρνητικά στη διαδικασία της περιφερειακής ανάπτυξης, ενώ υψηλή ανάπτυξη συνδυάζεται με υπερσυγκέντρωση πληθυσμού:

(β) Συνέπειες στην απασχόληση και παραγωγικότητα

Οι περιφερειακές ανισότητες επηρεάζουν και τη διασπορά των ευκαιριών απασχόλησης. Περιφέρειες με έντονη ανάπτυξη προσελκύουν και απορροφούν πολλά εργατικά χέρια, ενώ περιφέρειες που είναι καθυστερημένες απωθούν τον πληθυσμό και το εργατικό δυναμικό. Η χαρακτηριστική αυτή συσχέτιση εμφανίζεται και στο Διάγραμμα 4.1.

(γ) Συνέπειες στην επενδυτική και τεχνολογική δραστηριότητα

Κατά κανόνα οι περιφέρειες που πάσχουν από περιορισμένη ανάπτυξη δεν προσελκύουν επενδύσεις και τεχνο-

λογική δραστηριότητα. Αντίθετα, περιφέρειες με έντονη ανάπτυξη προσελκύουν επενδύσεις και δραστηριότητες υψηλής και προηγμένης τεχνολογίας.

(δ) Συνέπειες στην επιχειρηματική δραστηριότητα και τον προσανατολισμό των επιχειρηματικών σχεδίων

Οι πρωταγωνιστές της περιφερειακής ανάπτυξης και της ανταγωνιστικότητας είναι οι επιχειρηματικοί φορείς. Αυτοί με τις αποφάσεις και τις επιλογές τους αποτελούν τους μοχλούς της περιφερειακής ανάπτυξης. Οι επιχειρηματίες, με την ανάληψη επενδυτικών πρωτοβουλιών για τη δημιουργία παραγωγικών επιχειρήσεων, μπορούν να ενισχύσουν σημαντικά την οικονομική δραστηριότητα των καθυστερημένων περιφερειών.

(ε) Συνέπειες των περιφερειακών ανισοτήτων στο βιοτικό επίπεδο και την ποιότητα ζωής

Οι περιφερειακές ανισότητες επιβεβαιώνουν τον «φαύλο κύκλο» της ανάπτυξης -υπανάπτυξης: η υπανάπτυξη οδηγεί σε περαιτέρω υπανάπτυξη και η ανάπτυξη, ως διαδικασία συσσωρευμένης εξέλιξης, οδηγεί σε ταχύτερη ανάπτυξη και δυναμική πορεία.

Το χαμηλότερο βιοτικό επίπεδο των περιφερειών οφείλεται στο γεγονός ότι η ανάπτυξη της χώρας χαρακτηρίζεται από έντονη ανισοκατανομή ευκαιριών ανάπτυξης στον εθνικό γεωγραφικό χώρο.

Για την επόμενη τριετία το «Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση 2005-2008» αποδίδει υψηλή προτεραιότητα στην Περιφερειακή Ανάπτυξη («Προτεραιότητα 1»), με τελικό αντικειμενικό στόχο την αύξηση της ευημερίας όλων των κατοίκων της χώρας.

4.3. Περιφερειακό πρότυπο οικονομικής δραστηριότητας

Προκειμένου να εκτιμηθεί η περιφερειακή ανταγωνιστικότητα (υστερήσεις-πλεονεκτήματα καθεμιάς περι-

φέρειας ανά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας) χρησιμοποιούμε το περιφερειακό πρότυπο της οικονομικής δραστηριότητας. Μέσω αυτού προσεγγίζεται η μέτρηση της ανταγωνιστικότητας σε περιφερειακό επίπεδο σε σχέση με τη συνολική ανταγωνιστικότητα της χώρας, με στόχο να αναδειχθούν και να διαπιστωθούν οι ανταγωνιστικές υστερήσεις καθεμιάς από τις περιφέρειες.

4.3.1. Το περιφερειακό πρότυπο της οικονομικής δραστηριότητας για τις 13 περιφέρειες της Ελλάδας (παλιά διάκριση)

Στον Πίνακα 4.4. καταγράφεται, για το έτος 2002, το Ακαθάριστο Περιφερειακό Εισόδημα (ΑΠΕ) (Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία) για τις 13 παλιές περιφέρειες και για τους 16 συνολικά τομείς οικονομικής δραστηριότητας. Τα στοιχεία δίνουν τη δυνατότητα να υπολογιστεί ο λεγόμενος «χωροταξικός λόγος (location quotient)» με βάση το λόγο: ΑΠΕ Κλάδου στην Περιφέρεια/Συνολικό ΑΠΕ της Περιφέρειας προς ΑΠΕ του κλάδου στη Χώρα/Συνολικό ΑΠΕ της Χώρας. Όταν ο χωροταξικός λόγος είναι μικρότερος από το 1 (παραγωγικό πρότυπο της χώρας για τον συγκεκριμένο κλάδο), τότε η περιφέρεια θεωρείται ελλειμματική ή εισαγωγική ως προς τον συγκεκριμένο κλάδο. Αντίθετα, όταν ο χωροταξικός λόγος είναι μεγαλύτερος από το 1 (παραγωγικό πρότυπο της χώρας για τον συγκεκριμένο κλάδο), τότε η περιφέρεια είναι πλεονασματική ή εξαγωγική ως προς τον συγκεκριμένο κλάδο. Αντίστοιχη είναι και η εκτίμηση για τη σχέση της περιφερειακής προς την εθνική ανταγωνιστικότητα, σε κλαδικό επίπεδο².

Σύμφωνα με την παραπάνω ανάλυση, προκύπτει ο Πίνακας 4.5., ο οποίος παρουσιάζει τους χωροταξικούς λόγους των 16 κλάδων για καθεμιά από τις 13 περιφέρειες της Ελλάδας.

Αθροίζοντας τους επιμέρους πλεονασματικούς ή ελλειμματικούς κλάδους κάθε περιφέρειας καταλήγουμε στις δυο προτελευταίες στήλες του Πίνακα 4.5. από τις οποίες συμπεραίνεται ότι: η περιφέρεια με τους περισσότερους ελλειμματικούς κλάδους είναι η Δυτική Μακεδονία (12 ελλειμματικοί κλάδοι) και ακολουθούν οι περιφέρειες της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, της Δυτικής Ελλάδας και της Πελοποννήσου με 11 ελλειμματικούς κλάδους.

Αντίθετα, η Περιφέρεια της Αττικής έχει τους περισσότερους (συνολικά 9) πλεονασματικούς κλάδους. Σημειώνεται ότι ανάλογη κατάταξη των περιφερειών είναι εφικτή και υιοθετώντας τη νέα διοικητική κατανομή της χώρας (5 μείζονες περιφέρειες). Προφανώς με τη συγχώνευση των περιφερειών που η νέα αυτή κατανομή συνεπάγεται, εμφανίζεται –αλλά αποκλειστικά και μόνο με τη στατιστική έννοια του όρου– αμβλυμένη η ανισότητα των περιφερειών μεταξύ τους (αφού, ως επί το πλείστον, πλεονασματικές περιφέρειες συγχωνεύονται με ελλειμματικές και η νέα «περιφέρεια» που προκύπτει εμφανίζεται ως ισορροπημένη).

4.4. Μεταβολή απασχόλησης και Ακαθάριστου Περιφερειακού Εισοδήματος κατά την περίοδο 1995-2002: Βραδυπορούσες και αναπτυσσόμενες περιφέρειες

Ο Πίνακας 4.6. παρουσιάζει για τις 13 περιφέρειες τη μεταβολή στο Ακαθάριστο Περιφερειακό τους Εισόδημα την περίοδο 1995-2002. Η μεταβολή εμφανίζεται σε απόλυτα μεγέθη καθώς επίσης και ως λόγος: ΑΠΕ του 2002/ΑΠΕ του 1995. Παρατηρούμε ότι οι περιφέρειες που πέτυχαν χαμηλότερο από τον μέσο ρυθμό μεταβολής του εισοδήματος της χώρας (σύνολο Ελλάδας, 1,73) είναι οι: Ανατ. Μακεδονία – Θράκη, Θεσσαλία, Δυτική και Στερεά Ελλάδα και οριακά η Αττική (βραδυπορούσες περιφέρειες ως προς το ΑΠΕ).

2. Υποτίθεται ότι η κλαδική κατανομή της παραγωγής αποτελεί και ένδειξη εξειδίκευσης που στηρίζεται σε σχετικά αυξημένη ανταγωνιστικότητα (σε σχέση πάντα με τους υπόλοιπους κλάδους και τις περιφέρειες της χώρας).

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.4

Ακαθάριστο περιφερειακό εισόδημα κατά περιφέρεια και κλάδο, έτους 2002, σε εκατ. ευρώ (τρέχουσες τιμές)

13 ΠΑΛΙΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ	Γεωργία, κτηνοτροφία, δάση	Αλιεία	Μεταλλεία, ορυχεία	Μεταποίηση	Ηλεκτρισμός, φυσικό αέριο και ύδρευση	Κατασκευές	Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευές αυτοκινήτων, μοτοκίκλων και ειδών οικιακής χρήσης	Ξενοδοχεία και εστιατόρια	Μεταφορές, αποθήκευση, επικοινωνίες	Χρηματοπιστωτική διαμεσολάβηση	Διαχείριση ακίνητης περιουσίας, εκμίσθωση και επιχ/τικές δραστηριότητες	Δημόσια διοίκηση, δήματα και υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	Εκπαίδευση	Υγεία και κοινωνική μέριμνα	Άλλες κοινωνικές και προσωπικές δραστηριότητες	Ιδιωτικά νοικοκυριά με ασχολούμενο πρόσωπο	ΣΥΝΟΛΟ	
Ελλάς	8.181	804	873	14.712	2.296	10.390	16.201	9.599	10.936	6.543	20.032	9.404	6.272	6.874	3.978			127.682
1. Ανατ. Μακεδονία - Θράκη	859,33	32,36	75,33	592,59	82,02	531,36	702,04	301,62	398,97	235,26	587,06	258,97	232,45	343,4	127,97	10,56		5.371
2. Κεντρική Μακεδονία	1.528,35	121,74	84,88	2.981,59	239,4	1.571,03	3.034,72	1.584,69	1.542,67	950,93	4.279,42	1.131,10	1.310,76	1.282,71	693,41	77,06		22.414
3. Δυτική Μακεδονία	517,64	1,83	330,2	74,07	406,9	94,73	399,92	155,43	184,9	131,65	672,28	125,13	163,37	177,33	104,52	14,88		3.555
4. Θεσσαλία	1.081,13	39,57	17,99	734,99	159,2	586,07	981,11	386,1	509,57	299,38	1.118,95	372,98	286,17	400,02	166,91	25,34		7.165
5. Ήπειρος	249,61	41,61	3,18	199,66	52,58	213,56	469,57	192,63	303,93	176,07	333,38	248,97	292,6	272,43	76,51	8,42		3.135
6. Ιόνια Νησιά	146,38	42,31	4,33	13,24	36,95	121,26	322,61	420,03	205,76	103,49	274,87	111,66	114	131,67	121,39	8,23		2.178
7. Δυτική Ελλάς	774,91	33,42	22,39	479,55	149,3	387,74	1.020,15	387,45	550,56	305,05	905,15	345,98	298,57	479,85	189,72	17,19		6.347
8. Στερεά Ελλάς	804,68	70,97	90,53	2.453,72	149,3	1.185,64	632,6	321,88	552,57	269,64	1.662,25	259,41	188,22	274,65	149,79	44,16		9.110
9. Πελοπόννησος	942,07	44,66	69,27	1.356,47	256,2	412,23	733,62	390,59	515,45	305,13	907,23	329,16	190,18	304,25	169,56	22,79		6.949
10. Αττική	174,18	112,36	73,19	5.571,59	498	4.303,78	6.396,84	3.499,27	4.962,61	3.190,67	7.013,98	5.580,30	2.627,49	2.640,11	1.235,59	308,31		48.188
11.Βόρειο Αιγαίο	227,84	72,86	4,39	19,68	49,88	502,79	282,28	88,16	256,65	136,34	382,51	118,84	126,8	92,85	54,88	7,15		2.424
12. Νότιο Αιγαίο	170,03	154,47	85,98	46,01	91,8	85,93	446,74	980,04	391,33	153,78	718,82	166,52	76,07	101,95	432,28	11,55		4.113
13.Κρήτη	704,85	35,85	11,31	188,84	124,6	393,88	778,78	891,09	561,02	285,63	1.176,12	354,98	365,31	372,8	455,48	31,34		6.732

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε., Διεύθυνση Εθνικών Λογαριασμών

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.5

Περιφερειακό πρότυπο οικονομικής δραστηριότητας ανα κλάδο για τις 13 παλιές περιφέρειες, στοιχεία 2002

13 ΠΑΛΙΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ	Γεωργία, κτηνοτροφία, δάση	Αλιεία	Μεταλλεία, ορυχεία	Μεταποίηση	Ηλεκτρισμός, φυσικό αέριο και ύδρευση	Κατασκευές	Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευές αυτοκινήτων, μοτοσυκλετών και ειδών οικιακής χρήσης	Ξενοδοχεία και εστιατόρια	Μεταφορές, αποθήκευση, επικοινωνίες	Χρηματοπιστωτική διαμεσολάβηση	Διαχείριση ακίνητης περιουσίας, εκμίσθωση και επιχ/τικές δραστηριότητες	Δημόσια διοίκηση, άμυνα και υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	Εκπαίδευση	Υγεία και κοινωνική μέριμνα	Άλλες κοινωνικές και προσωπικές δραστηριότητες	Ιδιωτικά νοικοκυριά με απασχολούμενο προσωπικό	Πλανευματικοί Κλάδοι	Ελαιομαστικοί Κλάδοι	ΔΙΑΦΟΡΑ:
1. Ανατ. Μακεδονία - Θράκη	2,50	0,96	2,05	0,96	0,85	1,22	1,03	0,75	0,87	0,85	0,70	0,65	0,88	1,19	0,76	0,43	5	11	-6
2. Κεντρική Μακεδονία	1,06	0,86	0,55	1,15	0,59	0,86	1,07	0,94	0,80	0,83	1,22	0,69	1,19	1,06	0,99	0,75	6	10	-4
3. Δυτική Μακεδονία	2,27	0,08	13,59	0,18	6,36	0,33	0,89	0,58	0,61	0,72	1,21	0,48	0,94	0,93	0,94	0,91	4	12	-8
4. Θεσσαλία	2,35	0,88	0,37	0,89	1,24	1,01	1,08	0,72	0,83	0,82	1,00	0,71	0,81	1,04	0,75	0,77	7	9	-2
5. Ήπειρος	1,24	2,11	0,15	0,55	0,93	0,84	1,18	0,82	1,13	1,10	0,68	1,08	1,90	1,61	0,78	0,58	8	8	0
6. Ιόνια Νησιά	1,05	3,09	0,29	0,05	0,94	0,68	1,17	2,57	1,10	0,93	0,80	0,70	1,07	1,12	1,79	0,82	8	8	0
7. Δυτική Ελλάδα	1,91	0,84	0,52	0,66	1,31	0,75	1,27	0,81	1,01	0,94	0,91	0,74	0,96	1,40	0,96	0,59	5	11	-6
8. Στερεά Ελλάδα	1,38	1,24	1,45	2,34	0,91	1,60	0,55	0,47	0,71	0,58	1,16	0,39	0,42	0,56	0,53	1,05	7	9	-2
9. Πελοπόννησος	2,12	1,02	1,46	1,69	2,05	0,73	0,83	0,75	0,87	0,86	0,83	0,64	0,56	0,81	0,78	0,71	5	11	-6
10. Αττική	0,06	0,37	0,22	1,00	0,57	1,10	1,05	0,97	1,20	1,29	0,93	1,57	1,11	1,02	0,82	1,39	9	7	+2
11. Βόρειο Αιγαίο	1,47	4,77	0,26	0,07	1,14	2,55	0,92	0,48	1,24	1,10	1,01	0,67	1,06	0,71	0,73	0,64	8	8	0
12. Νότιο Αιγαίο	0,65	5,96	3,06	0,10	1,24	0,26	0,86	3,17	1,11	0,73	1,11	0,55	0,38	0,46	3,37	0,61	7	9	-2
13. Κρήτη	1,64	0,85	0,25	0,24	1,03	0,72	0,91	1,76	0,97	0,83	1,11	0,72	1,10	1,03	2,17	1,01	8	8	0
Σύνολο																	87	121	-34

Πηγή: Πρωτογενής εκτιμήσεις ποσοτικών δεικτών με βάση τον λόγο: ΑΠΕ Κλάδου στη Περιφέρεια/Σύνολο ΑΠΕ Περιφέρειας προς ΑΠΕ κλάδου Χώρας/Σύνολο ΑΠΕ Χώρας, αρχικά στοιχεία από Πίνακα 4.4.1.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.6**Ακαθάριστο περιφερειακό εισόδημα στις 13 περιφέρειες
(μεταβολή από το 1995 μέχρι το 2002)**

Περιφέρειες	1995 σε εκατ. €	2002 σε εκατ. €	Μέσος ρυθμός μεταβολής εισοδήματος
Σύνολο Ελλάδος	73.858	127.682	1,73
Ανατ. Μακεδονία - Θράκη	3.345	5.371	1,61
Κεντρική Μακεδονία	12.197	22.414	1,84
Δυτική Μακεδονία	2.039	3.555	1,74
Θεσσαλία	4.539	7.165	1,58
Ήπειρος	1.681	3.135	1,86
Ιόνιοι νήσοι	1.192	2.178	1,83
Δυτική Ελλάς	4.121	6.347	1,54
Στερεά Ελλάς	5.790	9.110	1,57
Πελοπόννησος	3.682	6.949	1,89
Αττική	28.118	48.188	1,71
Βόρειο Αιγαίο	1.173	2.424	2,07
Νότιο Αιγαίο	2.103	4.113	1,96
Κρήτη	3.879	6.732	1,74

Αντίστοιχα ο πίνακας 4.7. παρουσιάζει τη μεταβολή στην απασχόληση κατά την περίοδο 1995-2002 για τις ίδιες περιφέρειες. Οι περιφέρειες που έχουν χαμηλότερο ρυθμό μεταβολής από τον μέσο ρυθμό μεταβολής της απασχόλησης της χώρας (σύνολο Ελλάδας 1,03) είναι η Ανατολική Μακεδονία – Θράκη, η Θεσσαλία, η Κεντρική και Δυτική Μακεδονία, τα Ιόνια Νησιά, η Πελοπόννησος και το Νότιο Αιγαίο (βραδυπορούσες περιφέρειες ως προς την απασχόληση).

Συνδυάζοντας τα δύο κριτήρια αξιολόγησης (απασχόληση και εισόδημα) των περιφερειών διαμορφώνεται το Διάγραμμα 4.5. Οι δύο γραμμές στο εσωτερικό του Διαγράμματος εκφράζουν τον μέσο όρο μεταβολής της απασχόλησης και του ΑΠΕ (Ακαθάριστο Περιφερειακό Εισόδημα). Οι περιφέρειες οι οποίες χαρακτηρίζονται ως «αναπτυσσόμενες» παρουσιάζουν υψηλότερη μεταβολή τόσο στον μέσο ρυθμό μεταβολής της απασχόλησης όσο και του ΑΠΕ της χώρας. Αυτές είναι το Βόρειο Αιγαίο, η Ήπειρος και η Κρήτη (άνω δεξί τεταρτημόριο του Διαγράμματος 4.5).

Αντίθετα, ως «βραδυπορούσες» χαρακτηρίζονται οι περι-

φέρειες οι οποίες εμφανίζουν μικρότερη μεταβολή από τον μέσο ρυθμό μεταβολής της απασχόλησης και του ΑΠΕ της χώρας. Αυτές είναι η Ανατολική Μακεδονία-Θράκη και η Θεσσαλία (κάτω αριστερό τεταρτημόριο). Οι υπόλοιπες περιφέρειες θεωρούνται «ενδιάμεσης ανάπτυξης»

4.5. Πολιτική περιφερειακής ανάπτυξης – Αποκέντρωση αρμοδιοτήτων - Νέες ισορροπίες στο περιφερειακό οικονομικό περιβάλλον

Η οικονομική αποκέντρωση αναφέρεται στη μεταφορά πόρων και οικονομικών δραστηριοτήτων από τις κεντρικές περιφέρειες προς τις απομακρυσμένες και οικονομικά καθυστερημένες. Η αποκέντρωση αναφέρεται στις επενδύσεις, στις επιχειρηματικές δραστηριότητες και γενικότερα στην ανακατανομή οικονομικών πόρων.

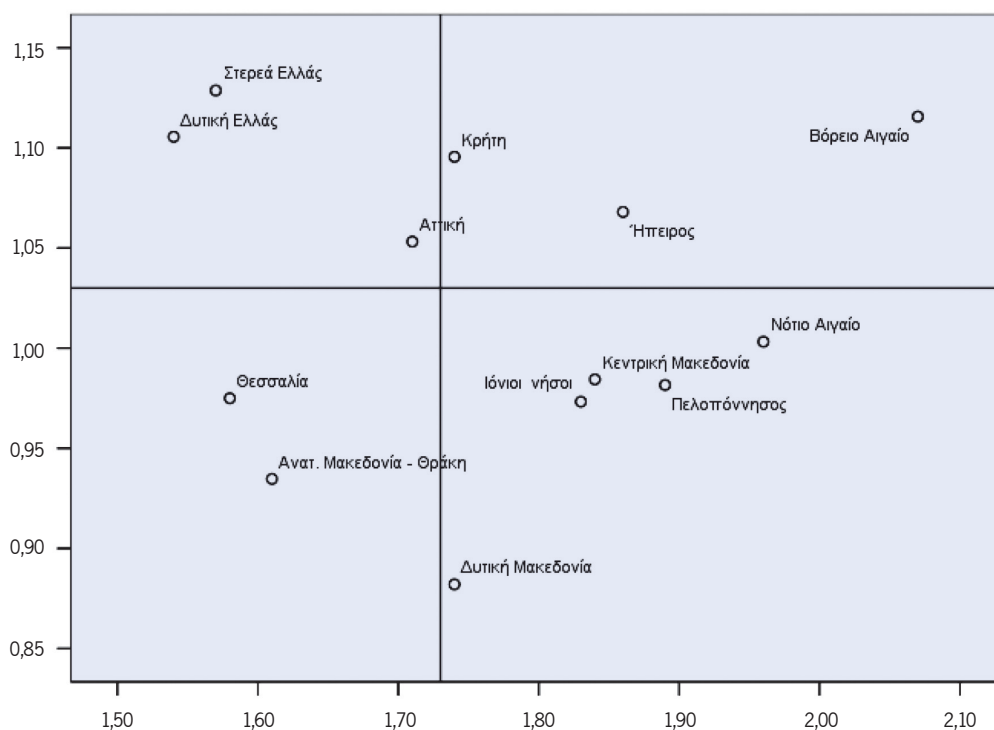
Αντίστοιχα, η διοικητική-πολιτική αποκέντρωση αναφέρεται στη μεταφορά διοικητικών υπηρεσιών και διαδικασιών από τις κεντρικές υπηρεσίες του Δημοσίου προς αντίστοι-

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.7**Απασχόληση στις 13 περιφέρειες (μεταβολή από το 1995 μέχρι το 2002)**

Περιφέρειες	1995	2002	Μέσος ρυθμός μεταβολής εισοδήματος
Σύνολο Ελλάδος	3.820.175	3.924.835	1,03
Ανατ. Μακεδονία - Θράκη	227.346	212.494	0,93
Κεντρική Μακεδονία	669.443	658.988	0,98
Δυτική Μακεδονία	100.758	88.869	0,88
Θεσσαλία	252.029	245.716	0,97
Ήπειρος	103.373	110.402	1,07
Ιόνια Νησιά	74.904	72.900	0,97
Δυτική Ελλάς	215.139	237.843	1,11
Στερεά Ελλάς	167.375	188.918	1,13
Πελοπόννησος	216.504	212.516	0,98
Αττική	1.426.334	1.502.200	1,05
Βόρειο Αιγαίο	55.621	62.052	1,12
Νότιο Αιγαίο	99.207	99.523	1,00
Κρήτη	212.142	232.414	1,1

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4.5

ΑΠΕ και απασχόληση για τις 13 περιφέρειες
(μέσος ρυθμός μεταβολής 1995-2002)

χες περιφερειακές. Η αποκέντρωση των δημόσιων υπηρεσιών, η ανακατανομή των φορολογικών και άλλων κινήτρων προς τις προβληματικές περιφέρειες, ο διορισμός ανθρώπινου δυναμικού σε δημόσιες περιφερειακές υπηρεσίες αποτελούν μέτρα διοικητικής-πολιτικής αποκέντρωσης. Σημαντική ώθηση προς την κατεύθυνση αυτή δίνει η κατά προτεραιότητα δημιουργία νέων διοικητικών φορέων στις καθυστερημένες περιφέρειες, όπως είναι, π.χ., η δημιουργία νέων σταθμών παρακολούθησης της περιβαλλοντικής ρύπανσης, η ενίσχυση οργανωμένων σταθμών κτηνιατρικής παρακολούθησης του ζωικού κεφαλαίου κ.ά.

Τέλος, η πολιτιστική-κοινωνική αποκέντρωση αναφέρεται σε πολιτιστικά-κοινωνικά μέτρα προς τις μη αναπτυγμένες περιφέρειες, ώστε να τονωθεί η δραστηριότητα και η ανάπτυξή τους.

Κατά θεμελιώδη αρχή της ορθολογικής πολιτικής και διοικητικής δράσης, προτού ληφθούν αποφάσεις και μέτρα για την περιφερειακή ανάπτυξη, πρέπει να προηγείται συγκεκριμένη και εξειδικευμένη έρευνα-μελέτη, ώστε να διαπιστωθούν:

- Οι προτεραιότητες και οι επείγουσες περιοχές δράσης
- Τα συγκεκριμένα προβλήματα κατά περιφέρεια και περιοχή
- Η φύση και η οξύτητα των προβλημάτων
- Τα συγκριτικά πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα κάθε περιφέρειας
- Τα συγκεκριμένα μέτρα δράσης και παρέμβασης που, σε κάθε περίπτωση, απαιτούνται
- Οι αναμενόμενες αντιδράσεις των τοπικών παραγόντων και οι τρόποι άμβλυνσης και αντιμετώπισής τους

Είναι αυτονόητο ότι, όταν διαπιστώνεται από τις σχετικές εξειδικευμένες έρευνες-μελέτες ότι σε μια συγκεκριμένη περιφέρεια δεν υπάρχουν αντικειμενικά ευνοϊκές προϋποθέσεις και όροι για την ανάπτυξη, τότε κάθε πολιτική δράση-ενέργεια στην περίπτωση αυτή δεν θα έχει την αναμενόμενη ευνοϊκή αναπτυξιακή επίπτωση.

Κάθε μέτρο περιφερειακής ανάπτυξης απαιτεί ορισμένες

προϋποθέσεις: κατάλληλη συγκυρία, ευνοϊκή υποδοχή από τους τοπικούς παράγοντες, ισχυρή επικοινωνιακή προβολή, αποτελεσματική διοίκηση-διαχείριση των μέτρων, καθολική κινητοποίηση των παραγόντων που συμβάλλουν στην ανάπτυξη της περιφέρειας, συστηματικό έλεγχο και παρακολούθηση εφαρμογής (follow up) από τους αρμόδιους φορείς κλπ.

Η πολιτική περιφερειακής ανάπτυξης δεν θα είναι αποτελεσματική, όταν αγνοεί τις συγκεκριμένες δημογραφικές ιδιομορφίες κάθε περιφέρειας και όταν τα μέτρα που χρησιμοποιεί δεν είναι προσαρμοσμένα στα ιδιαίτερα προβλήματα ανάπτυξης καθεμιάς από αυτές. Ιδιαίτερη σημασία πρέπει να αποδίδεται στην επιλογή του κλάδου εκείνου ο οποίος έχει ηγετικό-προωθητικό ρόλο στην ανάπτυξη της περιφέρειας (π.χ. ποια θα πρέπει να είναι η κατεύθυνση των επενδύσεων ανά περιφέρεια; Στη γεωργία; Στη βιομηχανία; Στον τουρισμό; Στις συγκοινωνίες; κλπ.).

Κατά κανόνα, η πολιτική αποκέντρωσης λειτουργεί αντιαναπτυξιακά όταν σπαταλούνται πόροι σε αντισυμβαλλόμενες ενέργειες χωρίς «πρόγραμμα δράσης» και έλεγχο των δαπανών.

Η εκάστοτε προτεινόμενη περιφερειακή πολιτική ανάπτυξης και ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας στο αποκεντρωμένο επίπεδο πρέπει να εγκαινιάζει και να θεμελιώνει νέες πηγές ισορροπίας σε ανώτερο επίπεδο οικονομικής, κοινωνικής και πολιτιστικής ανάπτυξης, ώστε να θέτει σε κίνηση και λειτουργία ένα νέο μοντέλο σταθερής, σίγουρης και ταχείας ανάπτυξης για κάθε περιφέρεια που διέρχεται φάση καθυστέρησης, ώστε να αναστραφεί το αρνητικό κλίμα.

Όταν επιλέγονται με προσοχή και ιδιαίτερη μελέτη οι επιμέρους κλάδοι ανάπτυξης, τα επιμέρους έργα, οι επιμέρους επιχειρηματικοί φορείς που επιχορηγούνται και κυρίως όταν δίνεται έμφαση στην ολοκληρωμένη στρατηγική ανάπτυξη (και όχι σε ασυντόνιστα μεμονωμένα μέτρα), η υπό ανάπτυξη περιφέρεια εισέρχεται σε νέα αναβαθμισμένη ισορροπία μακροχρόνιας αναπτυξιακής προοπτικής. Η ενίσχυση της απασχόλησης αυξάνει τα τοπικά εισοδήματα, τα οποία με τη σειρά τους επενεργούν αυξάνοντας την τοπική ζήτηση.

4.5.1 Η μελλοντική περιφερειακή ανάπτυξη στο νέο Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς 2007-2013: Η δημιουργία πέντε (5) Μειζόνων Περιφερειών.

Στο νέο Εθνικό Πλαίσιο Αναφοράς 2007-2013 καθορίζεται με σαφήνεια και συγκεκριμένο όραμα η μελλοντική περιφερειακή πολιτική ανάπτυξης.

Αρχικά οριοθετούνται πέντε (5) «Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα» ανά **μείζονα Αναπτυξιακή Περιφέρεια**. Η Ελλάδα διαιρείται πλέον σε πέντε ευρύτερες περιφέρειες ανάπτυξης:

1. Κεντρική-Δυτική-Ανατολική Μακεδονία και Θράκη
2. Θεσσαλία – Ήπειρος – Στερεά Ελλάδα
3. Δυτική Ελλάδα – Πελοπόννησος – Ιόνιο
4. Κρήτη – Νότιο Αιγαίο – Βόρειο Αιγαίο
5. Αττική

Η ευρύτερη στρατηγική του νέου αυτού «περιφερειακού πλαισίου» στοχεύει στην ενίσχυση της ανάπτυξης και της πραγματικής σύγκλισης με τις πιο ανεπτυγμένες οικονομίες και περιφέρειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Οι άξονες προτεραιότητας που καθορίζει το νέο αυτό Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς αποκτά πλέον διακριτή υπόσταση στη συνολική Εθνική Περιφερειακή Ανάπτυξη, καθώς δίνεται έμφαση στα εξής:

Προτεραιότητα 1: Περιφερειακή ανάπτυξη

Προτεραιότητα 2: Επιχειρηματικότητα και εξωστρέφεια

Προτεραιότητα 3: Ενίσχυση της προσπελασιμότητας και των υπηρεσιών οικονομικού συμφέροντος

Προτεραιότητα 4: Ψηφιακή σύγκλιση και οργανωτική αναδιάρθρωση της Δημόσιας Διοίκησης

Προτεραιότητα 5: Αειφόρος ανάπτυξη

Προτεραιότητα 6: Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού

Προτεραιότητα 7: Προώθηση της διασυννοριακής, δια-

κρατικής και διαπεριφερειακής συνεργασίας

Η περιφερειακή ανάπτυξη της χώρας εντάσσεται πλέον σε ένα πλαίσιο ευρύτερης δυναμικής ισορροπίας με την πλέον διακεκριμένη θέση στον εθνικό σχεδιασμό.

Για την ανάπτυξη των περιφερειών και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητάς τους υπάρχουν δύο κεντρικές θεωρητικές θέσεις πολιτικής δράσης:

(α) Η πρώτη προσέγγιση υποστηρίζει ότι το ενδιαφέρον της πολιτικής δράσης (επενδύσεις, φορολογικά κίνητρα κλπ.) πρέπει να επικεντρώνεται μόνον σε εκείνες τις περιφέρειες που συγκεντρώνουν υψηλά συγκριτικά πλεονεκτήματα ανταγωνιστικότητας, δηλαδή αγνοούμε ή αδιαφορούμε ή κατανέμουμε περιορισμένους μόνον πόρους σε εκείνες τις περιφέρειες που έχουν αδύνατο ή ανύπαρκτο συγκριτικό πλεονέκτημα.

(β) Η δεύτερη προσέγγιση, που είναι και η επικρατούσα (κατά τη Θετική Οικονομική Σχολή), υποστηρίζει την ισόρροπη περιφερειακή ανάπτυξη (balanced regional development), δηλαδή τη λελογισμένη ανάπτυξη όλων των περιφερειών και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητάς τους, διότι υπάρχει αλληλεξάρτηση της ανάπτυξης στον συνολικό εθνικό χώρο και δεν είναι ορθολογικό να δημιουργούνται περιφέρειες που φθίνουν, προκαλώντας όξυνση των περιφερειακών ανισοτήτων, οι οποίες οδηγούν στη δημιουργία «περιφερειών-γκέτο», με συνεπακόλουθο δυσάρεστα κοινωνικά φαινόμενα, όπως εδραίωση της φτώχειας, διαρκή υψηλή ανεργία, εμφάνιση πηγών εγκληματικής επέκτασης και άλλα αρνητικά φαινόμενα, τα οποία τελικώς «διοχετεύονται», με τις γνωστές «εξωτερικές αρνητικές οικονομίες», (negative spillovers) σε ολόκληρο τον κορμό της εθνικής οικονομίας και κοινωνίας.

Η θέση αυτή, που υποστηρίζεται από την πλειονότητα των φορέων της ενεργής πολιτικής δράσης, έχει επικρατήσει και στα κέντρα λήψεως αποφάσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, διότι επικεντρώνει το ενδιαφέρον όχι μόνο στην οικονομική ανάπτυξη αλλά και στην ευρύτερη κοινωνικο-οικονομική πολιτική ισορροπία και συνοχή στον εθνικό χώρο των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με γνώμονα το πλαίσιο των αρχών της Λισσαβώνας. Είναι

γνωστό ότι η εξασφάλιση της ισόρροπης περιφερειακής ανάπτυξης και η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας απαιτούν μακροχρόνιες διαδικασίες πολιτικής δράσης και δεν επικεντρώνονται μόνο στους φυσικούς πόρους κάθε περιφέρειας αλλά και στους ανθρώπινους και άλλους πόρους που είναι μετακινήσιμοι και «εμπλουτίζουν» ακόμα και τις μη αναπτυγμένες περιφέρειες.

Υποστηρίζεται, μάλιστα, με έμφαση από τους ειδικούς ορισμένων κλάδων ότι, π.χ., η Ήπειρος έχει ορισμένα συγκριτικά πλεονεκτήματα, που, αν αναδειχθούν από τους κατάλληλους επιχειρηματικούς φορείς, μπορούν να προκαλέσουν έκρηξη της ανάπτυξής της. Για παράδειγμα, η Ήπειρος θα μπορούσε να εξειδικευθεί στον ορεινό αγροτουρισμό. Ακόμα και στην «καθυστερημένη» Θράκη, όπου καταγράφεται σοβαρότατο εθνικό πρόβλημα δημογραφικής αιμορραγίας προς την Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη ή και προς το εξωτερικό, υπάρχουν πολλές εξειδικευμένες δραστηριότητες (αξιοποίηση των δασικών υλών, εντατική ανάπτυξη της οικογενειακής κτηνοτροφίας κλπ.) που, αν αναπτυχθούν με κατάλληλο επιχειρηματικό προγραμματισμό, μπορούν να αναδείξουν τη Θράκη σε μια ευημερούσα περιφέρεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η συγκεκριμένη περιοχή διαθέτει εξάλλου και ισχυρό γεωγραφικό-πολιτικό πλεονέκτημα ως «γέφυρα σύνδεσης τριών χωρών» (Ελλάδα, Βουλγαρία, Τουρκία) αλλά και ως «γέφυρα Ανατολής-Δύσης», εφόσον συνδέει δυο ιστορικές ηπείρους, την Ευρώπη και την Ασία.

4.6. Πολιτική για μικρομεσαίες επιχειρήσεις της περιφέρειας

Η πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις προβλέπει και δραστηριοποίηση σε επίπεδο περιφερειών, ιδίως στους τομείς της εκπαίδευσης στην επιχειρηματικότητα, της διευκόλυνσης των επιχειρήσεων για ηλεκτρονική πρόσβαση στις δημόσιες υπηρεσίες, της παροχής υπηρεσιών στήριξης της λειτουργίας των ΜΜΕ και της βελτίωσης της εκπροσώπησης των ΜΜΕ της περιφέρειας στα όργανα λήψης αποφάσεων προκειμένου να εκφραστούν (και να υποστηριχθούν) τα ειδικά τους προβλήματα.

Ορισμένες ευρωπαϊκές περιφέρειες έχουν ήδη δραστηριοποιηθεί διακηρύσσοντας κατ' αρχήν την προσχώρησή τους στις διαδικασίες υλοποίησης του Χάρτη για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις του 2000 σε περιφερειακό επίπεδο. Αναφέρονται ενδεικτικά οι περιφέρειες της Σικελίας, της Σαρδηνίας και του Βενέτο στην Ιταλία, της Βαλονίας στο Βέλγιο και του Τυρόλο στην Αυστρία. Είναι πάντως φανερό ότι η δραστηριοποίησή τους εναπόκειται σε πρωτοβουλίες που οι ίδιες οι περιφέρειες, εφόσον το επιθυμούν και διαθέτουν την κατάλληλη οργάνωση, θα εκδηλώσουν.

Προκειμένου να τονωθεί η τάση αυτή, οι περιφέρειες θα πρέπει να προχωρήσουν σε συγκεκριμένες ενέργειες που αφορούν τόσο την οργάνωση όσο και τις επικοινωνιακές τους στρατηγικές.

Τέτοιες ενέργειες είναι σκόπιμο να περιλαμβάνουν τα εξής:

- (α) Εντοπισμό των τομέων πολιτικής που κυρίως ενδιαφέρουν κάθε συγκεκριμένη περιοχή, μεταξύ αυτών που ο Χάρτης ΜΜΕ ορίζει
- (β) Εμπλοκή και συνεργασία όσο το δυνατόν περισσότερων ομάδων και αντιπροσωπευτικών φορέων εκπροσώπησης συμφερόντων σε περιφερειακό επίπεδο
- (γ) Επικοινωνία, τόσο εσωτερικά όσο και με αντίστοιχες περιφέρειες της ίδιας χώρας ή και άλλων κρατών-μελών προκειμένου να εντοπιστούν «καλές πρακτικές» κατάλληλες για υιοθέτηση προς όφελος των ΜΜΕ
- (δ) Διοργάνωση τακτικών συναντήσεων σε περιφερειακό επίπεδο με συμμετοχή όλων των εκπροσώπων του ιδιωτικού και του δημόσιου τομέα, για συζήτηση των προβλημάτων που υπάρχουν και των μέτρων που απαιτούνται για την επίλυσή τους

Προτάσεις Πολιτικής για την
Ανταγωνιστικότητα –
Προτεραιότητες και Άμεσες
Δράσεις

5.1. Εισαγωγή

Η παρουσίαση που προηγήθηκε των τάσεων στην ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας και της συγκριτικής θέσης της χώρας σε σχέση με ορισμένες ανταγωνίστριες χώρες αναδεικνύει όχι μόνο την κρισιμότητα της κατάστασης που διαμορφώνεται σε μια σειρά σημαντικών τομέων, αλλά ταυτόχρονα και την ανάγκη διαμόρφωσης άμεσης συντονισμένης πολιτικής για τη βελτίωση των προϋποθέσεων ανταγωνιστικότητας και των πολιτικών εισροών για την επίτευξη των επιδιωκόμενων ενδιάμεσων και τελικών αποτελεσμάτων.

Στο βαθμό που τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα πράγματι προκύπτουν, είναι φανερό ότι αυτά θα πρέπει, με τις κατάλληλες και πάλι πολιτικές, να «ανακυκλωθούν» (από την «κορυφή» προς τη «βάση» της πυραμίδας που χρησιμοποιήθηκε ως πλαίσιο ανάλυσης), προκειμένου να ενδυναμωθούν οι προϋποθέσεις ανταγωνιστικότητας, εξασφαλίζοντας την τήρηση των διεργασιών που θα οδηγήσουν σε επιτάχυνση των βελτιώσεων ανταγωνιστικότητας και τη σύγκλιση της ελληνικής οικονομίας προς τα διεθνή επίπεδα.

Είναι ταυτόχρονα φανερό ότι η διεργασία αυτή συνεπάγεται κινητοποίηση και συνεργασία όλων των πολιτικών και παραγωγικών δυνάμεων της χώρας. Αυτό, με τη σειρά του, προϋποθέτει τη μεταξύ τους επικοινωνία, συνεργασία και συναίνεση, αρχές που συχνά διακηρύσσονται, αλλά λιγότερο συχνά υιοθετούνται και εφαρμόζονται. Η επικαιρότητα των προβλημάτων, η κρισιμότητά τους και το αυταπόδεικτο γεγονός ότι ολιγωρία στην έμπρακτη υιοθέτηση των αρχών αυτών, ως πλαίσιο μιας γενικευμένης και ολομέτωπης προσπάθειας αναβάθμισης της ανταγωνιστικότητας, πρέπει να θεωρείται επαρκές επιχείρημα για την ανάγκη εγκατάλειψης νοοτροπιών του παρελθόντος που συνδυάστηκαν με αποσπασματική μάλλον προσπάθεια αντιμετώπισης πτυχών του γενικότερου προβλήματος.

Στο τελευταίο αυτό κεφάλαιο της Έκθεσης για την Ανταγωνιστικότητα, το βάρος εστιάζεται στην παρουσίαση προτάσεων που θεωρείται ότι θα συμβάλουν στην επίλυση προβλημάτων και θα θέσουν την οικονομία και την

κοινωνία γενικότερα σε τροχιά αναβάθμισης της ανταγωνιστικότητας και βελτίωσης του βιοτικού επιπέδου των πολιτών. Οι προτάσεις είτε είναι νέες είτε επικαιροποιούν προτάσεις που είχαν διατυπωθεί στις δύο προηγούμενες Εκθέσεις Ανταγωνιστικότητας των ετών 2003 και 2004.

Προηγούμενως όμως γίνεται αξιολόγηση της προόδου υλοποίησης των προτάσεων που είχαν παρουσιάσει οι παλαιότερες Εκθέσεις. Η εμπειρία από την αξιολόγηση αυτή χρησιμοποιείται για να δομηθούν οι προτάσεις της παρούσας Έκθεσης έτσι ώστε να διασφαλίζουν μεγαλύτερες πιθανότητες ολοκληρωμένης υλοποίησης και να συμβάλλουν αποτελεσματικότερα στην προώθηση της ανταγωνιστικότητας και την εμφάνιση των αποτελεσμάτων της.

Τέλος, μία ιδιαιτερότητα της φετινής έκθεσης είναι ότι έπεται της διαμόρφωσης, συζήτησης και υιοθέτησης του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρυθμίσεων (ΕΠΜ) που υποβλήθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση στο πλαίσιο της νέας ενεργοποίησης της Στρατηγικής της Λισσαβώνας. Το ΕΠΜ αποτελεί ένα σύνολο δράσεων που αποσκοπεί, σύμφωνα με την κυβέρνηση, στη συστηματική και ολοκληρωμένη προώθηση της ανταγωνιστικής οικονομίας και κοινωνίας της γνώσης στην Ελλάδα. Η κριτική αξιολόγηση αυτού του προγράμματος είναι αναγκαία, ώστε οι προτάσεις της Έκθεσης να λειτουργούν συμπληρωματικά προς το ΕΠΜ. Για το σκοπό αυτό, χρησιμοποιείται ως πλαίσιο αναφοράς η αξιολόγηση που διατύπωσαν αφενός η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΟΚΕ) της Ελλάδας και αφετέρου η Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

5.2. Οι προτάσεις των προηγούμενων Εκθέσεων Ανταγωνιστικότητας 2003 – 2004

Η Έκθεση Ανταγωνιστικότητας 2003 αναγνωρίζει τέσσερις ομάδες παραγόντων που επηρεάζουν την ανταγωνιστικότητα και διατυπώνει 15 προτάσεις που ταξινομούνται σε αυτές τις ομάδες. Οι προτάσεις της Έκθεσης 2003 αφορούσαν:

- Τη βελτίωση του οικονομικού και επιχειρηματικού περιβάλλοντος, με λιγότερο γραφειοκρατικό κράτος, καλύτερη κατανομή των δημόσιων επενδυτικών δαπανών και λειτουργία του ανταγωνισμού.
- Την προώθηση της κοινωνικής συνοχής, με βελτίωση της εκπαίδευσης, αύξηση των δαπανών για την παιδεία, αντιστοίχιση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων με τις ανάγκες της κοινωνίας και οικονομίας της γνώσης και ενθάρρυνση της συνεχούς επιμόρφωσης.
- Την περιβαλλοντική προστασία, με πρόοδο ως προς τους στόχους του Κιότο, εξοικονόμηση ενέργειας, προώθηση των ΑΠΕ και ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού.
- Την αύξηση της παραγωγικότητας, με ενθάρρυνση της έρευνας και καινοτομίας και παράλληλη προστασία των αποτελεσμάτων της.

Οι προτάσεις στην Έκθεση Ανταγωνιστικότητα για το 2004 διαμορφώνονται σε πολύ συγγενείς άξονες με αυτούς της Έκθεσης 2003. Προτάθηκαν ομάδες εισροών που διαμορφώνουν την ανταγωνιστικότητα:

- Βελτιώσεις στο μακροοικονομικό περιβάλλον, με την προώθηση της διαφάνειας, της αξιοκρατίας, της ευθύνης και της σύνδεσης των αμοιβών με την παραγωγικότητα στον δημόσιο τομέα, καθώς και τη θέσπιση σαφών κανόνων χρήσεων γης, απελευθέρωση της αγοράς ενέργειας, επιτάχυνση της ιδιωτικοποίησης των μεταφορών και τραπεζών, ανταγωνιστική λειτουργία και εκσυγχρονισμό των ΔΕΚΟ και απελευθέρωση των κλειστών επαγγελματιών
- Βελτιώσεις στο επιχειρηματικό και εργασιακό περιβάλλον, με μέτρηση του κόστους συμμόρφωσης και απλοποίηση διαδικασιών και διοικητικών ρυθμίσεων, περιορισμό της πολυνομίας, γρήγορη πρόοδο στην ηλεκτρονική διακυβέρνηση, εξορθολογισμό και ανακατανομές στη στελέχωση των υπηρεσιών, εκτίμηση των επιπτώσεων της νομοθεσίας στην ανταγωνιστικότητα, συγκράτηση των δημοσίων δαπανών, βελτίωση της ποιότητας και της ευελιξίας στην αγορά εργασίας, προώθηση βιώσιμων λύσεων στα ασφαλιστικά συστήματα
- Προώθηση οικονομικών και τεχνολογικών υποδομών,

- με επιτάχυνση των έργων του Γ΄ ΚΠΣ, ιδίως στην ενέργεια, και μεγαλύτερη συμμετοχή ιδιωτών
- Πρόοδο στα θέματα εκπαίδευσης και δεξιοτήτων, με καθιέρωση συνθηκών άμιλλας στα ΑΕΙ και δημιουργία ανταγωνιστικών πανεπιστημίων, αξιολόγηση και αναμόρφωση της τεχνικής εκπαίδευσης, συνεχή κατάρτιση των εκπαιδευτικών, στήριξη της διά βίου μάθησης, παρακολούθηση των εξελίξεων στην αγορά εργασίας, ολοκλήρωση συστημάτων πιστοποίησης, συνεχή προσαρμογή των συστημάτων κατάρτισης και ενεργοποίηση των θεσμών σύνδεσης επαγγελματικής εκπαίδευσης με την απασχόληση
- Υποστήριξη στην επιχειρηματικότητα και ανάπτυξη των επιχειρήσεων, με απλοποίηση διαδικασιών, αναμόρφωση του πτωχευτικού δικαίου, ανάπτυξη εταιρειών επιχειρηματικών συμμετοχών, αποτελεσματική υλοποίηση των προγραμμάτων επιχορήγησης των επιχειρηματικών επενδύσεων
- Ενθάρρυνση στην καινοτομία και δημιουργικότητα, με υπηρεσίες στήριξης νέων επιχειρηματιών, ένταξη μαθημάτων επιχειρηματικότητας στα σχολεία, διασύνδεση και συνεργασίες ερευνητικών οργανισμών και οικονομικών μονάδων, αύξηση των δαπανών για Ε&Α, αξιοποίηση των φορολογικών κινήτρων για έρευνα, άνοιγμα του ερευνητικού συστήματος σε διεθνείς συνεργασίες και επιδότηση κόστους των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας

Οι προτάσεις της Έκθεσης Ανταγωνιστικότητα 2003 είχαν όλες τη συναίνεση του συνόλου των κοινωνικών εταίρων. Συναίνεση επίσης υπήρξε και για τις περισσότερες από τις προτάσεις της Έκθεσης του 2004. Σε ποιο βαθμό λοιπόν αυτές οι προτάσεις αποτέλεσαν βάση για μία συστηματική προσπάθεια υλοποίησης;

Για να απαντηθεί το ερώτημα επιχειρείται στη συνέχεια μία προσπάθεια να αντιστοιχισθούν οι επιμέρους προτάσεις με τα μέτρα πολιτικής που εφαρμόστηκαν τη διετία 2004-2005. Για να διευκολυνθεί δε περαιτέρω η προετοιμασία των σημερινών προτάσεων, θεωρήθηκε αναγκαία η αναπλαισίωση των προτάσεων 2003-2004, ώστε να ενταχθούν στο σύστημα παραγόντων ανταγωνιστικότητας που έχει υιοθετηθεί για την Έκθεση του 2005 και η εξέταση των μέτρων πολιτικής που εφαρμό-

στηκαν στη 2ετία 2004-2005¹.

Τα συμπεράσματα που προκύπτουν από την εξέταση αυτή συνοψίζονται στα εξής:

Πρώτο: Οι κυβερνητικές επιλογές από το τέλος του 2003 έως σήμερα ανταποκρίνονται, έστω και μερικώς, σε αρκετές από τις προτάσεις των Εκθέσεων Ανταγωνιστικότητας 2003 και 2004, σε όλους τους τομείς που συν-διαμορφώνουν την ανταγωνιστικότητα της χώρας..

Δεύτερο: Ωστόσο τα εφαρμοζόμενα μέτρα αποτελούν προς το παρόν μερική μόνο προσπάθεια υλοποίησης των προτάσεων που περιλαμβάνονται στις Εκθέσεις Ανταγωνιστικότητας. Στην πραγματικότητα συνήθως εντάσσονται σε άλλες πολιτικές με παρόμοιο ή απλώς συγγενές περιεχόμενο.

Τρίτο: Από τα παραπάνω προκύπτει ότι τα μέτρα που υλοποιούνται δεν καλύπτουν πλήρως μόνον τις προτάσεις που είχαν διατυπωθεί.

Τέταρτο: Υπάρχουν ωστόσο και προτάσεις για τις οποίες δεν έχουν ακόμα ενεργοποιηθεί τα κατάλληλα μέτρα. Αφορούν κυρίως τη βελτίωση της προ-τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, τη βελτίωση της κατάρτισης, καθώς και τον τομέα της έρευνας και ανάπτυξης νέας γνώσης και καινοτομιών.

Πέμπτο: Τα περισσότερα μέτρα πολιτικής που ανακοινώνονται δεν συνοδεύονται από συγκεκριμένα σχέδια εφαρμογής και παρακολούθησης και αξιολόγησης της υλοποίησης και των επιπτώσεών τους. Χαρακτηριστική είναι επί τω προκειμένω η παρατήρηση που έχει εκφράσει η ΟΚΕ για το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων ότι «πρέπει να αποφύγει την κακή εμπειρία του παρελθόντος.

Χρειάζεται λοιπόν να διαθέτει τα εξής στοιχεία:

- Να κάνει ιεραρχήσεις επιλογών
- Να επικεντρώνεται σε προτεραιότητες
- Να υπηρετεί αυτές τις προτεραιότητες με δέσμες μέτρων που σχετίζονται μεταξύ τους
- Να αναλύει τα μέτρα σε συγκεκριμένες δράσεις
- Να προϋπολογίζει κόστος, να κατανέμει την ευθύνη και να διαμορφώνει χρονοπρόγραμμα υλοποίησης κάθε δράσης
- Να ορίζει δείκτες μέτρησης για την παρακολούθηση της ολοκλήρωσης κάθε δράσης
- Να εισάγει δείκτες αξιολόγησης του αποτελέσματος (άμεσου, ενδιάμεσου και απώτερου)
- Να προβλέπει μηχανισμούς παρακολούθησης για την έγκαιρη επισήμανση προβλημάτων και την εισήγηση διορθωτικών δράσεων»

Ταυτόχρονα, και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στη σχετική αξιολόγησή της αναφέρει ότι το ΕΠΜ της Ελλάδος, αν και καλύπτει ευρύ φάσμα δράσεων μικροοικονομικής πολιτικής, έχει ακόμα ελλείψεις αναφορικά με συγκεκριμένους στόχους, χρονοδιαγράμματα και οικονομικούς πόρους, ενώ σε ορισμένες περιπτώσεις, αντί να απλοποιεί υφιστάμενες διοικητικές διαδικασίες, προσθέτει νέα επίπεδα αρμοδιοτήτων και νέους θεσμούς².

Από τα παραπάνω προκύπτουν δύο συγκεκριμένες υποδείξεις για το περιεχόμενο και τη δομή των προτάσεων της Έκθεσης Ανταγωνιστικότητας 2005:

- Είναι σκόπιμο η συνολική προσπάθεια προώθησης πολιτικής ανταγωνιστικότητας να επικεντρωθεί σε κρίσιμες προτάσεις, η υλοποίηση των οποίων θα μπορεί να ξεκινήσει με αποφασιστικά βήματα μέσα στο επόμενο δωδεκάμηνο. Ο περιορισμένος αριθμός των προ-

1. Στο Παράρτημα του κεφαλαίου αυτού και σε μορφή πίνακα παρουσιάζονται:

- Οι προτάσεις 2003-2004
- Τα μέτρα πολιτικής που εφαρμόστηκαν στη 2ετία 2004-2005 και αντιστοιχούν σε κάποιες από αυτές τις προτάσεις
- Σχόλια επί των μέτρων που εκφράστηκαν κυρίως από την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή της Ελλάδας, ως προς την πληρότητα κάλυψης των αντίστοιχων προτάσεων.

Το περιεχόμενο του συγκεκριμένου τμήματος του Παραρτήματος αξιοποιείται και στη συνέχεια αυτού του Κεφαλαίου.

2. COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES

Brussels, 25/1/2006

PART II to COM(2006) 30

τάσεων θα υποβοηθήσει την κυβέρνηση να επικεντρώσει την προσπάθεια για την οργανωμένη εφαρμογή τους και θα επιτρέψει τη συστηματική παρακολούθηση των σχετικών εξελίξεων

- Είναι χρήσιμο ορισμένες τουλάχιστον από αυτές τις προτάσεις να συνοδεύονται από απλές έστω εξειδικεύσεις της εφαρμογής τους, όπως βήματα υλοποίησης μέσα στο χρόνο, συγκεκριμένες δεσμευτικές υλοποιήσεις σε κάθε σημαντικό βήμα εφαρμογής τους και ποσοτική έκφραση δεικτών φυσικού αντικείμενου και αναμενόμενου τελικού και ενδιάμεσου αποτελέσματος

Είναι φανερό ότι σε πλαίσια χρονικά και βάθους ανάλυσης η ετήσια Έκθεση δεν είναι δυνατόν να εξειδικεύσει πολλές από τις προτάσεις που διατυπώνονται και επομένως περιορίζεται σε γενική μόνο προβολή του στόχου και του περιεχομένου τους. Πλην ορισμένων ειδικών τομέων πολιτικής «αιχμής», οι υπόλοιπες θα πρέπει να εξειδικευτούν με παράλληλη δραστηριοποίηση των υπηρεσιών, της Επιτροπής Εμπειρογνομόνων του ΕΣΑΑ και άλλων παραγόντων.

5.3. Το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων και οι αξιολογήσεις του

Η Έκθεση Ανταγωνιστικότητας 2005 είναι η πρώτη που δημοσιεύεται μετά το συνδυασμό της ενδιάμεσης αξιολόγησης και της ανανέωσης της Στρατηγικής της Λισσαβώνας αφενός και της παρουσίασης από την ελληνική κυβέρνηση του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρυθμίσεων αφετέρου. Στόχος της πρέπει επομένως να είναι και η συμβολή της στη δημόσια συζήτηση για τη βελτίωση τόσο της επεξεργασίας όσο και της υλοποίησης των πολιτικών που συνδέονται με αυτό τον γενικό στρατηγικό προσανατολισμό.

Η ένταξη της ελληνικής οικονομίας στη Στρατηγική της Λισσαβώνας θέτει και για τη χώρα μας το ζήτημα της ανταγωνιστικότητας από την πλευρά των επιδόσεων της οικονομίας, της κοινωνικής και της περιβαλλοντικής πολι-

τικής. Οι πολιτικές σε αυτούς τους τομείς πρέπει να συνδυαστούν στο σύνολό τους, ώστε να επιτευχθούν ποιοτικοί μεσοπρόθεσμοι και μακροχρόνιοι στόχοι, όπως η διαμόρφωση της οικονομίας της γνώσης, η αναβάθμιση της βιομηχανικής βάσης, η ανανέωση του ευρωπαϊκού κοινωνικού μοντέλου και η δημιουργία μιας οικονομίας ελκυστικής για τους επενδυτές και τους εργαζομένους.

Μετά την αναθεώρηση της Στρατηγικής της Λισσαβώνας και την παρουσίαση των πρώτων Εθνικών Προγραμμάτων Μεταρρυθμίσεων, γίνεται ένα επιπλέον βήμα πέρα από τον καθορισμό των κρίσιμων δεικτών που αποτυπώνουν τους βαθμούς υλοποίησης των στόχων και την υιοθέτηση των 24 Ολοκληρωμένων Κατευθυντηρίων Γραμμών. Τόσο τα Εθνικά Προγράμματα Μεταρρυθμίσεων (ΕΠΜ) όσο και τα αποτελέσματά τους θα αξιολογούνται σε τακτά διαστήματα και, επομένως, θα αξιολογούνται όλες οι πολιτικές που επηρεάζουν τους δείκτες με τους οποίους παρακολουθούνται οι επιδόσεις της κάθε χώρας. Στην αξιολόγηση θα συμβάλει αποφασιστικά η λειτουργία του Παρατηρητηρίου, που αποφάσισε να δημιουργήσει για το σκοπό αυτό η ΟΚΕ της Ελλάδας.

Το ΕΠΜ, που υποβλήθηκε από την ελληνική κυβέρνηση στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή τον Οκτώβριο του 2005, εκτείνεται σε ευρύ φάσμα τομέων της οικονομικής και κοινωνικής ζωής καλύπτοντας τα θεματικά πεδία των 24 ολοκληρωμένων κατευθυντήριων γραμμών που αποφασίστηκαν σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Η διαδικασία σύνταξης του ΕΠΜ στην Ελλάδα περιέλαβε σχετικά ευρεία και έγκαιρη διαβούλευση με τους κοινωνικούς εταίρους και συζητήθηκε στο κοινοβούλιο. Ως προς αυτό το χαρακτηριστικό του αξιολογήθηκε θετικά από τα ευρωπαϊκά όργανα και το ελληνικό ΕΠΜ τοποθετείται σε καλύτερη θέση, με βάση το συγκεκριμένο κριτήριο, από πολλά άλλα κράτη-μέλη³.

Όμως, ως προς το περιεχόμενο και τη δεσμευτικότητά του έγιναν ιδιαίτερα χρήσιμες παρατηρήσεις από δύο αξιόπιστους φορείς, την ελληνική Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΟΚΕ) και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Οι παρατηρήσεις αυτές συνοψίζονται παρακάτω, καθώς υποδεικνύουν τρόπους με τους οποίους το ΕΠΜ μπορεί να εμπλουτιστεί και να συνεισφέρει στην πράξη στην επίτευξη των στόχων της Λισσαβώνας.

3. Bruegel Policy brief, Issue 2006/02 (March 2006)

Η αξιολόγηση του ΕΠΜ από την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή της Ελλάδας υποδεικνύει:

- Να περιλαμβάνει ποσοτικούς στόχους για τον περιορισμό αναποτελεσματικών δημοσίων δαπανών, αλλά και δημιουργία δυνατοτήτων για αυξήσεις στις δαπάνες για ειδικά κοινωνικά ζητήματα
- Η μείωση της φορολόγησης των επιχειρήσεων να συνδυαστεί και με άλλα μέτρα, τα οποία να ευνοούν την υιοθέτηση καινοτομιών στις επιχειρηματικές δραστηριότητες
- Να τεθούν στόχοι που αφορούν την ποσότητα και την ποιότητα των προσφερόμενων δημοσίων υπηρεσιών (ειδικότερα των δημοσίων αγαθών και υπηρεσιών), τη διασφάλιση της διαφάνειας και της νομιμότητας στη λειτουργία των επιχειρήσεων και τη διασφάλιση των εργασιακών δικαιωμάτων των απασχολούμενων
- Να προωθηθούν στρατηγικές στήριξης της επιχειρηματικότητας και προώθησης της επιχειρηματικής καινοτομίας, καθώς και να μειωθεί η αβεβαιότητα και οι συνεχείς αλλαγές του νομικού πλαισίου
- Να προωθηθεί η έρευνα με παράλληλη επεξεργασία προτεραιοτήτων, ώστε να επιτευχθεί η σύνδεση της έρευνας με τις ανάγκες της κοινωνίας και της οικονομίας της γνώσης, καθώς και την ενίσχυση της ανεξάρτητης έρευνας
- Το σύστημα αξιολόγησης των εκπαιδευτικών και ερευνητικών ιδρυμάτων να συνδυαστεί με την επεξεργασία συγκεκριμένων στόχων του εκπαιδευτικού συστήματος σε σχέση με την κοινωνία και την οικονομία
- Να υπάρξουν επιμέρους ποσοτικοί στόχοι, αλλά και αξιολογήσεις των ως τώρα πρακτικών, τόσο στον τομέα των ειδικών περιβαλλοντικών πολιτικών, όσο και στον τομέα των αναπτυξιακών κατευθύνσεων που επιδιώκουν να ενσωματώσουν την περιβαλλοντική διάσταση
- Να υπάρξουν συγκεκριμένες παρεμβάσεις σε σημαντικούς τομείς του κοινωνικού κράτους, όπως το ασφαλιστικό σύστημα, το σύστημα προστασίας των ανέργων, οι ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης, οι πολιτικές καταπολέμησης της φτώχειας, τα μέτρα περιορισμού της αδήλωσης απασχόλησης για Έλληνες και μετανάστες, το εκπαιδευτικό σύστημα ως μέσο καταπολέμησης της αναπαραγωγής των κοινωνικών ανισοτήτων, που συνδέονται με την επιδίωξη της Στρατηγικής της Λισσαβώνας να διαφυλάξει το ευρωπαϊκό κοινωνικό μοντέλο
- Να μεταστραφεί η τρέχουσα πρακτική από το άθροισμα αποσπασματικών πολιτικών σε ολοκληρωμένες παρεμβάσεις, που συνδυάζουν συγκεκριμένες επιδιώξεις και ποσοτικοποιημένους στόχους, για τα παραγωγικά συστήματα, για την προσφορά δημοσίων αγαθών και υπηρεσιών σε περιφερειακό επίπεδο, και για τα ειδικά προγράμματα διαφύλαξης της κοινωνικής συνοχής σε επίπεδο περιφέρειας
- Να ανταποκριθεί η Δημόσια Διοίκηση στις ανάγκες μετάβασης στην οικονομία της γνώσης, την κοινωνική συνοχή και την βιώσιμη ανάπτυξη, με αποδοτική λειτουργία των δημοσίων υπηρεσιών, διαφάνεια κατά την υλοποίηση των πολιτικών και εξασφάλισης διαθέσιμων πόρων για την κάλυψη των αναγκών σε επίπεδο δημοσίων δαπανών
- Οι πολιτικές απασχόλησης να έχουν ως στόχους, την πλήρη απασχόληση, τη βελτίωση της παραγωγικότητας και της ποιότητας της εργασίας, και την προώθηση της κοινωνικής και περιφερειακής συνοχής
- Να εξασφαλιστεί η αντιστοίχιση των αναγκών σε ειδικότητες των καινοτόμων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων και των εκπαιδευτικών διαδικασιών
- Να εξασφαλιστεί η κοινωνική συνοχή, μέσω της συγκρότησης της εθνικής αγοράς εργασίας και των τοπικών αγορών εργασίας, μέσω της καταπολέμησης της αδήλωσης απασχόλησης, της ουσιαστικής στήριξης των ανέργων και της καταπολέμησης της φτώχειας

Εξάλλου, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στο κείμενο αξιολόγησης του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρυθμίσεων, προσδιορίζει περιοχές του προγράμματος που χρήζουν περαιτέρω βελτίωσης. Συγκεκριμένα:

- (α) Επισημαίνεται κατ' αρχήν ότι υπάρχει μια αβεβαιότητα σχετικά με τη στρατηγική που θα εφαρμοστεί στον τομέα των δημοσίων δαπανών, καθώς η μείωση του ελλείμματος βασίζεται σε μόνιμα μέτρα, αλλά και σε βραχυπρόθεσμα μέτρα άντλησης πόρων από την πώληση ιδιοκτησιακών δικαιωμάτων
- (β) Αναφέρεται ότι το ΕΠΜ δεν περιλαμβάνει μια συγκεκριμένη στρατηγική για τη μεταρρύθμιση του συνταξιοδοτικού συστήματος και τη βελτίωση της καταληλότητας και της βιωσιμότητάς του

- (γ) Η Επιτροπή συμφωνεί με την προτεραιότητα στον εκσυγχρονισμό της Δημόσιας Διοίκησης, επισημαίνοντας ότι πρόκειται για ένα δύσκολο έργο. Σε ένα άλλο σημείο αναφέρεται η ανάγκη για μέτρα που θα οδηγήσουν στην ανάπτυξη των δεξιοτήτων στη Δημόσια Διοίκηση
- (δ) Εκτιμάται πως δεν είναι σαφές το κατά πόσο θα αποδειχθούν αποτελεσματικά τα μέτρα που επιδιώκουν την αύξηση των δαπανών για την έρευνα στο 1,5% του ΑΕΠ, και εκτιμάται επίσης ότι δεν δίδεται υψηλή προτεραιότητα στις πρωτοβουλίες για έρευνα και καινοτομία στον προγραμματισμό της αξιοποίησης των πόρων των διαρθρωτικών ταμείων
- (ε) Επισημαίνεται πως σε ό,τι αφορά την ενίσχυση των ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων της βιομηχανικής βάσης περιλαμβάνονται μόνο γενικοί στόχοι και δηλώσεις προθέσεων
- (στ) Εκτιμάται ότι θα μπορούσαν να είναι περισσότερο σαφή τα μέτρα που αφορούν την αντιμετώπιση της ανεργίας των νέων, της ανισότητας των αμοιβών ανδρών και γυναικών και την προώθηση της απασχόλησης των ηλικιωμένων εργαζομένων
- (ζ) Αναφέρεται ότι χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή ως προς την εξασφάλιση της καλύτερης σχέσης ανάμεσα στην εκπαίδευση και κατάρτιση και τις ανάγκες της αγοράς εργασίας, στην καλύτερη πρόσβαση στην κατάρτιση των εργαζομένων με χαμηλές ειδικότητες και των ηλικιωμένων, όπως και του προσωπικού των ΜΜΕ
- (η) Περιορισμένες και ασαφείς είναι κατά την Επιτροπή οι πολιτικές σε σημαντικούς τομείς όπως το μη-μισθολογικό κόστος, η αδήλωτη απασχόληση, η ποιότητα, υγεία και ασφάλεια στους χώρους εργασίας

Από τις αξιολογήσεις του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρυθμίσεων που έγιναν από την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΟΚΕ) της Ελλάδας, όπως και από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, προκύπτουν ελλείψεις τόσο στο επίπεδο των στόχων που περιλαμβάνονται, όσο και στο επίπεδο των προσεγγίσεων που υιοθετούνται για την υλοποίηση των στόχων, οι οποίες αναδεικνύουν κενά σε ό,τι αφορά την προσέγγιση των στρατηγικών επιλογών για την ελληνική οικονομία στο πλαίσιο της στρατηγικής της Λισσαβώνας.

Η παρουσίαση των παρατηρήσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της ελληνικής ΟΚΕ σχετικά με το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων καταδεικνύει ότι η διεύρυνση της συζήτησης για τις διαστάσεις της ανταγωνιστικότητας με την παράλληλη αξιολόγηση ενός μεγάλου φάσματος πολιτικών είναι σήμερα αναπόφευκτη. Ως εκ τούτου, η Ετήσια Έκθεση Ανταγωνιστικότητας πρέπει να αποτελεί ένα από τα σημαντικά κείμενα που επιδιώκουν να δώσουν απαντήσεις για το σύνολο των αναγκαίων πολιτικών.

5.4. Στρατηγικές επιλογές και κατευθύνσεις της πολιτικής ανταγωνιστικότητας

Όλα τα συμπεράσματα που προκύπτουν από την ανάλυση που προηγήθηκε επιβεβαιώνουν ότι η επιδίωξη της ανταγωνιστικότητας απαιτεί σύνθετη ολοκληρωμένη δράση για βελτιώσεις σε ευρύ πεδίο της οικονομικής και κοινωνικής ζωής. Μεμονωμένες νησίδες βελτιώσεων μπορεί να είναι ευπρόσδεκτες, δεν είναι όμως αποτελεσματικές. Άλλωστε με αυτό το συμπέρασμα ως βάση διαμορφώθηκε η στρατηγική της Λισσαβώνας για την προώθηση της ανταγωνιστικότητας της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Με αυτή τη λογική, διατυπώνονται από την παρούσα Έκθεση κατευθύνσεις πολιτικής σε επτά τομείς στρατηγικών επιλογών, που αντιστοιχούν σε προϋποθέσεις και εισροές για την ανταγωνιστικότητα. Συγκεκριμένα αφορούν:

- ❑ Τη θέση της οικονομίας στον διεθνή και τον ευρωπαϊκό χώρο
- ❑ Την τομεακή διάρθρωση στο νέο διεθνές περιβάλλον
- ❑ Το κοινωνικό μοντέλο
- ❑ Την κοινωνία της γνώσης στην Έρευνα και την Εκπαίδευση
- ❑ Τα δημόσια οικονομικά, το κράτος και την επιχειρηματικότητα
- ❑ Την Ενέργεια και το περιβάλλον
- ❑ Την ανάπτυξη του κοινωνικού κεφαλαίου

Η παράθεση αυτών των προτεραιοτήτων πολιτικής συμπληρώνεται, στην επόμενη ενότητα αυτού του κεφαλαίου (τμήμα 5.5), με καταγραφή των άμεσων δράσεων οι οποίες, κατά τους συντάκτες της Έκθεσης, απαιτούνται προκειμένου να επιτευχθούν «γρήγορα θετικά αποτελέσματα» στο πεδίο της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας.

Το ακριβές σχέδιο δράσης για υλοποίηση των προτάσεων συνεπάγεται πολιτικές επιλογές και σχετικές ιεραρχήσεις, καθώς και την εξασφάλιση των απαραίτητων χρηματοδοτικών πόρων. Είναι προφανές ότι οι δράσεις που προτείνονται στην Έκθεση απαιτούν δέσμευση πόρων, ανθρώπινων και χρηματικών, για περίοδο περισσότερων χρόνων. Ως εκ τούτου, και δεδομένης της σημαντικότητας του στόχου για την αναβάθμιση της ανταγωνιστικότητας, θεωρείται ότι αυτές οι προτάσεις μπορούν να προσανατολίσουν επιλογές και προτεραιότητες, καθώς και αποφάσεις για τη διάθεση των πόρων σε όλο το εύρος κυβερνητικής δράσης στη διαδικασία προετοιμασίας για την επόμενη προγραμματική περίοδο 2007-2013, η οποία συμπίπτει με το Δ' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης.

Ακολουθούν, με τη σειρά που ορίστηκε παραπάνω, οι προτεινόμενες στρατηγικές και κατευθύνσεις πολιτικής για την ανταγωνιστικότητα.

α) Η θέση της οικονομίας στον διεθνή και τον ευρωπαϊκό χώρο

Η ελληνική οικονομία βρίσκεται σε συγκριτικά μειονεκτική θέση από την άποψη της παραγωγικότητας των συντελεστών παραγωγής και εμφανίζει επομένως –αλλά υπό προϋποθέσεις– μεγάλες δυνατότητες βελτίωσης της συγκριτικής της θέσης, στο πλαίσιο της υλοποίησης της στρατηγικής της Λισσαβώνας. Είναι επομένως αναγκαία και δυνατή η στόχευση της αναπτυξιακής στρατηγικής σε υψηλούς ρυθμούς μεγέθυνσης του προϊόντος και της παραγωγικότητας. Η υλοποίηση του ΕΠΜ και ειδικότερα των μακρο- και μικρο-πολιτικών, συμπληρωμένων ή τροποποιημένων σύμφωνα με τις παρατηρήσεις της ΟΚΕ, θα βοηθήσει στην κατεύθυνση αυτή. Η ταχεία αύξηση της παραγωγικότητας κατά την τελευταία δεκαετία επιτρέπει ταχείς ρυθμούς αύξησης των αμοιβών της εργασίας, ταχύτερους απ' ό,τι σημειώθηκαν, που δεν υπερβαίνουν την αύξηση της παραγωγικότητας, αλλά και τη διεύρυνση του προγράμματος δημοσίων επενδύσεων στους τομείς των κοινωνικών υπηρεσιών και ανάπτυξης.

Οι εξαγωγικές επιδόσεις της χώρας βρίσκονται σε χαμηλό επίπεδο. Επίσης, κατά την πρόσφατη περίοδο παρατηρείται μετατόπιση των εξωτερικών αγορών της Ελλάδας προς την Ανατολική Ευρώπη και απομάκρυνσή τους από τη Δυτική Ευρώπη. Η εξέλιξη αυτή δείχνει ότι η ελληνική

οικονομία κινδυνεύει να ακολουθήσει μια πορεία αντίθετη από αυτήν που συνεπάγεται η ενεργός συμμετοχή της στην υλοποίηση της στρατηγικής της Λισσαβώνας. Η αύξηση των εξαγωγών τα τελευταία δύο χρόνια και οι ενδείξεις αλλαγής στη διάρθρωσή τους δεν αποτελούν ακόμα αναστροφή σε αυτή την τάση.

Το χαμηλό ύψος των εισροών άμεσων επενδύσεων, αλλά και το χαμηλό ύψος των εκροών επενδύσεων, αποδεικνύουν τον πολύ χαμηλό βαθμό ενσωμάτωσης στις διεθνείς παραγωγικές ανακατατάξεις. Το γεγονός ότι οι εκροές επενδυτικών κεφαλαίων συνδέονται σε αισθητό βαθμό με ένα φαινόμενο μετεγκατάστασης επιχειρήσεων, οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η ελληνική οικονομία, αντιμετωπίζει πρόβλημα αντικατάστασης παραγωγικού δυναμικού το οποίο μετατοπίζεται προς χώρες χαμηλότερου εργατικού κόστους.

Σοβαρό ζήτημα σχετικά με την ενσωμάτωση της οικονομίας στη γεωγραφική της περιοχή, είναι η μετατόπιση ανθρώπινου δυναμικού προς την Ελλάδα από γειτονικές κυρίως χώρες, αλλά και από περισσότερο μακρινές. Η ενσωμάτωση των πληθυσμών αυτών στην ελληνική κοινωνία και η ρύθμιση των μεταναστευτικών ρευμάτων με σεβασμό των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων αποτελούν προϋποθέσεις της ομαλής διαχείρισης του νέου αυτού χαρακτηριστικού της διεθνούς θέσης της χώρας.

Η θέση της οικονομίας στον διεθνή και τον ευρωπαϊκό χώρο – Προτεραιότητες πολιτικής

- Διατήρηση του υψηλού ρυθμού μεγέθυνσης του προϊόντος και της παραγωγικότητας
- Αύξηση μεριδίων αγορών διεθνώς και ιδιαίτερα στην Ευρωπαϊκή Ένωση
- Ενίσχυση των Ξένων Άμεσων Επενδύσεων και ιδιαίτερη προσπάθεια προσέλκυσης καινοτόμων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων
- Περαιτέρω ένταξη των μεταναστών στην ελληνική οικονομία και κοινωνία

β) Τομεακή διάρθρωση στο νέο διεθνές περιβάλλον

Ένα από τα κρίσιμα συμπεράσματα της συγκριτικής ανάλυσης είναι ότι η ελληνική οικονομία παρουσιάζει ένα

πολύ χαμηλό ποσοστό προστιθέμενης αξίας και απασχόλησης στον δευτερογενή τομέα και ειδικότερα στη μεταποίηση. Η διαδικασία της απώλειας παραγωγικού δυναμικού σε παραδοσιακούς κλάδους της βιομηχανίας τείνει να σηματοδέψει τη διάρθρωση της ελληνικής οικονομίας, με έναν τρόπο που δημιουργεί αβεβαιότητες για το μέλλον. Η Έκθεση θεωρεί ότι υπάρχουν ανεκμετάλλευστα συγκριτικά πλεονεκτήματα σε παραδοσιακούς κλάδους της οικονομίας, όπως στη βιομηχανία τροφίμων και ποτών, αλλά και σε νέους κλάδους που αξιοποιούν το υψηλό μορφωτικό επίπεδο του ανθρώπινου δυναμικού, όπως η παραγωγή λογισμικού, τα οποία είναι δυνατόν να αξιοποιηθούν και να αναβαθμίσουν τη θέση της χώρας στην ευρωπαϊκή οικονομία. Σε αυτή τη διαδικασία μπορεί να ενταχθεί, σε συνδυασμό με τη μεταποίηση ή ανεξάρτητα, ένα σημαντικό μέρος της αγροτικής οικονομίας που έχει τη δυνατότητα να προσανατολιστεί σε ποιοτικές επιλογές και σε κατηγορίες προϊόντων που παρουσιάζουν έντονη ζήτηση στις ευρωπαϊκές, αλλά και σε άλλες, αγορές.

Η ανάπτυξη ανταγωνιστικών υπηρεσιών, ειδικότερα στον τουριστικό τομέα, δεν πρέπει να αντιμετωπίζεται ως υποκατάστατο των παραγωγικών δραστηριοτήτων στους κλάδους της βιομηχανικής και αγροτικής παραγωγής, αλλά, αντίθετα, ως παράγοντας ώθησης της συνολικής οικονομικής δραστηριότητας, και ιδιαιτέρως της εγχώριας μεταποιητικής και αγροτικής παραγωγής, μέσω της αύξησης της συνολικής ζήτησης στην ελληνική οικονομία.

Εξάλλου, η αξιοποίηση της σημαντικής διεθνούς θέσης της ελληνόκτητης ναυτιλίας, μπορεί να οδηγηθεί και προς την παράλληλη ανάπτυξη μεταποιητικών δραστηριοτήτων, αλλά και δραστηριοτήτων συμπληρωματικών υπηρεσιών υψηλής ποιότητας, ειδικότερα των ναυπηγοεπισκευαστικών, όπως έχει συμβεί σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες με παράδοση σε αυτό τον κλάδο.

Η εκμετάλλευση δυνατοτήτων δημιουργίας εκτεταμένων «συστάδων» επιχειρήσεων γύρω από τον τουρισμό και τη ναυτιλία μπορεί να δώσει σημαντική ώθηση σε πολλούς παραγωγικούς τομείς.

Ένας τέτοιος προσανατολισμός απαιτεί το συνδυασμό των παρακάτω μέσων:

- ❑ Διαμόρφωση αναπτυξιακών στόχων σε τομεακό και περιφερειακό επίπεδο, με άμεση εμπλοκή των επιχειρηματικών, κοινωνικών και τοπικών φορέων,
- ❑ Σχεδιασμό, συντονισμό και ενιαία αξιολόγηση όλων των πολιτικών που επηρεάζουν την αναπτυξιακή δυναμική,
- ❑ Στήριξη της καινοτόμου επιχειρηματικότητας στο πλαίσιο των αναπτυξιακών επιλογών,
- ❑ Αξιοποίηση του διαθέσιμου ανθρώπινου δυναμικού,
- ❑ Επιτάχυνση της πορείας προς την οικονομία της γνώσης,
- ❑ Οικοδόμηση ενός κοινωνικού κεφαλαίου συνεργασίας σε περιφερειακό και κλαδικό επίπεδο, όπως και
- ❑ Ενίσχυση μιας επιχειρηματικής κουλτούρας προσανατολισμένης προς την καινοτομία και τη διεθνή αγορά

Τομεακή διάρθρωση στο νέο διεθνές περιβάλλον – Προτεραιότητες πολιτικής

- Διαμόρφωση αναπτυξιακών στόχων σε τομεακό και περιφερειακό επίπεδο, για την ενίσχυση της παραγωγικής βάσης της χώρας
- Υποστήριξη συστάδων επιχειρήσεων που συμβάλλουν στους στόχους της περιφερειακής ανάπτυξης και συνδυάζουν δραστηριότητες της αγροτικής οικονομίας, της μεταποίησης και των υπηρεσιών
- Στήριξη της επιχειρηματικής κουλτούρας και της καινοτόμου επιχειρηματικότητας στο πλαίσιο των αναπτυξιακών επιλογών

γ) Κοινωνικό μοντέλο

Έπειτα από άμβλυνση της εισοδηματικής ανισότητας τα έτη 2002 και 2003, η ανισότητα διευρύνθηκε το 2004. Αυτό συνδυάζεται με διατήρηση σε υψηλά επίπεδα του ποσοστού των Ελλήνων που βρίσκονται κάτω από το όριο της φτώχειας. Οι υψηλοί ρυθμοί μεγέθυνσης του προϊόντος δεν δικαιολογούν εντατικοποίηση των εισοδηματικών ανισοτήτων.

Η διατήρηση της κερδοφορίας παρωχημένων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, που αδυνατούν να βελτιώσουν την ανταγωνιστικότητά τους, δεν μπορεί να στηρίζεται στην

διατήρηση χαμηλών αμοιβών της εργασίας. Η ανάπτυξη της ανταγωνιστικότητας της χώρας μπορεί να έχει διάρκεια και αποτέλεσμα μόνο με την εξέλιξη προς την «οικονομία της γνώσης» που θα στηριχθεί στη γενική αναβάθμιση όλων των συντελεστών που την επηρεάζουν, της επιχειρηματικότητας, των γνώσεων και ικανοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού, της κοινωνικής συνοχής. Σε αντίθετη περίπτωση, τεχνικές μειώσεις του εργατικού κόστους διευρύνουν τις εισοδηματικές ανισότητες, χωρίς θετικά αποτελέσματα για την οικονομική ανάπτυξη και τη διεθνή θέση της οικονομίας.

Το υψηλό, σε σύγκριση με άλλες χώρες, επίπεδο των ιδιωτικών δαπανών για την υγεία θέτει αφενός το ζήτημα της αποτελεσματικότητας των δημοσίων υπηρεσιών υγείας, αλλά και το ζήτημα των συνθηκών που δημιουργούν υψηλό κόστος του ιδιωτικού τομέα υπηρεσιών υγείας. Αύξηση των δαπανών για το Εθνικό Σύστημα Υγείας δεν μπορεί παρά να συμβαδίζει με εξασφάλιση της αποδοτικής λειτουργίας του, ώστε να μην καταλήγει σε άσκοπες σπατάλες.

Η ανεργία των νέων, που στη χώρα μας, σε σύγκριση με ανταγωνίστριες χώρες, βρίσκεται ακόμα σε υψηλά επίπεδα, μπορεί να αντιμετωπιστεί με τη δημιουργία περισσότερων θέσεων εργασίας σε τομείς και δραστηριότητες αυξημένης εξειδίκευσης των νέων, σε συνδυασμό με τη διοχέτευση περισσότερων πόρων στις ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης και παράλληλη αξιολόγηση της αποτελεσματικότητάς τους.

Η εφαρμογή του ευρωπαϊκού κοινωνικού μοντέλου απαιτεί τη συρρίκνωση της αδήλωτης απασχόλησης και τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των υπηρεσιών και των οργανισμών που ελέγχουν στους χώρους εργασίας το σεβασμό των δικαιωμάτων των εργαζομένων και την τήρηση των κανόνων που ισχύουν σχετικά με τις συνθήκες εργασίας.

Στο πλαίσιο της στρατηγικής για την ενίσχυση του ευρωπαϊκού κοινωνικού μοντέλου, είναι αναγκαία η διάθεση των πόρων που χρειάζονται για την εξασφάλιση της βιωσιμότητας του ασφαλιστικού συστήματος. Στόχος είναι η επαρκής χρηματοδότηση του ασφαλιστικού συστήματος,

ώστε να μην μειωθούν, αλλά, αντίθετα, να βελτιωθούν οι κατώτερες συντάξεις και να υλοποιηθούν οι διατάξεις της ισχύουσας νομοθεσίας σχετικά με την ενσωμάτωση στο ΙΚΑ άλλων ταμείων. Παράλληλα όμως, η διατήρηση της ικανότητας της οικονομίας να συντηρεί ένα υψηλού επιπέδου ασφαλιστικό σύστημα απαιτεί να αποφεύγονται ιδιαίτερες προβλέψεις που ευνοούν ορισμένα τμήματα του ασφαλιζόμενου πληθυσμού, χωρίς να μπορούν να γενικευθούν στο σύνολό του. Χρειάζεται, σε κάθε περίπτωση, να βελτιωθεί δραστικά η διαχειριστική αποτελεσματικότητα του συστήματος.

Κοινωνικό μοντέλο – Προτεραιότητες πολιτικής

- *Αποδέσμευση από τις πολιτικές που εξαρτούν την ανταγωνιστικότητα από το χαμηλό κόστος εργασίας*
- *Μείωση των εισοδηματικών ανισοτήτων με την αύξηση της αποτελεσματικότητας των κοινωνικών δαπανών*
- *Δημιουργία επαρκών θέσεων εργασίας υψηλής εξειδίκευσης για τους νέους*
- *Διατήρηση και ενίσχυση του ρόλου του ασφαλιστικού συστήματος σε σχέση με την κοινωνική συνοχή*

δ) Κοινωνία της γνώσης – Έρευνα – Εκπαίδευση

Η ανάπτυξη της «κοινωνίας της γνώσης» παρουσιάζει σοβαρή υστέρηση, καθώς τόσο οι εξαγωγές όσο και οι εισαγωγές προϊόντων υψηλής τεχνολογίας βρίσκονται σε χαμηλά επίπεδα, όπως και η χρήση του Διαδικτύου και η καινοτομική δραστηριότητα των επιχειρήσεων.

Στον τομέα της έρευνας είναι καλύτερες οι επιδόσεις του δημόσιου τομέα, και περιορισμένες οι επιδόσεις των επιχειρήσεων. Οι διαπιστώσεις αυτές οδηγούν στο συμπέρασμα ότι θα συναντήσει δυσκολίες η αύξηση των δαπανών για την έρευνα στο πλαίσιο της στρατηγικής της Λισσαβώνας. Από την άλλη μεριά όμως, είναι σε καλά επίπεδα ο αριθμός των ερευνητών, οι οποίοι δεν αξιο-

ποιούνται επαρκώς. Η αύξηση των δαπανών για την έρευνα, στα επίπεδα της βασικής, της εφαρμοσμένης και της επιχειρηματικής έρευνας, απαιτεί να συνδυαστεί η ερευνητική δραστηριότητα και η χρηματοδότησή της, με την επιλογή προτεραιοτήτων και στόχων στον τομέα αυτό και ειδικότερα με την άσκηση αποτελεσματικών πολιτικών ενίσχυσης της καινοτομικής δραστηριότητας των επιχειρήσεων.

Σχετικά με την εκπαίδευση και την κατάρτιση, διαπιστώνεται ότι είναι αναγκαία μια γενική αύξηση των δαπανών ως ποσοστό του ΑΕΠ σε όλα τα επίπεδα της εκπαίδευσης. Χρειάζεται παράλληλα να αξιοποιηθούν αποτελεσματικά οι δαπάνες για την παιδεία και να αναβαθμιστεί η ποιότητα της εκπαίδευσης σε ό,τι αφορά τόσο τις γενικές γνώσεις όσο και τις επαγγελματικές σε όλες τις βαθμίδες. Υπάρχει ειδική ανάγκη αύξησης των δαπανών για την δευτεροβάθμια εκπαίδευση και για την αναβάθμιση της κατάρτισης των εργαζομένων και των ανέργων, όπως και ουσιαστική διεύρυνση της διά βίου μάθησης.

Κοινωνία της Γνώσης – Έρευνα – Εκπαίδευση – Προτεραιότητες πολιτικής

- *Επιλογή αναπτυξιακών προτεραιοτήτων στον τομέα της έρευνας παράλληλα με την αύξηση των σχετικών επενδυτικών δαπανών*
- *Συνδυασμός της έρευνας με τη στήριξη της καινοτομίας στις επιχειρήσεις*
- *Αύξηση των δαπανών για την εκπαίδευση, την κατάρτιση και τη δια βίου μάθηση*
- *Αναπτυξιακός προγραμματισμός εκ μέρους των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και «άνοιγμά» τους στην αγορά εργασίας, την επιχειρηματική κοινότητα και τον διεθνή ανταγωνισμό*

ε) Δημόσια οικονομικά - Κράτος και επιχειρηματικότητα

Γίνεται γενικά αποδεκτό ότι είναι δυνατή μια αναπροσαρμογή των φορολογικών βαρών με την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής, της εισφοροδιαφυγής και την επανεξέταση περιπτώσεων φοροαποφυγής που δεν συμβάλλουν στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη. Έτσι, θα μειωθεί η επιβάρυνση

των χαμηλών και μεσαίων εισοδημάτων και θα υπάρξουν ταυτόχρονα πόροι για τις κοινωνικές δαπάνες και την εξυπηρέτηση του δημοσίου χρέους. Μια τέτοια προοπτική θα ενισχυθεί από την επίτευξη υψηλών ποσοστών αύξησης του ΑΕΠ και της παραγωγικότητας της οικονομίας.

Υπάρχει ανάγκη αύξησης της αποτελεσματικότητας των δημοσίων υπηρεσιών. Τα σοβαρά προβλήματα αποτελεσματικότητας του τομέα αυτού της οικονομίας δεν σχετίζονται απαραίτητα με υπεράριθμη στελέχωση. Είναι, αντίθετα, κυρίως συνάρτηση της κατανομής του υπάρχοντος στελεχειακού δυναμικού, της αναποτελεσματικής οργάνωσης και διοίκησης των υπηρεσιών, αλλά και ποιοτικών ελλείψεων στο ανθρώπινο δυναμικό. Υπάρχουν συνεπώς μεγάλα περιθώρια αύξησης και βελτίωσης του προσφερόμενου προϊόντος. Η βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών θα επιτευχθεί μέσω της κάλυψης των υπάρχουσών χρηματοδοτικών αναγκών, της αποδοτικότερης οργάνωσης και διοίκησης, με εκτενή χρήση των νέων τεχνολογιών πληροφορίας και επικοινωνιών, και της διαφανούς λειτουργίας. Οι πρωτοβουλίες αυτές πρέπει να αφορούν τις υπηρεσίες προς τον πολίτη και τις επιχειρήσεις, την άσκηση πολιτικών από τις δημόσιες υπηρεσίες και οργανισμούς, την ενίσχυση της φορολογικής δικαιοσύνης μέσω της καταπολέμησης φοροδιαφυγής,

Η στήριξη της καινοτόμου επιχειρηματικότητας, ειδικότερα των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων, δεν είναι μόνο συνάρτηση της αποτελεσματικότερης λειτουργίας της Δημόσιας Διοίκησης αλλά και των τρόπων χάραξης και αξιολόγησης των πολιτικών που μπορούν να επηρεάσουν θετικά την παραγωγικότητα και την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων.

Δημόσια οικονομικά – Κράτος και Επιχειρηματικότητα – Προτεραιότητες πολιτικής

- *Βελτίωση της δομής και της διοίκησης του φορολογικού συστήματος*
- *Προαγωγή της φορολογικής δικαιοσύνης*
- *Εξορθολογισμός του με εφαρμογή της αρχής της «μηδενικής βάσης»*
- *Αποδοτικότερη λειτουργία της Δημόσιας Διοίκησης με την ικανοποιητική στελέχωσή της και εξορθολογισμός των δημοσίων δαπανών*

- Αξιολόγηση των επιπτώσεων και των αποτελεσμάτων πολιτικών που υλοποιούνται
- Ουσιαστικές μεταρρυθμίσεις στη λειτουργία του κράτους και υποχρεωτική συνεκτίμηση των επιπτώσεων στη γενική ανταγωνιστικότητα όλων των νέων νομοθετικών ρυθμίσεων που διάφορα υπουργεία εισηγούνται

στ) Ενέργεια και περιβάλλον

Οι επιδόσεις της Ελλάδας σε σχέση με τους περιβαλλοντικούς δείκτες της Λισσαβώνας παρουσιάζουν σοβαρή υστέρηση. Η ανταπόκριση της χώρας στις διεθνείς περιβαλλοντικές υποχρεώσεις της και η προώθηση μιας ενεργειακής στρατηγικής για τον 21ο αιώνα απαιτούν σχεδιασμό και παρουσίαση στόχων και χρονοδιαγραμμάτων που εξελίσσονται παράλληλα με τους εταίρους μας στην Ε.Ε., χωρίς να θέτουν σε ανταγωνιστικό μειονέκτημα την ελληνική παραγωγή. Χρειάζεται να ληφθεί σοβαρά υπόψη το γεγονός ότι τομείς δραστηριοτήτων όπως η εξοικονόμηση ενέργειας, η αξιοποίηση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και η ανακύκλωση αφενός δημιουργούν έναν σημαντικό αριθμό θέσεων απασχόλησης και αφετέρου συμβάλλουν στην ανάπτυξη της επιστημονικής και της εφαρμοσμένης έρευνας και της επιχειρηματικής καινοτομίας.

Ενέργεια και περιβάλλον – Προτεραιότητες πολιτικής

- Σχεδιασμός της ανταπόκρισης στις διεθνείς και ευρωπαϊκές περιβαλλοντικές υποχρεώσεις της χώρας
- Επεξεργασία εθνικής ενεργειακής στρατηγικής για τον 21ο αιώνα και ανάπτυξη του ρόλου της Ελλάδας ως ενεργειακού ρόμβου
- Αξιοποίηση των πολιτικών για το περιβάλλον και την ενέργεια προς όφελος της έρευνας και της απασχόλησης

ζ) Ανάπτυξη του κοινωνικού κεφαλαίου

Οι δείκτες αξιολόγησης του κοινωνικού κεφαλαίου, σε σύγκριση με ανταγωνίστριες χώρες, όπως και η σχετική

βιβλιογραφία, δείχνουν ότι η ελληνική κοινωνία εμφανίζει μικρότερη εμπιστοσύνη σε συλλογικούς θεσμούς και υψηλή συμμετοχή των πολιτών σε συλλογικές δράσεις στο επίπεδο των οικονομικών και κοινωνικών πολιτικών.

Οι διαδικασίες του κοινωνικού διαλόγου σε κλαδικό αλλά και σε τοπικό επίπεδο είναι επίσης ασθενείς, όπως και η συνεργασία υπηρεσιών και αντιπροσωπευτικών φορέων για τη χάραξη και την άσκηση οικονομικών και κοινωνικών πολιτικών. Ιδιαίτερα περιορισμένη είναι η συνεργασία των κοινωνικών εταίρων, των κρατικών υπηρεσιών και των τοπικών αντιπροσωπευτικών φορέων σε περιφερειακό επίπεδο για τη χάραξη περιφερειακών πολιτικών για την ανταγωνιστικότητα και την απασχόληση.

Ανάπτυξη του Κοινωνικού Κεφαλαίου – Προτεραιότητες πολιτικής

- Ενίσχυση της συνεργασίας δημοσίων υπηρεσιών και κοινωνικών φορέων για την επεξεργασία και την αξιολόγηση πολιτικών
- Ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής μέσω του κοινωνικού διαλόγου

5.5. Προτεινόμενες δράσεις για αναβάθμιση της ανταγωνιστικότητας

Οι στρατηγικές επιλογές πολιτικής καθορίζουν πλαίσιο και κατευθύνσεις. Υλοποιούνται με επιμέρους δράσεις που εντάσσονται σε αυτές και τις υπηρετούν.

Οι συγκεκριμένες δράσεις εντάσσονται σε ευρύτερες περιοχές γενικών προτεραιοτήτων και υπακούουν στην ανάγκη προώθησης βελτιώσεων σφαιρικά και όχι σε έναν μόνο τομέα. Μπορούν να ξεκινήσουν άμεσα, έστω και εάν η υλοποίησή τους απαιτεί βάθος χρόνου. Οι προτεινόμενες δράσεις αφορούν:

- Την κοινωνία της γνώσης, αναφερόμενες σε θέματα προώθησης της έρευνας και τεχνολογίας
- Τη θέση της οικονομίας στο διεθνές χώρο και τη βελτίωση της παραγωγικής βάσης, αναφερόμενες στην

ενθάρρυνση των ξένων επενδύσεων και της επιχειρηματικότητας και στην αξιοποίηση αναπτυξιακών ευκαιριών σε σημαντικούς τομείς της οικονομίας

- Το κράτος και την κατά περίπτωση ρυθμιστική του παρέμβαση, αναφερόμενες στην ηλεκτρονική διακυβέρνηση
- Το κοινωνικό μοντέλο και την κοινωνική συνοχή, αναφερόμενες στο ασφαλιστικό σύστημα και την περιφερειακή ανάπτυξη

Οι δράσεις θεωρούνται κρίσιμης σημασίας για την προώθηση των γενικών προτεραιοτήτων πολιτικής και είναι ταυτόχρονα ώριμες για υλοποίηση. Η επιλογή τους όμως δεν σημαίνει ότι δεν υπάρχουν και άλλες συγκεκριμένες δράσεις που μπορούν να ωριμάζουν και να δρομολογείται η υλοποίησή τους, ακόμα και μέσα στο δωδεκάμηνο που ακολουθεί αυτή την Έκθεση.

Για όλες τις δράσεις που παρατίθενται στη συνέχεια, είναι φανερό ότι απαιτείται άμεση κινητοποίηση για λεπτομερέστερη επεξεργασία και εξειδίκευσή τους, για εκτίμηση του κόστους και του οφέλους που θα προκύψει, για νομοθετική τους στήριξη, για κατανομή ευθύνης υλοποίησης και, οπωσδήποτε, για διαμόρφωση μηχανισμού παρακολούθησης και αξιολόγησης της πορείας με βάση ειδικό «σύστημα δεικτών». Το δύσκολο, αλλά απαραίτητο και επείγον, αυτό έργο υπερβαίνει τις δυνατότητες της Έκθεσης αυτής.

5.5.1 Έρευνα, τεχνολογία, καινοτομία

Η Έρευνα και Τεχνολογία (Ε&Τ) είναι κρίσιμης σημασίας για την ανταγωνιστικότητα στο διαμορφούμενο διεθνές περιβάλλον. Ο προσανατολισμός σε υψηλής αξίας διαφοροποιημένα προϊόντα και καινοτομικές προσφορές στο σύγχρονο καταναλωτή, συνταγή ευρέως αποδεκτή για χώρες υψηλού κόστους όπως η Ελλάδα, συμβαδίζει με υψηλά επίπεδα έρευνας και εφαρμογή νέων τεχνολογιών.

Η Ε&Τ αποτελεί κεντρικό μέρος της κοινωνίας της γνώσης. Οδηγεί την καινοτομία σε όλους τους κλάδους της οικονομίας. Όχι μόνο στους κλάδους νέας τεχνολογίας και έντασης γνώσης αλλά και στους παραδοσιακούς κλά-

δους, που φαινομενικά απαιτούν μικρότερη ένταση γνώσης. Η Ε&Τ διαχέεται παντού και έχει έντονα πολλαπλασιαστικά φαινόμενα.

Χώρες με υψηλή ανταγωνιστικότητα έχουν υψηλά επίπεδα Ε&Τ. Όλες οι ενδείξεις δείχνουν ότι όσο μεγαλύτερη η Ε&Τ μιας χώρας, τόσο μεγαλύτερη η οικονομική ανάπτυξη. Όμως οι επιπτώσεις της Ε&Τ συχνά δεν γίνονται κατανοητές και υποτιμώνται.

Θα πρέπει να επανατοποθετηθούν οι πολιτικές και οι άμεσες δράσεις προς τις εξής κατευθύνσεις:

(1) Ενίσχυση Έρευνας και Διεθνούς Δικτύωσης για Ε&Τ

- Ενίσχυση διεθνούς δικτύωσης ερευνητών και συμμετοχής σε διεθνή έργα βασικής έρευνας Ε&Τ
- Δημιουργία ευνοϊκών συνθηκών για προσέλκυση ερευνητών και ανάπτυξη συνεργασιών (Ελλήνων της διασποράς αλλά και επιστημόνων από άλλες χώρες)
- Συνεργασία δημοσίου-ιδιωτικού τομέα για την προώθηση της χρηματοδότησης της έρευνας:
 - Θεσμικό πλαίσιο για χορηγίες σε κρατικά πανεπιστήμια και ερευνητικά ιδρύματα
 - Ενίσχυση των προσπαθειών κατοχύρωσης πνευματικών δικαιωμάτων και εφευρέσεων
- Κίνητρα ερευνητών για δημοσιεύσεις με διεθνή αναγνώριση
- Ενίσχυση κέντρων καινοτομίας και σχετικών υποδομών

(2) Ενίσχυση εφαρμοσμένης Ε&Α επιχειρήσεων προσαρμοσμένης στην ελληνική ιδιαιτερότητα

- Ενίσχυση δικτύωσης επιχειρήσεων-ερευνητικών ιδρυμάτων / πανεπιστημίων (ελληνικών και ξένων)
- Δημιουργία συνθηκών και περιβάλλοντος για ανάπτυξη νεο-βλαστών (spin offs) και νέων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων υψηλών προοπτικών
 - Χρηματοδότηση
 - Υποδομές
- Προώθηση συνδυασμένου προγράμματος «Ποιότητας – Σχεδίασης –Οικολογίας» για τους παραδοσιακούς κλάδους της ελληνικής οικονομίας (τουρισμός, αγρο-

τικά προϊόντα κ.ά.)

- Δημιουργία επώνυμων προϊόντων
- Πιστοποίηση & κατοχυρώσεις

(3) Τεχνολογία και Εκπαίδευση

- Προσαρμογή της εκπαίδευσης και κατάρτισης για την κοινωνία της γνώσης
 - Προγράμματα e-learning στα σχολεία και τα πανεπιστήμια
 - Δωρεάν ευρυζωνικές συνδέσεις για μαθητές και φοιτητές
- Ενίσχυση της διά βίου κατάρτισης για όλους
- Αναθεώρηση του ρυθμιστικού πλαισίου ώστε να ευνοεί την ανάπτυξη εναλλακτικών τεχνολογιών επικοινωνιών και υπηρεσιών, την μείωση των τιμών και την προσβασιμότητα όλων

Έρευνα, Τεχνολογία, Καινοτομία – Άμεσες δράσεις

- *Πρώθηση ενός ελληνικού ολοκληρωμένου προγράμματος για την κοινωνία της γνώσης*
- *Ενίσχυση του διαλόγου στο εσωτερικό της εκπαιδευτικής και ερευνητικής κοινότητας και μεταξύ αυτής της κοινότητας και της υπόλοιπης κοινωνίας σχετικά με τη στρατηγική για την έρευνα και το ρόλο του εκπαιδευτικού συστήματος*
- *Αξιοποίηση ερευνητικών δομών του δημόσιου ή του ιδιωτικού τομέα που μπορούν να αναπτύξουν ερευνητική δραστηριότητα σε επίπεδο κλάδων ή τομέων της οικονομίας*
- *Επιλεκτική στήριξη «Κέντρων Τεχνολογικής Αριστείας», σε τομείς όπου η Ελλάδα διαθέτει ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα (Εναλλακτικές πηγές ενέργειας, Βιοτεχνολογία). Τα Κέντρα θα αποτελέσουν συσπειρώσεις συνεργασίας επιστημονικής και επιχειρηματικής κοινότητας. Αποδεδειγμένα από δυσκαμψίες που προκαλούνται από την εφαρμογή κανόνων δημόσιας υπηρεσίας και δημόσιου λογιστικού, θα λειτουργήσουν ως «οχήματα» παραγωγής και εκμετάλλευσης των*

προϊόντων της έρευνας-ανάπτυξης, χωρίς κερδοσκοπικό στόχο (αλλά με απαραίτητη την υποχρέωση δημιουργίας, μεσοπρόθεσμα έστω, πλεονασμάτων)

- *Συντονισμένη συλλογική προσπάθεια των ελληνικών ερευνητικών φορέων για αξιοπρεπή και με απαιτήσεις συμμετοχή σε ευρωπαϊκά και διεθνή ερευνητικά προγράμματα. Θα διεκδικείται ανάληψη ρόλου με προοπτικές παραγωγής σημαντικών πολλαπλασιαστικών αποτελεσμάτων, μέσω της προβολής-διάχυσης σε ευρύ φάσμα χρηστών*

5.5.2 Επιχειρηματικότητα

Η κατάσταση της οικονομίας, οι συνθήκες που επικρατούν στο οικονομικό και το επιχειρηματικό περιβάλλον και οι προσωπικές ικανότητες αναγνωρίζονται ως οι βασικοί προσδιοριστικοί παράγοντες επιτυχίας μιας επιχείρησης—νεοϊδρυόμενης ή που λειτουργεί ήδη. Είναι ωστόσο βέβαιο ότι ο ρυθμός ίδρυσης νέων επιχειρήσεων—αυτό που συνήθως αποκαλείται «επιχειρηματικότητα» με τη στενή έννοια του όρου—επηρεάζεται αποφασιστικά, όπως ήδη αναφέρθηκε, και από την εικόνα που η κοινωνία διαμορφώνει για τον επιχειρηματία και την επιχείρηση (αυτό που χαρακτηρίζεται ως «επιχειρηματική κουλτούρα») και, επίσης, από μια μεγάλη σειρά νομικών ή ευρύτερα θεσμικών παραγόντων.

Αναγνωρίζοντας την ιδιαίτερη σημασία της επιχειρηματικότητας για την ανταγωνιστικότητα και την ευημερία των ευρωπαϊκών κρατών, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανακοίνωσε, στις αρχές του 2004, το Πρόγραμμα Δράσης για την Επιχειρηματικότητα (European Agenda for entrepreneurship)⁴.

Οι πέντε περιοχές στις οποίες η Έκθεση διαπιστώνει προβλήματα και προτείνει λήψη μέτρων είναι οι εξής:

4. European Commission (2004), Action plan: the European agenda for entrepreneurship, COM (2004) 10 final. Βλ. επίσης Report on the implementation of the European Charter for Small Enterprises in the Member States of the European Union (COM-2005, 30 final).

1. Τόνωση της προδιάθεσης για επιχειρηματικότητα. Μέτρα που προτείνονται αφορούν κυρίως την εκπαίδευση για επιχειρηματικότητα και επικοινωνιακές εκστρατείες.
2. Άμβλυνση των εμποδίων που οι μικρές επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν στην ανάπτυξή τους και την τόνωση της ανταγωνιστικότητάς τους. Προωθούνται πολιτικές για διεθνοποίηση των δραστηριοτήτων των μικρών επιχειρήσεων και για τόνωση της καινοτομικότητας στην παραγωγή και τα προϊόντα τους.
3. Χρηματοδοτικές διευκολύνσεις. Ενθαρρύνονται πολιτικές που αφορούν νέα χρηματοδοτικά εργαλεία, βελτίωση των σχέσεων των μικρών επιχειρήσεων με τις τράπεζες, δημιουργία φορέων υψηλού επιχειρηματικού κινδύνου (venture capital) κ.ά.
4. Αποτελεσματική λειτουργία φορέων στήριξης των επιχειρήσεων. Αξιολόγηση της συμβολής των φορέων στήριξης των μικρών επιχειρήσεων και επανασχεδιασμός της λειτουργίας τους, με αξιοποίηση της διεθνούς εμπειρίας. Θα πρέπει να αποφευχθεί η δημιουργία νέων φορέων, εφόσον δεν προκύπτει η συμπληρωματικότητά τους με όσους λειτουργούν ήδη και δεν αναβαθμίζεται συνολικά η αποδοτικότητα των δικτύων.
5. Δημιουργία ενός «φιλικού» διοικητικού και ρυθμιστικού περιβάλλοντος για τις ΜΜΕ, δεδομένου ότι η πολυπλοκότητα και συχνά η αδιαφάνεια των διοικητικών διαδικασιών χαρακτηρίζεται ως σημαντικό εμπόδιο στην επιχειρηματικότητα.

Επιχειρηματικότητα – Άμεσες δράσεις

- Άρση των εμποδίων που οι μικρές επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν στην ανάπτυξή τους, την τόνωση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας τους
- Χρηματοδοτικές διευκολύνσεις και βελτίωση των σχέσεων των μικρών επιχειρήσεων με τις τράπεζες
- Αποτελεσματική λειτουργία φορέων στήριξης των επιχειρήσεων και ενεργοποίηση φορέων υψηλών επιχειρηματικών κινδύνων
- Δημιουργία «φιλικού» διοικητικού και ρυθμιστικού περιβάλλοντος
- Άμεση προώθηση του σχεδίου λειτουργίας των Γραφείων «μίας-στάσης» (One Stop Shops) για εξυπηρέτηση των επιχειρήσεων. Τα Γραφεία μπορούν να

λειτουργήσουν με τη συνεργασία των Επιμελητηρίων και άλλων φορέων της επιχειρηματικής κοινότητας και να συμβάλλουν αποφασιστικά στη μείωση του χρόνου και του κόστους ίδρυσης επιχειρήσεων

- Για κατοχύρωση της αποτελεσματικής αξιοποίησης των πόρων που διατίθενται για επιχορηγήσεις ίδρυσης νέων επιχειρήσεων, απαιτείται να θεσπιστούν ελάχιστα κριτήρια κατάρτισης, εμπειρίας, προετοιμασίας και επιχειρηματικού σχεδιασμού για τους νέους επιχορηγούμενους επιχειρηματίες
- Επανεξέταση των προβλέψεων του Πτωχευτικού Δικαίου προκειμένου να διευκολύνεται η επανεκκίνηση επιχειρηματικής δράσης από επιχειρηματίες που πτώχευσαν σε προηγούμενες δραστηριότητές τους
- Εκπαίδευση για τη διάδοση του επιχειρηματικού πνεύματος και νοοτροπίας. Υποδεικνύεται η γενική εισαγωγή σχετικών μαθημάτων και άλλων εκπαιδευτικών διαδικασιών (π.χ. *mini companies*, «βιοματική εκπαίδευση», συνεργασίες με επιχειρήσεις, μαθητικοί-σπουδαστικοί διαγωνισμοί κλπ.), με αξιοποίηση και προσαρμογή διεθνούς εμπειρίας
- Παράλληλη πρόβλεψη για εκπαίδευση εκπαιδευτικών, δεδομένου ότι τα κενά που διαπιστώνονται –σε εθνικό αλλά και σε ευρωπαϊκό επίπεδο– είναι σημαντικά και κρίσιμης σημασίας

5.5.3 Στήριξη της καινοτομικής επιχειρηματικότητας

Η μετατόπιση της επιχειρηματικότητας προς καινοτόμες πρωτοβουλίες σε δραστηριότητες με ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα, πρέπει να στηριχθεί στον κορμό των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και ειδικότερα στις συστάδες επιχειρήσεων που έχουν ήδη αποδείξει ότι διαθέτουν συγκριτικά πλεονεκτήματα.

Η υποστήριξη της επιχειρηματικότητας σε αυτούς τους τομείς δραστηριοτήτων, χρειάζεται να συνδυάσει τη διαμόρφωση στόχων κατά περιοχές και κατηγορίες δραστη-

ριοτήτων, όπως και τον από κοινού σχεδιασμό και υλοποίηση των πολιτικών που μπορούν να επηρεάσουν αυτούς τους στόχους.

Στήριξη της καινοτομικής επιχειρηματικότητας – Άμεσες δράσεις

- Διεύρυνση της υποστήριξης των επενδυτικών δραστηριοτήτων στο σύνολο των άϋλων επενδύσεων και των επενδύσεων σε ανθρώπινο δυναμικό
- Αποτελεσματική λειτουργία δομών υποστήριξης των ΜΜΕ κατά τομείς δραστηριότητας
- Αποφυγή δημιουργίας νέων φορέων «στήριξης», χωρίς αποδεδειγμένη προστιθέμενη αξία
- Καταγραφή, αξιολόγηση της μέχρι σήμερα προσφοράς των φορέων που λειτουργούν στο χώρο αυτό και εξορθολογισμός του συστήματος στο σύνολό του

5.5.4 Ξένες Άμεσες Επενδύσεις

Η μείωση των εισροών Ξένων Άμεσων Επενδύσεων (ΞΑΕ) στην Ελλάδα δεν αποτελεί συγκυριακό και προσωρινό φαινόμενο. Αντίθετα, φαίνεται ότι μπορεί να αποδοθεί, σε μεγάλο βαθμό, σε επιμέρους εξελίξεις καθώς και σε εξελίξεις που συνδέονται μεταξύ τους και αφορούν τον αναπροσανατολισμό των διεθνών κεφαλαίων. Επίσης, μπορεί να αποδοθεί στις χρόνιες υστερήσεις του επιχειρηματικού περιβάλλοντος στην Ελλάδα, με τη μορφή γραφειοκρατικών δυσκολιών και φορολογικών αβεβαιοτήτων, αλλά και μη ευνοϊκής σχέσης ποιότητας/κόστους υπηρεσιών και υποδομών.

Εκτιμάται ότι παράγοντες των οποίων η ανταγωνιστικότητα μπορεί να θεωρηθεί ότι είναι ήδη σε ικανοποιητικό επίπεδο και ότι, με σχετικά χαμηλό κόστος, μπορεί να τονωθεί περισσότερο, είναι, στην περίπτωση της Ελλάδας, κυρίως οι εξής:

- Πρώτες ύλες του γεωργικού (και ευρύτερα του πρωτογενούς) τομέα
- Φυσικό περιβάλλον
- Ανθρώπινο δυναμικό
- Γεωγραφική θέση

Κατά συνέπεια, κατευθύνσεις προς πιθανή «στόχευση» της προσπάθειας προσέλκυσης επενδυτών από το εξωτερικό, με προοπτικές επιτυχίας, μπορούν να είναι κυρίως:

- Επενδύσεις αξιοποίησης γεωργικών πρώτων υλών και προώθησης επώνυμων μεταποιημένων αγροτικών προϊόντων
- Επενδύσεις υψηλών προδιαγραφών στον τουριστικό τομέα
- Επενδύσεις σε τομείς υψηλής τεχνολογίας, με αυξημένες απαιτήσεις σε εισροές επιστημονικού δυναμικού (επενδύσεις «έντασης γνώσης»)
- Επενδύσεις με προσανατολισμό και τις αγορές των Βαλκανίων, της Μεσογείου και των Παρευξείνιων χωρών

Ένας ιδιαίτερα σημαντικός τομέας –δυναμικός στόχος προσέλκυσης επενδυτών- Ελλήνων και ξένων– είναι αυτός των υπηρεσιών. Αρκετά χρόνια τώρα η ελληνική οικονομία έχει αναλάβει πρωτοβουλίες απελευθέρωσης και ανοίγματος αγορών οι οποίες μέχρι πρόσφατα χαρακτηρίζονταν ως κρατικά μονοπώλια. Πιο συγκεκριμένα, οι τομείς της ενέργειας, των τηλεπικοινωνιών, των μεταφορών και των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών αποτελούν περιοχές οικονομικής δραστηριότητας για τις οποίες ήδη καταγράφεται σημαντικό ενδιαφέρον ξένων επενδυτών. Με το νέο θεσμικό πλαίσιο για συμπράξεις του δημοσίου και του ιδιωτικού τομέα, επιδιώκεται η προσέλκυση επενδύσεων και στο χώρο των υποδομών. Σε αυτή την περίπτωση, η συγχρηματοδότηση προκύπτει από το συνδυασμό εθνικών και κοινοτικών πόρων με χρηματοδοτικούς πόρους που προέρχονται από τον ιδιωτικό τομέα. Ως αντάλλαγμα, παραχωρούνται στον ιδιωτικό τομέα τα τέλη χρήσης της συγκεκριμένης υποδομής.

Σε όλες τις παραπάνω περιπτώσεις, προτίμηση θα πρέπει να εκφράζεται για ξένες επενδύσεις που συνεργάζονται με ελληνικές επιχειρήσεις και προκαλούν συνέργειες με προϋπάρχουσες ή νεο-αναπτυσσόμενες δραστηριότητες. Οι συνεργασίες της μορφής αυτής μεγιστοποιούν τη μεταφορά άϋλων πόρων προς τις ελληνικές επιχειρήσεις και καλλιεργούν τη μελλοντική εν δυνάμει αυτοδυναμία τους σε περιπτώσεις αποχώρησης ή απόσχισης των ξένων εταίρων. Ταυτόχρονα διευκολύνεται η διάχυση ευνοϊκών αποτελεσμάτων σε δορυφορικές/ υπεργολαβικού χαρακτήρα επιχειρήσεις.

Προκειμένου να προωθηθούν αποτελεσματικά οι παραπάνω στόχοι, είναι προφανές ότι, εκτός από την αυτονόητη προσπάθεια εντοπισμού και ανάδειξης τομέων με σημαντικές προοπτικές ανάπτυξης (στους οποίους θα ήταν δυνατό να προσελκυστούν γενικά επενδύσεις – εγχώριες και ξένες), σημαντικό είναι να επανεξεταστεί συνολικά το σύστημα προβολής των ευκαιριών επενδύσεων προς ξένους δυνητικούς επενδυτές και, στη συνέχεια, η διευκόλυνση των επενδυτών που εκδηλώνουν σχετικό ενδιαφέρον. Στην επανεξέταση αυτή θα πρέπει οπωσδήποτε να περιληφθεί το πλέγμα σχέσεων μεταξύ του φορέα που κυρίως έχει επιφορτιστεί για το έργο αυτό (Ελληνικό Κέντρο Επενδύσεων – ΕΛΚΕ.) με τις υπόλοιπες υπηρεσίες με αρμοδιότητες αδειοδοτήσεων, εγκρίσεων κλπ., καθώς και με την τοπική αυτοδιοίκηση, η οποία έχει σημαντικές δυνατότητες παρέμβασης στα σχετικά θέματα, συχνά μάλιστα μέχρι βαθμού αρνησικυρίας. Τα προβλήματα που στις περιπτώσεις αυτές δημιουργούνται – τα οποία σε αρκετές περιπτώσεις καταλήγουν σε διακοπή λειτουργίας μονάδων με σημαντικό παρελθόν προσφοράς στις τοπικές οικονομίες και σε απομάκρυνση ενδιαφερομένων ξένων επενδυτών – οφείλονται, σε σημαντικό βαθμό, στην ελλειπή πληροφόρηση της τοπικής κοινωνίας για τις λεπτομέρειες της επένδυσης που προτείνεται και για τα οφέλη που αναμένεται να προκύψουν (άμεσα και έμμεσα). Η διεθνής εμπειρία έχει να προσφέρει πολλά παραδείγματα αποτελεσματικής λειτουργίας κεντρικών και περιφερειακών Γραφείων Επενδύσεων μιας Στάσης (One-stop investment Agencies) και θα πρέπει να μελετηθούν τρόποι προσαρμογής και μεταφοράς των οργανωτικών προτύπων και στην Ελλάδα. Σε κάποιον βαθμό, αυτό έχει ήδη επιχειρηθεί στην περίπτωση του ΕΛΚΕ., αλλά εκτιμάται ότι απομένουν ακόμα αξιοποιήσιμα στοιχεία (π.χ. η αποκέντρωση των σχετικών οργάνων/υπηρεσιών και ταυτόχρονη λειτουργία περιφερειακών γραφείων σε ανταγωνιστική μεταξύ τους σχέση, ή πρόβλεψη για σύνδεση πρόσθετων περιφερειακών ενισχύσεων από εθνικούς πόρους και με την αποτελεσματικότητα των περιφερειών στην προσέλκυση ξένων επενδύσεων).

Ξένες Άμεσες Επενδύσεις

- Προσέλκυση ξένων επενδύσεων μέσω αποτελεσματικής προβολής και προώθησης στο εξωτερικό

- Προτεραιότητα στην αξιοποίηση ελληνικών συγκριτικών πλεονεκτημάτων και παραγόντων προσέλκυσης ξένων επενδυτών
- Ενθάρρυνση συνεργασιών με εγχώριες επιχειρήσεις και επενδυτές
- Αξιολόγηση της λειτουργίας του ΕΛΚΕ, επανασχεδιασμός του, εντατικοποίηση των δράσεων του και αποκέντρωση των υπηρεσιών του
- Ενθάρρυνση και στήριξη της λειτουργίας, σε ανταγωνιστική μεταξύ τους θέση, αποκεντρωμένων φορέων προσέλκυσης επενδύσεων – Εξωτερικές ειδικές αναθέσεις (outsourcing)
- Δημιουργία δυνατοτήτων αυτόνομης δραστηριοποίησης των περιφερειών για προσέλκυση ξένων επενδυτών, με στοιχεία ελκυστικότητας τις ειδικές συνθήκες κάθε περιφέρειας. Στήριξη των περιφερειών που συντάσσουν σχετικό Στρατηγικό Σχέδιο
- Πρόβλεψη για σύνδεση πρόσθετων περιφερειακών ενισχύσεων από εθνικούς πόρους με την αποτελεσματικότητα των περιφερειών στη προσέλκυση ξένων επενδύσεων
- Εκλογίκευση της παρεμβατικής πολιτικής των ΟΤΑ στις διαδικασίες έγκρισης και υλοποίησης επενδύσεων στην περιφέρεια. Εξασφάλιση προϋποθέσεων πλήρους και αντικειμενικής ενημέρωσης της τοπικής κοινωνίας για τα χαρακτηριστικά των προτεινόμενων επενδύσεων, για τα οφέλη που θα προκύψουν και για τη συνυπευθυνότητα στην τοπική ανάπτυξη

5.5.5 Αξιοποίηση ευκαιριών σε σημαντικούς τομείς της οικονομίας

Η αξιοποίηση ευκαιριών με μεσο- ή μακροπρόθεσμη προοπτική που παρουσιάζουν οι επιμέρους τομείς της οικονομίας έχει σημασία όχι μόνο για τους επιμέρους κλάδους, αλλά για το σύνολο της οικονομίας. Οι οριζόντιες πολιτικές που παρουσιάστηκαν στο προηγούμενο τμήμα αυτού του κεφαλαίου μπορούν και πρέπει να αξιοποιηθούν από κάθε επιμέρους τομέα της οικονομίας. Υπάρχουν όμως και δράσεις ειδικού χαρακτήρα, κυρίως θεσμών και υποδομών, που απαιτούν ειδική αντιμετώπιση

και έχουν αναφορά σε επιμέρους μόνο τομείς της οικονομίας με συγκριτικά πλεονεκτήματα και ισχυρές μεταξύ τους διασυνδέσεις.

Η χώρα διαθέτει συγκριτικά πλεονεκτήματα τα οποία δεν διαθέτουν οι άλλες χώρες, η αξιοποίηση των οποίων θα πρέπει να στηριχθεί στη διαφοροποίηση και την ποιότητα των προϊόντων και υπηρεσιών που πρέπει να προσφέρει η ελληνική παραγωγή. Ενδεικτικά:

- ❑ Οι κλάδοι του τουρισμού και της ναυτιλίας διαθέτουν διεθνές συγκριτικό πλεονέκτημα, το οποίο με την κατάλληλη πολιτική μπορεί να μετατραπεί σε ανταγωνιστικό πλεονέκτημα. Οι δύο αυτοί κλάδοι απεδείχθησαν ανθεκτικοί στον διεθνή ανταγωνισμό και το μεγάλο πλεονέκτημά τους είναι ότι έχουν πεδίο αναφοράς την παγκόσμια οικονομία, γεγονός που σημαίνει ότι διαθέτουν μεγάλα περιθώρια ανάπτυξης, αλλά είναι και εκτεθειμένοι σε μεγαλύτερους κινδύνους. Κινδυνεύουν, δηλαδή, τα δύο αυτά συγκριτικά πλεονεκτήματα, εφόσον δεν ληφθούν τα αναγκαία μέτρα, να χαθούν. Αυτό γίνεται φανερό από τη μείωση των μεριδίων τους στη διεθνή ναυτιλία και τουρισμό, που σημειώνεται τα τελευταία χρόνια
- ❑ Ορισμένοι τομείς της μεταποιητικής βιομηχανίας, όπως είναι για παράδειγμα τα τρόφιμα-ποτά, τα μη μεταλλικά ορυκτά, τα ειδικά χημικά προϊόντα, δραστηριοποιούμενοι σε κατάλληλο επιχειρηματικό περιβάλλον μπορούν να ενισχύσουν τη θέση τους στον διεθνή ανταγωνισμό
- ❑ Αξιοποίηση των παραδοσιακών ελληνικών γεωργικών προϊόντων με την ανάπτυξη «εθνικών επωνυμιών» και σύνδεση τους με τον τουρισμό
- ❑ Αξιοποίηση της γεωγραφικής θέσης της Ελλάδας, έτσι ώστε η χώρα να γίνει:
 - Χώρος ανάπτυξης διεθνούς επιχειρηματικής δραστηριότητας
 - Πύλη εισόδου στην Ε.Ε.
 - Χώρος προσφοράς υπηρεσιών παιδείας και υγείας
 - Χώρος ανάπτυξης ενεργειακών δικτύων

(α) Ναυτιλία

Τα τελευταία χρόνια η ελληνόκτητη ναυτιλία σημειώνει

μείωση του αριθμού των πλοίων και η ανάπτυξή της είναι υποτονική.

Τα μέτρα τα οποία θα συνέβαλλαν στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής ναυτιλίας (ιδιαίτερα της ελληνόκτητης) και θα τονώσουν την παραγωγή οφέλους και για την ελληνική οικονομία γενικότερα, συνοψίζονται στα:

- ❑ Δημιουργία ναυτιλιακού cluster στην ευρύτερη περιοχή του Πειραιά και των όμορων δήμων. Το cluster θα περιλαμβάνει εγχώριες δραστηριότητες με επίκεντρο τις θαλάσσιες μεταφορές
- ❑ Βελτίωση του θεσμικού πλαισίου της ναυτιλίας με την άρση των αντικινήτρων που υπάρχουν σε αυτό, με τη καταπολέμηση της γραφειοκρατίας και την εμπέδωση κλίματος εμπιστοσύνης
- ❑ Ενθάρρυνση πρωτοβουλιών του ιδιωτικού τομέα που διευρύνουν το φάσμα των παραναυτιλιακών υπηρεσιών, όπως η πρόσφατη για την ανάπτυξη της ναυτιλιακής διαιτησίας. Για να πετύχει το εγχείρημα αυτό χρειάζεται να υπάρχει το κατάλληλο έμπυχο δυναμικό, καθώς και τα απαραίτητα μέσα. Η διεξαγωγή της διαιτησίας στον Πειραιά θα εξοικονομήσει χρόνο και κόστος στην ελληνική ναυτιλία, για να επιτύχει, όμως, αυτή η προσπάθεια χρειάζεται τη στήριξη των Ελλήνων εφοπλιστών
- ❑ Προσέλκυση νέων στα ναυτικά επαγγέλματα με την αναβάθμιση της ναυτικής εκπαίδευσης και βελτίωση της εικόνας της ναυτιλιακής δραστηριότητας

Αξιοποίηση ευκαιριών σε σημαντικούς τομείς (Ναυτιλία) – Άμεσες δράσεις

- Αξιοποίηση της ελληνικής ναυτιλίας και ακτοπλοΐας για την ανάπτυξη ναυπηγικών δραστηριοτήτων στους τομείς των πλοίων υψηλών τεχνολογικών προδιαγραφών και ποιοτικών χαρακτηριστικών
- Υποστήριξη της δημιουργίας συστάδας (clusters) ναυτιλιακών επιχειρήσεων στον Πειραιά
- Υλοποίηση προγράμματος ενίσχυσης της ακτοπλοΐας μεταξύ των ελληνικών νησιών στο πλαίσιο της περιφερειακής αναπτυξιακής πολιτικής

- *Διάλογος εμπλεκομένων μερών (κρατικές υπηρεσίες, εφοπλιστικές οργανώσεις, εργαζόμενοι) προκειμένου να διευρυνθεί ο εμπορικός στόλος με ελληνική σημαία και η ανταγωνιστικότητα της ελληνόκτητης ναυτιλίας*

(β) Τουρισμός

Το συγκριτικό πλεονέκτημα της χώρας σε φυσικά χαρακτηριστικά δεν είναι ικανό, από μόνο του, να δημιουργήσει το τουριστικό προϊόν σε τιμή, ποιότητα και μορφή που απαιτούν οι συνθήκες του διεθνούς ανταγωνιστικού περιβάλλοντος. Η φύση του ελληνικού τουριστικού προϊόντος, σε συνδυασμό με τη γεωγραφική θέση της χώρας, σε σχέση με τις ανταγωνίστριες χώρες Ισπανία, Πορτογαλία και Ιταλία, οδηγούν στη μεγάλη εποχικότητα που το χαρακτηρίζει, με αρνητικές συνέπειες στο κόστος και στην ποιότητα αυτού.

Προκειμένου η χώρα μας να ξεπεράσει τα παραπάνω προβλήματα και να βελτιώσει την ανταγωνιστική της θέση, θα πρέπει να θέσει ως στόχο:

- Να προσφέρει υπηρεσίες υψηλής προστιθέμενης αξίας
- Να προσφέρει διαφοροποιημένο τουριστικό προϊόν.
- Να μειώσει την εποχικότητα του τουριστικού προϊόντος

Η στρατηγική που πρέπει να ακολουθήσει για να πετύχει τους παραπάνω στόχους, θα πρέπει να εστιασθεί στα παρακάτω:

- Επανατοποθέτηση του τουριστικού προϊόντος πέρα από το παραδοσιακό «ήλιος και θάλασσα»
- Εστίαση σε εξειδικευμένες μορφές τουρισμού υψηλής προστιθέμενης αξίας
- Βελτίωση της συνολικής ποιότητας των παρεχομένων υπηρεσιών και υποδομών στα αστικά κέντρα και στην περιφέρεια
- Προσέλκυση τουριστών πολύ υψηλών εισοδημάτων

- Προώθηση της πολιτισμικής κληρονομιάς που κατέχει
- Αξιοποίηση της ελληνικής γης για την καλλιέργεια επωνύμων αγροτικών προϊόντων, τα οποία θα χαρακτηρίζονται από υψηλή ποιότητα
- Πολιτική μάρκετινγκ, η οποία θα στηρίζεται σε συνεχή έρευνα της αγοράς και προσαρμογή στις απαιτήσεις αυτής

Αξιοποίηση ευκαιριών σε σημαντικούς τομείς (Τουρισμός) – Άμεσες δράσεις

- *Υλοποίηση πολιτικών ενίσχυσης και διαμόρφωσης συστάδων τουριστικών επιχειρήσεων σε συνδυασμό με αγροτικές και πολιτιστικές δραστηριότητες και δραστηριότητες που έχουν σχέση με το περιβάλλον*
- *Διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος με παράλληλη προβολή στις διεθνείς αγορές*
- *Εξασφάλιση των κατάλληλων υποδομών για την αποτελεσματική υλοποίηση αυτών των πολιτικών*
- *Προσαρμογή των εκπαιδευτικών πολιτικών και πολιτικών απασχόλησης στις κατά τόπους ανάγκες αυτού του προσανατολισμού*

(γ) Αγροτικός τομέας

Η γεωγραφική θέση της χώρας και τα ιδιαίτερα μορφολογικά στοιχεία της μπορούν να αποτελέσουν βάση για παραγωγή ποιοτικών γεωργικών προϊόντων.

Υπάρχει επιτακτική ανάγκη για προσαρμογή της ελληνικής γεωργίας στις νέες συνθήκες ανταγωνισμού που δημιουργούνται. Η αναπροσαρμογή αυτή θα πρέπει να οδηγήσει:

- Σε αναδιάρθρωση των καλλιεργειών, η οποία θα ικανοποιεί τα νέα καταναλωτικά πρότυπα
- Σε μέτρα που θα αποβλέπουν στη μείωση του κόστους παραγωγής και διακίνησης
- Σε αναβάθμιση της ποιότητας των γεωργικών προϊόντων, την εισαγωγή μηχανισμού πιστοποίησης αυτών και τη δημιουργία εθνικών επωνυμιών

- ❑ Σε σύνδεση παραδοσιακών προϊόντων με τον τουρισμό
- ❑ Σε ανάπτυξη νέων τομέων στη μεταποίηση, οι οποίοι θα έχουν σχέση με τους τομείς του τουρισμού, του αθλητισμού, της υγείας, αλλά και σε άλλους τομείς που θα ανταποκρίνονται στα νέα πρότυπα ζήτησης και θα είναι αποτέλεσμα έρευνας και καινοτομίας. Παράλληλα, θα πρέπει να ενισχυθούν συστάδες επιχειρήσεων (clusters) που εξυπηρετούν τις παραπάνω δραστηριότητες

Αξιοποίηση ευκαιριών σε σημαντικούς τομείς (Αγροτικός τομέας) – Άμεσες δράσεις

- Υλοποίηση πολιτικών ενίσχυσης της παραγωγής ποιοτικών τοπικών προϊόντων, ποιοτικών εξαγωγικών νωπών, βιοκαυσίμων και μεταποιημένων υψηλής προστιθέμενης αξίας
- Εξασφάλιση της αποτελεσματικής υλοποίησης αυτού του προσανατολισμού με τη συνεργασία και το συντονισμό των πολιτικών που επηρεάζουν την αγροτική παραγωγή
- Σχεδιασμός και υλοποίηση μεγάλης κλίμακας προγράμματος ενημέρωσης – εκπαίδευσης και στήριξης νέων επιχειρηματιών-αγροτών

(δ) Μεταποίηση

Οι τάσεις που καταγράφονται στο χώρο της μεταποιητικής βιομηχανίας τα τελευταία χρόνια συνοψίζονται στα εξής:

- ❑ Ορισμένοι κλάδοι αναδιατάσσονται, δραστηριότητες που συνδέονται με το περιβάλλον, τον τουρισμό και αθλητισμό – είδη λαϊκής τέχνης, εστίαση αναψυχής – και υπηρεσιών υγείας (ιατρικός εξοπλισμός)
- ❑ Άλλοι κλάδοι αναπτύσσονται με γρήγορους ρυθμούς (βιοτεχνολογία, εφαρμοσμένη μοριακή τεχνολογία, τρόφιμα – ποτά, μεταλλουργία, τσιμεντοβιομηχανία κ.α.)
- ❑ Παραδοσιακοί κλάδοι συρρικνώνονται δραστικά (κλωστοϋφαντουργία, ένδυση, υπόδηση, ξυλεία, καπνός). Ταυτόχρονα, τμήματά τους αναδιαρθρώνονται δραστικά

- ❑ Ενίσχυση σχέσεων μεταποίησης – υπηρεσιών

Αξίζει να αναφερθεί ότι παρόμοιες μεταβολές σημειώθηκαν και στη μεταποίηση και άλλων ευρωπαϊκών χωρών. Η αναδιάρθρωση όμως αυτή στις άλλες χώρες της Ε.Ε., πραγματοποιήθηκε με προώθηση των κλάδων έντασης κεφαλαίου, με τον εκσυγχρονισμό και τις καινοτομίες στους παραδοσιακούς κλάδους και με αναπλήρωση των απωλειών από τις εισαγωγές με πολλαπλάσιες εξαγωγές. Με άλλα λόγια, στις άλλες ευρωπαϊκές χώρες τα διαρθρωτικά προβλήματα που παρουσιάστηκαν, αντιμετωπίστηκαν με την ενίσχυση της εξωστρέφειας των μεταποιητικών επιχειρήσεων. Η συμπόρευση της ελληνικής με την κοινοτική μεταποίηση αποδεικνύει την εξάρτηση της ελληνικής παραγωγής από τις εξελίξεις στην Ε.Ε..

Συμπερασματικά, φαίνεται ότι η ελληνική μεταποίηση δεν έχει ολοκληρώσει ακόμα την προσαρμογή της στα δεδομένα του οξέυατου ανταγωνισμού, μέσα από τον οποίο είναι πολύ πιθανόν να προκύψει ένας μικρότερος αλλά περισσότερο αποδοτικός κλάδος.

Αξιοποίηση ευκαιριών σε σημαντικούς τομείς (Μεταποίηση) – Άμεσες δράσεις

- Καταγραφή κατά περιφέρειες της χώρας των εν δυνάμει ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων στους τομείς της μεταποίησης αγροτικών προϊόντων, της παραδοσιακής μεταποίησης, των νέων δραστηριοτήτων υψηλής τεχνολογίας και της προσφοράς υπηρεσιών στη μεταποίηση υψηλής προστιθέμενης αξίας
- Υποστήριξη αυτών των δραστηριοτήτων με τη δημιουργία δομών στήριξης, την ενίσχυση των άυλων και υλικών επενδύσεων, την εξασφάλιση του κατάλληλου ανθρώπινου δυναμικού

(ε) Εμπορευματικά Κέντρα – Δραστηριότητες Εφοδιαστικής (logistics)

Σε τελευταία έκθεσή της η Ευρωπαϊκή Ένωση προβλέπει ότι για την Ελλάδα, ο τομέας των εμπορευματικών κέντρων και της ενέργειας θα έχουν την μεγαλύτερη ανάπτυξη τα προσε-

χή χρόνια. Έχει ήδη ξεκινήσει ο σχεδιασμός των πρώτων εμπορευματικών κέντρων που θα γίνουν στη χώρα μας με τη συνεργασία του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα. Μεταξύ αυτών συγκαταλέγονται αυτό που θα κατασκευαστεί στο Θριάσιο Πεδίο, στη Θεσσαλονίκη με τη συνεργασία του Οργανισμού Λιμένος Θεσσαλονίκης και της εταιρείας «Εμπορευματικά Κέντρα ΑΕ», στο λιμάνι της Ηγουμενίτσας, στο οποίο θα δίδεται έμφαση στα ευπαθή προϊόντα και στα ασυνόδευτα φορτία, ενώ τέλος έχει τονισθεί, από ειδικούς, η ανάγκη δημιουργίας εμπορευματικού κέντρου στο αεροδρόμιο της Αθήνας.

Αξιοποίηση ευκαιριών σε σημαντικούς τομείς (Logistics) – Άμεσες δράσεις

- Στήριξη επιχειρήσεων logistics και των λειτουργιών logistics των επιχειρήσεων
- Ένταξη των Εμπορευματικών Κέντρων στο γενικό-τερο σχεδιασμό περιφερειακών πολιτικών

(στ) Εναλλακτικές πηγές ενέργειας

Ο τομέας της ενέργειας θεωρείται μεταξύ των πλέον αναπτυσσόμενων τομέων της ελληνικής οικονομίας. Πρόσφατα, έγιναν σημαντικές θεσμικές παρεμβάσεις και πραγματοποιήθηκαν μια σειρά από έργα. Μεταξύ αυτών περιλαμβάνονται η υπογραφή της τριμερούς πολιτικής συμφωνίας Ελλάδας, Ρωσίας και Βουλγαρίας για την προώθηση του σχεδίου του αγωγού πετρελαίου Μπουργκάς-Αλεξανδρούπολη και η διασύνδεση των δικτύων φυσικού αερίου Ελλάδας και Τουρκίας. Ψηφίστηκε ο νόμος για την απελευθέρωση των αγορών ηλεκτρισμού και φυσικού αερίου. Ωστόσο στον τομέα της παραγωγής ηλεκτρισμού η ΔΕΗ διατηρεί τη μονοπωλιακή της θέση εξαιτίας των υψηλών επενδύσεων που απαιτούνται για να εισέλθουν νέοι επενδυτές στον κλάδο.

Αξιοποίηση ευκαιριών σε σημαντικούς τομείς (Ενέργεια) – Άμεσες δράσεις

- Να ενταθεί η προσπάθεια αξιοποίησης εναλλακτικών πηγών ενέργειας
- Να ενθαρρυνθούν πρωτοβουλίες και επενδύσεις εξοικονόμησης ενέργειας στον ιδιωτικό και στο δημόσιο τομέα

(ζ) Τηλεπικοινωνίες

Η διείσδυση του Internet στα ελληνικά νοικοκυριά, η οποία ανέρχεται μόλις στο 24%, τοποθετεί τη χώρα μας στην τελευταία θέση της Ευρώπης. Αντίθετα, ικανοποιητικό θεωρείται το ποσοστό διείσδυσης του internet στις ελληνικές επιχειρήσεις (82,2%).

Εκεί όπου η κατάσταση είναι απογοητευτική είναι στη χρήση του γρήγορου internet (ευρωζωνική σύμβαση). Ο βαθμός διείσδυσης είναι μόλις 1%, ενώ στην Ευρώπη το αντίστοιχο ποσοστό ανέρχεται στο 20%. Η εισαγωγή του θα συμβάλει στην αξιοποίηση της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης, με όλες τις θετικές επιπτώσεις που μπορεί να έχει στην οικονομική και κοινωνική ζωή του τόπου. Επίσης, θα συμβάλει σε άλλες ηλεκτρονικές συναλλαγές, στην εκπαίδευση και την έρευνα κ.α.

Αξιοποίηση ευκαιριών σε σημαντικούς τομείς (Τηλεπικοινωνίες) – Άμεσες δράσεις

- Έλεγχος των συνθηκών λειτουργίας της αγοράς κινητής τηλεφωνίας και παροχές υπηρεσιών internet και τόνωση του ανταγωνισμού
- Ενθάρρυνση προνομιακής μεταχείρισης ειδικών ομάδων πληθυσμού (νοικοκυριά, μικρές επιχειρήσεις, φοιτητές, μαθητές κ.ά.)
- Ευνοϊκή φορολογική μεταχείριση των αγορών εξοπλισμού από ιδιώτες και επιχειρήσεις και των επενδυτικών δαπανών από επιχειρήσεις

(η) Υπηρεσίες παιδείας

Σε συνδυασμό με όσα αναφέρθηκαν προηγουμένως σε σχέση με την ιδιαίτερη σημασία του τομέα της εκπαίδευσης-κατάρτισης (όλων των επιπέδων και τύπων) και τη βαρύτητα του παράγοντα «ανθρώπινο δυναμικό» για την ενθάρρυνση επενδύσεων (εγχώριων και ξένων), προτείνεται και η προώθηση μέτρων για ανάπτυξη του τομέα παροχής υπηρεσιών παιδείας.

Οι μεταπτυχιακές σπουδές στη χώρα μας, ιδιαίτερα στους τομείς των Οικονομικών και της Διοίκησης Επιχειρήσεων,

έχουν αναπτυχθεί σημαντικά την τελευταία δεκαετία. Το γεγονός αυτό έδωσε τη δυνατότητα όχι μόνο σε νέους που μόλις τέλειωσαν τις προπτυχιακές τους σπουδές, αλλά και σε υψηλόβαθμα στελέχη επιχειρήσεων και οργανισμών να παρακολουθήσουν αυτά τα μεταπτυχιακά προγράμματα. Παράλληλα, έγιναν και τα πρώτα βήματα προσέλκυσης ξένων φοιτητών, οι οποίοι τα παρακολουθούν. Πρόσφατα ανακοινώθηκε η δημιουργία Διεθνούς Πανεπιστημίου στη Θεσσαλονίκη, με στόχο την προσέλκυση ξένων φοιτητών, με φανερά άμεσα και έμμεσα οφέλη για την εικόνα της χώρας και την προώθηση της ένταξης της ελληνικής παραγωγής στον διεθνή καταμερισμό εργασίας.

Αξιοποίηση ευκαιριών σε σημαντικούς τομείς (Παιδεία) – Άμεσες δράσεις

- Προσανατολισμός του εκπαιδευτικού συστήματος στην κάλυψη των αναγκών – υφισταμένων και προβλεπόμενων – σε ανθρώπινο δυναμικό της στρατηγικής για την ανταγωνιστικότητα
- Υποχρέωση των ΑΕΙ για κατάρτιση Επιχειρησιακών Σχεδίων, με ορίζοντα 3-5 ετών και επιδίωξη αντιστοίχισης του έργου τους με τις ανάγκες της ελληνικής οικονομίας-κοινωνίας
- Προώθηση της εξωστρέφειας των ελληνικών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων
- Προσχώρηση στις πρωτοβουλίες και τα προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης για δικτυώσεις ευρωπαϊκών πανεπιστημίων
- Σχεδιασμός προγραμμάτων σπουδών στην Αγγλική γλώσσα και «στόχευση» αγορών σε συγκεκριμένους τομείς γνώσης (π.χ. κλασικές σπουδές, περιβάλλον, διοίκηση διεθνών επιχειρήσεων κλπ.)

(θ) Υπηρεσίες υγείας

Όπως αναφέρθηκε στο κεφάλαιο 3 της Έκθεσης, οι δημόσιες δαπάνες υγείας αποτελούν ποσοστό 5% του ΑΕΠ (2002) και, συμπληρωματικά, οι ιδιωτικές δαπάνες αντιστοιχούν σε ένα πρόσθετο 4,5%. Διαπιστώθηκε ότι παρά το γεγονός ότι στην

Ελλάδα ο τομέας υγείας απορροφά τμήμα του ΑΕΠ που είναι υψηλότερο άλλων ανταγωνιστριών χωρών, η ποιότητα των υπηρεσιών που απολαμβάνουν οι πολίτες υπολείπεται σημαντικά. Διαπιστώνεται ταυτόχρονα ότι, τα τελευταία χρόνια, ιδιωτικές επιχειρήσεις του τομέα επιτυγχάνουν μέσο ρυθμό ανάπτυξης ύψους 12,5% ετησίως. Μερικά από τα ιατρικά κέντρα έχουν συνάψει συμφωνίες με αντίστοιχα κέντρα του εξωτερικού, ενώ άλλα έχουν ήδη επεκταθεί ή σχεδιάζουν να επεκταθούν σε βαλκανικές χώρες ή χώρες της Κεντρικής Ευρώπης.

Απαιτείται βελτίωση των δημοσίων υπηρεσιών υγείας ώστε να ικανοποιούν τις ανάγκες των πολιτών, με την επαρκή στελέχωση, την ορθολογική οργάνωση και τη διαφανή λειτουργία.

Αξιοποίηση ευκαιριών σε σημαντικούς τομείς (Υγεία) – Άμεσες δράσεις

- Αποτελεσματική διοίκηση και οργάνωση του συστήματος υγείας
- Ανεξάρτητο σύστημα αξιολόγησης των αναγκών των πολιτών σε υπηρεσίες υγείας
- Προσαρμογή των δημοσίων δαπανών στις ανάγκες του συστήματος

5.5.6 Ηλεκτρονική διακυβέρνηση⁵

(α) Σκοπιμότητα και θέση της χώρας σήμερα

Η ηλεκτρονική διακυβέρνηση συμβάλλει:

1. Στη βελτίωση της αποτελεσματικότητας της Δημόσιας Διοίκησης (Δ.Δ.) γιατί συνεπάγεται:
 - Μείωση του κόστους επεξεργασίας⁶ αιτημάτων, δεδομένων και διαδικασιών για τη λειτουργία της Δ.Δ. και την εξυπηρέτηση των επιχειρήσεων και πολιτών, των εκτυπώσεων και του κόστους αποστολής εντύπων κλπ
 - Μείωση του κόστους παροχής των υπηρεσιών με

5. *The impact of e-government on competitiveness, growth and jobs*, IDABC eGovernment Observatory, February 2005

6. "Cutting fat, adding muscle" Deloitte Research, July 2003

την ανάπτυξη on-line υπηρεσιών

- Μείωση του κόστους των Δημόσιων Προμηθειών με e-Procurement και Supply Chain Management
- Μείωση του κόστους εκπαίδευσης και μετακινήσεων με εφαρμογή διαδικασιών e-learning και e-collaboration
- Μείωση λαθών, περιορισμός σε απάτες με χρήση Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ)
- Αύξηση εσόδων με χρήση ΤΠΕ

2. Στη μείωση των διοικητικών επιβαρύνσεων, που εκτιμάται ότι ανέρχεται σε περισσότερο του 7% της προστιθέμενης αξίας των μικρών επιχειρήσεων.

Η ηλεκτρονική διακυβέρνηση (με την ευρύτητα που πρέπει να δοθεί) είναι ένα σχετικά πρόσφατο εγχείρημα σε παγκόσμιο επίπεδο. Θεμελιώδης προϋπόθεση για την επιτυχία είναι η υιοθέτηση και συνεπής προσήλωση στη βασική αρχή:

Δημιουργία «πελατοκεντρικών υπηρεσιών»

- ⇒ για τους πολίτες
- ⇒ για τις επιχειρήσεις

Η αρχή αυτή, όπως διατυπώνεται με απόλυτη σαφήνεια και στον ορισμό της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης, προϋποθέτει μια σημαντική αναδιοργάνωση της λειτουργίας της ΔΔ. έτσι ώστε να είναι δυνατή και η βέλτιστη αξιοποίηση των συστημάτων ΤΠΕ.

Εξάλλου είναι γνωστό ότι⁷ από το 100% του προσδοκώμενου αποτελέσματος από την εφαρμογή του e-government, το 20% μόνο αφορά άμεση επίπτωση από την εφαρμογή και μόνο των συστημάτων ΤΠΕ, ενώ το 80% εξασφαλίζεται από την κατάλληλη αναδιοργάνωση της λειτουργίας.

Η αναδιοργάνωση της ΔΔ. πρέπει να οδηγήσει από το σημερινό παραδοσιακό «γραφειοκρατικό» μοντέλο, όπου ο πολίτης και η επιχείρηση τρέχει ο ίδιος από γραφείο

σε γραφείο (που λειτουργεί ανεξάρτητα και ασυντόνιστα ακόμη και μέσα στην ίδια υπηρεσία) και από υπηρεσία σε υπηρεσία για την συλλογή στοιχείων και εγγράφων (που στις περισσότερες περιπτώσεις κατέχει ή παράγει η ίδια η ΔΔ.), σε ένα νέο μοντέλο που θα προβλέπει κατ' αρχάς μια πιο δομημένη διαδικασία επικοινωνίας και εξυπηρέτησης. Στο μοντέλο αυτό ο πολίτης θα μπορεί να απευθύνεται στο φυσικό ή ηλεκτρονικό (virtual) γραφείο εξυπηρέτησης (front office), που θα αναλαμβάνει τη συνολική διεκπεραίωση του αιτήματος επικοινωνώντας με τις διάφορες δημόσιες υπηρεσίες και εξασφαλίζοντας εσωτερικά τα στοιχεία και τα «έγγραφα» που διαθέτει η παράγει η ίδια η ΔΔ.

(β) Γενικές προϋποθέσεις

Πρωταρχική προϋπόθεση είναι η κατανόηση από την Πολιτεία της άμεσης προτεραιότητας και της ζωτικής σημασίας της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης για τη χώρα και η ουσιαστική δέσμευση για την ευρεία εφαρμογή της.

Δεύτερη προϋπόθεση είναι η δημιουργία στρατηγικής με συγκεκριμένα βήματα και χρονοδιάγραμμα για την αναδιοργάνωση της ΔΔ. και τη μετάβαση στην ηλεκτρονική διακυβέρνηση.

Τρίτη προϋπόθεση είναι να διαχυθεί σωστά το όραμα και η διαδικασία υλοποίησής του και να ενταχθούν σε αυτό τόσο οι «πελάτες» των υπηρεσιών (πολίτες και επιχειρήσεις), όσο και οι «πάροχοι» των υπηρεσιών (προσωπικό της ΔΔ.).

Τέταρτη προϋπόθεση είναι η εξασφάλιση της ενεργού συνεργασίας των ειδικών (επιχειρήσεις ΤΠΕ, εξειδικευμένοι σύμβουλοι, σχήματα συμπράξεων δημόσιου και ιδιωτικού τομέα), που θα αναλάβουν το έργο της μεταφοράς τεχνογνωσίας, υλοποίησης, υποστήριξης και σε ορισμένες περιπτώσεις λειτουργίας των συστημάτων. Οι φορείς αυτοί θα πρέπει να αντιμετωπισθούν ως συμμέτοχοι, συνεργάτες και συν-δημιουργοί του όλου εγχειρήματος και όχι απλώς ως προμηθευτές ή «υλοποιητές».

7. "Reorganisation of government back-offices for better electronic public service", Report of the European Commission, Febr. 2004

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.1

	3ετία	8ετία
1. Εσωτερικά Πληροφοριακά Συστήματα – Βασική υποδομή ✓ Πρακτική εφαρμογή ψηφιακών υπογραφών ✓ Ευρυζωνική πρόσβαση ✓ Ηλεκτρονικό πρωτόκολλο ✓ Ηλεκτρονική διαχείριση εγγράφων ✓ Σύγχρονο σύστημα οικονομικής διαχείρισης ✓ Σύστημα διαχείρισης προσωπικού ✓ Εξωστρέφεια και δυνατότητα διασύνδεσης όλων των υφιστάμενων συστημάτων (interoperability). - Κανένα νέο σύστημα «κλειστό»	Άμεσα Όλη η ΔΔ. Όλη η ΔΔ. Όλη η ΔΔ. Όλη η ΔΔ. Όλη η ΔΔ. Όλη η ΔΔ.	
2. Δεδομένα ✓ Εκκαθάριση – Εξυγίανση με χρήση σύγχρονων εργαλείων ✓ Δυνατότητα ανταλλαγής δεδομένων (xml) ✓ Πλήρης ηλεκτρονικοποίηση αρχείων	Όλα τα ηλεκτρονικά αρχεία Όλα τα ηλεκτρονικά αρχεία	Όλη η ΔΔ.
3. Πληροφόρηση – Εξωστρέφεια ✓ Ηλεκτρονική πληροφόρηση για διαδικασίες που αφορούν Πολίτες- Επιχειρήσεις ✓ Voice portal πληροφόρησης ✓ Ηλεκτρονική διάθεση εντύπων και υποβολή αιτήματος - ηλεκτρονική επικοινωνία (e-mail) ✓ Ηλεκτρονική καταγραφή και παρακολούθηση διεκπεραίωσης αιτήματος (CRM) ✓ Δυνατότητα αξιοποίησης τηλεδιάσκεψης	Όλη η ΔΔ. Όλη η ΔΔ. Όλη η ΔΔ. Όλη η ΔΔ. Υποδομή και απόκτηση εμπειρίας σε όλη τη ΔΔ.	Ευρεία εφαρμογή σε όλη τη ΔΔ.
4. Ηλεκτρονικές Πληρωμές - Εισπράξεις ✓ Άμεση εφαρμογή σε συναλλαγές ευρείας χρήσης για επιχειρήσεις και πολίτες ✓ Παροχή κινήτρων για την χρήση τους ✓ Παροχή κινήτρων για την χρήση τους	Εφορία, Ασφαλιστικά ταμεία, Επιμελητήρια, πιλοτικοί ΟΤΑ ή υπηρεσίες ΔΔ άμεσα	Όλη η ΔΔ. .
5. On-line υπηρεσίες για επιχειρήσεις ✓ Δημιουργία Γενικού Εμπορικού Μητρώου ✓ Δημιουργία Γραφείου Υποστήριξης επιχειρήσεων στα Επιμελητήρια στη λογική του one stop shop ✓ Παροχή των βασικότερων υπηρεσιών on-line στις επιχειρήσεις ✓ Γενίκευση της παροχής on-line υπηρεσιών στις επιχειρήσεις μέσω του one stop shop	Άμεσα Άμεσα Όλη η συναλλαγή τους με τα Επιμελητήρια. Η διαδικασία έναρξης – τροποποίησης – λήξης επιχείρησης. Πιλοτικές on-line υπηρεσίες μέσω του one stop shop και από επιλεγμένες Δημόσιες υπηρεσίες	Διασύνδεση και on-line
6. On-line υπηρεσίες για τους πολίτες ✓ Δημιουργία μοναδικού portal συναλλαγής του πολίτη με τη ΔΔ. (π.χ. ΥΠΕΣΔΔΑ) ✓ Δημιουργία μοναδικού call center και voice portal επικοινωνίας του πολίτη με τη ΔΔ. (π.χ. ΚΕΠ/ΥΠΕΣΔΔΑ) ✓ Παροχή των βασικότερων υπηρεσιών (π.χ. 20) για τους πολίτες on-line μέσω των ΚΕΠ και του portal του ΥΠΕΣΔΔΑ ✓ Γενίκευση της παροχής on-line υπηρεσιών στους πολίτες	Άμεσα Άμεσα Πιλοτική ανάπτυξη on-line υπηρεσιών στις βασικές υπηρεσίες. Μια τουλάχιστον on-line υπηρεσία σε κάθε δημόσια υπηρεσία για απόκτηση εμπειρίας	Όλη η ΔΔ.
7. Αναβάθμιση ανθρώπινου δυναμικού – Μέτρηση αποτελεσμάτων ✓ Καθορισμός CIO σε κάθε υπηρεσία ✓ Κατάρτιση και απόκτηση δεξιοτήτων ΤΠΕ των δημοσίων υπαλλήλων – Σύνδεση εξέλιξης – αμοιβών – υπευθυνότητας με το αποτέλεσμα της κατάρτισης ✓ Καθορισμός μεθοδολογίας μέτρησης των αποτελεσμάτων και πιλοτική εφαρμογή συστημάτων μέτρησης	Άμεσα Διαρκής διαδικασία Άμεσα σε επιλεγμένες διαδικασίες	Διαρκής διαδικασία Γενίκευση σε όλη τη ΔΔ.

Επιμέρους προϋποθέσεις είναι:

- ✓ εξασφάλιση κρίσιμης μάζας υψηλού επιπέδου προσωπικού και CIO (Chief Information Officers), σε κάθε επιμέρους υπηρεσία ή τμήμα και οργανισμό της ΔΔ.
- ✓ ευρεία συμφωνία και δέσμευση σε πολιτικό, κοινωνικό, κυβερνητικό και διοικητικό επίπεδο για το σχεδιασμό της αναδιοργάνωσης και τη διαχείριση των αναμενόμενων αντιδράσεων στην αλλαγή
- ✓ εξασφάλιση των απαιτούμενων προϋπολογισμών
- ✓ ξεκάθαρη και κοινή στρατηγική και πλάνο για τις δαπάνες για ΤΠΕ και e-government («καμία» δαπάνη για ΤΠΕ στη ΔΔ, που δεν θα εντάσσεται ή δεν θα ανταποκρίνεται πλήρως στο σχεδιασμό και τις προδιαγραφές της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης)
- ✓ υιοθέτηση και προσαρμογή καινοτομιών και βέλτιστων πρακτικών (να μάθουμε από τις εμπειρίες των άλλων και να μην ανακαλύπτουμε πάλι τον τροχό) και υποστήριξη της έρευνας
- ✓ καθορισμός συγκεκριμένων διαδικασιών μέτρησης του αποτελέσματος και διαδικασίας αναθεώρησης

(γ) Βασικές προτεραιότητες

Για την επιτυχή μετάβαση στην ευρεία εφαρμογή της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης απαιτείται στρατηγικός σχεδιασμός με βραχυπρόθεσμους (επόμενη τριετία) και μεσοπρόθεσμους (επόμενη οκταετία) στόχους.

Βασικό στοιχείο του σχεδιασμού θα πρέπει επίσης να είναι η «καθημερινή» πρόοδος με ορατά αποτελέσματα και «γρήγορες νίκες» (quick wins). Στη συνέχεια η Έκθεση προτείνει ένα σενάριο προτεραιοτήτων που μπορεί να οδηγήσει σε εφαρμογή με αυξημένες προϋποθέσεις επιτυχίας.

Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση – Άμεσες δράσεις

- Υιοθέτηση της συστηματικής αξιολόγησης της αποτελεσματικότητας των δημοσίων υπηρεσιών σε σχέση με τις διοικητικές τους δραστηριότητες, αλλά και σε σχέση με τις πολιτικές που υλοποιούν.
- Προώθηση της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης στις δημόσιες υπηρεσίες και την αυτοδιοίκηση

- Εξασφάλιση των στελεχών που είναι αναγκαία και έχουν τις κατάλληλες γνώσεις και δεξιότητες, παράλληλα με την υιοθέτηση αποτελεσματικών οργανωτικών δομών
- Εξασφάλιση των οικονομικών πόρων που απαιτούνται για την προσφορά ποιοτικών υπηρεσιών στους πολίτες και τις επιχειρήσεις

5.5.7 Εξασφάλιση της μακροχρόνιας βιωσιμότητας και της κοινωνικής αποτελεσματικότητας του Ασφαλιστικού Συστήματος

Για τη διαφύλαξη της κοινωνικής συνοχής και την αξιοποίησή της από τη στρατηγική για την ανταγωνιστικότητα και την απασχόληση, έχει πρωτεύουσα σημασία η αποκατάσταση βεβαιότητας για τις προοπτικές και τη βιωσιμότητα του ασφαλιστικού συστήματος.

Θεωρείται ότι υπάρχει ευρεία συναίνεση της κοινωνίας ως προς τα εξής στοιχεία που υπεισέρχονται στη λύση του:

Πρώτο, υπάρχει πρόβλημα βιωσιμότητας. Με τα σημερινά δεδομένα και συνθήκες, το σύστημα δεν θα επιβιώσει.

Δεύτερο, επείγει η αντιμετώπισή του. Η αναβολή διορθωτικών δράσεων επιδεινώνει το πρόβλημα.

Τρίτο, το πρόβλημα χρειάζεται να περιγραφεί πλήρως και με όρους κοινής κατανόησης και αποδοχής.

Τέταρτο, ένα σημαντικό μέρος του προβλήματος οφείλεται στην κακή διαχείριση των αποθεματικών σημαντικών ταμείων από διορισμένες με κυβερνητικές ευθύνες διοικήσεις τους, που έφθανε μέχρι και την απαξίωσή τους. Οι πολίτες που συνεισέφεραν για τη δημιουργία των απαξιωθέντων αποθεματικών δεν έχουν ευθύνη γι' αυτό και νομιμοποιούνται να απολαμβάνουν παροχές που αντιστοιχούν στη συμβολή τους στα ασφαλιστικά ταμεία.

Πέμπτο, ως εκ τούτου, βασική αρχή είναι η επιδίωξη να μην ανατραπούν ούτε οι κατώτερες συντάξεις, ούτε οι

συνολικές παροχές του συστήματος. Παράλληλα όμως, η διατήρηση της ικανότητας της οικονομίας να συντηρήσει ένα υψηλού επιπέδου ασφαλιστικό σύστημα απαιτεί να επανεξεταστούν υπερβολές ή ιδιαίτερες προβλέψεις που ευνοούν ορισμένα τμήματα του ασφαλιζόμενου πληθυσμού, χωρίς να μπορούν να γενικευθούν στο σύνολό του.

Έκτο, δεν πρέπει να επιβαρύνει τις νεότερες γενιές, υποβαθμίζοντας την κάλυψη που θα τους παρέχει.

Έβδομο, σημαντική αύξηση των πόρων του ασφαλιστικού συστήματος θα προέλθει από τη μείωση της ανεργίας και την αύξηση της απασχόλησης, την καταπολέμηση της αδήλωτης εργασίας, όπως και από την καταπολέμηση της εισφοροδιαφυγής, σε φορείς ιδιωτικού και δημοσίου δικαίου.

Όγδοο, στο βαθμό που θα χρειαστούν περαιτέρω πόροι, αυτοί μπορούν να προέρχονται και από την δημοσιονομική προσαρμογή και ιδίως τη μείωση των ελλειμμάτων σε περιόδους αυξημένης οικονομικής δραστηριότητας.

Ένατο, σημαντικότερη συμβολή θα έχει η βελτίωση της διαχειριστικής ικανότητας του συστήματος.

Για όλα τα ανωτέρω εννέα στοιχεία επείγει η ανάληψη δράσεων.

Εξασφάλιση της μακροχρόνιας βιωσιμότητας και της κοινωνικής αποτελεσματικότητας του ασφαλιστικού συστήματος – Άμεσες δράσεις

- Βελτίωση της εξυπηρέτησης των ασφαλισμένων στην παροχή υπηρεσιών ασφάλισης και υγείας
- Επανεξέταση των υπερβολών και ιδιαίτερων προβλέψεων που ευνοούν ορισμένα τμήματα του ασφαλιζόμενου πληθυσμού χωρίς να μπορούν να γενικευθούν στο σύνολό του
- Εξασφάλιση της μακροχρόνιας βιωσιμότητας του ΙΚΑ με την αποκατάσταση του αποθεματικού του με πόρους που θα προέλθουν μέσω της είσπραξης των νομοθετημένων πόρων του ασφαλιστικού συστήματος, από την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής

και εισφοροδιαφυγής, την κατάργηση περιπτώσεων φοροαποφυγής που δεν συμβάλλουν στην κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη

- Βελτίωση των κατώτερων συντάξεων του ΙΚΑ, στο πλαίσιο των πολιτικών για την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής
- Αποφυγή δυσμενέστερων ρυθμίσεων σε ότι αφορά τις νεότερες γενιές των ασφαλισμένων στο ΙΚΑ
- Εφαρμογή της ισχύουσας νομοθεσίας αναφορικά με την ένταξη ταμείων στο ΙΚΑ, με βάση αναλογιστικές μελέτες

5.5.8 Περιφερειακή ανάπτυξη

Η περιφερειακή πολιτική στο παρελθόν στηρίχθηκε στις μεταβιβάσεις πόρων, μέσω του προγράμματος δημόσιων επενδύσεων, στην εγκατάσταση δημόσιων μονάδων και οργανισμών σε πολλές περιφέρειες και στην εφαρμογή του αναπτυξιακού νόμου και των επενδυτικών κινήτρων. Η πολιτική αυτή είχε αποτέλεσμα την διατήρηση χαμηλών εισοδηματικών ανισοτήτων σε σχέση με ότι συμβαίνει σε άλλες χώρες-μέλη της Ε.Ε., όπως αναλύθηκε νωρίτερα στο κεφάλαιο 4.1. Όμως,⁸ παρά την παροδική ευμάρεια, οι περιφέρειες της χώρας υστερούν σημαντικότερα σε οικονομικό δυναμικό και είναι εκτεθειμένες σε πολλές αβεβαιότητες, καθώς υστερούν σε επιχειρηματικότητα, κοινωνική συνοχή και παρουσιάζουν αυξημένη εξάρτηση από τομείς που είτε αντιμετωπίζουν είτε προβλέπεται να αντιμετωπίσουν προβλήματα.

Η πολιτική λοιπόν περιφερειακής ανάπτυξης χρειάζεται να αλλάξει προσανατολισμό. Χαρακτηριστικό του νέου προσανατολισμού είναι η ανάπτυξη ικανότητας στις τοπικές κοινωνίες και στις περιφέρειες να καλλιεργούν οι ίδιες το αναπτυξιακό δυναμικό τους και να ανατροφοδοτούν συνεχώς την αναπτυξιακή διαδικασία.

Στοιχεία αυτού του νέου προσανατολισμού είναι τα εξής:

- Μεταφορά αποφάσεων για την αξιοποίηση κεντρικών

8. Βάσει δημοσιεύσεων ακόμη ερευνών στα πλαίσια της μελέτης του Χωροταξικού Σχεδίου της Ελλάδος για το ΥΠΕΧΩΔΕ.

πόρων από το κέντρο στην περιφέρεια

Οι περιφέρειες θα αποκτήσουν ευθύνη για την διάθεση των κεντρικών πόρων που διατίθενται για την περιφερειακή ανάπτυξη. Θα είναι οι ίδιες, με ισχυρή συμμετοχή και συνευθύνη των τοπικών κοινωνιών, υπόλογες για την αποτελεσματική χρήση των πόρων. Η επιτυχία ή αποτυχία θα είναι και δική τους ευθύνη και όχι ενός απρόσωπου «αθηνοκεντρικού» κράτους, όπως συχνά καταγγέλεται.

- Άμεση σύνδεση των δημόσιων έργων στην περιφέρεια με τις παραγωγικές ανάγκες

Η προηγούμενη αλλαγή θα συμβάλει παράλληλα στην αποφυγή της σπατάλης που παρατηρήθηκε στο παρελθόν στα έργα δημόσιων υποδομών. Έργα υπερ-διαστασιολογημένα ή υπερ-κοστολογημένα, έργα βιτρίνας, έργα αναξιοποίητα ή υπο-χρησιμοποιούμενα θα τείνουν να εκλείψουν και να προωθούνται έργα με μεγαλύτερη και ταχύτερη συμβολή στην ανάπτυξη.

- Επικέντρωση σε στόχους

Επιδίωξη ολοκλήρωσης παρεμβάσεων σε σύντομο χρονικό διάστημα πριν αναληφθούν νέες παρεμβάσεις.

- Πολιτική για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις της περιφέρειας

Η πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις προβλέπει και δραστηριοποίηση σε επίπεδο περιφερειών, ιδίως στους τομείς της εκπαίδευσης στην επιχειρηματικότητα, της διευκόλυνσης των επιχειρήσεων για ηλεκτρονική πρόσβαση στις δημόσιες υπηρεσίες, της παροχής υπηρεσιών στήριξης της λειτουργίας των ΜΜΕ και της βελτίωσης της εκπροσώπησης των ΜΜΕ της περιφέρειας στα όργανα λήψης αποφάσεων προκειμένου να εκφραστούν (και να υποστηριχθούν) τα ειδικά τους προβλήματα,

- Καλύτερη οργάνωση και επικοινωνιακή στρατηγική

Οι περιφέρειες πρέπει να αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες για:

- ❑ Εμπλοκή και συνεργασία όσο το δυνατόν περισσότερων ομάδων και αντιπροσωπευτικών φορέων εκπροσώπησης συμφερόντων σε περιφερειακό επίπεδο
- ❑ Επικοινωνία, τόσο εσωτερικά όσο και με αντίστοιχες περιφέρειες της ίδιας χώρας ή και άλλων κρατών-μελών προκειμένου να εντοπιστούν «καλές πρακτικές» κατάλληλες για υιοθέτηση προς όφελος των ΜΜΕ
- ❑ Διοργάνωση τακτικών συναντήσεων σε περιφερειακό επίπεδο με συμμετοχή όλων των εκπροσώπων του ιδιωτικού και του Δημόσιου τομέα, για συζήτηση των προβλημάτων που υπάρχουν και των μέτρων που απαιτούνται για την επίλυσή τους

Περιφερειακή ανάπτυξη – Άμεσες δράσεις

Οι περιφέρειες της χώρας υστερούν σε παραγωγικό δυναμικό και υστερούν επίσης σε επιχειρηματικότητα και κοινωνική συνοχή, ενώ παρουσιάζουν αυξημένη εξάρτηση από τομείς που αντιμετωπίζουν ή προβλέπεται να αντιμετωπίσουν προβλήματα. Η επιλογή ενός νέου προσανατολισμού πρέπει να περιλάβει:

- Τη μεταφορά αποφάσεων για την αξιοποίηση κεντρικών πόρων από το κέντρο στην περιφέρεια με τη συμμετοχή και τη συνευθύνη των τοπικών κοινωνιών
- Την άμεση σύνδεση των δημοσίων έργων στην περιφέρεια με τις αναπτυξιακές ανάγκες
- Την επικέντρωση σε στόχους ολοκληρωμένων παρεμβάσεων
- Την υλοποίηση ολοκληρωμένων πολιτικών για τις Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις της Περιφέρειας
- Τη συνεργασία των δημοσίων υπηρεσιών, των κοινωνικών φορέων και των φορέων της τοπικής αυτοδιοίκησης, για την περιφερειακή ανάπτυξη
- Την πρόβλεψη για σύνδεση πρόσθετων περιφερειακών ενισχύσεων από εθνικούς πόρους με την αποτελεσματικότητα των περιφερειών στη προσέλκυση επενδύσεων

5.5.9 Διαφύλαξη, ενίσχυση και εμπλουτισμός των διαδικασιών κοινωνικού διαλόγου

Η Ευρωπαϊκή στρατηγική για την ανταγωνιστικότητα περιλαμβάνει την επιδίωξη της κοινωνικής συνοχής, αλλά και της συγκρότησης, στο επίπεδο των ευρωπαϊκών κοινωνιών, ενός κοινωνικού κεφαλαίου συνεργασίας και εμπιστοσύνης μεταξύ των κοινωνικών φορέων, των θεσμών και των κρατικών υπηρεσιών.

Διαφύλαξη, ενίσχυση και εμπλουτισμός των διαδικασιών κοινωνικού διαλόγου – Άμεσες δράσεις

- Κοινωνικός διάλογος μεταξύ των εργαζομένων και εργοδοτών όπως και τριμερής διάλογος με τη συμμετοχή του κράτους για την εξεύρεση λύσεων σε ζητήματα κοινωνικής και αναπτυξιακής πολιτικής
- Αξιοποίηση της κοινωνικής διαπραγμάτευσης στο ζήτημα της βιωσιμότητας και της κοινωνικής αποτελεσματικότητας του ασφαλιστικού συστήματος και των μεταβολών σε περιπτώσεις ειδικών ασφαλιστικών καθεστώτων, σε συνθήκες πλήρους διαφάνειας
- Ενίσχυση της ανιμετώπισης μέσω της διαπραγμάτευσης μεταξύ εργοδοτών και εργαζομένων των ζητημάτων που αφορούν την οργάνωση της εργασίας, ειδικότερα δε τον χρόνο, όπως και τα ζητήματα των συνθηκών εργασίας, της υγιεινής και ασφάλειας και της επαρκούς και αποτελεσματικής κατάρτισης των εργαζομένων

5.6. Επικοινωνιακή στρατηγική για την ανταγωνιστικότητα

Ήδη, από τα εισαγωγικά τμήματα της Έκθεσης, επισημάνθηκε ότι η ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας (επίπεδο και εξέλιξη) και τα αποτελέσματά της αφορούν και επηρεάζουν το σύνολο των πολιτών της χώρας, τόσο σε ατομικό όσο και σε συλλογικό επίπεδο. Ιδιαίτερα μάλιστα τονίστηκε ότι το «κόστος της μη-ανταγωνιστικότητας» εκφράζεται με ορισμένες επιπτώσεις, άμεσες και

έμμεσες, για όλους όσους συμμετέχουν, με ιδιαίτερους ο καθένας ρόλους, στην οικονομική και κοινωνική ζωή του τόπου. Πέρα από τις επιπτώσεις αυτές, ο χαρακτήρας κάθε σύγχρονης οικονομίας προδικάζει και αλληλεπιδράσεις και πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα. Για τους λόγους αυτούς, η ατομική και συλλογική συμπεριφορά, στα πλαίσια οργανωμένων ομάδων συμφερόντων, αναδεικνύεται σε καθοριστικό παράγοντα της γενικής ευημερίας. Όπως μάλιστα αναλύθηκε στο κεφάλαιο 2 της Έκθεσης, χαρακτηριστικό στοιχείο της συνολικής προσέγγισης του Συστήματος Μέτρησης Ανταγωνιστικότητας αποτελεί και η πρόβλεψη ανατροφοδότησης της λειτουργίας της όλης διαδικασίας, μέσω της δίκαιας κατανομής των αποτελεσμάτων (εισόδημα, απασχόληση, ποιότητα ζωής) και συνεχούς ενδυνάμωσης της κοινωνικής συνοχής και των άλλων «προϋποθέσεων» στις οποίες η διαδικασία διαμόρφωσης ανταγωνιστικότητας (βλ. «πυραμίδα ΕΣΜΑ») στηρίζεται.

Τα παραπάνω, τα οποία αποτελούν βασικές αρχές λειτουργίας μιας οικονομικά αποδοτικής και κοινωνικά δίκαιης και ελεύθερης οικονομίας, ανοικτής στις ευκαιρίες και εκτεθειμένης στους κινδύνους που αναδύονται στην παγκόσμια αγορά, θα πρέπει, με συστηματικό και επίμονο τρόπο, να διοχετευτούν σε όλα τα επίπεδα κοινής γνώμης, ώστε να αποτελέσουν οδηγό μιας νέας συνολικής στρατηγικής πορείας για την αντιμετώπιση των προβλημάτων και την επανατοποθέτηση της χώρας σε τροχιά ουσιαστικής και βιώσιμης ανάπτυξης.

Στη λογική αυτή θεωρούμε ότι στηρίχθηκε και η απόφαση της κυβέρνησης να κηρύξει το 2005 ως «Έτος Ανταγωνιστικότητας» και να επιχειρήσει, μέσω σειράς εκδηλώσεων που πραγματοποιήθηκαν στη διάρκειά του, αλλά και μέσω συγκεκριμένων πολιτικών, να προωθήσει τη συν-αντίληψη της έννοιας της ανταγωνιστικότητας και της ευθύνης καθενός. Η συνέχιση της προσπάθειας αυτής είναι απαραίτητη, όπως απαραίτητη είναι και η διαμόρφωση μιας μεθοδικά υλοποιούμενης επικοινωνιακής στρατηγικής που θα απευθύνεται στο σύνολο της κοινωνίας – στους νέους και στους μεγαλύτερους, στους εργαζόμενους, με οποιονδήποτε τρόπο, στο εκπαιδευτικό σύστημα και σε όλους τους συντελεστές του, στα νοικοκυριά και τους κοινωνικούς φορείς.

5.7. Το Πρόγραμμα Δράσης της Επιτροπής Εμπειρογνομώνων ΕΣΑΑ

Η μέχρι σήμερα εμπειρία από τη λειτουργία της Επιτροπής Εμπειρογνομώνων του ΕΣΑΑ, η διαπίστωση της διευρυνόμενης θεματολογίας των αντικειμένων που απαιτείται να παρακολουθούνται, η ανάγκη για σφαιρική αντίληψη εξελίξεων σε πολλούς τομείς πολιτικής της εθνικής αλλά και της διεθνούς οικονομίας και η συνειδητοποίηση ότι η διαμόρφωση αξιόπιστης βάσης δεδομένων και πληροφοριών που η ετήσια Έκθεση για την Ανταγωνιστικότητα απαιτεί συνεχή – σε αντίθεση με ad hoc και χρονικά περιορισμένη – προσπάθεια, οδήγησαν την Επιτροπή στη κατάρτιση και εισήγηση ετήσιου Προγράμματος Δράσης για το 2006, το οποίο έχει ήδη αρχίσει να εφαρμόζεται.

Οι Δράσεις που το πρόγραμμα περιλαμβάνει είναι, σε συντομία, οι εξής:

1. Συνεδριάσεις Ολομέλειας Επιτροπής

Προβλέπονται δύο συνεδριάσεις μηνιαίως για εξέταση θεμάτων αρμοδιότητας της Επιτροπής και για προγραμματισμό δράσεων.

2. Συμμετοχή στις συνεδριάσεις ΕΣΑΑ

Τα μέλη της Επιτροπής συμμετέχουν στις συνεδριάσεις του ΕΣΑΑ και, κατά περίπτωση, συμβάλλουν με προετοιμασία υλικού ή/και με εισηγήσεις.

3. Κατάρτιση Ετήσιας Έκθεσης Ανταγωνιστικότητας

Η κατάρτιση της ετήσιας Έκθεσης, και όλες οι διοικητικού χαρακτήρα διαδικασίες που προηγούνται, είναι σκόπιμο να αρχίζουν αμέσως μετά την ολοκλήρωση και παρουσίαση της προηγούμενης.

4. Ενδιάμεση Έκθεση Ανταγωνιστικότητας

- Περιλαμβάνει στοιχεία της πορείας της Ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας που τυχόν δημοσιοποιήθηκαν μετά τον Δεκέμβριο του προηγούμενου έτους.
- Περιέχει και αξιολογήσεις της πορείας υλοποίησης βασικών προτάσεων που διατυπώθηκαν στην Ετήσια Έκθεση.

- Καταρτίζεται και παρουσιάζεται στο ΕΣΑΑ.

5. Παρουσιάσεις της Ετήσιας Έκθεσης Ανταγωνιστικότητας στην περιφέρεια

- Συνεργασία με τοπικούς φορείς (π.χ. Επιμελητήρια)
- Οι παρουσιάσεις θα συνοδεύονται από ευρύτερη συζήτηση των ειδικών προβλημάτων ανταγωνιστικότητας της περιφέρειας
- Στη διάρκεια του 2006, προγραμματίζεται να πραγματοποιηθούν 4 τέτοιες περιφερειακές παρουσιάσεις (π.χ. Θεσσαλονίκη, Πάτρα, Ηράκλειο, Βόλος)

6. Σειρά Ακροάσεων (Hearings)

Προσκεκλημένοι εκπρόσωποι φορέων ή επιλεγμένες προσωπικότητες, με βαρύνουσα άποψη σε διάφορους τομείς που σχετίζονται με τη διαμόρφωση ανταγωνιστικότητας, προσέρχονται, έπειτα από σχετική πρόσκληση, και συζητούν με την ΕΠΕΜ.

Την ευθύνη οργάνωσης της ακρόασης θα έχει μέλος της Επιτροπής Εμπειρογνομώνων.

Θα καταρτιστεί ειδικό Ενημερωτικό Σημείωμα για τη διαδικασία. Είναι δυνατόν, στη διάρκεια του 2006, να πραγματοποιηθούν 4-5 Ακροάσεις.

7. Αναθέσεις κατάρτισης Ειδικών Εκθέσεων Εμπειρογνομosύνης και Ειδικών Μελετών

- Η Ετήσια Έκθεση Ανταγωνιστικότητας δεν επαρκεί για τη σε βάθος εξέταση και ανάλυση επιμέρους πτυχών του γενικού θέματος της ανταγωνιστικότητας. Θεωρείται, κατά συνέπεια, σκόπιμο όσα αναφέρονται σε αυτή να υποστηρίζονται από ειδικές Εκθέσεις και Μελέτες
- Οι Εκθέσεις αυτές και οι Μελέτες θα ανατίθενται από την Ειδική Γραμματεία Ανταγωνιστικότητας και θα εκδίδονται σε ειδική Σειρά με γενικό τίτλο «Ειδικά Θέματα Ανταγωνιστικότητας»

Εκτιμάται ότι, στη διάρκεια του 2006, θα είναι δυνατόν να ανατεθούν και να υλοποιηθούν 3-4 παρόμοιες Εκθέσεις/Μελέτες για επιλεγμένα θέματα «αιχμής».

Ενδεικτικά θέματα:

Ενεργειακά Κέντρα ανά περιφέρεια
 Διαμετακομιστικά Εμπορευματικά Κέντρα
 Ανάπτυξη επώνυμων – βιολογικών προϊόντων
 Η συμβολή του τομέα διανομής στην ανταγωνιστικότητα της ελληνικής παραγωγής

8. Ανάθεση σε μέλη της Επιτροπής αρμοδιοτήτων «παρακολούθησης» τομέων πολιτικής

Μέλη της Επιτροπής Εμπειρογνωμόνων, ανάλογα με τα ενδιαφέροντά τους, θα «χρεωθούν» έργο παρακολούθησης τομέων πολιτικής / υπουργείων, για διαπίστωση της προόδου υλοποίησης συγκεκριμένων μέτρων που έχουν υιοθετηθεί, ως σκόπιμα, από το ΕΣΑΑ.

Η «παρακολούθηση» θα γίνεται μέσω συνεργασιών με στελέχη των αρμόδιων υπουργείων που θα έχουν αντίστοιχα διαπιστευθεί για το σκοπό αυτόν.

Τα αποτελέσματα της «παρακολούθησης» θα κατατίθενται, προς συζήτηση και αξιολόγηση, στην Επιτροπή και, στη συνέχεια, στο ΕΣΑΑ.

9. Κοινές συνεδριάσεις με άλλες επιτροπές εμπειρογνωμόνων

Περιοδικές συναντήσεις και ανταλλαγή απόψεων με άλλες Επιτροπές Εμπειρογνωμόνων που έχουν συσταθεί από το ΥΠΑΝ ή από άλλα υπουργεία (π.χ. Δημόσιας Διοίκησης, Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων).

10. Έκδοση Ετήσιου Απολογισμού της Επιτροπής Εμπειρογνωμόνων

Ο Ετήσιος Απολογισμός θα καταρτίζεται το α' 3μηνο κάθε έτους και θα δημοσιοποιείται ταυτόχρονα με την Ετήσια Έκθεση Ανταγωνιστικότητας.

Πρόοδος Υλοποίησης
Προτάσεων Εκθέσεων
Ανταγωνιστικότητας
2003 - 2004

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Υλοποιημένες προτάσεις εκθέσεων ανταγωνιστικότητας 2003 - 2004

	Προτάσεις Εκθέσεων	Υλοποιήσεις	Σχόλια επί Υλοποιήσεων*
Κοινωνική Συνοχή	Συνεργασία των κοινωνικών εταίρων για να επιτευχθούν βιώσιμες ρυθμίσεις στα Συστήματα Κοινωνικής Ασφάλισης, προς όφελος των εργαζομένων και της ανάπτυξης της χώρας.	Έναρξη διαδικασίας στα πλαίσια της ΟΚΕ	Η Ο.Κ.Ε. καλούμενη να γνωμοδοτήσει επί Σχ/Ν έκρινε πως οι ρυθμίσεις αναφορικά και με τα συνταξιοδοτικά ζητήματα των επιμέρους ομάδων είναι στην πλειονότητά τους δικαιολογημένες. Σύμφωνα με την τελευταία έκθεση νομισματικής πολιτικής της ΤτΕ (Φλεβάρης 2006), πρέπει να ληφθούν διαρθρωτικά μέτρα για την αντιμετώπιση του προβλήματος της γήρανσης του πληθυσμού και της επίλυσης του προβλήματος των συντάξεων, ιδίως από το 2015 οι δημοσιονομικές ισορροπίες θα επιδεινωθούν.
Επιχειρηματική Κουλτούρα	Ένταξη μαθημάτων επιχειρηματικότητας στο εκπαιδευτικό σύστημα και προγραμμάτων καλλιέργειας επιχειρηματικού πνεύματος (μέσω βράβευσης ιδεών).	Πρόγραμμα « Επιχειρηματικότητα των Νέων » Καθιέρωση μαθημάτων επιχειρηματικότητας που εντάσσονται στο κανονικό προπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών των ΑΕΙ και ΤΕΙ.	Το πρόγραμμα εφαρμόστηκε πιλοτικά σε περιορισμένο αριθμό σχολείων στη συνέχεια όμως αντιμετώπισε προβλήματα χρηματοδότησης.
Πόροι – Ενέργεια – Φυσικό Περιβάλλον	Να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση σε επαρκείς πρακτικές εξοικονόμησης ενέργειας. (Ο τομέας των κτιρίων ευθύνεται για το 40% περίπου της ενεργειακής κατανάλωσης).		
	Να ενθαρρυνθεί περαιτέρω η ανάπτυξη των ανανεώσιμων και εναλλακτικών πηγών ενέργειας.	<i>Ψήφιση νόμου για την διείσδυση των Βιοκαυσίμων στην εγχώρια αγορά.</i> Παράλληλα, έχει ήδη κατατεθεί προς ψήφιση στη Βουλή νομοσχέδιο για την απαλλαγή από τον Ειδικό Φόρο Κατανάλωσης, κατάλληλων ποσοτήτων βιοντίζελ, για τα έτη 2005 -2007	Γνώμη ΟΚΕ: Τουλάχιστον κατά τα πρώτα χρόνια λειτουργίας της αγοράς βιοκαυσίμων, να μην υπάρχει περιορισμός στις ποσότητες βιοκαυσίμων και άλλων Άνανεώσιμων Καυσίμων από εγχώρια παραγόμενη πρώτη ύλη Να γίνει ολοκληρωμένη μελέτη βιωσιμότητας
	Διατήρηση και επιτάχυνση της πορείας που έχει χαραχθεί για ουσιαστική απελευθέρωση της αγοράς ενέργειας, με την άρση των εμποδίων για την είσοδο ιδιωτικών επιχειρήσεων στον τομέα παραγωγής ηλεκτρισμού και των άλλων τομέων κοινής ωφέλειας	Τροποποίηση νόμου 2773/99 (δημιουργία προϋποθέσεων για υλοποίηση ιδιωτικών μονάδων παραγωγής ενέργειας) Νέος Κώδικας Διαχείρισης του Συστήματος και Συναλλαγών Ηλεκτρικής Ενέργειας (Μάιος του 2005) Νομοσχέδιο για τις Ηλεκτρονικές Επικοινωνίες Έχει ήδη δρομολογηθεί και αναμένεται να ολοκληρωθεί μέχρι το 2008 το συγχρηματοδοτούμενο από την Ε.Ε. έργο « Προμήθεια Εθνικού Συστήματος Διαχείρισης και Εποπτείας Φάσματος » (ΕΣΔΕΦ)	Εξακολουθούν να εκκρεμούν αρκετές ρυθμίσεις (κώδικες, unbundling, αναπροσαρμογή τιμής αερίου κ.α.)

* Ο σχολιασμός που παρατίθεται αφορά, κατά βάση, διατυπωμένες απόψεις φορέων, όπως η ΟΚΕ, η Τράπεζα Ελλάδος, αντιπροσωπευτικοί φορείς παραγωγικών τάξεων κ.α. και δεν εκφράζει πάντοτε και τις απόψεις της Επιτροπής Εμπειρογνομώνων του ΕΣΑΑ.

	Προτάσεις Εκθέσεων	Υλοποιήσεις	Σχόλια επί Υλοποιήσεων
Πόροι – Ενέργεια – Φυσικό Περιβάλλον	Έγκαιρη υλοποίηση των επενδύσεων που έχουν προγραμματιστεί, για να εξασφαλιστεί η αναγκαία επάρκεια της προσφοράς ηλεκτρικής ενέργειας από διάφορες πηγές και ιδιαίτερα από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, με την ενεργό συμμετοχή και του ιδιωτικού τομέα στην παραγωγή για την αναγκαία ενίσχυση και των ανταγωνιστικών συνθηκών.	Ψήφιση Νόμου «Απελευθέρωσης της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας» Δημόσια διαβούλευση σχεδίου νόμου για τον τομέα Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας. Δημιουργία νέων και αναβάθμιση των υφιστάμενων διασυνδέσεων του ηλεκτρικού δικτύου της χώρας με εκείνα των γειτονικών	Η ΟΚΕ παρατηρεί ότι η επιβάρυνση των τιμολογίων λόγω υπηρεσιών δημοσίου συμφέροντος, αν και σημαντική, απορρέει από τις γεωγραφικές ιδιαιτερότητες της χώρας (νησιωτικές περιοχές-ορεινοί όγκοι). Προστίθεται νέα επιβάρυνση λόγω της επιδότησης της παραγόμενης από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΑΠΕ) ηλεκτρικής ενέργειας, η οποία με βάση και τις μεσοπρόθεσμες προοπτικές σε ό,τι αφορά την εξέλιξη της εγκατεστημένης ισχύος ΑΠΕ διαρκώς θα αυξάνεται. Θεωρείται σκόπιμη: • Η έκφραση των παραπάνω επιβαρύνσεων ως ποσοστού επί της τιμής της κιλοβατώρας και όχι ως απολύτου μεγέθους. • Η αναπροσαρμογή προς τα κάτω της μεγίστης οροφής (π.χ. από 700.000 σε 300.000 ευρώ).
	Ανάδειξη του τομέα της ενέργειας, ως τομέα που μπορεί να συμβάλει στην ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας, με επέκταση των επενδύσεων και της παραγωγής και διεύρυνση της έννοιας της «εσωτερικής αγοράς» για τις επιχειρήσεις του τομέα, στις χώρες των Βαλκανίων και της Νότιο – Ανατολικής Ευρώπης	Ψήφιση Νόμου «Απελευθέρωση αγοράς φυσικού αερίου» Κατατέθηκε στην βουλή για ψήφιση νομοσχέδιο για την θεσμοθέτηση του Συμβουλίου Εθνικής Ενεργειακής Στρατηγικής (ΣΕΕΣ) (γνωμοδοτικό όργανο για την χάραξη μακροχρόνιας ενεργειακής πολιτικής) Δημιουργία ελληνοτουρκικού και ελληνοϊταλικού αγωγού μεταφοράς φυσικού αερίου. Πολιτική συμφωνία για την κατασκευή πετρελαιοαγωγού Μπουρκάς-Αλεξανδρούπολης Δημιουργία της Ενεργειακής Κοινότητας των χωρών της Νοτιοανατολικής Ευρώπης (Η ιδρυτική συνθήκη υπογράφηκε στην Αθήνα στις 25/10/2005) (αναβάθμιση του ενεργειακού ρόλου της χώρας μας και προϋποθέσεις για νέες επενδύσεις μεγάλης κλίμακας)	Το όλο έργο του φυσικού αερίου πρέπει να αντιμετωπισθεί ως ενεργειακό αγαθό, η πρόσβαση στο οποίο πρέπει μακροπρόθεσμα να καταστεί δυνατή από το σύνολο των μεγάλων πληθυσμιακών συγκεντρώσεων της ηπειρωτικής Ελλάδας και ενδοχόμενως της Κρήτης Κρίνεται σκόπιμη η καθιέρωση ειδικών κινήτρων (π.κ. φορολογικών), πέραν της κατά 20% απόκλισης από πλευράς κόστους λειτουργίας σε σχέση με το ανταγωνιστικό καύσιμο(πετρέλαιο)
	Να καταβληθούν προσπάθειες για την βαθμιαία μείωση των 6 ατμοσφαιρικών ρύπων (πρωτόκολλο Kyoto) στο πλαίσιο της σχετικής Ευρωπαϊκής Πολιτικής, φροντίζοντας για να εξασφαλίζεται ισορροπία με τον παράλληλο στόχο διατήρησης ανταγωνιστικού κόστους εισροών.	Στο πλαίσιο της αντιμετώπισης των κλιματολογικών αλλαγών, εγκρίθηκε, ήδη, από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή το Εθνικό Σχέδιο Κατανομής Δικαιωμάτων Εκπομπών Αερίων Θερμοκηπίου, το οποίο είχε υποβληθεί, στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή το Δεκέμβριο του 2004. Μέτρα που έχουν υιοθετηθεί για την αντιμετώπιση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης: - Αύξηση της χρήσης φυσικού αερίου - Ενδυνάμωση ενεργειών για μείωση των εκπομπών βλαβερών αερίων - Ανάπτυξη Εθνικού Μητρώου απογραφής εκπομπών - Προμήθεια λεωφορείων φυσικού αερίου και επέκταση του δικτύου του τραμ	Γνώμη ΟΚΕ: Είναι αναγκαίο να υπάρχουν επιμέρους ποσοτικοί στόχοι, αλλά και αξιολογήσεις των ως τώρα πρακτικών, τόσο στον τομέα των ειδικών περιβαλλοντικών πολιτικών, όσο και στον τομέα των αναπτυξιακών κατευθύνσεων που επιδιώκουν να ενσωματώσουν την περιβαλλοντική διάσταση.

	Προτάσεις Εκθέσεων	Υλοποιήσεις	Σχόλια επί Υλοποιήσεων
Πόροι – Ενέργεια – Φυσικό Περιβάλλον	Σύνδεση προστασίας και αναβάθμιση περιοχών με την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού	Ανάθεση μελετών ειδικών χωροταξικών πλαισίων για τον τουρισμό, τη βιομηχανία και τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας καθώς και γενικού εθνικού χωροταξικού σχεδίου	
	Θέσπιση σαφών και λειτουργικών κανόνων χρήσης γης.		
Κοινωνικό Κεφάλαιο	Πρώθηση και στήριξη της δια βίου μάθησης και θεσμικής κατοχύρωσής της στο πλαίσιο ανταγωνιστικών ρυθμίσεων.	Ψήφιση Νόμου 3369/2005 «Συστηματοποίηση της δια βίου μάθησης και άλλες διατάξεις»	Η ΟΚΕ θεωρεί ιδιαίτερα σημαντικό να επαναπροσδιοριστούν συγκεκριμένα ζητήματα, προκειμένου να υπάρξει ένα Minimum consensus για τη διαμόρφωση μίας νέας κοινωνικής αντίληψης για την μάθηση, η οποία θα συνδέει τη δια βίου μάθηση με το εκπαιδευτικό σύστημα συνολικότερα.
	Αποτελεσματική λειτουργία του μηχανισμού παρακολούθησης των εξελίξεων στην αγορά εργασίας από την άποψη των αναγκαίων ειδικοτήτων, σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, ώστε να προσαρμόζονται ανάλογα και τα προγράμματα κατάρτισης.	Η «Επαγγελματική Κατάρτιση Α.Ε.» εφαρμόζει πιλοτικά προγράμματα συνδυασμένης κατάρτισης, με στόχο την ενσωμάτωση των καλών πρακτικών που θα προκύψουν από την εφαρμογή τους, στο σύνολο των δράσεων της	Δεν έχει ενεργοποιηθεί το ΕΣΣΕΕΚΑ
	Ολοκλήρωση των συστημάτων πιστοποίησης τίτλων, σχολών και εκπαιδευτών	Ψήφιση νόμου για τις αρμοδιότητες του Εθνικού Κέντρου Πιστοποίησης και του ΟΕΕΚ	Σύγκριση αρμοδιοτήτων πιστοποίησης ΕΚΕΠΙΣ – ΟΕΕΚ καθώς ανατέθηκαν γενικώς στο ΕΚΕΠΙΣ αλλά στη συνέχεια εξειδικεύτηκαν στον ΟΕΕΚ αρμοδιότητες διαπίστευσης φορέων πιστοποίησης γνώσεων υπολογιστών
	Παρακολούθηση των αποτελεσμάτων της κατάρτισης σε ότι αφορά στη απασχολησιμότητα των κατάρτιζόμενων και το βαθμό ικανοποίησης των εργοδοτών από την ποιότητα της κατάρτισης και την ανάλογη προσαρμογή των προγραμμάτων.	Ψήφιση νόμου 3191/03 [Θεσμοθέτηση του Εθνικού Συστήματος της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης με την Απασχόληση (ΕΣΣΕΕΚΑ)]	Δεν έχει ενεργοποιηθεί το ΕΣΣΕΕΚΑ
	Εκσυγχρονισμός των προγραμμάτων κατάρτισης με έμφαση στην ενσωμάτωση νέων μεθοδολογιών και τεχνολογιών.		
	Ενεργοποίηση των θεσμών σύνδεσης επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης με την απασχόληση.	Ψήφιση νόμου 3191/03 (Θεσμοθέτηση του Εθνικού Συστήματος της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης με την Απασχόληση (ΕΣΣΕΕΚΑ))	Δεν έχει ενεργοποιηθεί το ΕΣΣΕΕΚΑ
Πολιτισμός			

	Προτάσεις Εκθέσεων	Υλοποιήσεις	Σχόλια επί Υλοποιήσεων
Αγορά Εργασίας	Περιορισμός γραφειοκρατικών διαδικασιών που αποθαρρύνουν και εισαγωγή φορολογικών ρυθμίσεων που ενισχύουν την τάση συμμετοχής των ανέργων και εργαζομένων σε προγράμματα συνεχούς επιμόρφωσης.		
	Σημαντική βελτίωση της ευελιξίας και της ποιότητας της αγοράς εργασίας με την θέσπιση πρόσφορων κανόνων για την διευθέτηση του χρόνου εργασίας και του κόστους των υπερωριών, τη μείωση του κόστους κινητικότητας των εργαζομένων κ.α., ώστε να αρθούν τα εμπόδια που υπάρχουν στις προσλήψεις για την αύξηση της απασχόλησης	Ψήφιση νόμου 3385/05 Ρυθμίσεις για την προώθηση της απασχόλησης, την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής (Διευθέτηση χρόνου εργασίας) <i>Ψήφιση νόμου για το εμπόριο του αύριο. (Καταπολέμηση παραεμπορίου, στρεβλώσεων ανταγωνισμού, καθιέρωση νέου ωραρίου λειτουργίας, ανάπτυξη εμπορίου, δημιουργία θέσεων εργασίας)</i>	Η Ο.Κ.Ε. διατύπωσε δύο απόψεις: α) Σύμφωνα με την πρώτη ορθά έπραξε το Υπουργικό και παρενέβη για να επιλύσει προβλήματα που ανακύπτουν στην αγορά εργασίας β) Σύμφωνα με την δεύτερη άποψη επιφέρεται μία ανατροπή των εργασιακών σχέσεων σε βάρος της υγείας, της ασφάλειας και της ποιότητας της ζωής των εργαζομένων, χωρίς κανένα αντισταθμιστικό όφελος. Σύμφωνα με την τελευταία έκθεση νομισματικής πολιτικής της ΤτΕ (Φλεβάρης 2006), «ότι απαιτούνται πρόσθετα μέτρα για να αρχίσει η οικονομία να αποκομίζει τα οφέλη από τη βελτιωμένη αξιοποίηση του εργατικού δυναμικού- δηλαδή για να αυξηθούν οι ρυθμοί ανόδου του δυνητικού προϊόντος και της απασχόλησης και να μειωθεί το ποσοστό ανεργίας.
	Συνεργασία κράτους και κοινωνικών εταίρων σε ζητήματα προσαρμοστικότητας των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού στις μεταβολές της παραγωγικής διαδικασίας και τις οικονομικές αναδιαρθρώσεις.	Από τον Ο.Α.Ε.Δ. ειδικά προγράμματα απασχόλησης για τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας.	Δεν έχει ενεργοποιηθεί το ΕΣΣΕΕΚΑ
Εκπαίδευση & Δεξιότητες	Βελτίωση της ποιότητας της παρεχόμενης εκπαίδευσης με συνεχή αναβάθμιση των γνώσεων και ικανοτήτων του διδακτικού προσωπικού. Το σχολείο, οι δάσκαλοι και οι καθηγητές του πρέπει να αποτελέσουν παράδειγμα συνεχούς επιμόρφωσης, δια βίου μάθησης και προσαρμογής στις μεταβολές της «κοινωνίας της γνώσης».		
	Επιπροσθέτως, καθιέρωση αποτελεσματικού συστήματος συνεχούς κατάρτισης των εκπαιδευτικών της γενικής και τεχνικής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης		
	Αύξηση των δαπανών για την παιδεία με παράλληλη φροντίδα για την βελτίωση της αποδοτικότητάς τους. Μεγαλύτερη σημασία χρειάζεται να αποδοθεί σε κατηγορίες δαπάνης που έχουν παραμεληθεί στο παρελθόν και έχουν σημαντική συμβολή στην βελτίωση της αποδοτικότητας της παρεχόμενης εκπαίδευσης, όπως για παράδειγμα η εκπαιδευτική εργαστηριακή υποδομή.		

Προτάσεις Εκθέσεων	Υλοποιήσεις	Σχόλια επί Υλοποιήσεων
Αποτελεσματικότερος προσανατολισμός των εκπαιδευτικών προγραμμάτων στις απαιτήσεις της κοινωνίας της γνώσης, της τεχνολογίας και της παγκοσμιοποιημένης οικονομίας. Ιδιαίτερως στο κρίσιμο και καθοριστικό τομέα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης πρέπει να υπάρξει μέριμνα ποιοτικής αναβάθμισης των ιδρυμάτων ώστε να εξυπηρετηθεί καλύτερα το δημόσιο συμφέρον, το οποίο στην προκειμένη περίπτωση σημαίνει ίσες ευκαιρίες και πρόσβαση στην «ευρεία-ολοκληρωμένη» γνώση που δίνει δυνατότητες ποικίλων χρήσιμων εφαρμογών. Σταδιακή καθιέρωση συνθηκών άμιλλας στην λειτουργία των Ανωτάτων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων και μεθόδων αξιολόγησης όλων των βαθμίδων του εκπαιδευτικού συστήματος.	Ως προς την ανώτατη εκπαίδευση, η Ελλάδα θεσμοθέτησε με το Νόμο 3374/2005 σύστημα διασφάλισης ποιότητας με στόχο την τακτική αξιολόγηση του συνόλου του έργου (διδακτικού, ερευνητικού, διοικητικού) των ιδρυμάτων της ανώτατης εκπαίδευσης, ώστε να είναι δυνατές οι διορθωτικές παρεμβάσεις που απαιτούνται και η ενθέρωση των ενδιαφερομένων φορέων (υποψήφιοι φοιτητές, επιχειρήσεις και κοινωνικοί φορείς) σχετικά με την ποιότητα και την αποτελεσματικότητα του έργου των Ιδρυμάτων.	Γνώμη ΟΚΕ: Η δημιουργία ενός συστήματος αξιολόγησης των εκπαιδευτικών και ερευνητικών ιδρυμάτων, χρειάζεται να συνδυαστεί με την επεξεργασία συγκεκριμένων στόχων του εκπαιδευτικού συστήματος σε σχέση με την κοινωνία και την οικονομία.
Αξιολόγηση, σε βάθος, του συστήματος τεχνικής εκπαίδευσης και αναμόρφωσης του με «καλές πρακτικές» από το εξωτερικό.		
Άνοιγμα στην δημιουργία ανταγωνιστικών πανεπιστημίων στην Ελλάδα που θα συμβάλουν στην επίτευξη των παρακάτω στόχων: α) Πρώτον, στην συγκράτηση στην Ελλάδα των Ελλήνων φοιτητών που μέχρι σήμερα αναγκάζονται να φεύγουν για σπουδές στο εξωτερικό. β) Δεύτερον, στην προσέλκυση φοιτητών από χώρες της Βαλκανικής και του Ευξείνου Πόντου, της Μεσογείου και του Αραβικού Κόσμου. Η Ελλάδα θα μπορούσε να καταστεί κέντρο σπουδών, ιδιαίτερα μεταπτυχιακών, στην περιοχή της ΝΑ Ευρώπης, και όχι μόνο. Τα πανεπιστήμια πρέπει να στραφούν προς τις επιχειρήσεις, αλλά και οι ελληνικές επιχειρήσεις πρέπει να επενδύσουν στο ανθρώπινο δυναμικό. γ) Τρίτον, στη συγκράτηση στην χώρα του ερευνητικού – διδακτικού προσωπικού που διαρρέει στο εξωτερικό και στην προσέλκυση ελληνικού επιστημονικού προσωπικού από το εξωτερικό.	Μέσω του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Αρχική Επαγγελματική Κατάρτιση», υποστηρίζεται η αναβάθμιση των μεταπτυχιακών σπουδών και της έρευνας στα Ιδρύματα Ανώτατης Εκπαίδευσης, έτσι ώστε να βελτιωθεί η διεθνής ανταγωνιστικότητά τους.	

	Προτάσεις Εκθέσεων	Υλοποιήσεις	Σχόλια επί Υλοποιήσεων
Υποδομές	Επιτάχυνση της διαδικασίας εξυγίανσης και ιδιωτικοποίησης βασικών φορέων παροχής μεταφορικών υπηρεσιών.	Στον χώρο των μεταφορών έχει ήδη υπογραφεί το σχετικό Προεδρικό Διάταγμα (ΦΕΚ 60Α'/07.03.05) για το διαχωρισμό της εκμετάλλευσης από την υποδομή των ελληνικών σιδηροδρόμων (ΟΣΕ), ενώ έχει ψηφιστεί ο Νόμος 3333/2005 για τη δημιουργία και λειτουργία Εμπορευματικών Κέντρων (freight villages). Με το νόμο αυτό διαμορφώνεται το πλαίσιο για την ανάπτυξη ιδιωτικών επιχειρηματικών πρωτοβουλιών για Εμπορευματικά Κέντρα Εκπονείται Σχέδιο Εφαρμογής των προτύπων Eurocontrol (Safety Regulatory Requirements - ESARRs) για θέματα Ασφάλειας της Αεροναυτιλίας και προωθούνται μέτρα συμμόρφωσης προς το κανονιστικό πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τον περιορισμό του θορύβου στα μεγάλα αεροδρόμια.	
	Επιτάχυνση της υλοποίησης των έργων υποδομής που είναι ενταγμένα στο Γ' ΚΠΣ, για αν εξασφαλιστεί, εκτός των άλλων, η αποτελεσματική απορρόφηση των εγκεκριμένων πόρων από την ΕΕ.	Ανακοινώνονται συνεχώς μέτρα βελτίωσης των απορροφήσεων	Όχι ικανοποιητικά αποτελέσματα. Θεωρείται πιθανή η απώλεια πόρων από το Γ' ΚΠΣ
	Μεγαλύτερη συμμετοχή ιδιωτών επενδυτών σε μεγάλα δημόσια έργα, με συμβάσεις αυτοχρηματοδότησης ή συμπράξεις δημοσίου και ιδιωτικού τομέα.	Νόμος 3389/05 για τις Συμπράξεις Δημοσίου - Ιδιωτικού Τομέα (ΣΔΙΤ.) (Στόχο του ο σαφής προσδιορισμός των κανόνων λειτουργίας του θεσμού, την ενσωμάτωση της σχετικής κοινοτικής νομοθεσίας και την προσαρμογή της στις ιδιαιτερότητες της χώρας μας) Νόμος 3342/2005 περιλαμβάνει τις προτάσεις για την αξιοποίηση των Ολυμπιακών ακινήτων. Προχωρούν ήδη πέντε διαγωνισμοί από την εταιρία Ολυμπιακά Ακίνητα και οκτώ από την Εταιρία Τουριστικής Ανάπτυξης (Ε.Τ.Α.) για την αξιοποίηση σημαντικών περιουσιακών στοιχείων τους Με το νέο Νόμο 3263/2004 καταργείται η «Μαθηματική Μέθοδος» και εναρμονίζεται το θεσμικό πλαίσιο ανάθεσης των Δημοσίων Έργων με το Κοινοτικό Δίκαιο και τη Νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου. Η μεταρρύθμιση του θεσμικού πλαισίου δημοσίων έργων ολοκληρώνεται με το Νόμο 3316/2005 με τον οποίο επιτυγχάνεται η θεσμική κατοχύρωση της διαδικασίας, που βελτιστοποιεί την ποιότητα των μελετών δημοσίων έργων, Κωδικοποίηση της εθνικής νομοθεσίας και νομολογίας περί δημοσίων έργων	Η Ο.Κ.Ε. διατύπωσε δύο απόψεις πριν την ψήφιση του νόμου 3389/05: α) Σύμφωνα με την πρώτη, αξιολόγησε θετικά τον νόμο, καθώς παρέχει το νομικό πλαίσιο που μέχρι σήμερα έλειπε από την χώρα μας και με το οποίο θα καταστεί δυνατή η υλοποίηση τέτοιων συμπράξεων. Όμως, σχολίασε πως είχε ορισμένα περιθώρια βελτιώσεων ιδιαίτερα σε ότι αναφορά τη διαφάνεια των ανταγωνιστικών διαδικασιών β) Σύμφωνα με την δεύτερη άποψη, ο νόμος προσεγγίζει με λάθος τρόπο τον θεσμό των συμπράξεων δημοσίου και ιδιωτικού τομέα και έτσι υπονομεύει έναν θεσμό που μπορεί να προσφέρει πολλά στην ανάπτυξη της χώρας όταν εφαρμόζεται στις περιπτώσεις που πραγματικά έχει προστιθέμενη αξία, με τρόπο του να ταιριάζει στις ιδιαιτερότητες της κάθε περίπτωσης και με τις αναγκαίες εγγυήσεις διαφάνειας.

Προτάσεις Εκθέσεων	Υλοποιήσεις	Σχόλια επί Υλοποιήσεων
Διατήρηση των υψηλών επενδύσεων σε πάγιο κεφάλαιο και συνεχής αναδιάρθρωση των δημοσίων δαπανών με στόχο να ενισχυθούν οι δράσεις που ευνοούν καλύτερες επιδόσεις στην έρευνα, στις νέες τεχνολογίες και στην κοινωνία της γνώσης.	Τροποποίηση νόμου 2601/98 (Προηγούμενου αναπτυξιακού) Ψήφιση νόμου 3219/04 Νέος αναπτυξιακός νόμος	Γνώμη ΟΚΕ: Οι αυξημένες επιχορηγήσεις των επενδύσεων που προβλέπει ο αναπτυξιακός νόμος, δεν μπορεί να θεωρηθούν από μόνες τους μακροχρόνια αναπτυξιακά μέτρα, όχι μόνο επειδή η ιστορική σχέση των επενδύσεων με τις πολιτικές κινήτρων, είχε πάντοτε αποτελέσματα κατώτερα των προσδοκιών, αλλά και επειδή το πλαίσιο αυτό της αναπτυξιακής πολιτικής πρόκειται να αναθεωρηθεί εντός των αμέσως προσεχών ετών.
Αναμόρφωση φορολογικών και άλλων κινήτρων ώστε να ευνοείται η έρευνα και η καινοτομία στον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας με παράλληλη ενίσχυση της στενότερης σύζευξης ερευνητικών κέντρων και επιχειρήσεων.	Ψήφιση νόμου 3219/04 Νέος αναπτυξιακός νόμος – Προβλέπονται φορολογικά κίνητρα για δαπάνες έρευνας στις ιδιωτικές επιχειρήσεις.	Ανεπαρκής προβολή των φορολογικών κινήτρων
Η διασφάλιση κανόνων διαφάνειας και η εύρυθμη λειτουργία όλης της αγοράς θα βοηθήσει στην αύξηση και των ιδιωτικών επενδύσεων για την έρευνα, την ανάπτυξη και την καινοτομία.	Νόμος 3377/2005, ίδρυση «Περιφερειακών Πόλων Καινοτομίας» Στόχος αυτής της δράσης είναι η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην περιφέρεια	Εκκρεμεί η έναρξη υλοποίησης
Πρέπει να ληφθούν μέτρα για την απλοποίηση των διαδικασιών διασφάλισης και εμπορικής εκμετάλλευσης των αποτελεσμάτων της έρευνας την προστασία των δικαιωμάτων ευρεσιτεχνίας και τη βελτίωση των φορολογικών ρυθμίσεων για τις επιχειρήσεις που επενδύουν στην έρευνα, στην ανάπτυξη και στην καινοτομία. Επιχορήγηση σοβαρών ερευνητικών προσπαθειών από ελληνικές επιχειρήσεις.		
Αποτελεσματικότερη διασύνδεση των ερευνητικών οργανισμών και των πανεπιστημίων με τις επιχειρήσεις και διερεύνηση της προσπάθειας προσανατολισμού της έρευνας που πραγματοποιείται στα ΑΕΙ – Ερευνητικά Κέντρα προς τα ενδιαφέροντα και τους στόχους της οικονομίας, μέσω της προώθησης ερευνητικών συνεργασιών μεταξύ επιχειρήσεων και ερευνητικών ινστιτούτων, με επιχορηγούμενα προγράμματα, που μειώνουν το συναλλακτικό κόστος και το κόστος συντονισμού.		

	Προτάσεις Εκθέσεων	Υλοποιήσεις	Σχόλια επί Υλοποιήσεων
Έρευνα, Τεχνολογία Καινοτομία	Αύξηση της δαπάνης για έρευνα και τεχνολογική ανάπτυξη (ETA), ως ποσοστό του ΑΕΠ, ώστε σε ορίζοντα δεκαετίας να φτάσει το μέσο όρο της ΕΕ. Μέσω προβολή και αξιοποίηση των ειδικών φορολογικών κινήτρων για επιχειρήσεις που επενδύουν σε ETA και πρόβλεψη κινήτρων για καινούριες καινοτομικές δράσεις.		
	Άνοιγμα του ελληνικού ερευνητικού συστήματος στο διεθνή χώρο με την ενίσχυση των συνεργασιών, την ανταλλαγή επιστημόνων κλπ.		
	Επιδότηση του κόστους απόκτησης διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας	Σχέδιο νόμου «Κύρωση της Πράξης για την αναθεώρηση της Σύμβασης του Ευρωπαϊκού διπλώματος ευρεσιτεχνίας 29/11/2000» (υιοθέτηση ευρωπαϊκών διατάξεων για την χορήγηση του Ευρωπαϊκού διπλώματος ευρεσιτεχνίας)	Δεν προβλέπεται ειδική δράση για την ενθάρρυνση απόκτησης ευρωπαϊκών διπλωμάτων
Οικονομικό Επιχειρηματικό Περιβάλλον	Πιο αποτελεσματικό και λιγότερο γραφειοκρατικό κράτος για χαμηλότερο λειτουργικό κόστος των επιχειρήσεων. Το φορολογικό βάρος να ανταποκρίνεται στην ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών για να μην αποθαρρύνονται οι νέες επιχειρηματικές πρωτοβουλίες από όπου κι αν προέρχονται	Συγκρότηση επιτροπής Γενικών Γραμματέων για απλοποίηση των διαδικασιών υλοποίησης επενδύσεωνΣύσταση επιτροπής διαβούλευσης για φορολογικά και τελωνειακά θέματα Νόμος 3242/2004 βάσει αυτού, προωθείται η απλούστευση των διοικητικών διαδικασιών	Σύμφωνα με την τελευταία έκθεση νομισματικής πολιτικής της ΤτΕ (Φλεβάρης 2006), η ελληνική οικονομία εξακολουθεί να επιβαρύνεται από πολυάριθμες ρυθμιστικές παρεμβάσεις που δυσχεραίνουν την λειτουργία του ανταγωνισμού σε πολλούς κλάδους της οικονομίας.
	Θέσπιση διαφανών, αδιάβλητων, αντικειμενικών και απρόσωπων διαδικασιών, που περιορίζουν σημαντικά το ενδεχόμενο αυθαίρετων επιλογών, συμβάλλουν στην απλοποίηση και την επίτευξη των διαδικασιών και αποκλείουν τις δυνατότητες διαφθοράς.	Δημόσια διαβούλευση Σχεδίου ΠΔ. «Περί συντονισμού των διαδικασιών σύναψης Δημοσίων Συμβάσεων έργων, προμηθειών και υπηρεσιών»	

Προτάσεις Εκθέσεων	Υλοποιήσεις	Σχόλια επί Υλοποιήσεων
Αξιοκρατική επιλογή των προϊσταμένων των δημοσίων υπηρεσιών, βασικό γνώμονα την αποτελεσματική εκτέλεση των καθηκόντων τους.	Νόμος 3260/2004 , δημιούργησε ένα νέο σύστημα προαγωγών στη δημόσια διοίκηση καθιερώνοντας το θεσμό της θητείας στο επίπεδο των Γενικών Διευθυντών και Διευθυντών	
Έλεγχος και επιβολή αυστηρών κυρώσεων σε περίπτωση πλημμελούς εκτέλεσης καθηκόντων.		
Πρώτηση της πλήρους ιδιωτικοποίησης των υπό κρατικό έλεγχο τραπεζών.	Το Νοέμβριο του 2004 παραχωρήθηκε σε θεσμικούς επενδυτές το 7,46% της ΕΤΕ Σχέδια ιδιωτικοποίησης. Τράπεζας Αττικής, Εμπορικής Τράπεζας (πώληση του 9,26%), Αγροτικής Τράπεζας και Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου (Διαδικασία εισαγωγής σε ΧΑ. σε εξέλιξη, και εκτίμηση ολοκλήρωσης πώλησης εντός α' εξαμήνου 2006)	
Απελευθέρωση κλειστών επαγγελμάτων.		
Συνέχιση και επιτάχυνση της απλοποίησης των διαδικασιών για την ίδρυση και την λειτουργία των επιχειρήσεων, αλλά και τη διακοπή λειτουργίας τους και εξόδου από την αγορά. Απλοποίηση των διοικητικών ρυθμίσεων σε συνδυασμό με τον σταδιακό περιορισμό των κρατικών παρεμβάσεων Επίλυση του προβλήματος πολυνομίας σε βιώσιμες ρυθμίσεις. Λεπτομερής μελέτη των «ροών διαδικασιών» σε όλο το φάσμα των δημόσιων υπηρεσιών και αναμόρφωσή τους, με στόχο τον περιορισμό των διαδοχικών σταδίων. Μέτρηση του κόστους συμμόρφωσης των πολιτών και των επιχειρήσεων στις διοικητικές ρυθμίσεις και διατάξεις. Γρήγορα βήματα πορείας προς την Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση, μέσω της μηχανοργάνωσης των δημόσιων υπηρεσιών και της διασύνδεσής τους. Αποτελεσματική στελέχωση των υπηρεσιών στις οποίες υπάρχει ανάγκη προσωπικού και μείωση του προσωπικού στις υπηρεσίες όπου αυτό πλεονάζει. Προσανατολισμός του δημοσίου τομέα προς την πραγματική εξυπηρέτηση του πολίτη, στους τομείς που έχει αρμοδιότητα και δυνατότητες αποτελεσματικής παρέμβασης. Στόχος αποτελεί η κοινωνικά παραγωγική απασχόληση και η ικανοποιητική ανταμοιβή αυτής της απασχόλησης με βάση την παραγωγικότητα της. Εκτίμηση των επιπτώσεων της νομοθεσίας και των κανονιστικών ρυθμίσεων στην ανταγωνιστικότητα της οικονομίας.	Πρόγραμμα «Πολιτεία» (Προτάσεις για την επανίδρυση της δημόσιας διοίκησης) 1. Αναβάθμιση της Ποιότητας των υπηρεσιών προς τους πολίτες 2. Βελτίωση της αποτελεσματικότητας των Δημόσιων Υπηρεσιών 3. Ενταξιοποίηση και απλούστευση του θεσμικού πλαισίου 4. Ενίσχυση του διαλόγου και των δικαιωμάτων των εργαζομένων με την καθιέρωση των συλλογικών διαπραγματεύσεων 5. Ανάπτυξη του E-government 6. Μετάβαση σε μια Διοίκηση περισσότερο αποτελεσματική αλλά λιγότερο ακριβή 7. Ανανέωση και αναδιοργάνωση του Δημοσίου Τομέα 8. Περαιτέρω Αποκέντρωση με μεταφορά αρμοδιοτήτων στην Αυτοδιοίκηση 9. Μεταβίβαση δραστηριοτήτων υποστήριξης του Δημοσίου στον Ιδιωτικό Τομέα 10. Διασφάλιση της Διαφάνειας και εφαρμογή της Αρχής του Ελέγχου Ψήφιση νόμου «Θεσμοθέτηση του Γενικού Εμπορικού Μητρώου και Εξουγχρονισμός της Επιμελητηριακής Νομοθεσίας» Δημόσια διαβούλευση θεσμικού πλαισίου για την ενίσχυση της διαφάνειας και της αποτελεσματικότητας στις κρατικές προμήθειες	Η προσπάθεια θεωρείται εποικοδομητική. Η ΟΚΕ εξέφρασε μία γνώμη πριν την ψήφιση του νόμου για το Γ.Ε.ΜΗ. Με αυτή θέλει να τονίσει ότι από τις προτεινόμενες διατάξεις δεν προκύπτει ξεκάθαρα η εξυπηρέτηση των στόχων που τίθενται. Ειδικότερα: a) Προβληματίζει η έλλειψη κρατικής εποπτείας επί των Επιμελητηρίων που θα τηρούν το Γ.Ε.ΜΗ b) Θεωρεί ότι είναι αμφίβολο το κατά πόσο είναι εφικτό να επιφορτιστούν τα Επιμελητήρια της χώρας με αυτό το βάρος. c) Τονίζει ότι το απροσδιόριστο κόστος λειτουργίας των τμημάτων Γ.Ε.ΜΗ. στα επιμελητήρια θα αυξήσει το κόστος που θα κληθούν να επωμιστούν οι επιχειρήσεις. d) Η ασάφεια ως προς τις καταργούμενες διατάξεις δεν ευνοεί την προσπάθεια περιορισμού της γραφειοκρατίας, αντιθέτως ενδέχεται να επιβαρύνει επιπλέον τις επιχειρήσεις. Γνώμη ΟΚΕ: Η λειτουργία των δημοσίων υπηρεσιών ειδικότερα, χρειάζεται την ενεργό συνεργασία των συστατικών του τριγώνου, αξιολόγηση - επιμόρφωση - διαφάνεια πολιτικών, το οποίο αποτελεί απαραίτητο χαρακτηριστικό της οικονομίας της γνώσης.

	Προτάσεις Εκθέσεων	Υλοποιήσεις	Σχόλια επί Υλοποιήσεων
Οικονομικό Επιχειρηματικό Περιβάλλον	Για την εξυγίανση των δημοσίων οικονομικών και την ικανοποίηση των κριτηρίων του Maastricht προκειμένου η χώρα να εναχθεί στην ΟΝΕ, η προσπάθεια στηρίχθηκε, κατά πολύ μεγάλο βαθμό, στην αύξηση των δημοσίων εσόδων. Λόγω και του αυξανόμενου φορολογικού ανταγωνισμού μεταξύ των χωρών της ΕΕ, αλλά και του συγκριτικά υψηλού φορολογικού βάρους στη χώρα μας δεν υπάρχουν πλέον περιθώρια να ακολουθηθεί το ίδιο πρότυπο.	Ψήφιση νόμου 3296/04 (Βελτίωση φορολογικού πλαισίου επιχειρήσεων) - Σταδιακή μείωση των συντελεστών φορολόγησης κερδών από 35% σε 25% μέσα στην επόμενη τριετία - Μείωση από 25% σε 10% τις προκαταβολές επί της διαφοράς φόρου και προστίμου - Αναγνώριση του φόρου που έχει ήδη καταβληθεί επί κερδών και μερισμάτων προερχομένων από δραστηριότητες στο εξωτερικό - Παροχή κινήτρων για συγχωνεύσεις μικρομεσαίων επιχειρήσεων, έρευνα και ανάπτυξη - Αντικειμενοποίηση των δαπανών με στόχο τον περιορισμό των λογιστικών διαφορών κατά τους φορολογικούς ελέγχους.	Παρά τα μέτρα που έχουν παρθεί ο ΣΕΒ θεωρεί πως απαιτούνται ακόμα σημαντικές προσπάθειες προκειμένου να καταπολεμηθεί η πολυνομία και η τυπολατρία, καθώς θα πρέπει να απλοποιηθεί και κωδικοποιηθεί η φορολογική νομοθεσία Γνώμη ΟΚΕ: Το ζήτημα της μακροχρόνιας βιωσιμότητας των δημοσίων οικονομικών, δεν αφορά μόνο τα ελλείμματα και το δημόσιο χρέος, αλλά απαιτείται να προσεγγισθεί και από την πλευρά της αποτελεσματικότητας και σκοπιμότητας αλλά και του ύψους των δημοσίων δαπανών που είναι αναγκαίες για την εκκλήρωση οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών στόχων και στην βάση της οπτικής για δικαιότερη κατανομή των φορολογικών βαρών. Σύμφωνα με την τελευταία έκθεση νομισματικής πολιτικής της ΤτΕ (Φλεβάρης 2006), η δημοσιονομική εξυγίανση θα απαιτήσει συνέχιση της δημοσιονομικής προσαρμογής επί σειρά ετών, ώστε να επιτευχθούν μακροπρόθεσμα δημοσιονομικό πλεόνασμα και σημαντική μείωση του δημοσίου χρέους.
	Συγκράτηση των δημοσίων δαπανών. Μόνον έτσι θα καταστεί δυνατή και η αποκλιμάκωση των πληθωριστικών πιέσεων, ώστε αυτές να παύσουν να αποδυναμώνουν την ανταγωνιστικότητα κόστους και τιμών	Από στοιχεία προϋπολογισμού 2006, οι δαπάνες ως ποσοστό του ΑΕΠ μειώθηκαν, από 27,2% το 2004 σε 26,6% το 2005 (εκτίμηση) επικαλύπτοντας τον αρχικό στόχο του 26,8%. Για το 2006 ο στόχος είναι ακόμα μεγαλύτερη συγκράτηση με πρόβλεψη το 25,9%.	Η ΤτΕ σημειώνει στην έκθεση Νομισματικής Πολιτικής του 2006, οι δημοσιονομικές ανισορροπίες, όπως καταδεικνύονται από τα υπερβολικώς υψηλά επίπεδα του ελλείμματος και του δημοσίου χρέους ως ποσοστών του ΑΕΠ, τροφοδοτούν τον πληθωρισμό και θέτουν σε κίνδυνο την μακροοικονομική σταθερότητα
Παραγωγικότητα	Διασύνδεση των αμοιβών με την παραγωγικότητα.		
	Ηθική επιβράβευση της ευσυνειδησίας κατά την εκτέλεση των καθηκόντων.		
	Μελέτη «καλών πρακτικών» σε συστήματα επιβράβευσης εργαζομένων, προσαρμογή και εφαρμογή στην Ελλάδα.		
	Συστηματική προσπάθεια για την διασύνδεση των αμοιβών στο δημόσιο τομέα με την παραγωγικότητα και τις αρμοδιότητες των στελεχών τους.		

	Προτάσεις Εκθέσεων	Υλοποιήσεις	Σχόλια επί Υλοποιήσεων
Παραγωγικότητα	Περαιτέρω εκσυγχρονισμός και ανταγωνιστική λειτουργία των Δημοσίων Επιχειρήσεων και Οργανισμών στο σύνολο τους, με βάση προσυμφωνημένους στόχους.	Ψήφιση νόμου 3429/05 Δημόσιες Επιχειρήσεις και Οργανισμοί (ΔΕΚΟ).	Η Ο.Κ.Ε. διατύπωσε δύο αντίθετες απόψεις: α) Σύμφωνα με την πρώτη θα πρέπει να καταρτιστεί ένα ξεκάθαρο χρονοδιάγραμμα ιδιωτικοποίησης των ΔΕΚΟ. β) Σύμφωνα με την δεύτερη θα πρέπει να διατηρηθεί ο δημόσιος και κοινωνικός τους χαρακτήρας, χωρίς να αποκλείεται η μειοψηφική μετοχοποίησή τους όταν αυτό κρίνεται αναγκαίο.
Τιμές & Κόστη	Καλύτερη λειτουργία των αγορών με ανταγωνιστικά κόστη εισροών ώστε να εξυπηρετείται ο στόχος για αποκλιμάκωση του πληθωρισμού.		Σύμφωνα με την τελευταία έκθεση νομισματικής πολιτικής της ΤτΕ (Φλεβάρης 2006), παρά την πρόοδο, η ελληνική οικονομία εξακολουθεί να χαρακτηρίζεται από σοβαρές διαρθρωτικές αδυναμίες στις αγορές εργασίας και προϊόντων καθώς και στο επιχειρηματικό περιβάλλον και τη δημόσια διοίκηση, οι οποίες πρέπει αντιμετώπιστούν αποφασιστικά.
Επιχειρηματικότητα	Απλοποίηση των διαδικασιών ίδρυσης νέων επιχειρήσεων.	Ψήφιση νόμου 3225/05 (Απλοποίηση διαδικασίας αδειοδότησης μεταποιητικών επιχειρήσεων χαμηλής όχλησης και αποθηκών ως προς την εγκατάσταση και λειτουργία τους.)	
	Αναμόρφωση του πτωχευτικού δικαίου, ώστε να διευκολύνεται η ανανέωση του επιχειρηματικού δυναμικού.	Έχει αρχίσει η σχετική διαδικασία.	
	Περαιτέρω ανάπτυξη εταιρειών επιχειρηματικής συμμετοχής (venture capital) που μπορούν να συμβάλλουν στην ανάπτυξη καινοτομικών ΜΜΕ ή στη βελτίωση της κεφαλαιακής τους διάρθρωσης και ενίσχυση των προοπτικών ανάπτυξής τους.	Τέθηκε προς δημόσια διαβούλευση νομοσχέδιο για την θεσμοθέτηση και στην χώρα μας της Ευρωπαϊκής Εταιρείας (θεσμοθέτηση νέας μορφής εταιρείας, για την ενοποίηση δυναμικού εταιρειών σε κοινοτικό επίπεδο.)	Σύμφωνα με την ΟΚΕ θα πρέπει παράλληλα με την ψήφιση του υπό κρίση ΣΧ/Ν να εκδοθεί ΠΔ. που να ενσωματώνει στο εθνικό δίκαιο την κοινοτική Οδηγία αξιοποιώντας την εργασία της Επιτροπής που έχει ήδη συσταθεί προς το σκοπό αυτό με την συμμετοχή και των κοινωνικών εταίρων.
	Αποτελεσματική υλοποίηση των προγραμμάτων επιχορήγησης των επενδύσεων των ΜΜΕ, αλλά και των μεγάλων επιχειρήσεων, όλων των τομέων δραστηριοτήτων από το νέο αναπτυξιακό νόμο και από τα Επιχειρησιακά Προγράμματα «Ανταγωνιστικότητα» και «Κοινωνία της Πληροφορίας» καθώς και από τα «Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα»	Ψήφιση νόμου 3299/04 «Κίνητρα Ιδιωτικών Επενδύσεων για την οικονομική ανάπτυξη και την Περιφερειακή σύγκληση» -Αναπτυξιακός Νόμος- Ιδρύεται το Εθνικό Συμβούλιο Ηλεκτρονικού Εμπορίου , με στόχο την προώθηση του ηλεκτρονικού επιχειρείν.	Ο νόμος θεωρείται ιδιαίτερα θετικός. Πέραν αυτού όμως εκτιμάται ότι από μόνες τους οι επιχορηγήσεις δεν μπορούν να δημιουργήσουν ο κατάλληλο επιχειρηματικό περιβάλλον.
	Εξασφάλιση υπηρεσιών στήριξης των νέων επιχειρηματιών, προκειμένου να βελτιωθούν οι προοπτικές βιωσιμότητας των επιχειρήσεών τους.	Πρόθεση δημιουργίας Ακαδημίας επιχειρηματικότητας	

	Προτάσεις Εκθέσεων	Υλοποιήσεις	Σχόλια επί Υλοποιήσεων
Ολοκλήρωση με τις Παγκόσμιες Αγορές	Ενίσχυση της διαδικασίας οικονομικής ολοκλήρωσης των αγορών, συμπεριλαμβανομένων των περιφερειακών αγορών (όπως της ενέργειας), και της διεθνούς ανταγωνιστικότητας των ελληνικών επιχειρήσεων. Σχεδιασμός ολοκληρωμένης πολιτικής ενίσχυσης της εξωστρέφειας με κύριους άξονες την προσέλκυση διεθνών άμεσων επενδύσεων και την αναβάθμιση της παρουσίας της χώρας στη Ν.Α. Ευρώπη και τη Μεσόγειο.	Ψήφιση νόμου 3152/03 (Εκδοση νέου κανονισμού Χρηματιστηρίου Αθηνών) Υπογραφή Προεδρικού Διατάγματος 25/2003 (Οργανωτική διάρθρωση Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς) Ψήφιση νόμου 3340/05 (ανεξαρτησία της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς) Συμμετοχή Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς στην Αναμόρφωση του νόμου 2190/1920 περί Ανωνύμων Εταιριών	Γνώμη ΟΚΕ: Η απουσία συγκροτημένων στρατηγικών στήριξης της επιχειρηματικότητας και προώθησης της επιχειρηματικής καινοτομίας καθώς και το συνολικό πλαίσιο αντιμετώπισης της επιχειρηματικής δραστηριότητας, η αβεβαιότητα και οι συνεχείς αλλαγές του νομικού πλαισίου αποτελούν βασικές αιτίες της χαμηλής ελκυστικότητας της Ελλάδας για τους ξένους επενδυτές. Το πρόβλημα αυτό συνδέεται και με την προοδευτική μεταστροφή του εξαγωγικού προσανατολισμού από την δυτική προς την ανατολική Ευρώπη, που αποτελεί και μια από τις εντονότερες ενδείξεις της απόλλουσας ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΙΔΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ "ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ"
Γ' ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΤΗΡΙΞΗΣ

Μεσογείων 56, 115 27 Αθήνα
www.antagonistikotita.gr
www.esaa.gr

